VICTOR HUGO

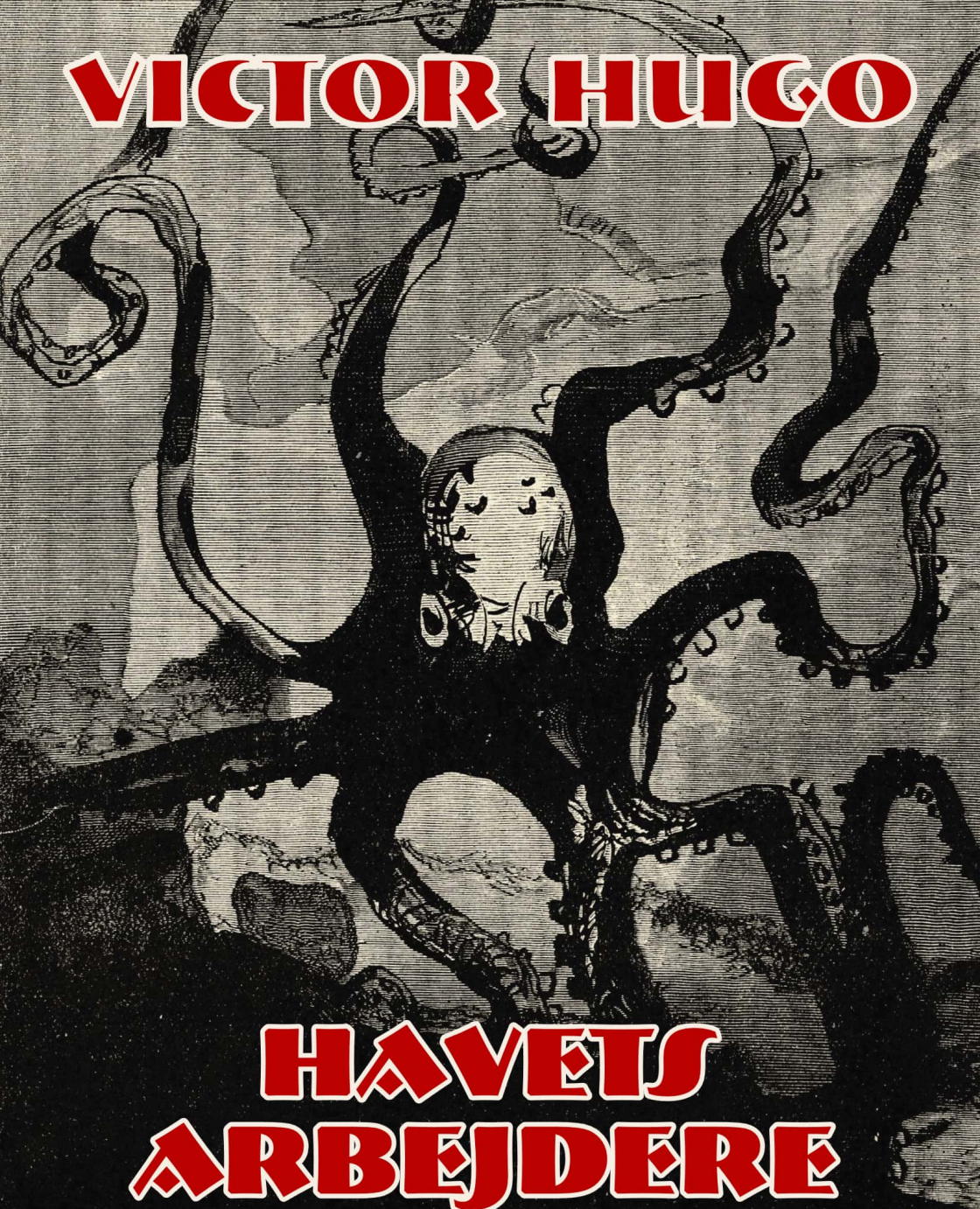

HAVETS ARBEJDERE

Bibliotek 1800

Victor Hugo

Havets arbejdere

eBibliotek 1800

2026

Ophavsret og brugsbetingelser

Denne ebogsudgave af Victor Hugo: *Havets arbejdere* er baseret på originaler, som er public domain i hele verden.

Nærværende ortografisk opdaterede og redigerede udgave af teksten kan frit downloades og videreformidles under Creative Commons-licensen BY-NC-SA – Kreditering-IkkeKommerciel-DelPåSammeVilkår 4.0 International.

Generelt forbehold: *Vær opmærksom på, at denne ebog er baseret på en tekst, som stammer fra en længst svunden tid. Normer og udtryksmåder mm. var anderledes dengang, og der kan derfor forekomme indhold, som på nogle virker stødende. Bogen skal, ligesom alle andre kunstneriske værker fra andre tider, ses i sin kulturelle og tidsmæssige kontekst, og udgiveren kan og vil ikke påtage sig noget ansvar for forfatterens verdensbillede og udtryksmåder.*

Copyright and conditions of use

This ebook edition of Victor Hugo: *Havets arbejdere* is based upon sources in the public domain worldwide.

This orthographically updated and revised edition is free to download and reuse under Creative Commons BY-NC-SA Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International.

Disclaimer: *Please note that this book is based on an original text dating from another era. Norms and language were different then, and some readers might find offensive content. We believe that any work of art from previous times should be viewed in its cultural and temporal context and not in the light of latter-day prejudices, and we can and will not accept any responsibility for the author's views or language.*

1. afdeling

Sieur Clubin

1. bog. Hvori et slet rygte består

1. Et ord, skrevet på et hvidt blad

Juledag 182* var mærkelig for øen Guernsey. Det sneede den dag. På øerne i Kanalen er en vinter med is mindeværdig, og sneen er en ren begivenhed.

Denne julemorgen var vejen, som løber langs med havet fra Saint-Pierre-Port til Valle, ganske hvid. Det havde sneet fra midnat indtil daggry. Henimod klokken ni, lidt efter solopgang, var vejen næsten ganske øde, for øjeblikket var endnu ikke kommet for anglikanerne til at gå til kirken i Saint-Sampson eller for wesleyanerne til at gå til kapellet Eldad. På hele den strækning, som ligger mellem den første og den anden omdrejning, sås kun tre fodgængere, et barn, en mand og en kvinde. Disse tre lod til slet ikke at stå i nogen forbindelse med hinanden. Barnet, der kunne være omtrent otte år gammelt, var standset og betragtede nysgerrigt sneen. Manden kom bag efter kvinden; der var vel en hundrede skridts afstand imellem dem. Han gik, ligesom hun, til Saint-Sampson. Han var ung og lod til at være arbejder eller matros. Det var hverdagstøjet, han var iført, en trøje af tykt brunt klæde og tjærede benklæder, hvilket syntes at antyde, at han trods helligdagene ikke ville gå i kirke. Hans tykke sko af ugarvet læder, med tykke, sømbeslåede såler, efterlod et aftryk i sneen, som snarere syntes at skrive sig fra en fængselslås end fra en menneskelig fod. Kvinden var åbenbart allerede klædt på til at gå til kirke. Hun bar en vid kåbe, foret med sort silketøj, under hvilken der koket tittede en kjole af irsk poplin frem, prydet med hvide og røde bånd, og

hvis hun ikke havde haft røde strømper på, kunne man have antaget hende for en pariserinde. Hun gik med lette og livlige skridt, og på denne gang så man, at det var en ung pige, der endnu ikke havde lært verdens sorger at kende. Hun besad denne flygtige ynde i sine bevægelser, som betegner ungdommen, det tidspunkt, da barnet bliver til kvinde. Manden lagde ikke mærke til hende.

Pludselig vendte hun sig om, da hun var tæt ved en gruppe egetræer, som står ved Basses-Maisons, og denne bevægelse gjorde manden opmærksom på hende. Hun standsede, lod til at betænke sig et øjeblik, bukkede sig derpå ned, og manden syntes, at hun med sin finger skrev noget i sneen. Hun rejste sig op, gik hurtigt videre, vendte sig atter om, denne gang med et smil på ansigtet, og forsvandt til venstre for vejen på en sti, der var indhegnet af hække, og som fører til slottet Lierre. Da hun anden gang vendte sig om, genkendte manden Déruchette, en fortryllende lille pige der fra egnen.

Han skyndte sig ikke, og nogle øjeblikke efter var han nået hen til egetræerne. Den forsvundne fodgængerske var næsten gået ham af glemme, og det er højst sandsynligt, at hvis et marsvin var sprunget op over vandet, eller en rødkælk fløjet ud af buskene, ville han have fortsat sin vej med øjet fæstet på rødkælken eller marsvinet. Tilfældigvis gik han med sænkede øjne, så at hans blik af sig selv faldt på det sted, hvor den unge pige var standset. To små fødder havde aftrykket sig i sneen, og ved siden af stod det ord, hun havde skrevet: *Gilliatt*.

Det var hans navn.

Han hed Gilliatt.

Han blev stående nogen tid ubevægelig, idet han betragtede sit navn, disse små fødder, denne sne; og derpå gik han tankefuld videre.

2. Et spøgelseshus

Gilliatt boede i sognet Saint-Sampson. Han var ikke afholdt der, – og det havde sine grunde.

For det første boede han i et spøgelseshus. Det hændes undertiden, at man ved at besøge Jersey eller Guernsey træffer såvel på landet som i selve byen i en afsides krog eller i en stærkt befolket gade, et hus, hvis indgang er barrikaderet: stikpalmen spærrer døren; man ved ikke, hvad de hæslige brædder skal sige, der er naglet for vinduerne i stueetagen; vinduerne i de øvre etager er både tilspærrede og åbne, for der er vel slået planker for dem, men ruderne mangler. Findes der en gård, da spirer græsset frodigt i den, og plankeværket der indhegner den, er faldefærdigt; findes der en have, er den overgroet med nælder og skarntyde, og man kan der få fat i de sjældneste insekter. Skorstenen slår revner, og taget styrter ind; værelserne er forfaldne, træværket råddent, stenene skimlede. På væggene hænger laset tapetpapir. Man kan der studere de gamle mønstre i den slags papir: kejserdømmets ørne, de halvmåneformede draperier fra Direktoriets tid og Ludvig den 16.s balustrader og halvsøjler. Edderkoppespindene, der hænger fulde af fluer og møl, tyder på den dybe fred, disse skabninger har levet i. Undertiden støder man på et sønderbrudt kar. Dette er et hus, hvor det spøger. Djævlen kommer der om natten.

Huset såvel som mennesket kan blive et lig. Det er nok, at overtroen slår det ihjel. Så er det genstand for almindelig rædsel. Disse døde huse er ingenlunde sjældne på øerne i Kanalen.

Landboerne og kystbefolkningen føler sig ikke rolige i Djævlens nærhed. Beboerne på den engelske øgruppe og den franske kyst kender ham overordentlig godt. Djævlen har sine udsendinge over alt. Det er hævet over al tvivl, at Belphegor er Helvedes gesandt i Frankrig, Hutgin i Italien, Belial i Tyrkiet, Thannez i Spanien, Martinet i Schweiz og Mammon i England. Satan er kejser som enhver anden. Satan Cæsar. Han fører et stort hus; Dagon fører banneret; Succor Benoth står i spidsen for eunukkerne, Asmodæus leder spillebanken, Kobal er teaterdirektør og Verdelet overhofmarskal; Rybbas er hofnar. Wierus, den udmærkede lærde, den gode vampyrkender og forfatter af dæmoniske skrifter, kalder Rybbas "den store parodist".

De normanniske kanalfiskere har mange forsigtighedsregler at iagttage, når de er på havet, på grund af de mange spilopper, Djævlen driver. Man har i lang tid troet, at den hellige Maclou beboede den store firkantede klippe Ortach, som ligger mellem Aurigny og Les Casquets, og mange gamle søfolk påstod i tidligere tid, at de i afstand ofte havde set ham sidde der og læse i en bog. Derfor bøjede også de søfarende knæ for klippen Ortach, når de kom forbi den, lige indtil man opdagede, hvorledes det egentlig forholdt sig. Det er ikke en helgen, men en djævel, som bebor klippen. Denne djævel, ved navn Jochmus, havde været så ondskabsfuld i flere århundreder at give sig ud for den hellige Maclou. Kirken selv forøvrigt svæver i lignende

vildfarelser. Djævlene Raguhel, Oribel og Tobiel har været helgener lige indtil året 744, da pater Zacharias, der var en snu person, kastede dem på porten. For at kunne foretage en sådan kasten på porten, som vistnok er meget nyttig, må man kende godt til djævlene.

De gamle der på egnen fortæller, – men disse begivenheder ligger meget langt tilbage i tiden, – at den katolske befolkning på den normanniske øgruppe fordum har stået i et langt nærmere forhold til Djævlen end den huguenottiske. Hvorfor? Vi ved det ikke. Hvad der er vist, er at denne minoritet fordum blev meget overhængt af Djævlen. Han havde fattet forkærlighed for katolikkerne og søgte deres selskab, hvilket kunne bringe én på den tanke, at Djævlen snarere er katolik end protestant. En af de utåleligste måder, han viste sin fortrolighed på, bestod i at aflægge natlige besøg i de katolske ægtesenge, i det øjeblik manden var sovet ind og konen lå i en halv døs. Heraf de mange fejltagelser. Patouillet mente, at Voltaire var født på denne måde. Det er slet ikke usandsynligt. Disse tilfælde er for øvrigt godt kendt og beskrevet i besværgelsesformularerne under rubrikken: "*de erroribus nocturnis et de semine diabolorum*". De stakkels mennesker i Saint-Helier har især måttet holde for henimod slutningen af forrige århundrede, rimeligvis som straf for revolutionens forbrydelser. Følgerne af revolutionære excesser er uberegnelige. Det være nu, som det vil, så bragte dette uventede djævlebesøg om natten, når man ikke ser klart, når man sover, mange ortodokse koner i forlegenhed. Det er slet ikke behageligt at være moder til en Voltaire. En af disse ængstelige koner spurgte engang sin skriftefader om et middel til i tide at

oplyse dette *quiproquo*. Skriftefaderen svarede: "For at overtyde Dem om, enten De har med Deres mand eller med Djævlen at gøre, må De føle på vedkommendes pande; findes der horn, kan De være vis på ..." – "På hvad?" spurgte konen.

Det hus, Gilliatt beboede, havde været plaget med spøgeri, men var det ikke længere. Man havde imidlertid et godt øje til det. Ingen er uvidende om, at når en troldmand flytter ind i et hus, hvor Djævlen har sin gang, mener denne ærede person, at nu er huset i gode hænder, og viser troldmanden den høflighed ikke at komme der mere, medmindre han bliver kaldet, ligesom lægen.

Dette hus kaldtes "Le Bû de la Rue". Det lå ude på pynten af en landtunge eller rettere en klippe, som dannede en lille ankerplads i bugten ved Houmet-Paradis. Der er meget dybt der. Det var det eneste hus, der lå på denne pynt, næsten udenfor øen, med netop så meget jord, at der kunne blive en lille have af det. Under flodtiden skyllede bølgerne af og til over haven. Imellem havnen ved Saint-Sampson og bugten ved Houmet-Paradis ligger der en stor høj, som rager op over slottet du Palles eller l'Archanges mange tårne og Epheu, så at man fra Saint-Sampson ikke kan se *Bû de la Rue*

En troldmand på Guernsey er en ren sjældenhed. De driver deres håndtering i visse sogne, og det nittende århundrede siger intet til det. Deres handlinger er virkelig strafbare. De laver guld. De plukker urter ved midnat. De ser med onde øjne på folks kvæg. Man rådspørger dem; man giver dem flasker med "de syges vand", og man hører dem sige med lav stemme: "Vandet ser meget uheldigt ud." En af dem har i marts 1857 påvist syv djævle i vandet fra en syg. De er både frygtede og

frygtelige. En af dem har for nylig forhekset en bager "såvel som hans ovn". En anden har været så nederdrægtig, at forsegle og omhyggeligt gemme konvolutter, "hvori der slet intet var". En tredje er endog gået så vidt, at han har haft tre flasker stående på en hylde hjemme i sit hus, og disse flasker var på etiketten mærket med bogstavet **B**. Disse forfærdelige gerninger er bevist. Nogle troldmænd er forekommende og befrier én for et par guineas for alle de sygdomme, man lider af: de lader dem gå over i deres egne legemer. De vælter sig da på deres leje under høje skrig. Imens de vrider og vender sig, siger patienten: "Så, nu er jeg fri." Af andre helbredes man for alle sine skrøbeligheder alene derved, at de binder én et tørklæde omkring livet. Et så mageløst simpelt middel, at man må forbavses over, at ingen endnu er faldet på at benytte det. I forrige århundrede kastede øvrigheden på Guernsey dem på bålet og brændte dem levende. Nu til dags dømmer man dem til otte dages fængsel, fire uger på vand og brød og fire ugers ensomt fængsel. *Amant alterna catenæ*.

Sidste gang man brændte en troldmand på Guernsey, var i året 1747. Byen havde i denne anledning stillet en af sine offentlige pladser, Carrefour du Bordage, til disposition. På Carrefour du Bordage har man brændt elleve troldmænd i tidsrummet fra 1565 til 1700. I reglen tilstod de, at de var skyldige. Man hjalp på tilståelsen ved anvendelse af tortur. Carrefour du Bordage har ydet samfundet og religionen andre tjenester; man har brændt kættere der. Under Maria Tudor brændte man, blandt andre huguenotter, en moder og hendes to døtre: moderen hed Perroline Mossy. En af døtrene var frugtsommelig. Hun fødte, mens hun lå på bålet. Sagnet

fortæller: "Hendes bug revnede." Et levende barn så dagens lys, og den nyfødte trillede udenfor bålet; en mand ved navn House tog det op. Amtmanden Helier Gosselin, en god katolik, lod det imidlertid kaste ind i ilden igen.

3. Til din kone, hvis du får i sinde at gifte dig

Vi vender tilbage til Gilliatt.

Man fortalte der på egnen, at en kone, som havde en lille dreng med sig, var kommet til Guernsey i slutningen af revolutionen og havde slået sit bo op der. Var hun ikke fra Frankrig, så var hun fra England. Hendes navn blev af Guernseys indbyggere og deres ortografi lavet til Gilliatt. Hun levede ene med sit barn, som efter nogles sigende var hendes nevø, efter andres hendes søn og efter atter andres hendes gudbarn. Hun havde kun en liden formue, som hun kunne leve tarveligt af. Hun havde købt en lille eng ved Sergentée og et grundstykke ved Roque-Crespel nærved Rocquaine. På denne tid var huset *Bû de la Rue* hjemsøgt af spøgelser. I tredive år havde det ikke været beboet. Det forfaldt. Haven, der alt for ofte modtog besøg af bølgerne, kunne ikke frembringe noget. Foruden den natlige larm og lysglimtene, havde dette hus noget rædselsindgydende ved sig, og det bestod deri, at hvis man om aftenen efterlod et nøgle uldgarn, strikkepinde og en tallerken suppe på skorstenen, var næste morgen suppen spist, tallerkenen tom og et par handsker strikket færdige. Man søgte at få denne rønne tilligemed Djævlen, der boede der, solgt for nogle få pund sterling. Denne kone købte den, åbenbart fristet af Djævlen. Eller af den gode pris.

Hun gjorde mere end købe den: hun flyttede derind, hun og barnet; og fra dette øjeblik blev huset roligt. "Huset har nu fået, hvad det ønsker," sagde folk. Spøgeriet ophørte. Man så intet andet lys der end det, der udstrålede fra den tælleprås, den gode kone tændte om aftenen. En troldkvindes lys er lige så godt som Djævlens fakkel. Denne forklaring tilfredsstillede publikum.

Denne kone drog stor nytte af den smule jord, hun havde. En god ko leverede hende mælk. Hun høstede gode æbler og kartofler. Hun solgte, som enhver anden, sine pastinak efter tøndemål, sine løg efter hundreder og sine bønner efter skæppemål. Hun gik ikke selv til torvs, men lod Guilbert Falliot afsætte hendes produkter i Saint-Sampson. Falliots bøger udviser, at han engang har solgt for hende indtil tolv skæpper af de tidligste tremåneders kartofler.

Huset var blevet tarveligt repareret, så at man netop kunne opholde sig der. Det regnede ikke ned i stuerne, undtagen når det var et meget heftigt uvejr. Det bestod af en stueetage og et loft. Stueetagen var afdelt i tre rum, to soveværelser og et spiseværelse. Man kom op på loftet ad en trappe. Konen passede køkkenet og læste med barnet. Hun gik aldrig i kirke; derfor antog man, at hun var fra Frankrig. Ikke at gå nogen steder hen er en alvorlig sag.

Kort sagt, det var folk, man ikke kunne sige noget om med vished.

At hun var fra Frankrig, var rimeligt nok. Vulkanerne udslynger stene, og revolutionerne mennesker. Hele familier bliver således slynget langt bort og omplantet på fremmed grund; grupperne bliver splittet, og de enkelte kastet hid og did;

folk falder ned fra skyerne, nogle i Tyskland, andre i England, og atter andre i Amerika. De forbavser de indfødte. Hvor kommer disse ubekendte mennesker fra? Det er Vesuv, som koger dernede, og som har udspyet dem. Man giver disse aerolitter navne, disse fordrevne og fortabte individer, disse af skæbnen stedmoderligt behandlede væsner; man kalder dem emigranter, flygtninge, eventyrere. Hvis de bliver, tåler man dem, hvis de fortrækker, er man fornøjet over det. Undertiden er disse mennesker, og det gælder især om kvinderne – ganske fremmede for og uden skyld i de begivenheder, som har jaget dem fra deres hjem, idet de hverken har næret had eller vrede; de er ufrivillige, og derfor også meget forbavsede projektiler. De slår rødder i det fremmede land. De fortrædiger ingen og fatter ikke, hvad der er hændt dem. Jeg har engang set en stakkels græstørv, der var slynget op i luften ved eksplosionen af en mine. Den franske revolution har, mere end nogen anden, været rig på disse udslyngninger.

Den kone, som man på Guernsey kaldte Gilliatt, var måske netop en sådan græstørv.

Konen blev gammel, drengen voksede til. De levede alene og blev skyet af alle. De havde nok i sig selv. Ulven og ulvinden kærtegner hinanden. Det er endnu et af de udtryk, som de velvillige naboer anvendte på dem. Barnet blev yngling. Ynglingen blev mand; livets træ skifter bark, den gamle giver plads for en nye: moderen døde. Hun efterlod ham engen ved Sergentée, grundstykket ved Roque-Crespel, huset *Bû de la Rue* og, ifølge den officielle inventarieliste, hundrede guineas i en gammel strømpe. Huset var ret anstændigt møbleret med to egetræskister, to senge, seks stole og et bord, samt andre

nødvendighedsgenstande. På en hylde stod der nogle bøger og i en krog en ganske almindelig kuffert, som måtte åbnes, da inventarielisten skulle optages. Denne kuffert var af brungult læder med arabesker af kobbersøm og stjerner af tin, og indeholdt et nyt og fuldstændigt dameudstyr, bestående af lærred fra Dunkerque, chemiser, skørter og silketøj til flere kjoler; ovenpå alt dette lå der et stykke papir på hvilket den afdøde med egen hånd havde skrevet: *Til din kone, hvis du får i sinde at gifte dig*.

Dette dødsfald gjorde et dybt indtryk på den overlevende. Før havde han været indesluttet, nu blev han sky. Ørkenen forsvandt. Det var ikke længere ensomhed, det var tomhed. Så længe man er to, er livet til at udholde. Står man ene, synes man ikke at kunne slæbe sig igennem det. Man prøver heller ikke på det. Det er det første trin af fortvivlelsen. Senere indser man, at det er en pligt at finde sig i livet. Man betragter døden, man betragter livet, og man går ind på det. Men det er en beslutning, man fatter med blødende hjerte.

Gilliatt var ung, hans sår lægedes. I den alder lukker endog hjertets sår sig. Hans sørgmodighed tabte sig lidt efter lidt; han levede sig ind i naturen, der omgav ham; den udøvede en vis tiltrækningskraft på ham, således at han mere og mere unddrog sig menneskenes selskab og søgte den ensomhed, med hvilken hans sjæl efterhånden amalgamerede sig.

4. Upopularitet

Gilliatt var, som vi tidligere har bemærket, ikke yndet i sognet. Intet var naturligere end denne antipati. Der var grunde nok til den. For det første det hus, han beboede. Dernæst hans

herkomst. Hvem var denne kone? Og hvorledes var det med dette barn? Folk der på egnen holder ikke af at bryde hovedet med at gætte gåder, der angår fremmede. Så var der hans klædedragt, der lignede en arbejders, mens han var rig nok til at leve uden at have nødig at arbejde. Endvidere hans have, hvor alt trivedes så godt, at han trods stormene ved jævndøgnstider kunne avle ypperlige kartofler. Endelig var der de store bøger, han havde stående på en hylde, og som han læste i.

Der var flere grunde endnu.

Hvoraf kom det, at han levede alene? *Bû de la Rue* var en slags lazaret; man holdt Gilliatt i karantæne; det var da ganske naturligt, at man undrede sig over hans ensomhed, og at man gjorde ham ansvarlig for den forladte tilstand, som man sørgede for at holde ham i.

Han gik aldrig i kirke. Derimod spadserede han ofte ud om natten. Han talte med troldmændene! En gang havde man set ham sidde i græsset med en forstyrret mine. Han snakkede med græsset og de tryllesten, som findes hist og her på marken. Man var vis på, at man havde set ham hilse meget høfligt på "en syngende klippe". Han købte alle de fugle, man tilbød ham, og satte dem straks i frihed. Han var vel høflig og forekommende mod borgerne i Saint-Sampson, men gjorde dog gerne en omvej for ikke at træffe sammen med dem. Han fiskede undertiden og fangede altid noget. Om søndagen arbejdede han altid i sin have. Da nogle skotske soldater engang marcherede gennem Guernsey, købte han en sækkepibe af dem, og den blæste han på, når han i aftenskumringen sad mellem klipperne ved bredden af havet. Hans bevægelser lignede en sædemands. Hvad skal vel et land gøre med sådan et menneske?

Hvad bøgerne angik, som han havde arvet efter sin moder, og som han læste i, da vakte de megen uro. Jacquemin Hérode, Saint-Sampsons velærværdige pastor, havde, da han på begravelsesdagen indfandt sig i huset, læst følgende titler på ryggen af disse bøger: *Dictionaire de Rosier*, *Candide* af Voltaire, *Almindeligt Sundhedsleksikon* af Tissot. En fransk landflygtig adelsmand, der havde trukket sig tilbage til Saint-Sampson havde påstået: "at det måtte være den Tissot, som bar prinsessen af Lamballes hoved på et spyd".

Den velærværdige pastor havde på en af bøgerne læst den virkelig forunderlige og truende titel: *De Rhubarbaro*.

Det må dog tilføjes, at bogen, som titlen antyder, var skrevet på latin, og som følge deraf var det tvivlsomt, om Gilliatt, der ikke kunne latin, havde læst denne bog.

Men det er netop de bøger, man ikke læser, der vidner mest imod én. Den spanske inkvisition har undersøgt dette punkt og sat det udenfor al tvivl.

For øvrigt var bogen kun en afhandling af doktor Tilingius om rabarber, udkommet i Tyskland i 1679.

Man var ikke ganske vis på, om Gilliatt lavede trylledrikke. Hætteglas havde han.

Hvorfor spadserede han om aftenen, og undertiden lige til midnat, ved strandbredden? Åbenbart for at forhandle med de onde ånder, som om natten opholder sig på den tågede strandbred.

Engang havde han hjulpet troldkvinden fra Torteval med at trække hendes vogn op af et morads. Hun hed Moutonne Gahy.

Under en folketælling der på øen havde man spurgt ham om hans bestilling og han havde svaret: "Jeg fisker, når der er noget

at fiske." Sæt Dem i disse folks sted, og De ville ikke synes om sådanne svar.

Fattigdom og rigdom er relative begreber. Gilliatt havde marker og et hus, og i sammenligning med dem, som slet intet havde, var han ikke fattig. En dag spurgte en ung pige ham, enten det nu var for at prøve ham, eller for at imødekomme et frieri, for der er kvinder, som gerne gifter sig med Djævlen, når han blot er rig: "Hvornår vil De dog gifte Dem?" Han svarede: "På den dag, den syngende klippe gifter sig."

Denne syngende klippe er en stor stenmasse, som findes på en mark, der tilhører herr Lemézurier de Fry. Denne klippe må man have et vågent øje med. Man er ikke rigtigt på det rene med, hvorledes det står sig til med den. Man hører en usynlig hane gale der, og det er jo en overordentlig ubehagelig sag, den. Endvidere er det en afgjort sag, at denne syngende klippe er blevet flyttet hen til denne mark af nisserne.

Når man om natten under torden og lynild ser skikkelser flyve om i de røde skyer og den sitrende luft, kan man være vis på, at det er nisser. En kone, som bor i Grand-Mielles, kender dem godt. Da en aften nogle nisser muntrede sig på en korsvej, skreg denne kone til en kørende, som var tvivlrådig angående den vej, han skulle tage: "Spørg nisserne om vejen, de er gode, velvillige skabninger, som gerne snakker med folk." Man kan vædde hundrede mod én på, at denne kone er en troldkvinde.

Den forstandige og lærde kong James den Første lod alle den slags kvinder koge spillevende, smagte på suppen, og efter at have smagt den, sagde han: "Det var en heks", eller: "Nej, det var ingen heks."

Det er beklageligt, at kongerne nutildags ikke længere er i besiddelse af disse talenter, som gjorde én nytten af institutionen begribelig.

Gilliatt stod, ikke uden gyldige grunde, i ry for at øve trolddom. En stormfuld nat så man ham ene i en båd på havet i retning af Sommeilleuse og hørte ham spørge:

"Kan man vel komme igennem her?"

En stemme skreg ned oppe fra klipperne:

"Prøv det! Dristige!"

Med hvem talte han, når det ikke var med én, der svarede ham? Dette forekommer os at være et bevis.

En anden stormfuld aften, da det var så mørkt, at man ikke kunne se en hånd for sig, var man overbevist om, at man hørte Gilliatts stemme i nærheden af Catiau-Roque, en dobbelt række klipper, hvor troldmænd, geder og alle mulige skikkelser opfører danse fredag nat. Dér holdtes følgende frygtelige samtale:

"Hvorledes har Vésin Brovard det?" (Det var en murer, som var faldet ned fra et tag.)

"Det er bedre med ham."

"Å snak! Han faldt jo ned fra en langt større højde end oppe fra den stolpe. Det er mærkværdigt, at han ikke har slået sig ihjel."

"Folk havde godt vejr ved stranden forrige uge."

"Bedre end i dag."

"Der vil vist ikke komme mange fisk på torvet."

"Det blæser for stærkt."

"Man vil ikke kunne sænke nettene dybt nok."

"Hvorledes står det sig med Catherine?"

"Å, hun er forhekset."

"Catherine" var åbenbart en heks.

Efter alt at dømme, måtte Gilliatt være en troldmand. I det mindste tvivlede ingen om det.

Man så ham undertiden hælde vand ud af en krukke på jorden. Nuvel, vand, som man hælder ud på jorden, danner djævleskikkelser.

På vejen fra Saint-Sampson findes der, lige overfor den første klippe, tre stene, den ene ovenfor den anden. Tidligere stod her et kors, medmindre det skulle have været en galge. Disse stene er meget berygtede.

Meget kloge og troværdige mennesker forsikrer, at de har set Gilliatt sidde ved disse sten og snakke med en skrubtudse. Nu ved alle og enhver, at der ikke findes skrubtudser på Guernsey: på Guernsey har man snoge, men på Jersey tudser. Denne skrubtudse måtte altså være svømmet derover fra Jersey for at tale med Gilliatt. De passiarede meget fortroligt med hinanden.

Disse kendsgerninger er uomstødelige; og beviset er de tre sten, som endnu findes der. Vantro mennesker kan gå hen og se dem, og et kort stykke vej derfra ligger der et hus, udenpå hvilket der hænger et skilt, og på det står der malet: "Her købes døde og levende kreaturer, gammelt tovværk, jern, ben og klude. En proper og reel behandling forsikres."

Man må være meget stridig, når man vil benægte disse stens og dette hus' tilværelse. Alt dette skadede Gilliatt.

De uvidende alene ved ikke, at den største fare på Kanalen skriver sig fra kongen af Auxcriniers. Det er en frygtelig skikkelse på søen. Den, der har set ham, lider skibbrud inden året er omme. Han er lille, da han er dværg, og han er døv, da

han er konge. Han kender navnene på alle dem, der er omkommet på havet, og kan påvise stedet, hvor de ligger. Han kender kirkegården Ocean på en prik. Et foroven smalt og forneden bredt hoved, en lille og tyk skikkelse, en uformelig, slimet mave, knuder på issen, korte ben, lange arme, svømmefinner i stedet for fødder, kløer i stedet for hænder, et bredt, grønt ansigt – således ser kongen ud. Mellem kløerne er der svømmehud og på svømmefinnerne negle. Man kan tænke sig et fiskespøgelse med et menneskeansigt. For at gøre det uskadeligt, måtte man enten bortmane det eller fiske det. Det er imidlertid uhyggeligt. Intet er mere foruroligende end at få øje på det. Man skimter oven over bølgetoppene og igennem den tætte tåge lineamenter, som tilhører et væsen; en lav pande, stumpnæse, flade øren, en uhyre, tandløs mund, et søgrønt svælg, sammenløbende øjenbryn og store spillende øjne. Når lynet er sorteblåt, er hans ansigt rødt, og når det er er purpurfarvet, blegt. Han har et dryppende og børsteagtigt skæg, der er klippet i firkant, og som udbreder sig som en tynd fin hinde, der er prydet med fjorten muslingskaller, syv foran og syv bagpå. Disse muslingskaller er højst mærkværdige i kenderes øjne. Kongen af Auxcriniers viser sig kun i stormfuldt vejr. Han er uvejrets uhyggelige spøgefugl. I regn, tåge og storm ser man hans skikkelse ganske utydeligt. Hans navle er hæslig, et skælharnisk dækker hans sider, som om han var iført en vest. Han hæver sig højt op over de rullende bølger, som vælter sig frem under trykket af de heftige vindstød og krummer sig som spånerne under snedkerens høvl. Han bliver ikke overstænket af skummet, og når der dukker fartøjer op i horisonten, som kæmper den sidste kamp med havet, opklares hans ansigt af et

uhyggeligt smil, og med fordrejede, vanvittige træk begynder han at danse. Det er et ubehageligt møde. På den tid, Gilliatt gav folk stof til samtale i Saint-Sampson, erklærede de personer, som sidst havde set kongen af Auxcriniers, at han ikke havde mere end tretten muslingskaller på sit skæg. Tretten; det måtte betyde noget overordentlig farligt. Men hvor var den fjortende blevet af? Havde han givet den til nogen? Ingen kunne sige det, og man lod sig nøje med gisninger. Hvad der imidlertid er vist, er, at herr Lupin-Mabier, en meget rig og anset mand, var beredt til at aflægge ed på, at han engang havde set Gilliatt stå med en mærkværdig muslingskal i hånden.

Det var ikke sjældent at høre følgende samtale mellem to bønder:

"Synes du ikke, nabo, at det er en smuk okse, jeg har?"

"For opsvulmet, nabo."

"Hm – det kan du have ret i."

"Der er mere talg end kød på den."

"Ih, for pokker!"

"Er du vis på, at Gilliatt ikke har set på den?"

Gilliatt standsede undertiden ved en mark eller en have for at tale med arbejderne, og der kunne da undslippe ham følgende hemmelighedsfulde ord:

"Når djævelsbid blomstrer, så høst vinterrugen. (Djævelsbid er den såkaldte skabiosa.)

Når asken får blade, ophører frosten.

Ved sommersolhverv står tidslen i blomst.

Regner det ikke i juni, går der rust i kornet.

Når fuglekirsebærret sætter blomster, så stol ikke på fuldmånen.

Hav et vågent øje med naboen, der ligger i proces med dig. Vogt dig for hans ondskabsfuldhed.

Et svin, som drikker varm mælk, er snart færdigt.

Indgnider man en kos tænder med porre, holder den op med at æde.

Frisk skarntyde holder feberen borte.

Kommer frøen frem, så så meloner.

Så byg, når leverurten blomstrer.

Slå engen, når linden står i blomst.

Kast garnet ud, når elmen står i flor.

Blomstrer tobakken, så luk drivhusene."

Og, o rædsel! når man fulgte hans råd, befandt man sig vel ved det.

En juninat, da han spillede på sækkepibe mellem klitterne ved Demie de Fontenelle, slog makrelfangsten fejl.

En aften ved ebbetid væltede en karre, belæsset med tang, på strandbredden lige ud for hans hus. Han har rimeligvis frygtet for, at justitsen skulle slå sin klo i ham, for han anstrengte sig til det yderste for at få den op igen, og efter at det var lykkedes, læssede han selv tangen på igen.

En lille pige fra nabolaget havde lus; da gik Gilliatt til Saint-Pierre-Port, kom tilbage med en salve og indsmurte barnet med den; lusene forsvandt, og det var altså klart, at Gilliatt havde hekset dem på hende.

Alverden ved, at man ved hekseri kan skaffe folk lus.

Gilliatt havde den vane at betragte brøndene, og det er meget farligt, når man ser med et ondt øje på dem; faktum er, at

vandet i en brønd i Arculons nær ved Saint-Pierre-Port blev fordærvet. Den gode kone, som brønden tilhørte, sagde til Gilliatt: "Se dette vand." Og hun viste ham et glas fuldt. Gilliatt gav hende ret. "Vandet er mudret," sagde han, "det kan ikke nægtes." Den gode kone, som nærede mistanke, sagde til ham: "Så gør det bedre." Gilliatt stillede hende nogle spørgsmål: "Om hun havde en stald? Om stalden havde et afløb? Om afløbet ikke berørte brønden?" Den gode kone svarede Ja. Gilliatt gik ud i stalden, gav afløbet en anden vej, og vandet i brønden blev godt. Man tænkte der på egnen, hvad man ville. En brønd får ikke således dårligt vand og så godt igen uden grund; man fandt vandets forvandling meget unaturlig, og den tanke lå nær, at Gilliatt havde forhekset vandet.

Engang, da han var taget til Jersey, lagde man mærke til, at han havde indlogeret sig i Saint-Clement i Rue des Alleurs. Alleurs betyder gengangere.

I landsbyerne lægger man mærke til indicier. Indicierne sammenholdes, og resultatet bliver rygtet.

Det hændtes engang, at Gilliatt fik næseblod. Det var en vigtig opdagelse. En vidtberejst skipper, som havde været næsten hele verden rundt, forsikrede, at hos tunguserne har alle troldmændene næseblod. Når man altså så et menneske have næseblod, vidste man straks, hvad man havde at holde sig til. Der var rigtignok nogle fornuftige mennesker, der kom med den bemærkning, at det var slet ikke sikkert, at hvad der passede på troldmændene hos tunguserne også passede på troldmændene på Guernsey.

Ved mikkelsdagstider så man ham standse på en eng, der stødte op til hovedlandevejen fra Videclins. Han fløjtede, og et

øjeblik senere kom der en ravn flyvende og kort efter en skade. Denne kendsgerning bevidnedes af en troværdig person, der senere blev én af de tolv, som bemyndigedes til at forfatte et nyt værk om kongelige len.

Der var også nogle gamle koner i Hamel, som påstod, at de en morgen havde hørt svalerne, midt under deres kvidren, kalde på Gilliatt.

Føj hertil, at han ikke havde noget godt hjerte. En stakkels mand slog en dag et æsel. Æslet ville ikke gå. Den stakkels mand sparkede det i bugen, og æslet styrtede til jorden. Gilliatt kom ilende for at hjælpe dyret op. Men det var stendødt. Gilliatt varmede den stakkels mands øren.

En anden gang, da han så en dreng stige ned fra et træ med en rede, hvori der lå nogle næsten ganske nøgne fugleunger, tog han reden fra drengen og tvang ham til at bringe den tilbage til det sted, hvorfra han havde taget den.

Nogle forbigående gjorde ham bebrejdelser desangående, men han lod sig nøje med at pege på de gamle fugle, som udstødte ynkelige skrig oppe i træet, idet de flagrede rundt om reden. Han nærede forkærlighed for fugle. Det genkender man i reglen troldmænd på.

Børnene morede sig med at plyndre strandmågernes reder oppe på skrænterne. De bringer en masse blå, gule og grønne æg hjem med sig. Og af dem danner de rosetter, som de pryder kaminen med. Da skrænterne er stejle, glider fødderne undertiden for dem, de styrter ned og slår sig ihjel. Børnene synes, at der er intet smukkere end disse prydelser af fugleæg. Gilliatt vidste, hvorledes han skulle forebygge ulykkestilfælde. Han klatrede med fare for sit eget liv op på de stejle klipper og

opstillede der nogle fugleskræmsler for at hindre fuglene i at bygge reder, og derved børnene i at stige derop.

Af disse grunde var Gilliatt næsten hadet der på egnen. Man ville blive det for mindre.

5. Andre mindre behagelige sider af Gilliatt

Man var ikke ganske enig i sine meninger om Gilliatt.

De fleste troede, at han var en "marcou", men nogle gik imidlertid så vidt, at de antog ham for en "cambion". En cambion er den søn, en kvinde har med Djævelen.

Når en kone får syv drengebørn i rad med en mand, bliver det syvende en marcou. Rækken må imidlertid ikke afbrydes ved en piges fødsel.

Marcouen har på et eller andet sted af legemet et mærke som en lilje, hvilket sætter ham i stand til at kunne kurere for kirtelsyge lige så godt som kongerne af Frankrig. Der findes næsten over alt i Frankrig marcous, især i Orléanais. Enhver landsby i Catinais har sin marcou. Han behøver blot, for at helbrede syge, at puste på deres sår eller lade dem røre ved sin lilje. Langfredagnat lykkes især sådanne operationer. For omtrent en halv snes år siden var der en marcou fra Ormes i Catinais, som fik tilnavnet *den skønne marcou* og blev rådspurgt af hele Beauce; han var bødker, hed Foulon og holdt hest og vogn. For at forhindre hans mirakler, måtte man lade gendarmeriet skride ind. Han havde en lilje på den venstre side af brystet. Andre marcous har den på andre steder.

Der findes marcous på Jersey, Aurigny og Guernsey. Dette står uden tvivl i forbindelse med de rettigheder, Frankrig har på

hertugdømmet Normandiet. Hvad nytte skulle liljen ellers være til?

Der er også kirtelsvage på øerne i Kanalen; det gør det nødvendigt at have marcous.

Da nogle personer en dag så Gilliatt bade sig i havet, syntes de, at han havde en lilje på kroppen. De spurgte ham om det, men han lo, i stedet for at svare. For han kunne undertiden le som andre mennesker. Fra det øjeblik så man ham ikke mere bade sig; han gik kun i vandet på hemmelige, ensomme steder, rimeligvis om natten, ved måneskin; det var besynderligt, det må man tilstå.

De, som påstod, at han var en cambion, det vil sige en søn af Djævelen, tog åbenbart fejl. De burde have vidst, at der kun findes cambions i Tyskland. Men Le Valle og Saint-Sampson var for halvtreds år siden meget langt tilbage.

At tro, at der skulle findes en søn af Djævelen på Guernsey, det var tydeligvis et spil af fantasien.

Gilliatt blev rådspurgt om det, som netop fremkaldte frygten for ham. Bønderne kom, skælvende af angst, til ham, for at tale med ham om deres sygdomme. Denne frygt indeholder tillid; og jo mere berygtet en læge er på landet, desto større pris sætter man på hans lægemidler. Gilliatt havde medikamenter, som skrev sig fra hans afdøde moder; han lod dem, der kom til ham, nyde godt af dem, men ville ikke tage imod penge. Han helbredte bullenskab med omslag af urter; likøren i en af hans små flasker standsede feber; kemikeren i Saint-Sampson, som vi i Frankrig kalder apoteker, mente at det vistnok var et dekokt af kinabark. Selv de, der var mindre velvilligt stemt imod Gilliatt, indrømmede gerne, at han, som djævel betragtet, var

god nok imod de syge, når der var tale om hans sædvanlige lægemidler, men i egenskab af marcou ville han ikke tage imod fornuft; når en kirtelsvag bad om, at han måtte røre ved hans lilje, smækkede han døren i for næsen af ham i stedet for at svare; gøre mirakler var noget, han hårdnakket vægrede sig ved, og det er dog latterligt af en troldmand. Lad være med at være troldmand, men er du det alligevel, så gør din pligt.

Der var dog et par undtagelser fra den almindelige antipati. Herr Landoys fra Clos-Landès var skriver i sognet Saint-Pierre-Port og skulle holde register over fødsler, ægteskaber og dødsfald. Denne skriver Landoys roste sig af at nedstamme fra Pierre Landois, skatmester i Bretagne, der blev hængt i året 1485. En dag vovede herr Landoys sig for langt ud i vandet og var lige ved at drukne, Gilliatt sprang ud efter ham og frelste Landoys med fare for sit eget liv. Fra den dag talte Landoys ikke længere ondt om Gilliatt. Han svarede dem, som forbavsedes over det: "Hvorfor skulle jeg afsky et menneske, som ikke har gjort mig andet end godt?" Skriveren trådte endog i et vist venskabsforhold til Gilliatt. Denne skriver var et menneske uden fordomme. Han troede ikke på troldmænd. Han lo ad dem, som var bange for gengangere. Han havde en båd, fiskede i sin fritid for morskabs skyld og havde aldrig bemærket noget usædvanligt, når man undtager en eneste gang, da han ved måneskin så en hvid kvinde springe i vandet, og dog var han ikke vis på, at han havde set rigtigt. Moutonne Gahy, troldkvinden fra Torteval, havde givet ham en lille pose, som man bærer på brystet, og som beskytter mod ånder; han gjorde nar ad denne pose og vidste ikke, hvad den indeholdt; han bar

den imidlertid på sig, idet han følte sig mere sikker, når han havde den om halsen.

Nogle dristige individer vovede, ligesom herr Landoys, at forsvare Gilliatt ved at anføre nogle formildende omstændigheder, nogle spor af gode egenskaber, som hans ædruelighed og tarvelighed, hans afsky for brændevin og tobak, og man gik endog så vidt, at man holdt følgende skønne lovtale over ham: "Han drikker ikke, han ryger ikke, han skråer ikke og han snuser ikke."

Men at være ædruelig er dog kun at være i besiddelse af én egenskab, som man er det af alle andre. Den offentlige mening var imod Gilliatt. Men hvorledes det så var, kunne Gilliatt dog ikke gøre tjenester som marcou. En vis langfredagnat, på en tid, der var passende til at foretage kure, kom alle kirtelsvage, enten ved en inspiration eller ifølge aftale, i en samlet skare til *Bû de la Rue* og bønfaldt Gilliatt om at helbrede dem. Han afslog det. Man kendte nu hans ondskab.

6. Den hollandske skude

Sådan var Gilliatt.

De unge piger fandt ham grim.

Han var ikke grim. Han var snarere smuk. Han havde noget af den antikke barbar i sin profil. I rolige øjeblikke lignede han en daker på Trajansøjlen. Hans øren var små, fine, uden ørelapper og vidunderligt byggede i akustisk henseende. Han havde mellem øjnene denne dybe, vertikale rynke, der tyder på en dristig og udholdende natur. Mundvigene var bøjet nedad, et tegn på bitterhed; hans hvælvede pande var ædel og ren, hans øje klart og åbent, skønt det vansiredes ved den hyppige

blinken, som er fiskerne egen, og som fremkaldes ved vandets genskin. Hans smil var barnligt og indtagende. Intet elfenben var hvidere end hans tænder. Men solen havde næsten gjort ham til neger. Man færdes ikke ustraffet på oceanet, i uvejr og ved nattetid; skønt han kun var tredive år så han dog ud som en mand på femogfyrre. Stormen og søen havde givet ham en mørk ansigtsfarve.

Man kaldte ham Gilliatt den Snedige.

En indisk fabel fortæller: Engang spurgte Brahma Styrken: "Hvem er stærkere end du?" Den svarede: "Behændigheden". Et kinesisk ordsprog siger: "Hvad ville løven ikke være, hvis den var abe?" Gilliatt var hverken løve eller abe, men det kinesiske ordsprog og den indiske fabel passede på, hvad han foretog sig. Skønt han kun var af middelhøjde og ikke stærkere, end folk i almindelighed er, var han dog i stand til ved sin behændighed at løfte kæmpemæssige byrder og udføre atletiske underværker.

Han var en født gymnastiker; han betjente sig lige godt af højre og venstre hånd.

Han jagede ikke, men han fiskede. Fuglene sparede han, ikke fiskene. Ve de stumme! Han var en fortrinlig svømmer.

Ensomheden frembringer talenter eller idioter. Gilliatt kunne gå for begge dele. Det ene øjeblik kunne han stå og måbe, det andet se meget dybttænkende ud. Det gamle Kaldæa har haft sådanne mennesker; til sine tider blev det uigennemsigtige hylster, der omgav hyrden, transparent, og man skimtede mageren.

Kort sagt, det var kun et simpelt menneske, der kunne læse og skrive. Det er rimeligt, at han stod på grænsen, som skiller drømmeren fra tænkeren. Tænkeren vil, drømmeren lader sig

lede. Ensomheden kommer til hos de enfoldige og forvirrer dem på en vis måde. Uden deres vidende betages de af en hellig rædsel. Det mørke, hvori Gilliatts ånd svævede, bestod af to, i kvantitet næsten lige store elementer, obskure begge to, men meget forskellige: inden i ham uvidenhed, svaghed; udenfor ham hemmelighedsfuldhed og uendelighed.

Ved idelig at kravle om mellem klipperne ved havet og fare frem og tilbage, dag og nat, i de snævre og farlige farvande mellem øerne, var han blevet fortrolig med søen og en udmærket sømand, uden at han egentlig selv vidste af det.

Han var en født lods. En sand lods er kun den sømand, som retter sig mere efter grunden end efter overfladen. Bølgen er, set fra det ydre, en gåde, som uophørligt veksler efter grunden, skibet glider hen over. Når man så Gilliatt sejle hen over de lave grunde og forbi skærene ved de normanniske øer, skulle man tro, at han havde et kort over havbunden i hovedet. Han vidste alt og trodsede alt.

Han kendte sømærkerne bedre end søravnene, som bruger dem til hvilepunkter. Den umærkelige forskel, der er mellem de fire sømærker ved Creux, Alligande, Trémies og Sardrette, stod fuldkommen klar og tydelig for ham, selv i tåget vejr.

Hans sjældne sømandskunst viste sig en dag i et glimrende lys, da der fandt en væddesejlads sted på Guernsey. Det gjaldt om, ene at føre et skib med fire sejl fra Saint-Sampson til øen Herm, en mils vej, og tilbage igen. Ene at manøvrere med en båd med fire sejl, er ikke noget vanskeligt stykke arbejde for en fisker, men vanskeligheden her bestod i to ting. For det første var skibet selv en af disse tunge, brede chalupper, der skriver sig fra Rotterdam, og som blandt sømændene fra forrige

århundrede gik under navnet af "hollandske maver". Man træffer dem endnu på søen. For det andet tilbageturen fra Herm, når skibet var lastet med sten. Man sejlede derhen uden last, men kom tilbage med last. Prisbelønningen var chaluppen. Den skulle tilhøre sejrherren. Dette skib var blevet benyttet af en lods, en af Kanalens bedste sømænd, som havde ført det omtrent i tyve år; efter hans død havde man ikke kunnet finde nogen, der kunne regere det, og man havde derfor bestemt, at det skulle bortgives ved en væddesejlads. Skønt hollænderen ikke var forsynet med dæk, var det dog i besiddelse af mange gode egenskaber og kunne nok friste en kender. Den havde én mast forude, og det forøgede sejlenes tryk i høj grad. En anden fordel: masten stod slet ikke i vejen for skibsladningen. Det var en solid æggeskal, tung, men rummelig, og holdt sig godt i søen. Der var mange, der havde lyst til den: det var et drøjt arbejde, men lønnen var god. Syv-otte af øens dygtigste sømænd fremstillede sig. De prøvede det, den ene efter den anden; ingen kunne nå til Herm. Den sidste, som forsøgte det, var bekendt for at have passeret under et voldsomt uvejr den frygtelige snævring mellem Sark og Brecqhou, dryppende af sved bragte han hollænderen tilbage og sagde: "Det er umuligt." Da trådte Gilliatt ned i fartøjet, greb først fat i åren, så i det store skøde, og stak i søen. Efter tre kvarters forløb var han på Herm. Tre timer senere sejlede hollænderen, trods en stærk søndenvind, ind i Saint-Sampsons havn, ladet med sten. Gilliatt havde oven i købet taget den lille bronzekanon på Herm med, som øens indvånere skød med hvert år den 5. november af glæde over Guy Fawkes' død.

Guy Fawkes, må vi ikke glemme at bemærke, er død for tohundredeogtres år siden, så den glæde varer temmelig længe.

Gilliatt førte således skibet tilbage til Saint-Sampson, og det uagtet han, foruden stenene, havde lastet det med Guy Fawkes' kanon, og uagtet søndenvinden sled stærkt i sejlet.

Da mess Lethierry så det, udbrød han: "Hvilken mageløs sømand!"

Og han rakte Gilliatt hånden.

Vi skal senere komme tilbage til mess Lethierry.

Skibet blev tilkendt Gilliatt.

Dette eventyr forhindrede ikke folk i at kalde ham *den snedige*.

Der var nogle, der erklærede, at der ikke var noget usædvanligt ved hele den historie, da Gilliatt havde haft en gren af det vilde mispeltræ med sig i skibet. Men det kunne ikke bevises.

Fra denne dag benyttede Gilliatt intet andet fartøj end den hollandske skude. Den benyttede han, når han tog ud at fiske. Han fortøjede den på den sikre ankerplads, som han havde for sig selv lige under sit hus. Ved aftenens frembrud kastede han nettet på ryggen, gik gennem haven, steg over et brystværn af store sten, klatrede fra den ene klippe til den anden og sprang i båden. Så fo'r han ud på dybet.

Han fangede mange fisk, men man forsikrede, at mispelgrenen stadig var gemt i båden. Ingen havde set denne gren, men alle troede på den.

De fisk, han ikke benyttede, solgte han ikke; han forærede dem bort.

De fattige tog imod fiskene, men harmedes dog over hekseriet med denne mispelgren. "Det er ikke ret," sagde de;

"man må ikke bedrage havet for sin ejendom."

Han var fisker, men han var mere end det. Han havde tre eller fire håndværk. Han var snedker, smed, vognmager, skibstømmermand og lidt mekanikus. Ingen kunne gøre et hjul som han. Han lavede selv alle sine garn. I en krog af sit hus havde han en lille smedje og en ambolt, og da der kun fandtes ét anker i hans båd, havde han smedet et til. Dette anker var udmærket; jernringen havde den bestemte styrke, og uden den ringeste vejledning af nogen som helst havde Gilliatt udfundet nøjagtigt den dimension, som ankerstokken burde have, for at ankeret kunne benyttes.

Han havde tålmodigt trukket alle jernsømmene ud af skibsbeklædningen og erstattet dem med trænagler, hvorved han forhindrede dannelsen af farlige rusthuller. Således havde han forbedret sin båd betydeligt. Han benyttede sig af den og foretog fra tid til anden udflugter på en månedstid eller to til nogle afsidesliggende småøer som Chousey eller Les Casquets. Så sagde man: "Nu er Gilliatt borte." Det tog imidlertid ingen sig nær.

7. En drømmer i et til drømme skikket hus

Gilliatt var en drømmer. Derfra skrev både hans dristighed og hans frygtsomhed sig. Han beholdt sine tanker hos sig selv.

Måske var Gilliatt illuminat og havde hallucinationer. Enhver bonde kan lige så godt have hallucinationer som kong Henri IV. Det ubekendte overrasker undertiden menneskeånden. En lysstråle bryder pludselig gennem mørket, og lader det usynlige komme til syne; men snart er det atter mørke. Sådanne syner står undertiden i forbindelse med en transfiguration; af en

kameldriver skaber de en Muhamed, af en hyrdinde en Jeanne d'Arc. Ensomheden frigør en vis mængde sublime vildfarelser. Det er røgen af den brændende tornebusk. Resultatet deraf bliver en hemmelighedsfuld sitren i tankerne, som gør doktoren til seer og digteren til profet; resultatet deraf bliver Horeb, Cedron, Ombos, Peleia i Dodona, Phemonoë i Delphi, Trophonius i Lebadea, Ezechiel på Kebar, Hieronymus i Thebaïden. Som oftest overvælder den visionære tilstand mennesket og bedøver det. En hellig sløvhed viser sig. Fakiren bærer sin vision som en byrde ligesom kretinerne deres svulst. Luther, der på Wartburg kaster sit blækhus efter Djævelen, Pascal, der bag sit skærmbræt i stuen skjuler sig for Helvede, obi-negeren, der taler med guden Bossum, alle er det samme fænomen, der kun fremtræder forskelligt efter de forskellige intelligente hoveder. Luther og Pascal er og bliver store mænd; obi-negeren er en tosse.

Gilliatt var hverken det ene eller det andet. Han var en tænker. Intet andet.

Han så lidt besynderligt på naturen.

Da han flere gange havde opdaget ganske uventet i fuldstændigt rent og klart søvand nogle store dyr af en forunderlig skikkelse, en slags medusaer, som uden for vandet lignede blød krystal, og som, når de atter blev kastet i pandet, havde en i den grad forbavsende lighed med dettes farve og gennemsigtighed, så at de næsten forsvandt for øjet, sluttede han, at siden gennemsigtige levende skabninger opfyldte vandet, kunne lignende gennemsigtige levende skabninger godt opfylde luften. Fuglene er ikke luftens beboere; de er dens amfibier. Gilliatt troede ikke, at luften var tom. Han sagde:

"Siden havet er opfyldt, hvorfor skulle atmosfæren så ikke være det?" Skabninger med luftens farve ville forsvinde i lyset og unddrage sig vort blik; hvem kan bevise, at de ikke er der? Analogien siger, at luften lige så godt skal have sine fisk, som havet sine: disse luftfisk ville være gennemsigtige, en velgerning af den skabende forudseenhed såvel for os som for den; idet den lader dagen skinne igennem dem, og ikke lader dem kaste skygge og ikke have silhuet, lever vi i uvidenhed om deres tilstedeværelse og kan ikke gribe nogen af dem. Gilliatt indbildte sig, at hvis man kunne udtørre luften ligesom havet, og hvis man kunne fiske i luften, som man fisker i en dam, ville man finde en forbavsende masse skabninger der. "Og," tilføjede han i sit drømmeri, "meget ville da finde sin forklaring."

Drømmeri, som er tanken i en omtåget tilstand, grænser op til søvnen og beskæftiger sig udelukkende med den. Luften, opfyldt af gennemsigtige levende skabninger, ville være begyndelsen til det ubekendte; men hinsides den åbner mulighedernes uhyre rige sig. Der er andre væsener, der er en anden verden. Ikke nogen overnaturlig; men en hemmelig fortsættelse af den uendelige natur. Gilliatt var en besynderlig iagttager under denne arbejdsomme ørkesløshed, som udgjorde hans tilværelse. Han begyndte at iagttage søvnen. Søvnen står i berørelse med det mulige, som vi også kalder det usandsynlige. Den natlige verden er en verden. Natten er et universum for sig. Menneskets materielle organisme, på hvilken tynger en femten mile høj luftsøjle, føler sig træt om aftenen, lægger sig, søger hvile; de legemlige øjne lukker sig; da åbner sig andre øjne i dette søvnbetyngede hoved, der er mindre sløvt, end man tror; det ubekendte viser sig. Denne

tilsidesatte verdens gådefulde ting nærmer sig da mennesket; denne nærmelse er enten virkelig eller visionær; det er, som om rummets utydelige levende væsener kommer for at betragte os, og som om de føler nysgerrighed efter at se os, de levende jordiske væsener; fantomer stiger i en slags tusmørke op og ned, og er snart nær ved os, snart langt fra os; for vort åndelige øje udvikles og forsvinder et liv, forskelligt fra vort, der består af os selv og andre væsener og ting; og den sovende, der ikke er ganske seende, men heller ikke aldeles ubevidst, skimter disse fremmede dyreskikkelser, disse usædvanlige planteformer, disse skrækkelige og smilende spøgelser, disse onde ånder, disse skikkelser, disse uhyrer, denne brogede forvirring, dette måneskin uden måne, denne ufattelige afsløring af det vidunderlige, denne voksen og denne aftagen i en forvirrende tåge, denne udslettelse af formerne i mørket, hele det mysterium, vi kalder drømmen, og som ikke er andet end en usynlig virkeligheds nærmelse. Drømmen er nattens akvarium.

Således drømte Gilliatt.

8. Klippestolen Gild-Holm-'Ur

Man vil den dag i dag forgæves søge i bugten ved Houmet efter Gilliatts hus, hans have og den ankerplads, hvor han fortøjede sin båd. *Bû de la Rue* er ikke længere til. Den landtunge, huset stod på, er forsvundet under arbejdernes jernhakker, og klipperne er blevet bragt, læs for læs, ombord i granithandlernes skibe. Den er blevet til kajer, kirker og palæer i hovedstaden. Hele denne bjergkam er for længe siden vandret til London.

Disse forlængelser af klipperne ud i havet med deres kløfter og indskæringer er rene små bjergkæder; ved at se dem, får man det indtryk, som en kæmpe ville modtage ved at betragte Cordillererne. I daglig tale kalder man dem banker. Disse banker har forskellige former. Nogle af dem ligner en rygrad; enhver klippe er et hvirvelben; andre fiskeben; atter andre en krokodille, som drikker.

Ude på den yderste spidse af den banke, hvorpå *Bû de la Rue* lå, hævede der sig en stor klippe, som fiskerne fra Houmet kaldte Kohornet. Denne klippe, en slags pyramide, lignede den såkaldte Tinde på Jersey. I flodtiden skilte bølgerne den fra banken og Hornet lå isoleret. Når det var ebbe, kunne man gå ud til den ad en landtange af passable klipper. Det mærkelige ved denne klippe var, at der på den side, der vendte ud imod søen, fandtes en slags naturlig stol, som bølgerne havde udhulet og regnen glattet. Denne stol var forræderisk. Man blev uvilkårligt draget derhen af den smukke udsigt; og man blev der, der var noget, der holdt én tilbage; der er noget vist tillokkende ved en vid horisont. Det havde man fra denne stol; den dannede en slags niche på facaden af klippen; at klatre op til denne niche var let; havet, som havde dannet den, havde også lavet en magelig trappe derop af opskyllede sten; afgrunden viser sig forekommende, men stol ikke på dens høflighed; stolen fristede, man steg derop, man satte sig; man gjorde sig det mageligt der; sædet var granitten, som var afslebet og glattet af vandet, armlænene var to fordybninger, som lod til at være frembragt netop til det brug, og ryggen hele den lodrette klippevæg, som man beundrede oven over sit hoved uden at tænke på, at det ville være en umulighed at bestige den; intet

var lettere end at glemme sig selv fuldstændigt i denne lænestol: hele havet udbredte sig foran én, man så langt borte skibe nærme eller fjerne sig, man kunne følge et sejl med øjnene, indtil det forsvandt bag de såkaldte "Casquets", man faldt i forundring, man skuede til alle sider, man glædede sig, man følte den kølige luftning; der findes i Cayenne en flagermus, der meget godt ved, hvorfor den dysser dig i søvn i skyggen ved en sagte og uhyggelig basken med vingerne; vinden er denne usynlige flagermus: når den ikke er ødelæggende, er den søvndyssende. Man betragtede havet, man lyttede til vinden, man sank hen i en henrykkende døsighed. Når øjnene er mættede af skønhed og pragt, føler de lyst til at lukke sig. Pludselig vågner man. Det er for sent. Vandet var steget lidt efter lidt. Det havde isoleret klippen.

Man var fortabt.

Hvilken frygtelig blokering af de stigende bølger!

I begyndelsen sker det kun langsomt, siden med en rivende fart. Efter at være ankommet til klipperne, gribes de af vrede, de skummer. Det lykkes kun sjældent at slippe gennem brændingerne. Fortrinlige svømmere var druknet ved Hornet ved *Bû de la Rue*.

På visse steder, til visse tider er det forbundet med dødsfare at betragte havet. Således går det undertiden, når man betragter en kvinde.

Guernseys ældste beboere kaldte fordum denne niche, som havet havde dannet i stenmassen, Klippestolen Gild-Holm-'Ur, eller *Kidormur*. Et keltisk ord, siger man, som de, der kan keltisk, ikke forstår, og som de, der kan fransk, meget godt

forstår. "*Qui-dort-meurt.*" Det er i befolkningens mund blevet til *Kidormur*.

Det står enhver frit for at vælge mellem denne for tolkning, "Qui-dort-meurt", og den, der er givet i 1819, tror jeg, af en vis herr Athenos fra Bretagne. Denne ærede sprogkyndige fortolkede det keltiske Gild-Holm-'Ur som "Hacte-de-troupes-d'oiseaux".

Der findes i Aurigny en anden stol af samme slags, som man kalder Munkestolen, og som er så ypperligt dannet af bølgerne og forsynet med et lille klippestykke, der passer så godt til det hele, at man kunne næsten sige, at havet har været så forekommende at give én en skammel under fødderne.

I flodtiden ser man intet til Gild-Holm-'Ur. Vandet skjuler den ganske.

Stolen Gild-Holm-'Ur lå tæt ved *Bû de la Rue*. Gilliatt kendte den og satte sig ofte derop. Tænkte han? Nej. Han drømte, som vi nylig sagde. Han lod sig imidlertid ikke overraske af havet.

2. bog. Mess Lethierry

1. Et bevæget liv og en rolig samvittighed

Mess Lethierry, en anset mand i Saint-Sampson, var en dygtig sømand. Han havde faret vidt omkring. Han havde været skibsdreng, jungmand, skamfilingsgast, rorsgast, højbådsmand, styrmand og kaptajn. Nu var han rheder. Der var ingen, der kendte havet som han. Han var uforfærdet, når det gjaldt om at bjærge. Under storm og uvejr gik han langs med stranden og betragtede horisonten. Hvad er det dernede? Der er nogen i fare. Det er et fiskerfartøj fra Weymouth, det er en kutter fra Aurigny, det er en yacht med en lord ombord, det er en englænder, det er en franskmand, det er en fattig, det er en rig, det er Djævlen, ligegyldigt, han sprang i båden, kaldte på to eller tre dygtige sømænd, tog i nødstilfælde alene afsted, løste fartøjet, greb åren, stødte fra land, red snart på bølgeryggen, var snart i bølgedalen, kæmpede med orkanen og svævede i fare. Man så ham langt borte fra stå oprejst i det lille fartøj, dryppende af vand, omspændt af lynene, med et løveåsyn, omgivet af en skummanke. Han tilbragte således hele dagen i fare, på bølgen, i stormen, idet han nærmede sig de synkende skibe, frelste menneskene, bjærgede ladningen og søgte at besejre uvejret. Om aftenen vendte han tilbage til hjemmet og skiftede strømper.

Dette liv førte han i et halvt hundrede år, fra sit tiende til sit tresindstyvende år, som han var ung. Da han havde nået de tres, lagde han mærke til, at han ikke længere kunne med én arm løfte ambolten i smedjen i Verclin; denne ambolt vejede tre

hundrede pund; og pludselig fik han et anfald af reumatisme. Han måtte opgive havet. Da gik han over fra den heroiske til den patriarkalske alder. Han var nu kun en god gammel mand.

Han havde på én og samme tid fået reumatisme og formue. Disse to frugter af arbejde følges gerne ad. I det øjeblik man bliver rig, bliver man lam. Det er kronen på livet.

Man siger: Nu vil vi nyde livet.

På øer som Guernsey består befolkningen af mennesker, der tilbringer deres tid på marken, og mennesker, der tilbringer deres tid på havet. Det er to slags arbejdere, jordens og havets. Mess Lethierry hørte til de sidste. Og han kendte dog til jorden. Han havde ført et meget arbejdsomt liv. Han havde rejst på fastlandet. Han havde i nogen tid været skibstømmermand i Rochefort, senere i Cette. Saltgruberne i Franche-Comté havde han også stiftet bekendtskab med. Denne brave mand havde ført et liv som en eventyrer. I Frankrig havde han lært at læse, tænke og ville. Han havde prøvet alt og allevegne bestået redelighedens prøve. Han var af naturen matros. Vandet hørte ham til. Han sagde: Fiskene er hos mig. Kort sagt, hele hans liv havde på to eller tre år nær været tilbragt på oceanet. Han havde befaret verdenshavene, men han foretrak dog Kanalen. Han udbrød med liv: "Se det kalder jeg oprørt sø!" Han var født på søen og ville dø der. Efter at have gjort et par rejser omkring jorden, var han kommet tilbage til Guernsey og havde ikke senere forladt den. Hans rejser indskrænkede sig for fremtiden til Granville og Saint-Malo.

Mess Lethierry var en Guernsey'er, det vil sige en normanner, og det vil atter sige, både englænder og franskmand. Hos ham var dette firdobbelte fædreland gået fuldstændigt op i hans

store fædreland: Oceanet. Hele sit liv igennem og over alt havde han bibeholdt en normannisk fiskers sæder og skikke.

Dette hindrede ham dog ikke i ved lejlighed at slå op i en gammel bog, more sig med at læse, lære navnene på filosoffer og digtere at kende og brække lidt på alle sprog.

2. En særegen smag, han havde

Gilliatt var menneskesky, og det var mess Lethierry også.

Denne menneskefjendskhed havde sin ynde.

Han var meget vanskelig, hvad fruentimmernes hænder angik. I sin ungdom, da han endnu næsten var barn, havde han hørt amtmanden i Suffren udbryde:

"Hvilken smuk pige, kun skade, at hun har sådanne store, røde hænder!"

En admirals ord er altid bydende. Amtmanden i Suffrens ytring havde haft sin virkning på Lethierry. Og han så altid efter små hvide hænder. Hans egen store, brune hånd var let som en kølle og fin som en knibtang, og faldt den knyttet ned, kunne den slå en brosten i stykker.

Han havde aldrig været gift. Han havde ikke villet det eller også havde han ikke fundet den, han søgte. Vanskeligheden bestod måske i, at han som matros ville have én med en hertugindes hænder. Man træffer ikke hyppigt den slags blandt fiskerpigerne fra Portbail.

Man fortalte dog, at han i Rochefort engang havde truffet en grisette, der realiserede hans ideal. Det var en smuk pige med smukke hænder. Hun bagtalte imidlertid folk og kradsede. Hende kunne der ikke være tale om at knytte sin skæbne til. Skønt disse negle i nødstilfælde kunne tjene som kløer, var de

dog udmærket smukke. Deres yndigheder havde i begyndelsen fortryllet Lethierry, siden havde de foruroliget ham; og da han frygtede for en skønne dag ikke længere at være herre over sin herskerinde, havde han bestemt sig til ikke at bringe denne skønne med sig til mairen.

En anden gang var der en ung pige i Aurigny, der havde behaget ham. Han tænkte på at gifte sig, da en mand sagde til ham: "Jeg gør Dem min kompliment. Hun er en glimrende komøgkaster." Han lod sig denne lovtale udtyde. I Aurigny har man en vis skik. Man tager kokasser og kaster dem imod væggen. Der er en bestemt måde at kaste dem på. Når den er tør, falder den af og bliver brugt til brændsel. Man agter kun en pige, hvis hun er en udmærket komøgkaster. Dette talent drev mess Lethierry på flugt.

For øvrigt havde han, hvad kærlighedssager angik, en god sund filosofi og en sømands besindighed, og han roste sig af, at han i sin ungdom let havde ladet sig besejre af "underskørtet". Det, man nutildags kalder en krinoline, kaldte man dengang et underskørt. Det betegner noget mere eller mindre end en kvinde.

Disse simple normanniske søfolk er åndrige og oplyste. De kunne næsten alle læse. Om søndagen ser man små skibsdrenge på otte år sidde på en rulle tovværk med en bog i hånden. Disse mennesker har altid udmærket sig ved, hvad man nutildags kalder vittigheder. Det var en af dem, den dristige sømand Guëripel, som bemærkede til Montgomery, der efter sit uheldige lansestød mod Henrik II var flygtet til Jersey: "Et galt hoved har knust et tomt hoved."

3. Man kan såres i det, man elsker

Mess Lethierry havde hjertet i hånden: en stor hånd og et stort hjerte. Hans fejl var denne beundringsværdige egenskab: tillid. Han havde sin måde at tage en forpligtelse på; den var hellig; han sagde: "Jeg giver den gode Gud mit æresord på det." Det vil sige, han holdt, hvad han havde lovet. Han troede på den gode Gud og ellers ikke på noget. Det var af rene høflighedshensyn, at han engang imellem viste sig i kirken. På havet var han overtroisk.

Uvejr havde imidlertid aldrig skræmt ham: det kom af, at han ikke godt fandt sig i modsigelse. Han tålte den lige så lidt af oceanet som af nogen anden. Han forstod at skaffe sig lydighed; så meget værre for havet, hvis det satte sig op imod ham; det måtte dog lade sig beherske af ham. Mess Lethierry gav ikke efter. En skummende bølge kunne lige så lidt som en veltalende nabo standse ham på hans vej. Hvad han sagde, var sagt, hvad han foresatte sig, skete. Han bøjede sig hverken for indvendinger eller for uvejr. Ordet Nej kendte han ikke; det eksisterede hverken i et menneskes mund eller i stormens hylen. Han gik videre. Han tålte ikke, at man vægrede sig ved noget. Derfra skrev sig hans stivsindethed i livet og hans uforfærdethed på havet. Han tillavede gerne selv sin tallerken suppe, idet han nøjagtigt vidste, hvor meget peber, salt og urter, der skulle til, og han fandt lige så stort behag i at tilberede den som i at spise den. Man vil få et meget træffende billede af mess Lethierry, når man kan forestille sig et væsen med en græsselig overfrakke, med flagrende hår som en Jean Bart og med en rund hat som en Jocrisse, kejtet på landjorden, behændig på havet, med en ryg som en lastdrager, stille og fredelig, med en

blid stemme, som imidlertid lød som torden gennem en råber. En bonde, som har læst encyklopædien, en guernseyaner, som har været vidne til revolutionen, en meget lærd uvidende, ikke bigot, men fantastisk, med en fastere tro på den hvide dame end på den hellige jomfru, med en Polyphems kræfter, logisk som en vejrhane, bestemt som en Christopher Columbus, lidt af en tyr og lidt af et barn, med en stumpnæse, tykke kinder, smukke tænder, et vejrbidt ansigt, en skydækket pande og et mildt blik.

Der var to, som stod højt anskrevne hos mess Lethierry: Durande og Déruchette.

3. bog. Durande og Déruchette

1. Sladder og røg

Det menneskelige legeme kunne egentlig godt kun være et skin. Det skjuler vort sande væsen. Det lægger sig i tætte masser over vort lys eller vor skygge. Det sande væsen er sjælen. Ansigtet er kun en maske. Det sande menneske skjuler sig under mennesket. Hvis man kunne få øje på hint menneske, tilsløret og skjult bag dette skin, man kalder kødet, ville man opleve flere end én overraskelse. Det er den almindelige vildfarelse, at man antager det ydre væsen for at være det virkelig sande. Mangen ung pige ville vise sig at være en fugl, his man så hende, som hun virkelig er.

Kan man tænke sig noget mere yndigt end en fugl i en ung piges skikkelse? Forestil Dem, at De har den hos Dem. Det bliver Déruchette. Det henrivende væsen! Man kunne føle sig fristet til at sige: "Goddag, lille vipstjert." Man ser ikke vingerne, men man hører en kvidren. Undertiden synger hun. Kvidren står under den menneskelige stemme, sang over den. Der er noget hemmelighedsfuldt i denne sang; en ung pige er et englehylster. Når den unge pige bliver hustru forsvinder englen; men senere kommer den tilbage og bringer en lille sjæl til moderen. Den tilkommende moder vedbliver imidlertid længe at være et barn, den lille pige lever stadig i den unge pige, og det er en gøgemoder. Ved at se den kommer man til at tænke: "Hvor smukt af den, at den ikke flyver bort!" Det blide fortrolige væsen slår sig til ro i huset, flagrer fra gren til gren, det vil sige fra værelse til værelse, går ind, går ud, nærmer sig, fjerner sig,

glatter fjerene eller reder sit hår, gør en svag, men behagelig støj og mumler noget, man ved ikke hvad. Det spørger, man svarer; man spørger, det kvidrer. Man sladrer med det. At sladre er en vederkvægelse efter at man har talt. Dette væsen har himlen i sig. Det er en blå tanke, blandet med den sorte. Vi takker det, fordi det er så let, så flygtigt, så vanskeligt at gribe, og fordi det er så godt ikke at være usynligt. Hernede er det smukke det nødvendige. Det er noget af det vigtigste her på jorden, at være indtagende. Uden sangfugle ville skoven fortvivle. At løsrive glæden, udstråle lykke, at kaste lys over det mørke, at være skæbnens forgyldning, at være harmonien, ynden, tækkeligheden, det kalder man at gøre os en tjeneste, skønheden gør mig godt ved at være skøn. Der gives skabninger, der er i besiddelse af den egenskab, at fortrylle sine omgivelser; undertiden ved de selv slet ikke af det. Men derved bliver deres magt kun endnu mere uindskrænket; deres nærværelse opliver, deres nærmelse opvarmer som solen; de går forbi, vi er tilfredse, de standser, vi er lykkelige; at betragte dem er at leve; det er Aurora i menneskelig skikkelse; deres nærværelse er nok til at omskabe hjemmet til et Eden. Paradiset strømmer ud gennem deres porer; denne henrykkelse meddeler de alle ved blot at leve i deres nærhed. At være i besiddelse af et smil, som, man ved ikke hvorledes, formindsker vægten af den uhyre lænke, hele skabningen slæber på, er guddommeligt. Således kunne Déruchette smile. Ja, Déruchette var selve dette smil. Der er noget, vi ligner mere end vort ansigt, og det er vort fysiognomi; og der er noget, vi ligner mere end vort fysiognomi, og det er vort smil. Den smilende Déruchette, det var Déruchette.

Der er noget forunderligt tiltrækkende ved Guernseys og Jerseys befolkning. Kvinderne, de unge piger især, er i besiddelse af en blomstrende, frisk skønhed. Det er den saksiske hvidhed og den normanniske friskhed, der findes forenede. Rosenrøde kinder og blå øjne. Dog mangler disse øjne glans. Den engelske opdragelse har dæmpet den. Disse klare øjne ville blive uimodståelige den dag pariserindernes ild viser sig i dem. Heldigvis er englænderinderne endnu ikke blevet påvirket af Paris. Déruchette var ingen pariserinde, men heller ingen englænderinde. Hun var født i Saint-Pierre-Port. Men mess Lethierry havde opdraget hende. Hun var opdraget til at være hans kæledægge; det var hun.

Déruchette havde et indolent blik, som var bedårende uden at hun selv vidste af det. Hun forstod måske ikke betydningen af ordet kærlighed, og dog ville hun gerne have, at folk skulle blive forelskede i hende. Men der lå ikke nogen slet hensigt til grund. Hun tænkte slet ikke på at blive gift. Den gamle, landflygtige adelsmand, som havde slået sig til ro i Saint-Sampson, sagde: "Denne lille pige gør koketteriet uskadeligt."

Déruchette havde de nydeligste små hænder af verden og fødder, der passede til hænderne, "fire flueben", sagde mess Lethierry. Godhed og blidhed havde knyttet sig til hendes person, og familie og rigdom havde hendes onkel forsynet hende med; hendes arbejde bestod i kunsten at leve, hendes talent i nogle småsange, hendes videnskab i skønhed, hendes ånd i uskyldighed, hendes hjerte i uvidenhed; hun var i besiddelse af kreolerindens graciøse ladhed, blandet med ubesindighed og livlighed, og af barnets egensindige luftighed med et anstrøg af melankoli; hendes dragt forrådte, hvor hun

hørte hjemme, var elegant, men ikke korrekt; hun havde en fri og åben pande, en bøjelig og forførende hals, kastanjebrunt hår, en hvid hud med et let anstrøg af sommerens rødme og fyldige og friske læber, om hvilke der stadigt spillede et henrivende og farligt smil. Det var Déruchette.

Man så undertiden om aftenen, efter solnedgang, i det øjeblik, da natten blander sig med havet, på den tid, da tusmørket giver bølgerne noget rædselsfuldt, en uformelig masse glide gennem havnemundingen ved Saint-Sampson, en unaturlig silhuet, som pustede og spyttede, en skrækkelig genstand, der rallede som et dyr og dampede som en vulkan, en slags hydra, der frådede i skummet, bragte tåge med sig og styrtede sig over byen med en forfærdelig klapren med finnerne og et svælg, flammerne slikkede ud af. Det var Durande.

2. Utopiens evige historie

Det var en vidunderlig nyhed at se en dampbåd på kanalen i året 182*. Hele den normanniske kyst var i lang tid i stærkt oprør. Nu til dags krydser ti-tolv dampskibe hinanden på horisonten, og der er ikke en levende sjæl, der kaster øjet på dem; i det højeste lægger de kun et øjeblik beslag på den sagkyndiges opmærksomhed, som på røgens kulør afgør, om de henter deres kul i Wales eller Newcastle. De passerer forbi: det er godt. De lægger an: velkommen. De sejler bort igen: lykkelig rejse.

I den første fjerdedel af det nittende århundrede følte man sig mindre rolig overfor disse opfindelser, og disse maskiner og deres røg blev betragtet med skæve øjne af befolkningen på øerne i Kanalen. På dette puritanske arkipelag, hvor man har

beskyldt dronningen af England for at have krænket Bibelen [Note 1)] ved at tage kloroform, når hun skulle føde, døbte man den første dampbåd med navnet: "Djævlebåden" (*Devil-Boat*). For det forekom disse gode fiskere, der fordum var katolikker, men nu er calvinister, og som altid har vist sig bigotte, at det var Helvede, som svømmede. Én af deres gejstlige behandlede dette spørgsmål: "Er man berettiget til at lade vand og ild, som Gud har adskilt, arbejde sammen [Note 2)]?" Havde dette dyr af ild og jern ikke at føre den menneskelige skabning tilbage til Kaos? Det er ikke første gang, man har kaldt fremskridt for en tilbagevenden til Kaos.

"Forrykt idé, tyk uvidenhed, vanvid," således lød Videnskabsakademiets dom, da det i begyndelsen af århundredet af Napoleon den Første blev opfordret til at afgive sin kendelse med hensyn til dampbåden; fiskerne i Saint-Sampson er vist at undskylde, når de i videnskabelige materier ikke står på samme trin som Paris' matematikere, og i religiøs henseende tør man ikke vente, at der skulle findes flere lyse hoveder på en lille ø som Guernsey end i hele det store Amerika. I 1807, da Fultons første dampbåd, ført af Watts maskiner fra England og med to franskmænd, André Michaux og en anden, ombord, de eneste foruden mandskabet – da denne dampbåd gjorde sin første rejse fra New York til Albany, ville tilfældet, at det netop skulle ske på den 17. august. I denne anledning tog metodisterne ordet, og over alt forbandede præsterne denne maskine, idet de erklærede, at tallet 17 var summen af det apokalyptiske uhyres ti horn og syv hoveder. I Amerika påkaldte man det apokalyptiske uhyre imod dampskibet, og i Europa Genesis. Det var hele forskellen.

De lærde har forkastet dampskibet som noget umuligt; præsterne som noget ugudeligt. Videnskaben fældede dommen over den, religionen fordømte den. Fulton var en afart af Lucifer. Den enfoldige kyst- og landbefolkning istemte den almindelige dadel på grund af det ildebefindende, som denne ny opfindelse forårsagede dem. Religionen stillede sig på følgende standpunkt overfor dampskibet: Vandet og ilden er hinanden modsatte. Denne modsætning skriver sig fra Gud. Man skal ikke adskille, hvad Gud har forenet; man skal ikke forene, hvad han har adskilt. Bonden ræsonnerede således: "Jeg er bange for det."

Der måtte en mand som mess Lethierry til for på denne tid at sætte et dampskib i gang mellem Guernsey og Saint-Malo. Han alene med sin klare forstand kunne fatte denne tanke og var en dristig sømand nok til at udføre den. Hans franske ånd undfangede ideen, hans engelske bragte den til udførelse.

Ved hvilken lejlighed? Det skal vi straks erfare.

3. Rantaine

Fyrre år omtrent før det tidsrum, hvor de begivenheder, vi her fortæller, gik for sig, stod der tæt ved ringmuren omkring Paris, mellem Ulvegraven og Issoires gravmæle, et berygtet hus. Det var en enestående ussel rønne, en røverkule, når det gjordes nødvendigt. Der boede en slags bandit med kone og barn, en forhenværende skriver hos en advokat; han var blevet til en ganske dygtig tyv. Senere stod han for Assiseretten.

Denne familie hed Rantaine. I den gamle rønne så man på en kommode af mahognitræ to malede porcelænskopper; på den ene stod med forgyldte bogstaver: "En venlig erindring", og på

den anden: "Af venskab". Barnet voksede op i en ussel vrå, fortrolig med alle mulige forbrydelser. Da faderen og moderen havde hørt til den lavere borgerstand, lærte de barnet at læse; det blev opdraget. Den blege, næsten lasede moder "opdrog" mekanisk sit barn, lod det stave og afbrød undervisningen for at hjælpe sin mand med en eller anden kæltringestreg eller for at hengive sig til løsagtighed et øjeblik. Imidlertid blev "Jesus Kors" liggende opslået på bordet, og barnet sad ved siden af hensunken i drømme.

En skønne dag forsvandt både faderen og moderen, efter at politiet havde grebet dem på fersk gerning i en forbrydelse. Barnet forsvandt også.

På sine vandringer traf Lethierry sammen med en eventyrer som han selv, hjalp ham ud af en knibe, gjorde ham en tjeneste, modtog en gentjeneste, fandt behag i ham, tog ham med sig til Guernsey og gjorde ham til sin associé, da han opdagede, at han forstod sig på kystsejlads. Det var den lille Rantaine, der var blevet stor.

Rantaine havde, ligesom Lethierry, en kraftig nakke, en bred ryg, skikket til at bære byrder på, og lænder som den farnesiske Herkules; Lethierry og han havde samme gang og samme udseende; Rantaine var den højeste. Når man så dem spadsere side om side nede ved havnen, måtte man uvilkårligt udbryde: "Det er to brødre." Ansigterne var derimod meget forskellige. Alt, hvad der var åbent hos Lethierry, var lukket hos Rantaine. Rantaine var forsigtig. Rantaine var en øvet fægter, spillede harmonika, slukkede et lys med en kugle på tyve skridts afstand, slog en udmærket næve, reciterede vers af "*Henriaden*" og udtydede drømme. Han kunne "*Gravene i Saint Denis*" af

Treneuil udenad. Han sagde, at han havde stået i forbindelse med sultanen af Calcutta, "som portugiserne kalder Zambrin." Hvis man havde måttet gennemblade den lille dagbog, han bar hos sig, ville man, blandt andre notitser, også være truffet på følgende: "I Lyon er der gemt en fil i en murrevne i et af Saint-Josephs fangehuller." Han talte med en vismands langsomhed. Han sagde, at han var en søn af en ridder af den hellige Ludvigs orden. Hans linned var umage og mærket med forskellige bogstaver. Ingen kunne være mere kilden i sager, der angik æren; han duellerede og dræbte modstanderen. Han havde i sit blik noget af en teatermorder.

Kraften, der tjente som hylster for listen, det var Rantaine.

Hans smukke næveslag, der engang på et marked havde strakt en neger til jorden, havde indtaget Lethierrys hjerte.

På Guernsey kendte man ikke det ringeste til hans eventyr. De var brogede nok. Hvis skæbnen har en garderobe, måtte Rantaines skæbne have været klædt som Harlekin. Han havde set verden og lært livet at kende. Han var en jordomsejler. Hans håndteringer dannede en hele skala. Han havde været kok på Madagaskar, fugleopdrætter på Sumatra, general på Honolulu, religiøs journalist på Galapagosøerne, digter på Omrawuttee og frimurer på Haïti. I denne sidste egenskab holdt han en ligtale i Grande Goâve, af hvilken lokalbladene har opbevaret følgende fragment: "... Farvel da, skønne sjæl! På himlens azurblå hvælving, mod hvilken du nu retter din flugt, vil du uden tvivl møde Petit-Goâves gode abbé Léandre Grameau. Sig til ham, at du, takket være ti års hæderlige virksomhed, har fuldendt kirken i Anse-à-Beau! Farvel, du ophøjede ånd, du mønster på en frimurer! ..." Hans frimurermaske hindrede ham ikke i, som

man ser, at bære katolicismens falske næse. Det første forskaffede ham fremskridtspartiets venskab, det andet de mænds, der holdt på den bestående orden. Han udgav sig for en hvid af det reneste blod og hadede de sorte; og dog havde han vistnok beundret Soulouque [Note 3)]. I 1815 var han i Bordeaux blevet grøn. I dette tidsrum udstrømmede royalismens røg af hans pande i skikkelse af en uhyre stor hvid fjer. Han havde tilbragt sit liv med at vise sig, forsvinde og atter vise sig. Han kunne tyrkisk, i stedet for "guillotineret" sagde han "néboïsseret". I Tripolis havde han været slave hos en thaleb, og havde der stiftet bekendtskab med tyrkiske stokkeprygl; det havde været hans bestilling hver aften at gå hen til moskeernes døre og læse Koranen højt for de troende. Efter al sandsynlighed var han renegat.

Han var i stand til alt.

Han skoggerlo og rynkede panden på én og samme tid. Han sagde: "I politikken agter jeg kun dem, der er uimodtagelige for fremmed indflydelse." Han sagde endvidere: "Jeg holder på sædeligheden", og: "Pyramiden bør bygges op på ny fra grunden." Han var muntrere og lystigere end alle andre. Formen af hans mund gjorde hans ord til løgn. Hans næsebor lignede et tyrs næsebor. I øjenkrogene var der en masse rynker og folder, hvor alle slags mørke tanker mødtes. Der alene var man i stand til at dechifrere hemmeligheden ved hans fysiognomi. Hans hjerneskal var lav oppe ved issen og bred ved tindingerne. Hans uformelige øre, der indvendig var tæt besat med hår, syntes at sige: "Tal ikke til det dyr, som er inde i denne hule."

En skønne dag fandtes Rantaine ikke mere på Guernsey.

Lethierrys kompagnon havde gjort sig usynlig tillige med kassen.

I denne kasse fandtes der vel penge, der tilhørte Rantaine, men der fandtes også halvtreds tusinde francs, som tilhørte Lethierry.

Lethierry, der ved sin kystsejlads og som skibstømmermand havde, efter fyrre års flid og stræbsomhed, skrabet sig en sum af hundrede tusinde francs sammen, mistede ved denne lejlighed det halve af den.

Skønt halvt ødelagt, tænkte Lethierry dog kun på at rejse sig igen. Uforfærdede mennesker kunne vel miste deres formue, men ikke deres mod. Man begyndte den gang at tale om dampbåden. Lethierry fattede den tanke at prøve Fultons berygtede maskine og ved en dampbåd sætte det normanniske arkipelag i forbindelse med Frankrig. Han satte alt på denne idé. Den slugte resten af hans formue. Seks måneder efter Rantaines flugt så man et dampskib løbe ud af det forstenede Saint-Sampsons havn, den første damper, der besejlede Kanalen.

Dette skib, som hadet og foragten øjeblikkelig gav øgenavnet: "Lethierrys galiot", var bestemt til regelmæssigt at fare fra Guernsey til Saint-Malo.

4. Fortsættelse af utopiens historie

Dette foretagende, kan man nok tænke sig, stødte på mange vanskeligheder. Alle de, der ejede skibe, som gjorde ruten fra Guernsey til Frankrig, udstødte høje skrig. De kaldte det et angreb på den hellige skrift og på deres monopol. Nogle gejstlige truede. En af dem, den velærværdige Elihu, betegnede

dampbåden som "fritænkeri". Sejlskibet blev erklæret for ortodokst. Man så tydeligt djævlehornene på de okser, som blev ind- og udskibet i dampbåden. Denne protesteren varede længe. Imidlertid begyndte man lidt efter lidt at lægge mærke til, at disse okser ankom i en langt bedre tilstand og lod sig langt lettere sælge, at kødet var bedre, at sørejsen også for menneskenes vedkommende var forbundet med mindre fare, at denne overfart var billigere, sikrere og hurtigere, at man rejste på en bestemt tid og ankom på en bestemt tid, at fisken, der ikke var så længe undervejs, var friskere, og at man for fremtiden kunne bringe de tiloversblevne store ferskner, der er så almindelige på Guernsey, til de franske torve, at det mageløse guernseysmør, langt hurtigere i kom over med djævlebåden end med sejlskibene og dog ikke tabte nogen af sine gode egenskaber, så at man både her og der reves og sloges om det; at endelig, takket være Lethierrys galiot, sikkerheden på rejsen blev større, forbindelsen regelmæssigere, til- og udførsel lettere og hurtigere, omsætningerne større og livligere, og at man kort sagt burde yde denne djævlebåd sin anerkendelse, som krænkede Bibelen og berigede øen. Nogle dristige sjæle vovede til en vis grad at give deres bifald med den til kende. Sieur Landoys, retsskriveren, skænkede denne båd sin agtelse. Forresten var det ren upartiskhed fra hans side, for han yndede ikke Lethierry; i begyndelsen var Lethierry kun mess og Landoys kun sieur. Skønt Landoys var skriver i Saint-Pierre-Port, hørte han dog til sognet Saint-Sampson; i det sogn fandtes kun to fordomsfri mennesker, Lethierry og han; derfor hadede de hinanden.

Sieur Landoys var imidlertid så retskaffen at rose dampskibet. Andre forenede sig med sieur Landoys, og dets ry voksede. Der kom endelig en tid, da alle, med undtagelse af nogle enkelte vise, beundrede "Lethierrys galiot".

Nu til dags ville man beundre det mindre. Dette fyrreårige dampskib ville få nutidens skibsbyggere til at smile ved sin uformelighed.

Der er lige så stor forskel mellem vore nuværende mægtige transatlantiske dampere og de ro- og dampbåde, som Denis Lapin gjorde forsøg med på Fulda i året 1707, som mellem tredækkeren "*Montebello*" der er 200 fod lang og 50 fod bredt, med en mast på 115 fods højde, med en besætning på 1100 mand, med 120 kanoner og med 10.000 kugler – og det danske krigsfartøj fra det andet århundrede, der blev fundet fyldt med økser, sten og køller i moserne ved Vester Sottrup og endnu opbevares på rådhuset i Flensborg [Note 4)].

Der ligger et tidsrum af hundrede år – 1707 til 1807 – mellem det Papin'ske og det Fulton'ske skib. Lethierrys galiot var vistnok et mesterværk. Ethvert embryo i videnskaben viser sig fra denne dobbelte side, som foetus et uhyre, som spire et vidunder.

5. Lethierry gør karriere

Galioten gjorde udmærkede forretninger. Mess Lethierry så det øjeblik nærme sig, da han ville blive *monsieur*. På Guernsey bliver man ikke så let monsieur. Mennesket har en hel stige at klatre op ad, inden han bliver monsieur: det første trin er nok slet og ret Pierre, det næste nabo Pierre; det tredje fatter Pierre;

fjerde sieur Pierre; det femte mess Pierre og endelig det sjette monsieur Pierre.

Denne stige, som står på jorden, når op mellem skyerne. Hele det engelske hierarki klatrer op ad den. De vigtigste trin på den er følgende: nederst monsieur (gentleman), så Esq., baronet, lord (laird i Skotland), baron, vicomte, greve (earl i Skotland, jarl i Norge), marquis, hertug, pair af England, prins af blodet og endelig konge. Ad denne stige klatrer man fra den laveste befolkning op til borgerstanden, fra borgerstanden til adelsstanden, og i adelsstanden atter til pairværdigheden, og fra pairværdigheden til kongedømmet.

Mess Lethierry kunne takke sin djævlebåd for, at han var blevet til noget. For at bygge galioten havde han måttet låne; han havde gjort gæld i Bremen og Saint-Malo; men hvert år formindskedes den.

Han havde desforuden købt på kredit et nydeligt lille hus ved indløbet til Saint-Sampsons havn; det var en stenbygning, ganske ny, omgivet af sø og haver, og på hjørnet af det læste man indskriften: De modige (*Les Bravées*). Dette hus, hvis forside mod nord dannede en del af selve havnemuren, udmærkede sig ved er dobbelt række vinduer; mod syd, ud til oceanet, fandtes et lille indelukke, oversået med blomster: dette hus havde således to facader, den ene vendte imod stormene, den anden imod roserne.

Disse facader syntes at være opført med specielt hensyn til de to beboere, mess Lethierry og miss Déruchette.

De modiges hus var populært i Saint-Sampson. For mess Lethierry var til sidst blevet populær. Denne popularitet skrev sig dels fra hans godhed, opofrelse og mod, dels fra de mange

mennesker, hvis liv han havde frelst, hans store lykke og det privilegium, han havde tilstået Saint-Sampson, ved at lade sin dampbåd have denne by til station. Da hovedstaden Saint-Pierre så, at djævlebåden var en god forretning, ville den have den. Men Lethierry gav Saint-Sampson fortrinnet. Det var hans fødeby. – "Derfra er jeg blevet kastet ud på havet," sagde han. – Derfra skrev dens store popularitet sig. Hans stilling som afgiftsydende ejendomsbesidder gjorde ham til en anset mand. Den fattige matros var klavret op ad fem trin af Guernseys sociale stige, og var nu *mess*; han var lige ved at blive monsieur, og hvem ved, om det ikke kunne lykkes ham at nå op over monsieur? Hvem ved, om man ikke en skønne dag kunne læse i Guernseys almanak under rubrikken: "*Gentry and Nobility*" denne ophøjede titel: "Lethierry, Esq."

Men mess Lethierry nærede en dyb ringeagt for alt, hvad der hed forfængelighed. Han følte, at han var til nytte, og det var hans glæde. At være populær var ham mere ligegyldigt end at være nyttig. Han havde, som vi har sagt, to svage sider: Durande og Déruchette.

Hvorledes det nu var, havde han spillet i havets lotteri og fået fem på rad.

Gevinsten var dampskibet Durande.

6. Den samme fadderske og den samme skytshelgeninde

Efter at Lethierry havde skabt denne dampbåd, døbte han den. Den blev kaldet Durande. Durande, – vi vil ikke kalde den andet. Trods alle bogtrykkerskikke, beder vi om, at dette navn ikke må blive trykt med spærret skrift, og det beder vi om i

overensstemmelse med mess Lethierrys tanke; thi for ham var Durande næsten en person.

Durande og Déruchette, det er det samme navn. Déruchette er diminutivet. Diminutivet er meget almindeligt i det vestlige Frankrig. Der giver man ofte helgener navne i forbindelse med disses diminutiver og argumentativer. Man kunne komme til at tro på flere personer, hvor der kun er én. Denne identitet af skytshelgen og skytshelgeninde under forskellige navne er ingenlunde sjælden. Lise, Lisette, Lisa, Elisa, Isabelle, Lisbeth, Betty, hvilken masse udgør ikke Elisabeth! Det er højst sandsynligt, at Mabout, Maclou, Malo og Magloire er én og samme helgen.

Den hellige Durande er en helgeninde fra Angoumois og Charente. Er hun en rigtig helgeninde? Lad bollandisterne [Note 5)] om det. Rigtig eller ej, hun har kapeller.

Da Lethierry var i Rochefort som ung matros, havde han stiftet bekendtskab med denne helgeninde, rimeligvis i skikkelse af en eller anden smuk charenterinde, måske grisetten med de smukke negle. Erindringen om det havde han beholdt længe nok, til at han kunne give de to, han elskede højest, dette navn: Durande til galioten, Déruchette til datteren.

Han var fader til den ene og onkel til den anden.

Déruchette var en broderdatter, han havde taget til sig. Hun havde hverken fader eller moder, han havde adopteret hende, han erstattede både faderen og moderen.

Déruchette var ikke blot hans broderdatter, hun var hans gudbarn. Han havde holdt hende over dåben. Det var ham, som

havde fundet denne skytshelgeninde til hende: den hellige Durande, og givet hende fornavnet: Déruchette.

Déruchette var, som sagt, født i Saint-Pierre-Port. Der var hun indskrevet med sin fødselsdato i kirkebogen.

Så længe hun var barn og onklen fattig, vakte navnet Déruchette intet anstød. Men da den lille pige blev til en miss, og da matrosen blev en gentleman, stødte dette Déruchette. Man forbavsedes over det. Man spurgte mess Lethierry: "Hvorfor hedder hun Déruchette?" Han svarede: "Det er et navn som ethvert andet." Man prøvede flere gange på at omdøbe hende. Men det gik han aldeles ikke ind på. En dag sagde en smuk, højtstående dame fra Saint-Sampson, en forhenværende smeds kone – nu levede manden af sine midler – til mess Lethierry: "For fremtiden vil jeg kalde Deres datter Nancy." "Hvorfor ikke hellere Lous Saltsyder?" sagde han. Den smukke dame gav imidlertid ikke tabt og sagde til ham næste dag: "Nu har jeg fundet et smukt navn til Deres datter: Marianne." – "Ja, et meget smukt navn," svarede mess Lethierry, "men det er blot sammensat af benævnelsen på to grimme dyr: *Mari* (ægtemand) og *âne* (æsel)." Hun beholdt navnet Déruchette.

Man ville tage slemt fejl, når man af det ovenanførte ville drage den slutning, at han ikke ville bortgifte sin broderdatter. Han ville bestemt bortgifte hende, men på *sin* måde. Han ønskede, at hun skulle have en mand som ham selv, der arbejdede meget. Hos manden kunne han godt lide de sorte hænder, hos kvinden de hvide. For at Déruchettes smukke hænder ikke skulle tage skade, havde han opdraget hende til dame. Han havde givet hende en musiklærer, et fortepiano, et lille bibliotek, og også lidt garn og et par synåle i en sykurv. Hun

holdt mere af at læse end af at tale, og mere af at spille end af at læse. Det var efter mess Lethierrys hoved. Ynde, det var alt, hvad han ville. Han havde snarere opdraget hende til at være blomst end til at være kvinde. Men den, der har studeret sømændene, vil kunne fatte dette. Barskheden elsker ynden. For at broderdatteren kunne virkeliggøre farbroderens ideal, måtte hun være rig. Dette mål forfulgte mess Lethierry. Hans dampskib skulle være midlet til at nå målet. Han havde gjort det til Durandes pligt at samle Déruchettes brudegave.

7. Sangen Bonny Dundee

Déruchette beboede det smukkeste værelse i Lethierrys hus. Det havde to vinduer, var møbleret med mahognitræsmøbler, prydet med en seng med grønne og hvide gardiner og vendte ud imod haven og mod den høj, hvor slottet du Valle lå. Det var på den modsatte side af denne høj, at *Bû de la Rue* fandtes.

Déruchette havde sine noder og sit fortepiano i dette værelse. Hun akkompagnerede sig selv på dette klaver, når hun sang "*Bonny Dundee*", denne melankolske skotske folkevise; der er aftendæmring i denne sang, der er morgenrøde i dens stemme; dette dannede en forunderlig henrivende kontrast; man sagde: "Miss Déruchette sidder ved sit klaver"; og de forbigående standsede undertiden udenfor huset for at lytte til denne friske stemme og sørgmodige melodi.

Déruchette havde den gave at kunne skabe et evigt forår omkring sig. Hun var skøn, men egentlig snarere smuk end skøn, og snarere nydelig end smuk. Hun mindede de gode gamle sømænd, mess Lethierrys venner, om den prinsesse i en sang om soldater og matroser, der var så skøn, "at hun i

regimentet gik for en prinsesse". Mess Lethierry sagde: "Hendes hår er så tykt som et ankertov."

Hun havde lige fra barn været fortryllende. Man havde i længere tid frygtet for hendes næse, men den lille havde nu sat sig i hovedet, at hun ville være smuk; den havde vokset sig køn; den var hverken for stor eller for lille, den var nydelig.

Hun kaldte aldrig sin farbroder andet end "Fader".

Han fandt sig i, at hun beskæftigede sig lidt med haven og husholdningen. Hun vandede selv sine små bede med stokroser og kongelys; hun dyrkede rosenfarvet dild og surkløver, og drog al den fordel, hun kunne, af Guernseys klima, der er så gunstigt for blomster. Hun havde som alle andre aloer i bede, og hvad der var det mærkværdigste, gåsepotentillen fra Nepal lykkedes over al forventning. Hendes lille køkkenhave var i den bedste orden: efter ræddikerne kom spinaten, og efter spinaten ærterne; hun forstod sig på at dyrke hollandsk blomkål og rosenkål, som hun plantede om i juli; i august havde hun botfeldske roer [Note 6)], i september endivie, henad efteråret pastinak og om vinteren rapunsel. Mess Lethierry lod hende gøre, som hun ville, forudsat, at hun ikke benyttede spaden og riven alt for meget. Han havde givet hende to piger til hjælp, Grace og Douce, to almindelige navne på Guernsey. Grace og Douce forrettede det grovere arbejde i huset og haven og havde lov til at have røde hænder.

Hvad mess Lethierry angik, da beboede han et lille værelse ud til havnen, som stod i forbindelse med den store sal i stueetagen, hvor indgangen fandtes, og hvorfra de forskellige trapper førte rundt i huset. Hans værelse var prydet med hans køje, hans kronometer og hans pibe. Der fandtes dog også et

bord og en stol. Bjælkeloftet havde været hvidtet ligesom murene; udenfor døren hang et kort over det normanniske arkipelag, og i foden af det stod: *W. Faden. 5. Charing Cross. Geographer to His Majesty*; og til venstre hang et af disse store bomuldslommetørklæder, på hvilke alle nationers signalflag er afbildet med brogede farver; i de fire hjørner ser man det franske, russiske, spanske og nordamerikanske flag, og i midten det engelske.

Douce og Grace svarede ganske godt til deres navne. Douce var ikke ond, og Grace var ikke grim. Disse farlige navne havde dog ikke medført nogen ulykke. Douce, der ikke var gift, havde en elsker. Det er så almindeligt på øerne i Kanalen. Disse to piger havde noget kreol-agtigt i deres væsen, en vis langsomhed, der er beboerne på de normanniske øer egen. Grace, der var koket og smuk, betragtede uophørligt horisonten med en kats uro. Det kom af, sagde man, at hun foruden, som Douce, at have en elsker, havde en matros til mand, som hun frygtede for at se vende tilbage. Men det vedkommer ikke os. Forskellen mellem Grace og Douce bestod i, at i et mindre strengt og mindre sædeligt hus ville Douce være blevet i de lavere regioner, mens Grace var steget til kammerjomfru. De talenter, Grace muligvis besad, gik til grunde overfor en så ren og uskyldig ung pige som Déruchette. Forresten var Douces og Graces kærlighedshistorier hemmelige. Mess Lethierry hørte intet om dem, og Déruchette levede i samme uvidenhed.

Salen i stueetagen, en slags hall med kamin, bænke og borde, var i forrige århundrede blevet benyttet til et forsamlingslokale af en del franske protestantiske flygtninge. Den nøgne murstensvæg var kun prydet af et stykke pergament, indfattet i

en sort ramme, og på det stod optegnet alle Bévigne Bossuet, biskoppen af Meaux' heltebedrifter. Nogle ulykkelige mennesker fra denne ørns stift havde, forfulgte og pinte af ham efter det nantiske edikts tilbagekaldelse, søgt tilflugt på Guernsey og ophængt dette skilderi på væggen som et vidnesbyrd. Lykkedes det én at dechifrere den slette og afblegede skrift, fik man nys om følgende, kun lidet kendte bedrifter:

"Den 29. oktober 1685 ødelagde biskoppen af Meaux, efter at have ansøgt kongen om tilladelse, kirkerne i Morcef og Nanteuil. – Den 2. april 1686 blev på biskoppen af Meaux' bøn Cochards, både fader og søn, arresterede på grund af deres religion. Efter at de havde afsvoret den, blev de løsladt. – Den 28. oktober 1699 sendte biskoppen af Meaux en skrivelse til monsieur de Pontchartrain, i hvilken han påviste nødvendigheden af at bringe frøkenerne Chalandes og Neuville, som er protestanter, til ny-katolikindernes hus i Paris. – Den 7. juli 1703 blev Baudouin og hans kone, *slette katolikker* fra Fublaines, indespærret i hospitalet af biskoppen af Meaux, som havde ansøgt kongen om tilladelse dertil."

I baggrunden af salen, tæt ved døren til mess Lethierrys værelse, så man et lille, ved brædder afskilt rum, som huguenotterne havde benyttet som prædikestol, men nu ved hjælp af et gitter var blevet omdannet til et dampskibskontor, det vil sige, Durandes bureau, hvor mess Lethierry tronede i egen person. På den gamle prædikestol lå nu en kontobog, med debet og kredit på siderne, i stedet for Bibelen.

8. Manden, der havde gennemskuet Rantaine

Så længe mess Lethierry havde kunnet sejle, havde han ført Durande, og der havde ikke været andre matroser og kaptajner end han alene, men der var kommet en tid, som sagt, da mess Lethierry have måttet søge en stedfortræder. Han havde valgt sieur Clubin fra Torteval, en tavs mand. Clubin var på hele kysten bekendt for sin strenge redelighed. Han blev mess Lethierrys *alter ego* og vikarius.

Skønt sieur Clubin snarere så ud som en notar end som en matros, var han dog en dygtig og sjælden sømand. Han var i besiddelse af alle de talenter, som hans ustadige kald kræver. Han var stuver, en forsigtig skamfilingsgast, en omhyggelig og kyndig bådsmand, en kraftig rorsgast, en dygtig matros og en uforfærdet kaptajn. Han var klog, og han drev undertiden klogskaben til dumdristighed, hvilket ikke kan skattes højt nok på havet. Den frygt, han nærede for, hvad der sandsynligvis kunne ske, dæmpedes af hans instinkt for muligheden for at undslippe. Det var en af disse søfolk, som trodser faren i forhold til, som den er dem bekendt, og som forstår at bringe et heldigt udfald ud af enhver hændelse. Han var i besiddelse af så megen sikkerhed, som det er muligt, at et menneske kan få på havet. Sieur Clubin var desuden bekendt for at være en fortrinlig svømmer; han hørte til den slags mennesker, der er fortrolige med bølgegymnastikken, og som kunne blive i vandet, så længe det skulle være, og som på Jersey svømmer ud fra Havre-des-Pas, omkring La Colette til Eremitage og slottet Elisabeth, og efter to timers forløb kommer tilbage til deres udgangspunkt. Han var fra Torteval, og der fortalte man, at han

ofte havde svømmet over den frygtede strækning mellem Hanois og forbjerget Plainmont.

Hvad der mest havde anbefalet sieur Clubin hos mess Lethierry, var, at han, efter at have gennemskuet Rantaine, havde advaret ham mod dette uredelige menneske og sagt til ham: "Rantaine bestjæler Dem en dag." Det skete også. Mess Lethierry havde flere gange, rigtignok i ubetydelige sager, sat hans ærlighed på prøve, og sieur Clubin havde bestået den glimrende; han betroede ham derfor roligt sine anliggender. "Sand samvittighedsfuldhed fortjener sand tillid," sagde mess Lethierry.

9. Beretningerne om lange rejser

Mess Lethierry gik altid i sin sømandsdragt, da den var den eneste, han fandt bekvem. Det fik Déruchette til at rynke sin lille næse. Intet er smukkere end de grimasser, den opbragte kvinde gør. Hun brummede og lo. "Kære far," udbrød hun, "uh! hvor du lugter af tjære." Og så slog hun ham med sin lille hånd på skulderen.

Denne havets gode gamle helt havde ofte fortalt, hvilke mange vidunderlige ting, han havde set på sine rejser. På Madagaskar, hvor han havde været, havde man så store fuglefjer, at tre af dem var nok til at danne et helt tag på et hus. I Indien havde han beundret slyngplanternes ni fod høje stilke. I Ny Holland havde han set hele flokke af kalkuner og gæs blive vogtet af en hyrdehund alene, en hyrdehund, som er en fugl og hedder "Agami". Han havde været på elefantkirkegårdene. I Afrika var han blevet forbavset ved at se gorillaer, en slags mennesketigre der var syv fod høje. Han var fortrolig med alle

abernes skikke, lige fra den vilde macaco, som han kaldte *macaco bravo*, indtil brøleaben, som han kaldte *macaco barbado*. I Chile havde han set en hunabe bevæge jægerne til medlidenhed ved at vise dem sin unge. I Californien så han et omstyrtet træ, i hvis hule stamme en rytter kunne ride hundrede og halvtreds skridt ind. Mozabitternes og baskirernes kamp i Marokko havde han været vidne til; de sloges med jernstænger; grunden til kampen var, at baskirerne ikke ville lade sig behandle som hunde, og at mozabitterne ville stilles lige med femte kaste. I Kina havde det forårsaget ham stor interesse at overvære sørøveren Chanh-Thong-Quan-Larh-Quoi's henrettelse: han havde myrdet ap'en i en landsby, og derfor blev han skåret i ganske små stykker. I Thun-Daû-Môt havde han været vidne til, at en løve spadserede ind i byen og ud igen med en gammel kone. Han havde i Saigon assisteret ved den store slanges ankomst fra Canton; den kom for at fejre Quannams, søfolkenes skytsgudindes, fest i Cholens pagode. Han havde hos moï'erne skuet den store Quan-Sû. I Rio de Janeiro havde han set de brasilianske damer pynte håret om aftenen med små kugler af gaze, og inden i hver af dem fandtes der en flue, der skinner som fosfor. I Uruguay havde han bekæmpet myreløverne og i Paraguay fugleedderkopperne, der var lodne og så store som et barnehoved, de dækker med deres ben en cirkel, som er tre kvarter i diameter [Note 7)]. Og når de angriber mennesket borer de deres stive børster ind i kødet, hvorved der opstår store blegner. Ved Arinosfloden, der falder ud i Tocantins i urskovene nord for Diamantina havde han med sine egne øjne set det frygtelige flagermusfolk, murcilagoerne, mennesker, som fødes med hvidt hår og røde øjne, som bebor

de øde, mørke skove, sover om dagen, våger om natten, fisker og jager i tusmørket, da de så ser alting tydeligere end i måneskin. Nær ved Beirut, hvor han deltog i en ekspedition, blev der stjålet fra et telt i feltlejren en regnmåler, hvorpå en heksemester, der kun var beklædt med to eller tre læderbånd – som et menneske, der blot havde seler på – gjorde en så forfærdelig larm med en klokke, der var befæstet på enden af et horn, at en hyæne endelig kom spadserende med regnmåleren. Denne hyæne var tyven. Disse sandfærdige historier havde så stor lighed med eventyr, at de morede Déruchette.

Durandes galionsfigur var det bånd, der knyttede båden og pigen til hinanden. Mess Lethierry elskede den også specielt. Han havde bestilt den hos en tømmermand, og den skulle ligne Déruchette. Den var udhugget med en økse. Det var en klods, som gjorde sit bedste for at være en smuk pige.

Denne temmelig uformelige blok frembragte illusioner hos mess Lethierry. Han betragtede den med en troendes andagt. I den genkendte han ganske Déruchette. Således omtrent ligner dogmet sandheden og afgudsbilledet Gud.

Mess Lethierry havde to rigtig glade øjeblikke hver uge; en glæde om tirsdagen og en glæde om fredagen. Den første glæde bestod i at se Durande sejle bort; den anden i at se den komme tilbage. Han støttede albuerne mod vindueskarmen, betragtede sit værk og var lykkelig.

Der er noget lignende i Genesis. *Et vidit qvod esset bonum*.

Om fredagen var mess Lethierrys plads ved vinduet det samme som et signal. Når man så ham stå der og tænde sin pibe, sagde man: "Ah! dampskibet er i sigte." Den ene røg forkyndte den anden.

Når Durande var kommet ind i havnen, blev den ved et tov fastgjort til en stor jernring, som fandtes i muren under et af mess Lethierrys vinduer. Når Lethierry således havde Durande på den ene og Déruchette på den anden side, sov han ganske udmærket.

Durandes fortøjningsplads var tæt ved havneblokken. Foran huset *Bravées* var der nemlig en lille stump kaj.

Denne kaj, huset *Bravées*, haven, de af hække indhegnede smågyder og størstedelen af de omliggende bygninger findes ikke mere. Dette terræn er blevet solgt, og nu udhugger man granit på de steder. Der findes for øjeblikket nogle små hytter der, som arbejderne i stenbruddene opholder sig i.

10. Et blik på de eventuelle friere

Déruchette voksede til og giftede sig ikke.

Mess Lethierry havde gjort hende til en pige med hvide hænder, men derved også vanskeliggjort hendes giftermål. Denne opdragelsesmetode falder tidligere eller senere tilbage på én selv. For øvrigt var han den, der lagde de største hindringer i vejen for hendes friere. Den mand, som han tænkte sig passende for Déruchette, måtte også være en mand for Durande. Han ville slå to fluer med ét smæk, bortgifte sine to piger på én gang: den enes fører skulle tillige være den andens leder. Hvad er en ægtemand? Det er kaptajnen på en kort overfart. Hvorfor da ikke give sin datter og skibet den samme kaptajn? Et ægteskab følger lovene for ebbe og flod. Den, som forstår at styre et skib, forstår også at styre en kvinde. Sieur Clubin, der kun var femten somre yngre end mess Lethierry kunne blot for en kort tid være Durandes kaptajn;

arvingen til hans bark måtte være en ung, kraftig sømand. Denne sømand skulle tillige være mess Lethierrys svigersøn. Hvorfor ikke slå de to svigersønner sammen til én? Den idé var hans yndlingsidé. Han så også brudgommen i sine drømme. En kraftig, solbrændt skamfilingsgast, en havets atlet, det var hans ideal. Men det svarede ikke ganske til Déruchettes. Hun havde en mere rosenfarvet drøm.

Hvorledes det nu var, syntes onkel og niece enige om ikke at forhaste sig. Da man havde opdaget, at Déruchette vistnok ville blive en rig arving, havde der meldt sig friere i massevis. Denne ivrighed er ikke altid den bedste. Det vidste mess Lethierry. Han brummede ved sig selv: "En gylden brud, men kobberfriere." Og han lod dem gå. Han ventede. Det samme gjorde hun.

Han holdt, forunderligt nok, ikke af aristokratiet. I den retning lignede mess Lethierry ingen englænder. Man vil næppe tro det, skønt det er sandt, at han havde vist en Ganduel fra Jersey og en Bugnet-Nicolin fra Sark døren, da de kom for at fri til Déruchette. Han gik endog så vidt, at man påstod, – vi kan imidlertid ikke lade være med at tvivle – at han havde rynket på næsen ad en aristokrat fra Aurigny, og at han havde afslået de tilbud, der var givet af et medlem af familien Édou, som åbenbart nedstammer fra Edward Bekenderen.

11. En undtagelse i Lethierrys karakter

Mess Lethierry havde en fejl, og det en stor fejl. Han hadede præster. En dag læste han – for han læste undertiden, – hos Voltaire – for han læste Voltaire, – følgende ord: "Præsterne er

katte". Han lagde bogen fra sig og man hørte ham mumle: "Så føler jeg, at jeg er en hund."

Man må vel erindre, at præsterne, de lutheranske og calvinistiske såvel som de katolske, på det ivrigste havde kæmpet og raset imod djævlebåden. At gøre en omvæltning i sejladsen, at søge at bringe det normanniske arkipelag et skridt fremad, at prøve på at delagtiggøre den fattige lille ø Guernsey i en ny opfindelse, det var, vi lægger ikke skjul på det, en fordømmelig frækhed. Vi taler her, vel at mærke, ikke om den nuværende gejstlighed, som næsten i alle kirker hylder de liberale fremskridt. Man havde lagt Lethierry de hundrede hindringer i vejen; hvad man havde kunnet udrette ved prædikener og taler var blevet forsøgt. Han var afskyet af kirkens mænd, og han afskyede dem. Deres had var en formildende omstændighed for hans.

Men vi kan gerne sige det, hans afsky for præsterne var idiosynkratisk. Han havde ikke nødigt at være hadet for at hade dem. Han var, som han sagde, en hund for disse katte. Det var instinktet, der gjorde, at han ikke kunne lide dem. Han følte deres tilbagetrukne kløer, og han viste tænder. Lidt ubetænksomt, må vi tilstå, og ikke altid i rette tid. Det er urigtigt, ikke at gøre forskel. At hade uden persons anseelse, er ikke retfærdigt. Han var filosof på forstandens bekostning. Der findes tolerante, som er intolerante, lige så vel som der findes besindige, der er hidsige. Men Lethierry var så godmodig, at han ikke kunne hade rigtigt. Han indtog snarere en forsvars- end en angrebsstilling. Han holdt sig kirkens folk tre skridt fra livet. De havde tilføjet ham ondt, han indskrænkede sig til ikke

at ville gøre dem noget godt. Forskellen mellem deres og hans had var den, at deres var animositet, hans antipati.

Hvor lille Guernsey end er, har den dog plads til to religionspartier; det katolske og det protestantiske. Hvert har sin kirke eller sit kapel. I Tyskland, i Heidelberg for eksempel, gør man ikke så mange omstændigheder, man skærer kirken i to dele; den ene halvdel tilhører den hellige Peter, den anden Calvin; der er en skillevæg, for at forhindre menighederne i at komme op at slås: der er ingen forskel; katolikkerne har tre altre, calvinisterne har tre; da de holder gudstjeneste på samme tid, ringer den samme klokke dem til kirke. Den kalder på én og samme tid både på Gud og på Djævlen. Simplificering.

Det tyske flegma kan finde sig i dette. Men på Guernsey holder hvert religionsparti sig for sig selv. Der er et ortodokst sogn, og der er et kættersk sogn. Man kan vælge. Hverken det ene eller det andet, det var mess Lethierrys valg.

Denne matros, denne arbejder, denne filosof, så simpel i sit ydre, var ikke slet så simpel i sit indre. Han havde sine meninger og holdt fast ved dem. Hvad punktet med præsterne angik, var han urokkelig.

Han tillod sig nogle meget upassende spottende udtryk. At gå til skrifte, kaldte han således: "at kæmme sin samvittighed". Den smule, han kunne skrive, vrimlede med ortografiske fejl. Han havde også nogle bagvendte udtryk, just ikke altid naive. Da der efter slaget ved Waterloo sluttedes fred mellem Ludvig XVIII af Frankrig og den engelske regering, repræsenteret af Wellington, sagde mess Lethierry: "De to lejres forening er sket ved Bourmants *forhandling*." Engang skrev han i stedet for

pavedom "*pavedum*". Vi tror imidlertid ikke, det skete med forsæt.

Denne fjendtlige stemning mod pavedømmet forsonede ham ingenlunde med anglikanerne. De protestantiske prædikanter holdt lige så lidt af ham som de katolske præster. Overfor de alvorligste dogmer viste hans ugudelighed sig uden tilbageholdenhed. Da han engang tilfældigvis overværede en prædiken om Helvede, der blev holdt af den velærværdige Jacquemin Hérode, en herlig prædiken, der helt igennem vrimlede med skriftsteder, som talte om evige straffe, pinsler, kvaler, fordømmelse, tugtelse, forbandelser, den Almægtiges vrede, himmelsk forbitrelse, guddommelig hævn, hørte man ham sige til en af sine venner, da han gik ud af kirken: "Hør her, jeg har en pudsig idé. Jeg tror, at Gud er god."

Denne ateisme skrev sig fra hans ophold i Frankrig.

Skønt han var en guernseyer og af rent blod, kaldte man ham på øen "Franskmanden" på grund af hans *urene* ånd. Han lagde selv ikke skjul på, at han var gennemtrængt af ødelæggende ideer. Hans ivrighed for at få denne djævlebåd bygget, beviste det tydeligt og klart. Han sagde: "Jeg diede i –89." Det år kan umuligt have frembragt nogen god mælk.

For øvrigt var han ikke konsekvent. På småøer er det også meget vanskeligt. I Frankrig gælder det at *vedligeholde skinnet*, i England at vise en *anstændig opførsel*. At vise en anstændig opførsel indbefatter en masse hensyn, lige fra at helligholde søndagen og til at bære et omhyggeligt bundet halstørklæde. "Ikke at lade nogen pege fingre ad sig", det er en skrækkelig lov. At blive peget fingre ad, er diminutivet af anathema. De små øer, sladderhullerne, excellerer i denne isolerende ondskab,

som er forbandelsen, set gennem den omvendte kikkert. De modigste frygter denne sladder. Man frygter ikke kugler, man frygter ikke orkanen, men man farer forfærdet tilbage for madame Pimbêche [Note 8)]. Mess Lethierry var snarere stædig end logisk: men selv denne stædighed bøjede sig under dette tryk. Af frygt for madame Pimbêche kom han undertiden vand i sin vin. Han holdt sig fjern fra kirkens mænd, men han lukkede dog ikke ganske sin dør for dem. Ved højtidelige lejligheder modtog han enten den lutheranske eller katolske præst med passende ærbødighed. Af og til fulgte han også Déruchette til den anglikanske kirke, hvor hun, som vi har omtalt, kun indfandt sig ved de fire store fester, som holdtes hvert år.

Disse kompromiser ærgrede ham i det hele taget, og langt fra at forsone ham med kirkens mænd, forøgede de hans nag. Han holdt sig skadesløs ved at spotte endnu mere. Dette ellers så milde væsen var på dette punkt kun lutter bitterhed. Han kunne ikke forbedres.

Mess Lethierry var og blev således, og der var intet at gøre ved det.

Hele kleresiet mishagede ham. Det var denne revolutionære uærbødighed. Han kendte kun lidet til de forskellige religionsbekendelser. Han ydede end ikke dette store fremskridt retfærdighed: ikke at tro på Herrens tilstedeværelse i alterets sakramente. Hans kortsynethed i disse sager gik endog så vidt, at han ikke kunne skelne mellem en protestantisk præst og en katolsk abbé. En velærværdig doktor var i hans øjne det samme som en velærværdig fader. Han sagde: "Wesley er ikke bedre end Loyola." Når han så en præst gå forbi med sin hustru under armen, vendte han sig bort. "En gift

præst!" udbrød han med dette eftertryk, som man på denne tid lagde på disse tre ord i Frankrig. Han fortalte, at på sin sidste rejse i England havde han set "Fru biskopinden af London". Disse ægteskaber vakte ligefrem hans vrede. "Den ene kjole kan ikke ægte den anden!" udbrød han. – Præstestanden var for ham et køn. Han kunne godt have sagt: "Hverken mand eller kvinde, men præst." Med en slet smag gav han såvel den anglikanske som den papistiske præst de samme nedværdigende prædikater; begge "præstekjoler" blev genstande for den samme fraseologi; og han gjorde sig ikke den ulejlighed at benytte de på den tid blandt soldaterne benyttede metonymier, efter som det var katolske eller lutheranske præster. Han sagde til Déruchette: "Gift dig med hvem du vil, når det blot ikke er en præst."

12. Sorgløshed er uadskillelig fra ynde

Havde mess Lethierry engang sagt noget, erindrede han det; havde Déruchette engang sagt noget, glemte hun det. Det var forskellen mellem farbroder og broderdatter.

Da Déruchette var blevet opdraget, som vi har set, havde hun kun lidet begreb om, hvad ansvarlighed ville sige. Der ligger, og det kan ikke nægtes, mere end én skjult fare i en opdragelse, hvor der ikke er taget hensyn nok til alvoren. Det er vistnok uforsigtigt, alt for tidligt at ville gøre sit barn lykkeligt.

Déruchette troede, at når blot hun var fornøjet, var alt godt. Hun mente, at hendes farbroder var glad, når blot hun var glad. Hun havde næsten ganske tilegnet sig mess Lethierrys ideer. Hun var meget veltilfreds med at gå fire gange i kirke om året. Livet kendte hun ikke synderligt til. Hun havde alt, hvad der

behøvedes, for en skønne dag at blive rasende forelsket. Imidlertid levede hun sorgløs og glad.

Hun sang, spøgte, lo, talte og var indtagende. Føj hertil den engelske frihed. I England går børnene alene, de unge piger regerer sig selv, ynglingen er sin egen herre. Sådan er skikkene. Senere bliver disse frie piger gift, og som følge deraf slavinder. Vi tager imidlertid her disse to ord i en mild betydning: frie er de i deres opvækst, slavinder bliver de, når pligten kommer til.

Déruchette vågnede hver morgen uden at vide, hvad hun havde foretaget sig den foregående tag. Man kunne have bragt hende i en betydelig forlegenhed ved at spørge hende, hvad hun havde taget sig for i den sidste uge. Det hindrede hende imidlertid ikke i, at hun havde sine mørke timer, sit hemmelighedsfulde ildebefindende og en følelse af, at livet ikke altid er lutter glæde. Himlen har sine skyer. Men disse skyer forsvandt hurtigt. Hun lo, alt var glemt, og hun vidste ikke, hvorfor hun havde været sørgmodig eller hvorfor hun var glad. Hun legede med alt. Hun drev spilopper med de forbigående. Drengene drillede hun. Havde hun mødt Djævlen, ville hun ikke have haft medlidenhed med ham, hun havde spillet ham et puds. Hun var smuk, og hendes uskyldighed gjorde hendes skønhed farlig. Hos hende viste et smil sig lige så hurtigt som kløerne hos en ung kat. Så meget værre for den, der blev kradset. Hun tænkte ikke mere på det. I går eksisterede ikke for hende; hun levede i øjeblikket. Det er en sand lykke at kunne det. Hos Déruchette forsvandt erindringen lige så hurtigt, som sneen smelter.

4. bog. Sækkepiben

1. Daggryets morgenrødme eller ildløs?

Gilliatt havde aldrig talt med Déruchette. Han kendte hende kun ved at se hende på afstand, som man kender Morgenstjernen.

Da Déruchette mødte Gilliatt på vejen fra Saint-Pierre-Port til Valle og til hans store overraskelse skrev hans navn i sneen, var hun seksten år gammel. Den foregående dag havde mess Lethierry sagt til hende: "Nu ingen flere barnestreger. Du er en stor pige."

Det navn, *Gilliatt*, skrevet af dette barn, havde fået en vis betydning for den, der bar det.

Hvad var kvinderne for Gilliatt? Han kunne selv ikke have sagt det. Når han mødte ét, blev han bange. Han talte aldrig til en kvinde, uden at den hårde nødvendighed tvang ham til det. Han havde endnu aldrig været en eller anden bondepiges "elsker". Når han gik alene, og han så en kvinde komme imod sig, søgte han altid at slippe bort på den ene eller den anden måde. Selv de gamle skyede han. Han havde i hele sit liv kun set én pariserinde, som på sin rejse var kommet til at berøre Guernsey, hvilket var en opsigtvækkende begivenhed. Og Gilliatt havde hørt denne pariserinde fortælle sine ulykker således: "Uh, hvor jeg ærgrer mig, der er kommet regn på min hat; den er abrikosfarvet, og det er en kulør, som ikke tåler noget." Da han engang senere mellem bladene i en bog fandt en gammel modejournal, der forestillede en dame i stort toilette, havde han klæbet det op på muren til minde om denne

pariserinde. Om sommeraftenerne skjulte han sig bag klipperne omkring den lille vig Houmet-Paradis for at se bønderpigerne med chemise på bade sig i havet. En dag havde han gennem en hæk set troldkvinden fra Torteval løse sit strømpebånd. Han var rimeligvis endnu uskyldig.

Den julemorgen, han mødte Déruchette og hun smilende skrev hans navn, vidste han ikke, da han kom hjem til sig selv, hvorfor han var gået ud. Natten faldt på, han sov ikke. Han tænkte på tusind ting; – at han burde så sorte ræddiker i sin have; – at han ikke havde set skibet fra Sark sejle forbi; var der hændet det noget? – at han havde set husløg stå i blomst, noget usædvanligt på den årstid. Han havde aldrig rigtigt vidst, hvilket forhold den gamle afdøde kone havde stået i til ham; han sagde til sig selv, at hun bestemt måtte være hans moder, og han tænkte på hende med endnu større ømhed. Han tænkte på det kvindeudstyr, der lå i læderkufferten. Han tænkte på, at den velærværdige Jacquemin Hérode vel en skønne dag kunne blive dekan i Saint-Pierre-Port, og at embedet i Saint-Sampson kunne blive ledigt. Han tænkte på, at den næste dag ville være den syvogtyvende månedag, og at der som følge deraf ville indtræde flod klokken en og tyve minutter over tre, halvebbe klokken femten minutter over syv, ebbe klokken tre og tredive minutter over ni og halvflod klokken ni og tredive minutter over tolv. Han erindrede, endog til den mindste detalje, det kostume, højlænderen, der havde solgt ham sækkepiben, havde været iført: hans hue, prydet med en tidsel, hans claymore [Note 9)], hans korte og ternede skørt, hans brystnål, dannet af en skotsk sten, hans to bælter, hans skærf og gehæng, hans korte sabel, kniv og den samme soldats nøgne knæ, hans strømper, gamacher og

sko med spænder. Denne skikkelse blev til et spøgelse, forfulgte ham, fremkaldte feber hos ham og dyssede ham i søvn. Han vågnede højt op på dagen, og hans første tanke var Déruchette.

Næste nat sov han, men atter og atter viste den skotske soldat sig for ham. Han drømte også om den gamle Jacquemin Hérode. Da han vågnede, tænkte han på Déruchette, og han følte en heftig vrede imod hende; han sørgede over, at han ikke længere var lille, for så havde han haft sin moder; og han gav sig til at græde.

Han fattede den hensigt at ville rejse tre måneder til Chousey eller Minquiers. Der blev imidlertid ikke noget af rejsen.

Han betrådte heller aldrig mere vejen fra Saint-Pierre-Port til Valle.

Den forestilling havde han, at hans navn, Gilliatt, endnu stod ridset på jorden, og at alle forbigående måtte se det.

2. Skridt for skridt ledes Gilliatt ind i en ubekendt verden

Til gengæld så han hver dag huset *Bravées*. Han tænkte slet ikke over det, det skete ganske tilfældigt. Han valgte mærkværdigt nok altid den sti, som førte forbi Déruchettes havemur.

En morgen, da han gik ad denne sti, hørte han en kone, som kom fra *Bravées*, sige til en anden kone: "Miss Lethierry holder meget af kål." Og straks plantede han en masse kål i sin have i *Bû de la Rue*.

Havemuren ind til *Bravées* var meget lav; man kunne krybe over den, men tanken om at krybe over den forekom ham forfærdelig. Men det var ikke forbudt i forbigående at høre de personers stemmer, som talte inde i værelserne eller i haven. Han hørte ikke, men han forstod. Engang hørte han de to piger,

Douce og Grace, skændes. Det var en dygtig larm. Dette skænderi lød længe for hans øren som musik.

En anden gang skelnede han tydeligt en stemme, der ikke lød som de andres, men forekom ham at måtte være Déruchettes. Han tog flugten.

De ord, denne stemme havde udtalt, var for evig tid indridset i hans hukommelse. Hvert øjeblik gentog han dem for sig selv. Disse ord var: "Vil De ikke række mig gyvelkosten?"

Efterhånden blev han dristigere. Han vovede at standse. Det traf sig engang, at Déruchette, som umuligt kunne ses udefra, skønt hendes vindue stod åbent, sad ved sit fortepiano og sang. Det var hendes yndlingssang *Bonny Dundee*. Han blev meget bleg, men var dog så modig at blive indtil sangen var ude.

Foråret kom. En dag havde Gilliatt et syn: Himlen åbnede sig. Gilliatt så Déruchette vande sin salat.

Han gik snart videre, end blot at standse. Han udstuderede hendes vaner, den tid, hvor hun kom ned i haven, og han ventede på hende.

Han passede vel på, ikke at lade sig se.

Efterhånden som på samme tid buskene fyldtes med sommerfugle og blomster, vænnede han sig til hele timer i træk at stå ubevægelig og stum bag muren og se Déruchette gå og komme. Man vænner sig til giften.

Fra sit skjul hørte han ofte Déruchette sladre med mess Lethierry under en tæt avnbøg, hvor der stod en bænk. Han hørte tydeligt hvert ord.

Hvor vidt var det ikke kommet med ham! Nu lurede han og lyttede. Ak! det menneskelige hjerte er en gammel spion.

Der var en anden bænk, synlig og i nærheden, ved enden af en allé. Der satte Déruchette sig undertiden.

Han havde gættet sig til hendes yndlingsblomster ved at se hende plukke dem og lugte til dem. Convolvolus havde fortrinnet, så kom nelliker, så kaprifolier og jasminer. Rosen var først den femte i rækken. Liljen betragtede hun, men lugtede ikke til den.

Efter dette valg af blomster, bedømte Gilliatt hende. Enhver blomst havde sin fuldkommenhed.

Tanken om at tale til Déruchette fik håret til at rejse sig på hovedet af ham.

En god, gammel væverkone, hvis vej undertiden faldt forbi *Bravées*, lagde mærke til Gilliatts forkærlighed for denne mur og dette øde sted. Gættede hun sig af denne mands ophold udenfor muren til muligheden af en kvinde indenfor muren? Kunne hun opdage denne usynlige tråd? Havde hun i sin skrøbelige alderdom holdt sig ung nok til at erindre et eller andet fra sin skønne vår, og vidste hun endnu, i sin vinter og sin nat, hvad daggry er? Vi er uvidende om det, men vist er det i alt fald, at da hun engang gik forbi Gilliatt, smilede hun og mumlede: "Man føler sig varm."

Gilliatt hørte disse ord, følte sig slået og gentog spørgende for sig selv: "Man føler sig varm? Hvad mener denne gamle kone med det?" Han gentog maskinmæssigt ordene hele dagen, men fattede ikke deres betydning.

En aften, da han stod ved sit vindue i *Bû de la Rue*, kom der en fem-seks unge piger fra Ancresse for at bade sig i vigen ved Houmet. De spøgte ganske naivt i vandet, ikke hundrede skridt

fra ham. Han lukkede heftigt sit vindue. Han mærkede tydeligt, at en nøgen pige indgød ham skræk.

3. Sangen Bonny Dundee finder et ekko på højen

Bag havemuren omkring *Bravées* fandtes der en krog, skjult af stikpalmer, vedbend og nælder, og der tilbragte han næsten hele sommeren. Han sad der, hensunket i tanker. Firbenene, der var vant til ham, lå ganske rolige på stenene ved siden af ham og solede sig. Det var en smuk og behagelig sommer. Gilliatt havde ovenover sit hoved de flygtige skyer. Han sad i græsset. Fuglene kvidrede rundt om ham. Han støttede hovedet i hænderne og spurgte sig selv: "Men hvorfor skrev hun dog mit navn i sneen?" Vinden, der kom fra havet, bragte løvet til at rasle. Af og til kunne han i det fjerne Vaudue høre arbejderne i stenbruddene råbe til de forbigående, at de skulle tage sig i agt, da der snart ville ske en eksplosion. Han kunne ikke se havnen ved Saint-Sampson, men han kunne se mastetoppene rage op over træerne. Strandmågerne fløj spredt. Gilliatt havde hørt sin moder sige, at fruentimmerne kunne blive forelskede i mændene, og at det undertiden skete. Han sagde til sig selv: "Hm – så er Déruchette da forelsket i mig." Han følte sig grebet af en dyb sørgmodighed. I hans indre lød det: "Men hun for sit vedkommende tænker da også på mig; det er sikkert nok." Efter hans mening var Déruchette rig og han selv fattig. Dampskibet forekom ham at være en afskyelig opfindelse. Han kunne aldrig erindre, hvilken dato man skrev. Åndsfraværende betragtede han de store sorte humlebier med de gule rygge og de korte vinger, som brummende krøb ud og ind af murhullerne.

En aften trådte Déruchette ind i sit sovekammer. Hun gik hen til vinduet for at lukke det. Natten var mørk. Pludselig gav Déruchette sig til at lytte. Hun hørte musik. Der var nogen, som oppe på højen, eller ved foden af slottet Valle, eller måske endnu længere borte, spillede en melodi på et instrument.

Déruchette genkendte sin yndlingsmelodi *Bonny Dundee*, der blev udført på sækkepiben. Det var hende ubegribeligt.

Fra dette øjeblik gentog af og til på samme tid denne musik sig, især i de meget mørke nætter.

Det holdt Déruchette ikke videre af.

4

For onkler og formyndere, disse stilfærdige mænd,
er serenader natlige spektakler.

(Vers af en utrykt komedie.)

Der gik fire år.

Déruchette nærmede sig sit enogtyvende år og var endnu ikke gift.

Der er engang blevet sagt: "En fiks idé er et vridbor. For hvert år kommer det en skruegang længere ind. Vil man i det første år rykke den ud af hovedet, følger hårene med; i det næste et stykke af huden. I det tredje går det ud over hjerneskallen; i det fjerde river man hjernen med."

Gilliatt var nået til dette fjerde år.

Han havde endnu ikke talt et ord til Déruchette. Han *tænkte* på denne henrivende pige. Det var alt.

Det var hændt flere gange, når han tilfældigvis var i Saint-Sampson, at han havde set Déruchette stå og tale med mess Lethierry udenfor husets dør, som førte ud til havnen. Gilliatt

havde vovet sig meget nær. Han var aldeles overbevist om, at hun havde smilet i det øjeblik, han gik forbi. Der var ikke noget umuligt i det.

Déruchette hørte stadig sækkepiben.

Denne sækkepibe hørte også mess Lethierry. Til sidst var han blevet opbragt over denne musik under Déruchettes vinduer. En blid, øm musik, det var en alvorlig sag. En natlig elsker faldt ikke i hans smag. Han ville bortgifte Déruchette, når den dag var kommet, hvor hun ville og hvor han ville, og det skulle ske simpelt og ligefremt, uden roman og musik. Han havde stillet sig på lur og mente at have genkendt Gilliatt. Han havde trukket sig i bakkenbarterne, et tegn på vrede, og brummet: "Hvad sidder det tossede dyr der og piber for. Han elsker Déruchette, det er tydeligt. Du spilder din tid. Den, der vil have Déruchette, må henvende sig til mig og ikke sidde og spille."

En vigtig begivenhed, som længe havde været forudset, indtraf. Den velærværdige Jacquemin Hérode blev udnævnt til øens dekan og præst i Saint-Pierre-Port, og så snart han havde indsat sin efterfølger, skulle han rejse fra Saint-Sampson.

Den ny præst lod ikke vente længe på sig. Det var en gentleman af normannisk herkomst, en monsieur Joë Ebenezer Caudray – på engelsk Cawdry.

Så meget vidste man om den tilkommende præst, og dette meget udlagde de, der var velvilligt stemt imod ham, til hans fordel, men de, der ikke var det, til hans skade. Han skulle være ung og fattig, men hans ungdom opvejedes af hans store lærdom, og hans fattigdom af hans store forhåbninger. Han var den gamle og rige dekan af Saint-Asaphs nevø og arving. Når denne dekan døde, blev han rig. Monsieur Ebenezer Caudray

var af fornem familie; han hørte næsten til *honoratiores*. Hvad hans religiøse standpunkt angik, bedømtes det forskelligt. Han var anglikaner, men efter biskop Tillotsons udtryk meget "frittænkende", det vil sige, meget streng. Han forkastede farisæernes love; han hældede snarere til presbyterianerne end til de episkopale. Han drømte om urkirken, hvor Adam var berettiget til at vælge Eva, og hvor Fromentanuc, biskop af Hierapolis, bortførte en ung pige for at gøre hende til sin hustru, idet han sagde til forældrene: "Hun vil, og jeg vil. Du er ikke længere hendes fader, og du er ikke længere hendes moder. Jeg er Hierapolis' engel, og denne kvinde er min hustru. Faderen, det er Gud." Hvis man kunne tro, hvad der blev fortalt, underordnede monsieur Ebenezer Caudray teksten: "Du skal ære din fader og din moder" den tekst, som han satte langt højere: "Kvinden er kød af mandens kød. Derfor skal kvinden forlade fader og moder og følge manden." For øvrigt er denne tilbøjelighed til at indskrænke den faderlige myndighed og under skjul af religionen at billige enhver måde at stifte ægteskab på, særegen for protestantismen i det hele taget, men viser sig især i England og Amerika.

5. Den heldige bliver altid misundt

Lad os se, hvorledes det i dette øjeblik stod sig med mess Lethierrys regnskab. Durande havde holdt alt, hvad den havde lovet. Mess Lethierry havde betalt sin gæld i Bremen og Saint-Malo og desuden befriet sit hus *Bravées* for de trykkende hypotekslån. Han ejede en stor produktiv kapital, og det var Durande. Nettoindtægten af skibet beløb sig til tusind pund sterling og voksede stadig. Egentlig talt udgjorde Durande hele

hans formue. Den udgjorde også landets formue. For at lette transporten af okserne, der indbragte mest, havde man borttaget de to små både fra skibet. Det var måske uforsigtigt. Durande havde nu kun chaluppen tilbage, men den var også udmærket.

Der var gået ti år siden Rantaines tyveri.

Denne lykke med Durande havde en svag side, og det var den, at den ikke indgød tillid; man kaldte det et lykketræf. Mess Lethierrys stilling blev betragtet som en ren undtagelse. Det hed sig, at han havde begået en heldig dårskab. En mand i Cowes på øen Wight havde også prøvet på det, men det var gået galt. Forsøget havde ruineret aktionærerne. Lethierry sagde: "Det er, fordi maskinen har været slet konstrueret." Men man rystede på hovedet. Nye opfindelser har alle imod sig; det mindste uheld bliver straks til en fordømmelsesdom imod dem. Et af de normanniske orakler, bankieren Jauge fra Paris, havde, da han blev rådspurgt angående en spekulation med dampskibe, vendt vedkommende ryggen, idet han sagde: "Hvor kan De forlange af mig, at jeg skal lade mine penge gå op i røg?" Sejlskibene derimod kunne få kommanditer over alt. Kapitalerne holdt på sejlet imod kedlen. På Guernsey var Durande en kendsgerning, men dampen var intet princip. Så stærkt er hadet mellem negationen og fremskridtet. Man sagde om Lethierry: "Det er godt, men han gør det ikke nok engang." I stedet for at opmuntre, fremkaldte hans eksempel skræk. Ingen havde vovet at komme med en Durande nummer to.

6. Det held, disse skibbrudne havde, at møde denne slup

Jævndøgnsstormene melder sig tidligt i Kanalen. Det er et snævert stræde, som generer vinden og hidser den op.

Fra februar måned hersker vestenvindene og gør sejladsen usikker. Kystbefolkningen ser efter nødsignalet og taler ideligt om de skibe, som måske kunne være i fare. Havet viser sig som et baghold; en usynlig basun blæser til kamp; vældige, heftige vindstød frembringer en broget forvirring i horisonten; det bliver en skrækkelig storm. Bag de tætte skyer skimter man uvejrets sorte åsyn med de oppustede kinder.

Stormen er den ene fare, tågen den anden.

Tågen har altid indgydt søfolkene skræk. I visse tåger svæver mikroskopiske iskrystaller, som Mariotte tillægger ringe, bisole og bimåner. De stormfulde tåger er sammensatte; forskellige dampe, af ulige specifik tyngde, blander sig sammen der med vanddampen, og de følger lagvis på hinanden, så at tågen bliver til en sand formation; nederst er jod, ovenover den svovl, ovenover svovlen brom og efter bromen følger fosfor. Disse dampe, der er til stede i et vist forhold, idet de bidrager til den elektriske og magnetiske spænding, forklarer flere fænomener, som Columbus' og Magellans Sankt-Elms-ild, de flyvende stjerner hos Seneca, Castors og Pollux' flammer hos Plutark, den romerske legion, hvis spyd Cæsar syntes, han så brænde, den spids på slottet Duino i Friaul, som gav gnister, når skildvagten berørte den med odden af sit spyd, og måske også disse lysglimt fra jorden, som de gamle kaldte "Saturns jordiske lyn". Under ækvator syntes en umådelig, vedvarende tåge at være spændt omkring jorden, det er *cloud-ring*, skyringen. Denne skyrings bestemmelse er at afkøle troperne, på samme

måde som Golfstrømmen er bestemt til at skulle opvarme Nordpolen. Under skyringen er tågen skæbnesvanger. Det er på "hestebreddegraden", *horse latitude*; sømændene i forrige århundrede kastede nemlig på dette sted hestene i havet for at lette skibet, når stormen rasede, eller for at spare på vandet, når det var stille vejr. Columbus sagde: "*Nube abaxo es muerte*", "Går skyen lavt, er det døden". Etruskerne, der var for meteorologien, hvad kaldæerne var for astronomien, havde en præst for tordenen og en præst for tågen; uvejrsprofeterne iagttog lynene og vandprofeterne tågen.

Under Tarquinierne blev augurernes kollegium rådspurgt af tyrierne, fønikerne, pelasgerne og alle de søfarende nationer omkring Middelhavet. Man så dengang tildels, hvorledes stormene opstod; det går imidlertid for sig på samme måde som med tågen, og det er egentlig talt det samme fænomen. Der eksisterer på oceanet tre tågeregioner, en ækvatorial og to polare; sømændene giver dem alle tre ét navn: *Den sorte gryde*.

I alle farvande og især i Kanalen er jævndøgnstågerne meget farlige. De skaber pludselig nat på havet. En af farerne ved tågen, selv om den ikke er synderlig tæt, er den, at det er umuligt at opdage forandringerne i grunden, hvor vandet antager en anden farve; resultatet deraf er en frygtelig uvished om, enten man nærmer sig brændinger eller kommer på lavt vande. Inden man ved et ord af det, er man i nærheden af et skær. Ofte er der ikke nogen anden udvej under en sådan tåge end at brase op eller kaste anker. Derfor forliser der lige så mange i tåget som i stormfuldt vejr.

Trods en meget heftig storm, som fulgte på en af disse tågede dage, ankom postsluppen *Cashmere* i god behold fra

England. Den løb ind i Saint-Pierre-Port med den første solstråle, som kastedes over havet, i samme øjeblik som der på slottet Cornet blev affyret en kanon for at forkynde dagens frembrud. Himlen var blevet klar. Sluppen *Cashmere* skulle have Saint-Sampsons nye præst med sig. Kort efter sluppens ankomst udbredte det rygte sig i byen, at den om natten var blevet prajet midt på havet af en chalup, i hvilken der befandt sig et skibbrudent mandskab.

7. Det held, som denne driver havde, at blive bemærket af denne fisker

Denne nat var Gilliatt, efter at stormen havde lagt sig lidt, taget ud for at fiske; han holdt sig imidlertid i nærheden af land.

Henad flodtid vendte han tilbage; det kunne vel være et par timer efter middag. Solen skinnede klart, og idet han kom forbi Kohornet, forekom det ham, at han så en skygge i klippestolen Gild-Holm-'Ur. Han styrede derhen og opdagede, at skyggen var et menneske, der sad der. Vandet var allerede steget betydeligt og omgav klippen på alle sider, så at det ikke længere var muligt at slippe derfra. Gilliatt gjorde tegn til manden, men denne rørte sig ikke. Gilliatt roede nærmere. Manden var faldet i søvn.

Han var sortklædt. "Det lader til at være en præst," tænkte Gilliatt. Han kom nærmere endnu og så et ungdommeligt ansigt.

Dette ansigt var ham ubekendt.

Klippen var heldigvis lodret, så at Gilliatt kunne lægge lige op til den. Vandet var steget højt nok til, at Gilliatt, når han trådte op på bådens rand, kunne nå mandens fødder. Det gjorde han

og udstrakte begge armene. Var han faldet overbord i dette øjeblik, er det tvivlsomt, om han ville være kommet op igen. Hovedet var ganske sikkert blevet knust mellem båden og klippen.

Han trak den sovende i foden.

"Hejda, hvad bestiller De der?"

Manden vågnede.

"Jeg nyder udsigten," sagde han.

Han kom nu ganske til sig selv og sagde:

"Jeg er lige kommet her til øen; jeg tog en lille spadseretur herop, og da jeg har tilbragt natten på havet og er blevet lidt udmattet, er jeg faldet i søvn, mens jeg nød den skønne udsigt."

"Ti minutter til, og De var druknet," svarede Gilliatt.

"Bah."

"Spring ned i båden."

Gilliatt klamrede sig med den ene hånd til klippen, mens han rakte den anden ud mod den sortklædte mand, som sprang let ned i båden. Det var en meget smuk ung mand.

Gilliatt greb årerne og to minutter senere lå båden ved *Bû de la Rue*.

Den unge mand bar en rund hat og en hvid krave. Hans lange sorte overfrakke var knappet helt op i halsen. Han havde blondt hår, der dannede en krone, et kvindeligt ansigt, et klart øje og alvorlige træk.

Båden berørte land. Gilliatt bandt den til jernringen, vendte sig derpå om og så den unge mands usædvanligt hvide hånd, der holdt et guldstykke hen imod ham.

Gilliatt stødte blidt denne hånd tilbage.

Der opstod tavshed. Den unge mand brød den.

"De har frelst mit liv."

"Måske," svarede Gilliatt.

Tovet var bundet. De trådte ud af båden.

Den unge mand tog atter ordet:

"Jeg skylder Dem livet."

"Hvad så?"

Dette svar af Gilliatt fremkaldte atter tavshed.

"Er De fra dette sogn?" spurgte den unge mand.

"Nej," svarede Gilliatt.

"Fra hvilket sogn er De?"

Gilliatt hævede den højre hånd, pegede på himlen og sagde:

"Fra det."

Den unge mand hilste og gik.

Efter at have gjort nogle få skridt, standsede han, søgte i sin lomme, trak en bog op og vendte tilbage til Gilliatt, idet han rakte ham bogen.

"Tillad mig i det mindste, at jeg giver Dem denne."

Gilliatt tog bogen.

Det var en bibel.

Et øjeblik efter så Gilliatt, der lænede sig op mod sit brystværn, den fremmede forsvinde i retning af Saint-Sampson.

Han sænkede hovedet, glemte sit nye bekendtskab, klippestolen Gild-Holm-'Ur og alt, hvad der lige var sket, for Gilliatt havde kun én tanke: Déruchette. En stemme rev ham ud af dette drømmeri.

"Hej, Gilliatt!"

Han genkendte stemmen og slog øjnene op

"Hvad er der, sieur Landoys?"

Det var virkelig sieur Landoys, som holdt ude på vejen, et hundrede skridt fra *Bû de la Rue*, i sin phaeton, der var forspændt med en lille hest. Han var standset for at råbe Gilliatt an, men han lod til at have hastværk.

"Der er nyheder, Gilliatt."

"Hvorfra?"

"Fra *Bravées*."

"Hvad er det da?"

"Jeg er for langt borte fra Dem, til at jeg kan fortælle Dem det."

Gilliatt skælvede.

"Vil miss Déruchette gifte sig?"

"Nej. Så langt fra."

"Hvad mener De med det?"

"Gå til *Bravées*, så vil De få det at vide."

Og sieur Landoys piskede på hesten.

5. bog. Revolveren

1. Værtshuset ved havnen

Sieur Clubin var en mand, der forstod at afvente det gunstige øjeblik.

Han var lille og gulladen og stærk som en tyr. Havet havde ikke kunnet gøre ham brun. Kødet syntes ligesom at være af voks. Han havde en kulør som et vokslys. Hans hukommelse havde aldrig svigtet ham. Så han et menneske én gang, glemte han ham aldrig. Dette lakoniske blik greb fat og holdt fast. Hans øjesten bevarede ethvert billede, som engang havde afpræget sig i den; billedet kunne forandre sig, sieur Clubin kendte det igen. Det var umuligt at bedrage denne hukommelse. Sieur Clubin var ordknap og kold; ikke en mine fortrak sig. Hans åbne og ærlige ansigt vandt straks alle. Mange holdt ham for naiv; i øjenkrogen fandtes der en rynke, der gav ham et forbavsende dumt udseende. Der fandtes, som tidligere berørt, ingen bedre sømand end han; ingen kunne som han stramme skøderne på et sejl og atter i rette tid slippe dem. Så hellig og from som han, var ingen. Den, som havde mistænkt ham, ville selv være blevet mistænkt. Han var ved venskabets bånd knyttet til monsieur Rébuchet, vekselerer i Saint-Malo. Denne sagde: "Jeg ville betro Clubin min butik." Sieur Clubin var enkemand. Hans kone havde udmærket sig ved lige så stor retskaffenhed som han selv. Hendes dyd var urokkelig. Havde amtmanden gjort kur til hende, ville hun have klaget til kongen; og hvis den gode Gud var blevet forelsket i hende, ville hun have sagt det til præsten. Dette par, hr. og madam Clubin, havde i

Torteval realiseret idealet af det engelske prædikat "respektabel". Madam Clubin var svanen; herr Clubin var hermelinen. Var der sat en plet, ville han være død. Han kunne ikke finde en knappenål, uden at han måtte give den tilbage til ejermanden. Han ville have ladet et bundt svovlstikker fremlyse. En dag trådte han ind i et værtshus i Saint-Servan og sagde til værten: "For tre år siden spiste jeg frokost her, og da regnede De fejl, så at jeg er blevet Dem femogtres centimer skyldig." Det var en høj grad af ærlighed.

Hver tirsdag førte han Durande fra Guernsey til Saint-Malo. Han kom til Saint-Malo tirsdag aften, opholdt sig to dage der for forretningernes skyld og afrejste til Guernsey fredag morgen.

Dengang fandtes der i Saint-Malo et lille værtshus ved havnen, som man kaldte *Johannes*.

Kajerne har fortrængt dette værtshus. På den tid slyngede havet sine bølger imod havnene Saint-Vincent og Dinan; under ebben var der en livlig færdsel mellem Saint-Malo og Saint-Servan, de små tohjulede vogne rullede frem og tilbage mellem skibene, der lå på tør grund, idet de snoede sig mellem ankerbøjer, ankre og tovværk og undertiden var udsatte for at løbe med ruffet mod en lavthængende rå eller fok. Midt mellem to have tumlede kuskene deres heste på sandet, hvor seks timer senere stormene piskede bølgerne. Henover denne flade strand strejfede fordum Saint-Malos fireogtyve havne-bulbidere, som i 1770 spiste en søofficer. Denne overdrevne iver fældede dødsdommen over dem. Nu til dags hører man ikke længere om natten denne gøen mellem lille og store Talard.

Sieur Clubin tog ind i værtshuset Johannes. Dér var Durandes franske bureau.

Toldbetjentene og kystvagterne holdt deres måltider i værtshuset Johannes. De havde et bord for sig selv. Toldbetjentene fra Binic traf der sammen med deres kolleger fra Saint-Malo.

Skibskaptajner så man også ofte der, men de spiste ved et andet bord.

Sieur Clubin sad snart ved det ene, snart ved det andet bord og var velset over alt. Han stod sig godt både med skibskaptajnerne og toldbetjentene.

Man spiste og drak godt i dette værtshus. Ved skibskaptajnernes bord, hvor der altid førtes en livlig og højrøstet samtale, præsiderede en gammel kaptajn, monsieur Gertrais Gaboureau. Monsieur Gertrais Gaboureau var ikke et menneske, men et barometer. Hans mangeårige erfaringer på havet havde gjort ham til en usædvanlig dygtig vejrprofet. Han sagde, hvorledes vejret ville blive den følgende dag. Han kendte vinden ved at høre den; han følte havet på pulsen. Han sagde til skyen: "Vis mig din tunge." Det ville sige lynet. Han var bølgens, brisens, stormens læge. Oceanet var hans syge; han havde gjort turen omkring jorden, som man udøver lægekunsten, undersøgende ethvert klima i dets sunde og syge tilstand; han kendte årstidernes patologi til bunds. Han var sømand af tilbøjelighed. Han hadede England lige så meget som han elskede havet. Den engelske marine havde han blot studeret, for at lære dens svage sider at kende. Nationerne eksisterede i øvrigt kun for ham i deres maritime institutioner; forunderlige synonymer var ham egne. Han betegnede gerne England ved

Trinity House, Skotland ved *Northern Commissioners* og Irland ved *Ballast Board*.

Det var sjældent, at samtalen ved skibskaptajnernes bord og ved toldbetjentenes bord var den samme. Dette tilfælde indtraf dog imidlertid i de første dage den februarmåned, hvor de begivenheder, vi fortæller, gik for sig. Kaptajn Zuela fra tremasteren *Tamaulipas*, der var kommet fra Gili og atter skulle vende tilbage dertil, lagde beslag på begge bordenes opmærksomhed. Blandt kaptajnerne talte man om hans ladning, blandt toldbetjentene om hans kneb.

Kaptajn Zuela fra Copiapo havde deltaget i Uafhængighedskrigen i Sydamerika, idet han snart faldt mod Bolivar, snart mod Murillo, alt eftersom fordelen førte det med sig. Han var blevet rig ved at gøre alverden tjenester. For ham var bonapartister, bourbonister, absolutister, liberale, ateister og katolikker ét. Han hørte til det store parti, man kalder "egen fordel".

Fra tid til anden gjorde han handelsrejser til Frankrig; og kan man tro, hvad der er blevet fortalt, tog han gerne flygtninge, bankerotister eller proskriberede ombord, når de blot betalte. Indskibningen skete på en yderst simpel måde. Flygtningen ventede på et øde sted på kysten, og i det øjeblik han viste sig, sendte Zuela en båd i land efter ham. Han havde på sin sidste rejse hjulpet den *in absentia* dømte Berton med at slippe bort, og denne gang gjorde han regning på, sagde man, at hjælpe folk afsted, der var kompromitteret i Bidassoa-affæren. Politiet, der var blevet gjort opmærksom på det, holdt øje med ham.

Denne tid var en sand flugtepoke. Restaurationen var en reaktion; revolutionerne fører emigrationen med sig,

restaurationerne proskriptioner. I de syv eller otte første år efter Bourbonernes tilbagekomst var panikken almindelig, i finanserne såvel som i industrien og handelen. Det var et politisk "redde sig, hvem der kan." Lavalette var flygtet; Lefebvre-Desnouettes var flygtet; Delon var flygtet. Særdomstole var atter på mode efter Trestaillon. Man undgik instinktivt broen ved Saumur, esplanaden La Réole, Pariserobservatoriets mur, tårnet Taurias d'Avignon – mørke skyggebilleder, som reaktionen har ridset i historien, og ved hvilke man endnu den dag i dag opdager sporene af denne blodige hånd. Processen Thistlewood, der førtes i London, men forgrenede sig til Frankrig, og processen Trogoff, der førtes i Paris, men forgrenede sig til Belgien, Schweiz og Italien, havde forøget uroligheden og de flygtendes antal og rystet de højere stænder i deres inderste grundvold. At sørge for sin egen sikkerhed var det eneste, man tænkte på. At blive kompromitteret var at være fortabt, at blive anklaget var døden. Man flygtede til Texas, Rocky Mountains, Peru eller Mexico. Loires mænd, dengang røvere, nu patrioter, havde grundlagt asylstedet. Béranger sang: "I vilde, vi er franskmænd; hav medlidenhed med vor ære." At udvandre var den eneste frelse. Men intet er vanskeligere end at flygte; dette ord indeholder en afgrund af elendighed. Alt er hindringer, som skal overvindes. Fornemme, ja endog berømte personer måtte benytte forbrydernes krogveje. Og så slap de endda kun slet fra det. De kunne kun vanskeligt forstille sig. Man tænke sig uskyldigheden tvinger til at fordreje ansigtstrækkene, dyden til at antage en anden stemme, æren til at anlægge en maske! – En mængde gavtyve drog imidlertid fordel af disse retskafne

menneskers flugt. En bandit, der var nødt til at løbe sin vej, blandede sig mellem de proskriberede, og ofte lykkedes det ham ved sine kunstgreb at give sig et ærligere udseende end selve den ærlige mand. Der findes ikke noget mere kejtet end retskaffenheden for domstolene. Den fatter intet af det og begår dumheder. En falskner undslap lettere end en konventionel.

Det er forunderligt, men sandt, at denne frivillige flugt fra fædrelandet førte til alt. Den civilisation, som en lovløs person bragte med sig fra Paris eller London, forskaffede ham stor anseelse blandt de barbariske, halvvilde nationer. Der var intet umuligt i, at den, der her var flygtet for loven, kunne opstå et andet sted som præst. Der har vist sig de mest forbavsende resultater af denne flugt. En fallitspiller, der er forsvundet fra Europa, er tyve år senere dukket op som storvezir hos mogulen eller som konge af Tasmanien.

At række flygtende en hjælpsom hånd, var en industri, der smed godt af sig. Denne spekulation faldt sammen med visse handelshavne. Den, der ville frelse sig til England, henvendte sig til smuglerne; den, der ville frelse sig til Amerika, henvendte sig til gamle, øvede bedragere som kaptajn Zuela.

2. Clubin får øje på nogen

Zuela spiste undertiden i værtshuset Johannes. Sieur Clubin kendte ham af anseelse.

Forresten var sieur Clubin ikke stolt: han forsmåede ikke at stifte et løseligt bekendtskab med gavtyvene. Han gik undertiden så vidt, at han rakte dem hånden på gaden og hilste på dem. Med smuglerne talte han engelsk og med

kontrabandisten gebrokkent spansk. Han havde sine egne grundsætninger i den retning: "Man kan også lære noget godt af det onde. – Jagtbetjentene kunne ofte drage nytte af at tale med vildttyvene. – Sømanden bør lære sørøveren at kende; sørøveren er et skær. – Jeg smager på en skurk, som en læge smager på en gift." Det var der intet at sige imod. Alle gav kaptajn Clubin ret. Det ville have været latterligt, om han, af frygt for ilde omtale, ikke havde turdet indlade sig med disse folk. Hvem ville vove at tale ilde om ham? Alt, hvad han gjorde, skete tydeligvis til "skibets bedste". Intet kunne rokke hans ry. Krystallet ville lettere have kunnet få en plet end ham. Denne tiltro var den retfærdige belønning for hans langvarige retskaffenhed. Man anså ham for ude af stand til at synde; oven i købet var han meget klog: hans omgang med de og de personer, en omgang, som ville have gjort enhver anden mistænkt, bevirkede blot, at man tillagde ham en vis behændighed. Dette ry for behændighed passede godt med hans ry for naivitet, og deres forbindelse udgør en af variationerne hos det retskafne menneske, og det en af dem, der bliver sat mest pris på. Sieur Clubin hørte til de mennesker, som kunne føre en fortrolig samtale med en røver eller bandit, uden at lide nogen skade ved det i den offentlige mening; de nyder samme agtelse for det.

Tamaulipas havde fået sin ladning ind og lå sejlklar.

En tirsdag aften, mens det endnu var temmelig lyst, kom Durande til Saint-Malo. Oppe fra hjulkassen fulgte sieur Clubin med et vågent øje manøvrerne ved indløbet til havnen, da han tæt ved Petit Bey, på et meget øde sted ved stranden mellem to klipper, opdagede to mænd, som talte sammen. Han iagttog

dem gennem sin kikkert og genkendte den ene af dem. Det var kaptajn Zuela. Han syntes, at han også kendte den anden.

Denne anden var en høj person med gråt hår. Han bar en bred hat og var klædt som "Vennerne". Det var åbenbart en kvæker. Øjnene holdt han beskedent fæstede på jorden.

Da sieur Clubin kom til værtshuset Johannes, fik han at vide. at *Tamaulipas* skulle sejle om en halv snes dage.

Siden har man fået at vide, at han også fik nogle andre oplysninger.

Ved midnat trådte han ind til en våbenhandler i Rue Saint-Vincent og sagde:

"Ved De, hvad en revolver er?"

"Ja," svarede våbenhandleren, "det er et amerikansk våben."

"Det er en pistol, som stadig begynder samtalen på ny."

"Og lader svaret følge på spørgsmålet."

"Og derpå gentager spørgsmålet."

"Rigtigt, monsieur Clubin. Løbet er riflet."

"Og den er til fem eller seks kugler."

Våbenhandleren åbnede munden og lod dette smæk med tungen høre. som udtrykker beundring.

"Et herligt våben, monsieur Clubin. En opfindelse, der nok vil gøre lykke."

"Jeg ville gerne have en revolver, som skyder seks skud."

"Jeg har ingen."

"Hvorledes – og De er våbenhandler?"

"Jeg har endnu ikke fået den artikel. Ser De, den er så ny. Man benytter sig endnu i Frankrig af pistolen."

"For Fanden!"

"Den er endnu ikke kommet i handlen."

"Det var forbandet!"
"Jeg har udmærkede pistoler."
"Men jeg vil have en revolver."
"Jeg indrømmer, den er bedre. Men hør, monsieur Clubin –"
"Hvad er der?"
"Jeg tror, jeg ved, at der findes en i Saint-Malo for øjeblikket."
"En revolver?"
"Ja."
"Som er til at købe?"
"Ja."
"Hvor da?"
"Jeg *tror*, jeg ved det. Jeg skal forhøre mig om det."
"Hvornår tror De, at De kan give mig svar?"
"Det er en ganske udmærket revolver."
"Hvornår kan jeg få svar?"
"Næste gang De kommer hertil."
"Sig ikke, at det er til mig," sagde Clubin.

3. Clubin tager noget med sig, men bringer det ikke tilbage

Sieur Clubin ladede Durande med et vist antal okser og nogle passagerer og forlod, som sædvanlig, Saint-Malo fredag morgen.

Samme dag, da skibet var i rum sø, gik Clubin ned i sin kahyt, lukkede sig inde der, tog en vadsæk, han havde med sig, pakkede nogle klædningsstykker, beskøjter, et par pund kakao, et kronometer og en kikkert ned i den, lukkede den omhyggeligt og stak et tov igennem begge bæreremmene for i nødstilfælde at kunne hejse den op. Derpå steg han ned i kabelrummet, og man så ham vende tilbage derfra med et af

disse knudetove med en krog i, som på søen benyttes til kalfatring, på landjorden af tyvene. Disse tove letter opstigningen.

Efter at være ankommet til Guernsey, gik Clubin til Torteval. Han blev der i seks og tredive timer. Han tog vadsækken og knudetovet med sig derhen, men bragte dem ikke tilbage.

Lad os sige det en gang for alle, at det Guernsey, vi taler om her, er det gamle Guernsey, som ikke længere eksisterer, og som det den dag i dag ville være umuligt at finde igen. Man kan endnu træffe spor af det på landet, men ikke i byerne. Hvad vi her siger om Guernsey, må også gælde for Jersey. Saint-Helier er det samme som Dieppe; Saint-Pierre som Lorient. Takket være denne livlige øbefolknings fremskridt, takket være dens beundringsværdige ånd til at tage initiativet, er alt blevet forandret i de sidste fyrre år i det normanniske arkipelag. Hvor der var skygge, er der nu lys.

Efter disse bemærkninger går vi videre.

På disse tider, som allerede må henregnes til de historiske, da det er så længe siden, gik smughandlen meget livligt på øerne i Kanalen. Vestkysten af Guernsey havde hyppigt besøg af smuglerskibe. Personer, som er mere end nøje underrettede, og som ved indtil de mindste detaljer, hvad der foregik for omtrent et halvt århundrede siden, ville kunne nævne navnene på flere af disse skibe. Uden for al tvivl er det, at der næsten ikke gik en uge, uden at der kom ét eller to, enten det nu var i Baie des Saints eller i Plainmont. Det var næsten en regelmæssig skibsfart. I nærheden af Sark findes en hule, som kaldtes og endnu kaldes "Butikkerne", fordi det var i denne grotte, at man afkøbte smuglerne deres varer. Disse handelsomsætninger

frembragte et eget smuglersprog, der nu er gået af glemme, og som forholdt sig til det spanske, som Levantens sprog til det italienske.

På mange punkter af den engelske og franske kyst var smuglerne og købmændene i en hjertelig forståelse med hinanden. Flere end ét bekendt handelshus åbnede sin dør for disse mennesker, bagdøren, naturligvis; og mangen rig handelsherres formue skriver sig fra disse smuglere. Séguin påstår det i det mindste om Bourgain; og Bourgain om Séguin. Vi kan ikke indestå for deres ord; måske løj de begge lo. Men hvorledes det nu var, stod smughandlen, der var fordømt af loven, på en meget god fod med handelsstanden. Den trådte i forbindelse med "den bedre del af samfundet".

Dette ydede den beskyttelse imod lovene. Disse mysterier måtte indhylles i en uigennemtrængelig tåge. En smugler vidste meget og skulle tie med det; hans lov var ukrænkelig og streng. En smuglers første egenskab var troskab. Uden diskretion ingen smughandel. Bedrageriet har sin hemmelighed som skriftemålet sin.

Denne hemmelighed bevaredes urokkeligt. Smugleren svor at tie og holdt ord. Man kunne ikke stole bedre på nogen. Alcalden i Oyarzum fangede engang en smugler og pinte ham, for at få at vide, hvem det var, der forstrakte ham med penge. Smugleren nævnte ingen. Den, der havde forstrakt ham med pengene, var alcalden selv. Af disse to, dommeren og smugleren, der var lige forbryderiske, måtte den ene for at lade loven ske fyldest for verdens øjne pine den anden, der netop havde vist sig hårdnakket overfor loven for at holde sin ed.

De to berømteste smuglere, der på denne tid kom til Plainmont, var Blasco og Blasquito. De var navnefætre, hvilket i det katolske Spanien gjalder for et slægtskab: de har nemlig den samme skytspatron i Himlen, noget, må man indrømme, som har lige så stor betydning som at have én og samme fader på Jorden.

Når man var nogenlunde på det rene med smuglernes hemmelige rejserute, var intet lettere og vanskeligere, end at få disse mennesker i tale. Det var tilstrækkeligt, ikke at have nogen fordom mod natten, og tage til Plainmont og dristigt besvare de hemmelighedsfulde spørgsmål, som blev stillet én der.

4. Plainmont

Plainmont, i nærheden af Torteval, er et af de tre hjørner på Guernsey. Der findes der på den yderste spids af forbjerget en høj, med græs beklædt bjergtop, der behersker havet.

Denne top er øde.

Den er så meget mere øde, som der kun findes ét hus der.

Dette hus gør ensomheden uhyggelig.

Det spøger der, siger man.

Enten det nu spøger der eller ej, er synet af det forunderligt.

Dette hus, opført af granit, og én etage højt, står midt i græsset. Det ligner ikke en ruin. Det er i fuldstændig beboelig stand. Murene er tykke, og taget solidt. Der mangler ikke en sten i murene, ikke en tagsten på taget. Skorstenen er ganske hel. Dette hus vender bagsiden til havet. Dens facade ud havet er kun en mur. Undersøger man denne facade nøje, opdager man et tilmuret vindue. I de to gavle er der tre luger, én imod

øst, to imod vest, men alle tre tilmurede. På forsiden, som vender ind imod land, findes kun én dør og to vinduer. Døren er tilmuret. De to vinduer i stueetagen er tilmurede. I første etage, og det er det, som slår én, når man kommer nærmere, findes der to åbne vinduer; men de tilmurede vinduer er mindre uhyggelige end disse åbne vinduer. Ved højlys dag er åbningen ganske mørk. Der er hverken ruder eller vinduesrammer. Det er to sorte murhuller, der ser ud som tomme øjenhuler. Huset er tomt. Gennem de to mørke åbninger ser man den forfaldne tilstand i det indre. Der er kun nøgne vægge. Man tror, man ser en grav, i hvilken der er vinduer, for at ligene kan kigge ud. Nogle brændenælder, der bliver sat i bevægelse af vinden, strejfer foden af muren. Man ser ingen menneskelig bolig, så langt øjet rækker. Dette hus er en tom genstand, hvor der hersker tavshed. Når man imidlertid standser og lægger øret til muren, hører man undertiden en forvirret larm, som når en flok opskræmte fugle flagrer i vejret. Oven over den tilmurede dør, på stenen, som danner arkitraven, er følgende bogstaver indhugget: **ELM-PBILG**, og datoen 1780.

Månen kaster sine matte stråler på dem.

Havet omgiver dette hus på alle sider. Beliggenheden er herlig og som følge deraf så meget uhyggeligere. Stedets skønhed bliver til en gåde. Hvorfor bebor ingen menneskelig familie dette hus? Stedet er skønt, huset godt. Hvorfra skriver denne forladte tilstand sig? Med fornuftens spørgsmål forbinder drømmeriets spørgsmål sig. Jorden her er let at opdyrke, hvorfor ligger den da uopdyrket? Ingen herre. Døren tilmuret. Hvorledes er det da med dette sted? hvorfor

mennesket flygtet derfra? hvad går der for sig her? Hvis der intet går for sig her, hvorfor bor der da ingen her? når alt er indsovet, findes der så noget vågent der? Det brusende vindstød, stormen, rovfuglene, skjulte dyr, ubekendte væsner dukker frem for tanken og blander sig mellem hinanden i dette hus. Er det et opholdssted for forbigående? Regnen og haglene trænger ind gennem vinduerne. Man kan tænke sig, hvorledes murene på den indvendige side må bære spor af vandet, der er flydt ned af dem. Disse tilmurede og åbne værelser besøges kun af orkanen. Er der begået en forbrydelse der? Det forekommer én, som om dette hus, når det om natten ligger indhyllet i mørke, må råbe om hjælp. Forbliver det stumt? Høres der ikke stemmer derfra? Med hvem har det at gøre i denne ensomhed? Nattens mysterier finder sig tilpas her. Dette hus er foruroligende ved middagstid; hvad er det ved midnat? Når man betragter det, betragter man en hemmelighed. Man spørger sig selv, hvorledes det står sig med dette hus i aftenens og morgenens tusmørke. Er der på denne øde bjergtop et knudepunkt i det overnaturliges vidt adsplittede kæde, et knudepunkt, hvor dette overnaturlige standser, bliver synligt og nedstiger til jorden? Forener det adskilte sig her? Fortætter det ufølelige sig her og antager form? Gåder. Der hviler en hellig rædsel over dette hus. Det mørke, som hersker i disse afspærrede værelser, er mere end mørke; det er det ubekendte. Når solen er gået ned, fiskerbådene vendt tilbage, fuglene gået til ro, når hyrden har drevet sine geder bort, når firben og snoge smutter ned mellem stenene, når stjernerne begynder at tindre, vinden at blæse, og mørket at falde på, da står begge disse vinduer åbne og stirrer ud i natten. Der er frit spil for

drømmene; og det er syner, onde ånder, utydelige spøgelsesansigter, hemmelig støj af sjæle og skygger, som har forklaret den både stupide og dybsindige folketro, denne boligs mørke fortrolighed med natten.

Det er et "spøgelseshus", dermed er alt sagt.

Lettroende sjæle har deres forklaring; men mindre lettroende har også deres. Intet er naturligere end dette hus, siger de. Det er en gammel observationspost fra revolutionskrigenes, kejserdømmets og smughandlens tid. Derfor blev det bygget dér. Nu, da krigen er endt, er posten opgivet. Huset er ikke blevet revet ned, fordi man måske altid kunne få lidt nytte af det. Døren og vinduerne i stueetagen er blevet tilmuret, for at ingen skal gå derind; vinduerne i stueetagen er blevet tilmuret for sønden- og vestenvindens skyld. Det er det hele.

De uvidende og lettroende bliver ved deres mening. For det første, er huset ikke blevet bygget på revolutionskrigenes tid. For det andet, er det ikke blevet bygget til observationspost; der står over døren: ELM-PBILG som er to familiers dobbelte navnechiffer, og som ifølge skik og brug betegner, at huset er blevet bygget for et ungt ægtepar. Det har altså været beboet. Hvorfor er det det ikke længere? Har man muret døren og vinduerne i stueetagen til, for at ingen skulle trænge ind i huset, hvorfor har man da ladet de to øverste vinduer været åbne? Enten burde man mure alt til, eller også slet intet. Hvorfor var der ingen vinduesskodder? hvorfor ingen vinduer? hvorfor tilmure vinduerne på den ene side og ikke på den anden? Man hindrer regnen i at trænge ind fra syd, men ikke fra nord.

De lettroende har uden tvivl uret; men de fornuftige har heller ikke ret. Gåden er ikke løst.

Hvad der er vist, er, at huset, efter alles mening, har gjort smuglerne større gavn end skade.

Skrækken gør alt anderledes, end det virkelig er. Mange natlige fænomener, som overtroen har sat i forbindelse med dette hus, kunne uden tvivl forklares ved naturlige, virkelige menneskeskikkelser, der om natten havde taget deres tilflugt til disse mure og benyttet sig af folkets frygt til der uforstyrret at hengive sig til beskæftigelser, som måtte unddrages lovens øje.

På denne tid var mange dristige handlinger mulige. Politiet, især i de mindre lande, var ikke, hvad det er nu til dags.

Hertil kommer, at dette hus lå så bekvemt for gavtyve; de kunne så roligt sætte hinanden stævnemøde her, netop fordi det havde det slette rygte på sig. Det gjorde, at de ikke blev opdaget. Det er toldbetjente og kystvogtere, man skal henvende sig til, når man er bange for spøgelser. De overtroiske gør korsets tegn, men afgiver ikke skriftlige beretninger. De ser eller tror at se, flygter og tier. De, som indjager skræk og de, som indjages skræk, bærer i tavshed over med hinanden. De forskrækkede føler, at de er blevet forskrækkede, de indbilder sig, at de er kommet ind i en hemmelighed, de frygter for at forværre deres stilling, der er så hemmelighedsfuld for dem selv, og gøre synerne vrede. Det er grundene til deres diskretion. Men selv fraset dette, er tavsheden lettroende folks instinkt; det forfærdende frembringer stumhed; de forfærdede taler kun lidet; det er, som om skrækken siger til dem: Tys!

Man må vel erindre, at dette foregår på en tid, da Guernsey-bønderne troede, at krybbens mysterium gentog sig hvert år til

samme, faste tid. Ingen ville have vovet at gå ind i en stald julenat af frygt for at se alle dyrene ligge på knæ.

Hvis man kan tro legender og beretninger af folk der fra egnen, så skal man i sin overtro være gået så vidt, at man på murene af dette hus i Plainmont har ophængt rotter uden poter, flagermus uden vinger, benrade af døde dyr, skrubtudser, der var blevet knust mellem bladene i en bibel og spire af den gule lupin på søm, der endnu ses spor af hist og her; disse genstande skulle, som sagt, være blevet ophængt af uforsigtige mennesker, der er kommet forbi om natten og har troet at have set noget, og som ved disse foræringer håbede at få tilgivelse og besværge vampyrernes og de onde ånders dårlige humør. Der findes over alt i verden lettroende, og det endog meget højtstillede folk. Cæsar rådspurgte Sagane, og Napoleon Lenormand. Der gives mennesker, der endog ville bestikke Djævelen. "Gid Satan ikke ville tilintetgøre, hvad Gud har skabt," således lød en af Karl den Femtes bønner. Andre sjæle er endnu mere frygtsomme. De går endog så vidt, at de søger at overbevise sig om, at man endog kan gøre den Onde uret. De bestræber sig ivrigt for at komme til at stå på en god fod med Djævelen. Derfra skriver sig de mange ofre, der er bragt den Onde. Det er et bigotteri som ethvert andet. Disse sygelige hjerner tror på forbrydelser mod Satan; uvidenhedens forunderlige teologer er i ængstelse over, at de måske har krænket Afgrundens lov; man nærer skrupler over for mørket. At tro på virkningen af andægtighed ved Brockens og Armuyrs mysterier, at forestille sig, at man har syndet imod Helvede, at styrke sig ved indbildte bodshandlinger mod indbildte krænkelser, at tilstå sandheden for løgnens ånd, at bekende sit

mea culpa for fejlens fader, at skrifte sine synder i omvendt betydning, alt det eksisterer eller har eksisteret; hekseprocesserne godtgør det på hver eneste side i akterne. Så vidt går den menneskelige drøm. Når mennesket bliver forvirret, ophører han ikke med den. Man drømmer om indbildte fejl, man drømmer om indbildte renselser, og man lader ham rense samvittigheden under skyggen af heksekoste.

Hvorledes det nu var, blev det dette hus' sag, om det var berygtet; på enkelte hændelser og enkelte undtagelser nær, gik ingen derhen; det ligger ene der ene: der er ingen, der holder af djævelske møder.

Takket være den skræk, som hæfter ved det, og som fjerner enhver, der kunne lure og blive vidne, har det altid været let at slippe ind i dette hus om natten ved hjælp af en rebstige, eller hvilken som helst anden stige, der var rapset fra et eller andet sted i nabolaget. Flygtningen, som søgte ly for lovene, kunne, når han var forsynet med det nødvendige, trygt vente i dette hus, indtil der frembød sig lejlighed for ham til at slippe bort. Man fortæller, at for omtrent fyrre år siden opholdt, efter hvad nogle siger, en politisk flygtning, efter andre en falleret handelsmand, sig nogen tid i dette hus i Plainmont, hvorfra det lykkedes ham i en fiskerbåd at slippe over til England. Fra England kommer man let til Amerika.

Der fortælles også, at de fødemidler, der er blevet efterladt i dette hus, er blevet liggende der, uden at nogen har rørt dem, da Lucifer, som de øvrige smuglere, har interesse i, at den, som har lagt dem der, kommer igen.

Fra toppen, hvor dette hus ligger, ser man mod sydvest, en mil fra land, klippen Hanois.

Denne klippe er berømt. Den har lavet alle de ulykker, som en klippe kan gøre. Den har været en af havets frygteligste mordere. Den har vist sig som en forræder mod skibene om natten, og den har beriget kirkegårdene i Torteval og Rocquaine med mange lig.

I 1862 blev der bygget et fyrtårn på denne klippe.

Nu til dags lyser Hanois for de skibe, som den tidligere ledte vild. Nu søger man denne klippe i horisonten som en beskytter og vejviser, mens man tidligere flyede den som en ulykkesstifter. Hanois udbreder tryghed og ro over dette vide natlige rum, som den tidligere gjorde så forfærdeligt. Det er, som når røveren bliver til gendarm.

Hanois består af tre klipper: Store Hanois, Lille Hanois og "Malva". Det er på Lille Hanois, at fyrtårnet findes.

Denne klippe udgør en del af den bjergkæde, som løber dels over havet, dels under havet. Den behersker hele den øvrige kæde. Det har som en fæstning sine fremskudte værker: ud mod havet findes en række af tredive klipper; mod nord to brændinger, Hautes Fourquies og Aiguillons, og en sandbanke, Hérouée, mod syd tre klipper, Cat Rock, Percée og Roque Herpin, hvortil endnu kommer South Boue og Boue le Mouet; og desuden foran Plainmont, lige med vandspejlet, Tas de Pois d'Aral.

Det er vanskeligt, men dog ikke umuligt, at svømme over strædet fra Hanois til Plainmont. Man erindrer nok, at det var en af sieur Clubins heltebedrifter. Svømmeren, som kender disse grunde i havet, har to stationer, hvor han kan holde hvil, Roque Ronde, og længere borte, lidt til venstre, Roque Rouge.

5. De små redeplyndrere

Omtrent på den tid, da sieur Clubin var i Torteval, indtraf der noget, som først senere blev bekendt, for mange ting forbliver ubekendte på grund af den skræk, som de indjager dem, der har været vidne til dem.

Natten mellem søndag og lørdag klatrede tre børn op ad klipperne ved Plainmont. Disse børn vendte tilbage til landsbyen. De kom fra havet. De var, hvad man er på stedet kalder: "Redeplyndrere". Over alt, hvor der skrænter og klippehuler oven over havet, vrimler det med disse små røvere. Vi har allerede tidligere talt om det. Man erindrer nok, at Gilliatt tog sig af det både for fuglenes og for børnenes skyld.

Redeplyndrere er en slags oceanets drenge, der ikke kender til frygt.

Natten var meget mørk. Tætte skyer skjulte zenith. Uret i det spidse kirketårn i Torteval slog netop tre.

Hvorfor kom disse børn så sent tilbage? Ganske ligetil. De havde været på jagt efter måger på Tas de Pois d'Aval. Da det var på den milde årstid, begyndte fuglene meget tidligt på deres kærlighedshandler. Disse børn havde glemt klokken over at iagttage hannernes og hunnernes travlhed ved rederne. Floden overraskede dem, de havde ikke i rette tid kunnet nå tilbage til den lille bugt, hvor deres båd lå, og havde måttet vente på en af Tas de Pois' spidser, indtil vandet sank. Derfor kom de så sent hjem. De urolige og ængstelige mødre venter på dem; når de føler sig beroligede ved at se dem vende tilbage, følger der ovenpå glæden vrede, og de små syndere trakteredes med ørefigner. De skyndte sig derfor også, urolige nok. Men denne skyndsomhed var af den slags, som gerne gad blive til

langsomhed, og som indeholder et vist ønske om ikke at komme frem. De havde en omfavnelse, ledsaget af knubs, i udsigt.

Det ene af disse børn havde intet at frygte; det var en forældreløs. Denne dreng var fransk, uden fader og moder, og i dette øjeblik meget tilfreds med ikke at have nogen moder. Da ingen interesserede sig for ham, ville heller ingen prygle ham. De to andre var Guernsey og fra sognet Torteval.

Efter at de var steget ned fra bjergryggen, kom de til plateauet, hvor spøgelseshuset lå.

De begyndte at blive bange, som alle, der kommer dér forbi.

De havde stor lyst til at løbe af alle kræfter og de havde lyst til at blive stående og se sig lidt om.

De standsede.

De betragtede huset.

Det var ganske sort og frygteligt.

Del lå midt på det øde plateau, som en mørk klods, en symmetrisk og hæslig udvækst, en høj, firkantet masse med retlinjede hjørner, ligt et uhyre mørkets alter.

Børnenes første tanke var at flygte; den næste at nærme sig. De havde aldrig før set dette hus på denne tid. Der gives en frygtens nysgerrighed. De havde en lille franskmand med dem, derfor nærmede de sig.

Man ved, at franskmændene tror ikke på noget.

Desuden er det beroligende at være flere i fare; at være bange når man er tre, giver mod.

Og man er desuden jæger; man er barn, tre tilsammen udgør ikke tredive år; man undersøger, man udspejder det skjulte; skal man standse på vejen? Når man kan nærme sig dette hul

her, hvorfor kan man så ikke nærme sig det der? Den der er på jagt, beherskes af en tryllemagt; den der går på opdagelse, drives videre som af et usynligt hjulværk. Har man betragtet fuglenes reder, får man også lyst til at betragte spøgelsernes reder. Kigge lidt ned i Helvede; hvorfor ikke?

Man går fra det ene vildt til det andet, og man kommer til Djævelen. Efter spurvene, nisserne. Man ved, hvorledes man har at forholde sig overfor alle de skræmmebilleder, som forældrene har gjort én bekendt med. Det er en slibrig sti, ad hvilken man går på spor efter ammestueeventyr. At vide lige så meget som de gode koner, det er fristende.

Hele dette sammensurium af tanker i de små redeplyndreres hjerne frembragte uforfærdethed. De gik hen imod huset.

Forresten var den lille, som tjente dem til støtte under dette heltemodige foretagende, fuldkommen værdig til det. Det var en uforfærdet knægt, en kalfatrerlærling, et af disse børn, der allerede i barnealderen er mænd. Han kunne sove om natten på skibsværftet i et skur på lidt strå og tjene netop det nødvendige til at kunne leve. Han havde en grov stemme, klatrede gerne rundt på mure og i træer og nærede ikke fordomme, når han fik øje på nogle æbler; han var et tilfældets barn, født i Frankrig, man vidste ikke hvor, to grunde til at være dristig; som ikke tog i betænkning at give en skilling til en fattig, som var meget slet og meget god, som var blond og havde talt med parisere. For øjeblikket tjente han sig en ubetydelighed hver dag ved at kalfatre fiskehandlernes både. Når lysten kom over ham, tog han sig ferie og gik ud og søgte efter fuglereder. Sådan var den lille franskmand.

Stedet havde noget forunderlig skummelt ved sig, man følte den truende ukrænkelighed. Det var vildt. Dette ensomme og øde plateau faldt stejlt af mod en dyb afgrund. Havet dernede tav. Vinden kunne ikke nå det. Græsstråene stod stive og ubevægelige.

De små redeplyndrere nærmede sig langsomt, med det franske barn i spidsen, idet de betragtede huset.

Den ene af drengene tilføjede senere, da han fortalte denne begivenhed: "Det sagde ikke noget."

De nærmede sig med tilbageholdt åndedræt, som man kunne nærme sig et vildt dyr.

De var klatret op ad den skrå banke, som er bagved huset, og som ud mod havet støder op til en lille klipperække, der ikke er let tilgængelig; de var kommet hytten nær nok, men de så kun den sydlige facade, som er helt tilmuret; de havde ikke turdet gå til venstre, hvorved de ville have udsat sig for at få øje på den anden facade, hvor der findes to vinduer, hvilket jo er skrækkeligt.

De tog imidlertid mod til sig, og kalfatrerlærlingen sagde ganske sagte til dem: "Lad os gå om bagbord. På den side er det smukt. Vi må se de to sorte vinduer."

Det gjorde de, og de kom om på den anden side af huset.

De to vinduer var oplyste.

Børnene flygtede.

Da de var kommet et stykke bort, vendte den lille franskmand sig om.

"Se," sagde han, "nu er der ikke længere lys."

Vinduerne var virkelig ikke længere oplyste. Husets silhuet aftegnede sig på den klare himmel.

Frygten forsvandt ikke, men nysgerrigheden vågnede. Redeplyndrerne nærmede sig.

Pludselig blev begge vinduerne oplyste på en gang.

De to drenge fra Torteval løb, så hurtigt de kunne, for at komme i sikkerhed. Den lille franske satan gik ikke nærmere, men løb heller ikke.

Han blev stående ubevægelig foran huset og betragtede det.

Lyset forsvandt, men kom snart igen. Der kunne ikke tænkes noget skrækkeligere. Genskinnet dannede en svag lysstribe på det duggede græs. Engang aftegnede lyset på husets indvendige væg store sorte profiler, som bevægede sig, og skygger af store hoveder.

Da der for øvrigt hverken var lofter eller skillevægge i huset, som kun bestod af de fire mure og taget, kunne ikke godt det ene vindue blive oplyst, uden at det andet også blev det.

Da de to andre redeplyndrere så, at franskmanden blev stående, kom de tilbage, skridt for skridt, den ene bag den anden, skælvende, nysgerrige. Kalfatrerlærlingen sagde sagte til dem: "Der er gengangere i huset, jeg har set næsen af en af dem." De to små fra Torteval stillede sig bag franskmanden, og stående på tæerne kiggede de over hans skulder, idet de benyttede ham som skjold og følte sig beroligede ved at vide, at han var mellem dem og synet.

Huset lod også til at betragte dem med sine to røde øjne. Det var vinduerne. Lyset forsvandt, kom til syne og forsvandt atter, som det plejer at ske med den slags lys. Disse mørke afbrydelser skrev sig rimeligvis fra Helvedes kommen og gåen. Det åbner sig, og så lukker det sig igen. Trækhullerne i en grav frembringer de samme lysvirkninger.

Pludselig hævede der sig en mørk masse, der lignede en menneskelig skikkelse, foran et af vinduerne, som om den kom udefra, og derpå forsvandt den i det indre af huset, det var, som om nogen var steget derind.

At krybe ind ad vinduer, det er gengangernes sædvane.

Lyset blev et øjeblik stærkere, slukkedes derpå og viste sig ikke mere. Huset var sort. Da lød der støj ud fra det. Denne støj lignede stemmer. Således er det altid. Når man ser, hører man ikke; når man hører, ser man ikke.

Natten på havet er i besiddelse af en forunderlig tavshed. Når hverken vinden eller bølgerne rører sig, vil man kunne høre en flue flyve. Denne gravlignende fred gjorde kun den støj, der lød fra huset, så meget uhyggeligere.

"Lad os se," sagde den lille franskmand.

Og han gjorde et skridt hen imod huset.

De to andre var så forskrækkede, at de besluttede at følge ham. De turde ikke flygte alene.

Da de kom forbi en bunke risknipper, som, forunderligt nok, formindskede deres frygt, fløj en ugle ud af en busk. Det fik grenene til at brage. Uglernes flugt har noget uroligt ved sig. Fuglen fløj tæt forbi børnene, idet den fæstede sine store runde øjne på dem.

De to bagved den lille franskmand skælvede af angst.

Han derimod tiltalte fuglen.

"Hør, du er noget sent på færde. Nu har jeg ikke tid. Jeg skal se."

Og han rykkede længere frem.

De plumpe, sømbeslåede skos skraben mod jorden hindrede dem ikke i at høre støjen i huset, der snart lød stærkt, snart

svagt, som i en samtale, der bliver ført i al rolighed.

Et øjeblik efter tilføjede han:

"Det er desuden kun dumme mennesker, som tror på spøgelser."

Frækhed i fare virker opmuntrende på de frygtsomme og driver dem fremad.

De to drenge fra Torteval satte sig atter i bevægelse og fulgte lige i hælene på kalfatrerlærlingen.

Det forekom dem, at spøgelseshuset voksede. Denne optiske illusion, der havde sin rod i frygten, var sand nok. Huset voksede virkelig, for de kom nærmere.

Stemmerne i huset lød nu tydeligere og tydeligere. Børnene lyttede. Øret kan også på sin vis vokse.

Det var ingen mumlen; det var mere end en hvisken, men mindre end en forvirret støj. Af og til hørte de et par tydeligt udtalte ord. Disse ord, der var umulige at forstå, lød forunderligt. Børnene standsede, lyttede og begyndte derpå at gå videre.

"Det er spøgelserne, som taler," mumlede kalfatrerlærlingen. "Men jeg tror ikke på spøgelser."

De små fra Torteval følte sig stærkt fristede til at gemme sig bag risknipperne; men de var allerede for langt borte fra dem, og deres ven franskmanden blev ved at gå hen imod huset. De skælvede af angst for at blive hos ham, og de turde heller ikke forlade ham.

Forfærdede fulgte de ham skridt for skridt.

Kalfatrerlærlingen vendte sig om imod dem og sagde:

"I ved, det er ikke sandt. Der er ingen."

Huset blev højere og højere. Stemmerne lød tydeligere og tydeligere.

De rykkede længere frem.

Ved at komme nærmere hen til huset, opdagede de, at der nok var lys derinde, men at skæret af det blev dæmpet. Det var et rigtigt spøgelseslys.

Da de var meget nær, standsede de.

En af dem fra Torteval vovede at komme frem med følgende bemærkning:

"Det er ikke spøgelser, det er hvide damer."

"Hvad er det, der hænger ned der fra et af vinduerne?" spurgte den anden.

"Det ligner et tov."

"Det er en slange."

"Nej, det er en strikke, som én har hængt sig i," sagde franskmanden bestemt; "den slags benytter de, men jeg tror dog ikke på dem."

Og med tre skridt, eller rettere tre spring, var han ved foden af huset. Denne dumdristighed havde noget feberagtigt ved sig.

De to andre fulgte ham skælvende og trykkede sig tæt op til ham, den ene på hans højre, den anden på hans venstre side. Børnene lagde øret til muren. Der taltes uafbrudt inde i huset.

Følgende ord veksledes mellem spøgelserne:

"Det er altså afgjort?"

"Afgjort."

"Det er sagt?"

"Det er sagt."

"En mand vil vente her og kan altså komme til England med Blasquito?"

"Når han betaler."

"Når han betaler."

"Blasquito vil tage manden ombord i sin bark."

"Uden at søge at få at vide, hvor han er fra?"

"Det kommer ikke os ved."

"Uden at spørge om hans navn?"

"Man spørger ikke efter navnet; man vejer pungen."

"Godt. Manden vil vente i dette hus."

"Han må have nogle levnedsmidler."

"Det skal han."

"Hvor?"

"I den pose, jeg bringer med."

"Meget vel."

"Kan jeg lade denne pose bliver her?"

"Smuglerne er ikke tyve."

"Og I andre, hvornår rejser I?"

"I morgen tidlig. Hvis Deres mand er færdig, kan han rejse med os."

"Nej, han er ikke færdig."

"Det bliver hans sag."

"Hvor mange dage skal han vente i dette hus?"

"To, tre, fire dage. Måske færre, måske flere."

"Er det vist, Blasquito kommer?"

"Ganske vist."

"Her? I Plainmont?"

"I Plainmont."

"I hvilken uge?"

"I næste."

"Hvilken dag?"

"Fredag, lørdag eller søndag."

"Han kommer altså, i ethvert tilfælde?"

"Han er jo min navnefætter."

"Han kommer, hvorledes vejret så er?"

"Ja. Han er ikke bange. Jeg er Blasco. Han er Blasquito."

"Han vil altså i ethvert tilfælde komme til Guernsey?"

"Den ene måned kommer jeg; den anden han."

"Vel."

"Fra førstkommende lørdag, i dag otte dage, vil Blasquito komme hver femte dag."

"Men når søgangen er for stærk?"

"Slet vejr?"

"Ja."

"Så vil Blasquito ikke komme så hurtigt hertil, men komme vil han."

"Hvorfra kommer han?"

"Fra Bilbao."

"Hvor vil han tage hen?"

"Til Portland."

"Godt."

"Eller til Tor Bay."

"Det er bedre."

"Deres mand kan være ganske rolig."

"Blasquito vil ikke forråde ham?"

"De feje er forrædere. Vi er modige. Havet er vinterens kirke. Forræderiet er Helvedes kirke."

"Kan ingen høre, hvad vi siger?"

"At høre og se os er umuligt. Skrækken skaber en ørken her."

"Det ved jeg."

"Hvem tror De, turde vove på at lytte?"

"Det er sandt nok."

"Man ville desuden ikke kunne forstå, hvad man hørte. Vi taler et vildt sprog, som ingen anden end os forstår. Grunden til, at De kan forstå det, er den, at De hører til vore."

"Jeg er kommet her for at træffe nogle forberedelser."

"Det er godt."

"Nu går jeg."

"Vel."

"Hør, hvis passageren vil have, at Blasquito skal bringe ham andre steder hen end til Portland eller Tor Bay?"

"Det kan han, hvis han har quadrupler [Note 10)]."

"Vil Blasquito gøre, hvad manden vil have?"

"Blasquito gør, hvad quadruplerne vil have ham til."

"Behøver man lang tid for at komme til Tor Bay?"

"Det kommer an på vinden."

"Otte timer?"

"Måske flere, måske færre."

"Vil Blasquito adlyde sin passager?"

"Hvis havet vil adlyde Blasquito."

"Han bliver godt betalt."

"Guld er guld. Storm er storm."

"Ganske rigtigt."

"Mennesket gør med sit guld, hvad han kan; Gud med stormen, hvad han vil."

"Manden, som skal rejse med Blasquito, vil være her på fredag."

"Godt."

"Hvad tid på døgnet kommer Blasquito?"

"Om natten. Man kommer om natten. Man rejser om natten. Vor kone hedder Havet, – vor søster Natten. Konen bedrager undertiden; søsteren aldrig."

"Alt er så i orden. Farvel."

"Godnat. Ønsker De en slurk brændevin?"

"Tak."

"Det er bedre end sirop."

"Jeg har Deres ord."

"Mit navn er det samme som æresord."

"Farvel."

"De er en gentleman, jeg en kavaler."

Det var tydeligt, at kun djævle kunne tale således. Børnene hørte ikke mere, og denne gang flygtede de for alvor, og den lille franskmand, der endelig havde fået troen i hænde, løb hurtigere end de andre.

Den førstkommende tirsdag førte sieur Clubin som sædvanlig Durande til Saint-Malo.

Tamaulipas lå endnu på rheden.

Indhyllet i tobaksskyer spurgte sieur Clubin værten i Johannes:

"Nå, hvornår sejler denne *Tamaulipas*?"

"I overmorgen, torsdag," svarede værten.

Denne aften spiste Clubin ved kystvagternes bord, og mod sædvane gik han ud efter at have spist til aften. Heraf fulgte, at Durandes kontor ikke var åbent den aften og at kaptajnen anså det at få ladning for en biting. Det lagde man mærke til hos et så punktligt menneske.

Han talte nogle øjeblikke med sin ven, vekselereren.

To timer efter at aftenringningen på Noguette havde fundet sted, kom han hjem. Den brasilianske klokke ringer på slaget ti. Det var altså midnat.

6. Jacressarde

For fyrre år siden fandtes der en lille gade i Saint-Malo, som hed Coutanchez. Denne lille gade eksisterer ikke mere, da den er faldet som et offer for byens forskønnelser.

Den bestod af en dobbelt række træhuse, som hældede frem mod hinanden, så der lige akkurat var plads til en rendesten, som man kaldte gade. Man gik, skrævende over rendestenen, mens man stødte hovedet eller albuerne mod husene til højre og til venstre. Disse gamle rønner fra den normanniske middelalder har næsten menneskelige fysiognomier. Fra usle rønner til hekse er der ikke langt. Deres tilbagevigende etager, deres skrå stilling, deres spidstage og jerngitre ligner læber, hage, næse og øjenbryn. Tagvinduet er øjet. Kinden er muren, rynket og finnet. De stikker næserne sammen, disse heksefjæs, som om de pønsede på en eller anden slet streg. Alle de forældede ord: røverkule, tyvehuller, morderhuler kommer man uvilkårligt til at tænke på ved at se denne arkitektur.

Et af husene i den lille gade Coutanchez hed Jacressarde; det var det største, det mest berømte eller berygtede af dem alle.

Jacressarde var et opholdssted for dem, som intetsteds opholder sig. I alle byer, og specielt søstæderne findes der en klasse mennesker, som må henregnes til bærmen af befolkningen. Ubekendte personligheder, som retten selv ofte ikke kan få rede på, eventyrere, lykkeriddere, charlataner, alle

fattigdommens og elendighedens skikkelser, bedragere, lastens tjenere og tjenerinder, kæltringer, skurke og tiggere i dette ords dobbelte og sørgelige betydning: det er bærmen. Den menneskelige intelligens er til stede her, men i en dyrisk skikkelse. Det er en sjælens skarndynge. Det ophober sig i én krog, hvor fra tid til anden politiets kost fejer den bort. I Saint-Malo var Jacressarde denne krog.

Det er ikke store forbrydere, banditter, skurke, uvidenhedens og fattigdommens talrige afkom, man træffer i disse røverkuler. Finder man en morder her, er det en, der er blevet det i drukkenskab. Vagabonder er der; røvere ikke. Imidlertid er det dog ikke ganske til at stole på.

Disse boliger åbner sig for alle. Fejltrinnet fører dem uden forskel derhen. Undertiden falder retskaffenheden mod iturevne klæder derind. Dyden og redeligheden har undertiden, det har man set, eventyr for. Man må hverken agte Louvre eller foragte bagnoet. Den offentlige agtelse såvel som den almindelige misbilligelse vil være rensede for alt smuds. Der gives overraskelser. En engel i et bordel, en kostbar perle i en mødding, disse mørke og blændende fund er mulige.

Jacressarde var snarere en gård end et hus og snarere en brønd end en gård. Der var ingen etager ud til gaden. En høj mur, i hvilken der var en lav dør, udgjorde dens facade. Man løftede klinken, man stødte døren op, og man stod i en gård.

Midt i denne gård så man et rundt hul omgivet af en stensætning. Det var en brønd. Gården var lille, brønden var stor. En ussel brolægning omgav atter stensætningen.

Den firkantede gård havde bygninger på de tre sider. Ud til gaden var der ingen; men lige overfor døren og på venstre og

højre side af den fandtes beboelseslejligheder.

Når man, efter at mørket var faldet på, trådte derind med fare for liv og lemmer, hørte man en støj af åndedræt, og når månen skinnede klart nok til at give de mørke lineamenter, man så foran sig på jorden, en bestemt form, opdagede man følgende:

Gården. Brønden. Lige overfor døren, rundt om gården, et skur med et ormædt galleri, åbent, med et bjælkeloft, der blev båret af stenpiller. I midten brønden; omkring brønden en kreds af fodsåler, nedtrådte støvler, iturevet skotøj, som tæerne stak ud af, og nøgne fødder af mænd, kvinder og børn. Alle disse fødder sov.

Hinsides disse fødder opdagede øjet, når det fordybede sig i skurets halvmørke, legemer, skikkelser, søvnbetyngede hoveder, lasede personer af begge køn, en menneskelig sammenblanding i skarndyngen. Dette soveværelse var for alle. Man betalte to sous om ugen for det. Fødderne berørte brønden. I uvejr regnede det på disse fødder; om vinteren dækkede sneen disse legemer.

Hvad var det for væsner? Ubekendte. De kom der om aftenen og gik om morgenen. Samfundsordenen kommer mere og mere i vildrede med disse onde ånder. Nogle smuttede bort uden at betale. Størstedelen havde ikke spist hele dagen. Her sover lasten, forbrydelsen og elendigheden den samme søvn på den samme skarndynge. Alle disse sjæles drømme holder godt naboskab. Skrækkelige samlingssted for trætheden, svagheden, drukkenskaben, hungeren, som hele dagen forgæves har søgt efter et stykke brød og en god tanke! Ligfarven med de tillukkede øjne, samvittighedsnaget og den umættelige

begærlighed giver møde og vælter sig på det samme leje af uhumskheder. Denne menneskelige forrådnelse gæret i denne hule. Skæbnen, en rejse, tilfældet, natten havde kastet dem alle sammen på dette leje. Hvem der havde lyst, kom; hvem der kunne, sov; hvem der turde, talte. For på dette sted hviskede man næsten altid. Man skyndte sig at blande sig mellem hinanden. Man søgte at glemme sig selv i søvnen, siden man ikke kunne tabe sig i mørket. Man røvede fra døden, hvad man kunne. De lukkede øjnene i denne dødsangst, der begyndte forfra hver aften. Hvor kom de fra? Fra samfundet, hvis affald de var.

Ikke enhver, der ønskede halm, kunne få det. Flere end ét nøgent legeme lå henstrakt på stenbroen; udmattede lagde de sig ned, lamslåede rejste de sig atter. Brønden, der var uden låg og brystværn, havde en dybde af tredive fod. Den optog regnen, urenligheden sivede derned, og alle afløbene fra gården faldt ned i den. Spanden, som vandet blev trukket op med, stod ved siden af. Den, der var tørstig, drak af den. Den, der var ked af livet, sprang i branden. Fra søvnen på møddingen gik man over til den evige søvn. I året 1819 blev et barn på fjorten år trukket op af den.

For ikke at udsætte sig for fare i denne hule, måtte man høre til "stammen". Lægfolk var ikke velsete.

Kendte disse væsner hinanden indbyrdes? Nej. De havde det på lugten.

Værtinden var en ung, endnu ganske køn kone; hun havde træben, bar en kappe med bånd og vaskede sig undertiden i vandet fra brønden.

Ved dagen tømtes gården; stamgæsterne begav sig bort.

I gården gik der en hane og nogle høns, som hele dagen skrabede i møgdyngen. Tværs over gården lå på nogle pæle en bjælke, og det hele havde et til dette sted meget passende udsende af en galge. Ofte så man, dagen efter regnfulde aftener, en våd og tilsølet silkekjole, som tilhørte konen med træbenet, blive tørret på denne bjælke.

Oven over skuret var der en etage, der ligeledes strakte sig rundt om gården, og oven over etagen et loft. En ormstukken trætrappe førte op gennem skurets loft, og man så ofte konen med træbenet stige op ad dens usikre trin.

De løse og ledige lejere, der kun betalte for en uge eller en enkelt nat, boede i gården; de faste lejere boede i huset.

Vinduer uden ruder; dørrammer uden døre; skorstene uden ildsted; det var huset. Man kom fra det ene værelse ind i det andet gennem et firkantet hul, hvor der engang havde været en dør, eller gennem en trekantet åbning mellem bjælkerne i skillevæggen. Det nedfaldne gips dækkede gulvet. Man vidste egentlig ikke, hvorledes huset endnu holdt sammen. Vinden bevægede det hid og did. Man kravlede, så godt man kunne, op ad de glatte trappetrin. Alt var gennemsigtigt. Vinteren trængte sig ind i rønnen, som vandet i en svamp. Spindelvæv, hvoraf der var en overflod, forebyggede en pludselig sammenstyrtning. Ingen møbler. To eller tre halmsække, rigt forsynede med huller, og snarere stoppet med aske end med halm, lå i krogene. Hist og her stod en krukke og et fad til forskelligt brug. Over alt var der en sødlig og ubehagelig stank.

Fra vinduerne havde man udsigt over gården. Den havde stor lighed med en udsigt over en fyldt skarnagervogn. Genstandene, for ikke at tale om de levende skabninger, som

rådnede og skimlede der, var ubeskrivelige. De sørgelige rester kom godt ud af det med hinanden; rundt om lå der affald fra skabningerne. Pjalterne var strøet over dette affald.

Foruden den ustadige befolkning, der boede i gården, havde Jacressarde tre faste lejere, en kulsvier, en kludesamler og en guldmager. Kulsvieren og kludesamleren indtog to halmsække i første etage; guldmageren, kemikeren, logerede på loftet, som man, uvist af hvilken grund, kaldte kvistkammeret. Hvor konen sov, vidste ingen. Guldmageren var en smule digter. Han beboede oppe under taget et værelse, hvor der var et smalt tagvindue og en stor skorsten, gennem hvilken vinden hylede. Om vinduet var der ingen ramme, og der var slået et stykke jernblik op foran det, hvilket vel forhindrede lyset, men ikke kulden i at trænge ind. Kulsvieren betalte med en sæk kul engang imellem, kludesamleren hver uge med lidt korn til hønsene, hvorimod guldmageren slet ikke betalte. Han brændte derimod huset. Den smule træværk, der var, havde han revet ud, og hvert øjeblik trak han en lægte ud af muren eller taget for at kunne få ild under sin gryde, hvori han lavede guld. På væggen, oven over kludesamlerens leje, så man to rækker tal, skrevet med kridt: en række med 3, en anden med 5. Kludesamleren forlængede dem hver uge, ved at føje et nyt 3 eller et nyt 5 til, alt efter som det korn, han købte til værtindens høns, kostede 3 liards [Note 11)] eller fem centimes. "Kemikerens" guldgryde var en gammel, kasseret bombe, af ham forfremmet til kobberkedel, i hvilken han blandede sine ingredienser. Forvandlingen optog ham ganske. Undertiden talte han om den med de barfodede nede i gården, men de lo kun ad ham. Han sagde: "Disse mennesker er fulde af fordomme." Han var

bestemt på ikke at ville dø, førend han havde kastet de vises sten gennem videnskabens vinduer. Hans ovn slugte meget brænde. Trappegelænderet var efterhånden gået med. Hele huset forsvandt lidt efter lidt under hans gryde. Værtinden sagde til ham: "De lader mig kun beholde den ydre skal." Han afvæbnede hende ved nogle vers.

Det var Jacressarde.

Et barn, som måske var dværg, på en alder af tolv eller tres år, plaget med struma, gik omkring med en kost i hånden og forestillede tyende.

Stamgæsterne trådte ind gennem porten. Publikum gennem butikken.

Hvad var det for en butik?

I den høje mur ud imod gaden var til højre for porten brudt en åbning, der både tjente som dør og vindue, med vinduesskodde og vinduesramme, den eneste skodde i hele huset, som havde hængsler, og den eneste ramme, i hvilken der var ruder. Bag dette vindue var der et lille rum, som var taget fra skuret. Over døren læste man følgende inskription, ridset med kul: "Raritet-Kabinet". På tre hylder med ruder for så man nogle fajancekrukker uden hank, en kinesisk parasol, prydet med mange figurer og mange huller, og hverken til at lukke op eller i, nogle uformelige sandsten, ramponerede mands- og fruentimmerhatte, tre eller fire muslingeskaller, adskillige gamle hornknapper, en snustobaksdåse med et portræt af Marie Antoinette og et enkelt bind af Boisbertrands *Algebra*. Det var "Raritetskabinettet"s righoldige samling. Ved en bagdør stod butikken i forbindelse med gården, hvor brønden fandtes.

I kabinettet fandtes et bord og en skammel. Konen med træbenet førte opsynet med disse rariteter.

7. Et aftenbesøg i "Raritetskabinettet"

Hele tirsdag aften havde Clubin ikke været i værtshuset Johannes; onsdag aften var han der heller ikke.

I aftenskumringen om onsdagen trådte to mænd ind i Ruelle Coutanchez; de standsede foran Jacressarde. Den ene af dem bankede på ruden. Butiksdøren blev åbnet. De trådte ind. Konen med træbenet modtog dem med et smil, der var forbeholdt borgerne. På bordet stod et lys.

Disse mænd var også virkelig to borgere.

Den af dem, som havde banket på ruden, sagde: "God aften, min gode kone. Jeg kommer efter den ting, De ved."

Konen med træbenet smilede nok engang og forsvandt gennem bagdøren, som førte ud til gården. Et øjeblik efter åbnedes atter bagdøren, og en mand trådte ind. Denne mand bar hue og bluse; han havde noget under blusen. Der hang hist og her halmstrå i folderne af hans klæder, og han så ud som én, der lige er blevet revet ud af sin søvn.

Han trådte nærmere. Man betragtede gensidigt hinanden. Den bluseklædte mand havde et forslagent ansigt. Han sagde:

"Er De våbenhandleren?"

Den, som havde banket på ruden, svarede:

"Ja. Er De pariseren?"

"Kaldet *Rødhud*?"

"Ja."

"Vis frem."

"Her er den."

Manden trak en revolver frem under sin bluse, et meget sjældent våben på den tid i Europa.

Denne revolver var ny og smuk. De to borgere undersøgte den. Den, som lod til at kende huset, og som manden med blusen havde betegnet som "våbenhandler", lod hanen spille. Han rakte sin ledsager den, som ikke lod til at være dér fra byen, og som hele tiden stod med ryggen til lyset.

Våbenhandleren tog ordet:

"Hvor meget?"

Blusemanden svarede:

"Jeg har nylig bragt den fra Amerika. Der er mennesker, som bringer aber, papegøjer og dyr med sig, som om franskmændene var vilde. Jeg har bragt dén med. Det er en nyttig opfindelse."

"Hvor meget?" gentog våbenhandleren.

"Det er en pistol med en slags mølleværk."

"Hvor meget?"

"Paf. Et skud. Paf. Nok et skud. Paf ... en hagl af skud! Det giver noget at bestille."

"Hvor meget?"

"Der er seks løb."

"Nuvel, hvor meget?"

"Seks løb, det er seks louis."

"Vil De have fem?"

"Umuligt. En louis pr. kugle. Det er prisen."

"Skal det komme til en handel? Vær rimelig."

"Jeg har sagt prisen. Undersøg den, hr. våbenhandler."

"Jeg har undersøgt den."

"Mølleværket drejer sig som Talleyrand. Det er så bevægeligt som en vejrhane. Det er en sand juvel."

"Jeg har set den."

"De seks løb er af spansk fabrikat."

"Det har jeg lagt mærke til."

"Den er damasceret. Og hvis De vidste, hvorledes jernet bliver smedet, ville De forbavses."

"Det er måske Deres håndværk?"

"Jeg kan alle mulige håndværk."

"Vil De så have fem louis for den?"

"Jeg tillader mig at gøre Dem opmærksom på, at jeg havde den ære at sige seks louis."

Våbenhandleren sænkede stemmen.

"Hør, pariser. Benyt Dem af lejligheden. Slå til. Et våben som dette har dog folk i Deres stilling ingen brug for."

"De kan have ret," svarede Pariseren. "Det passer sig bedre for en borger."

"Vil De så have fem louis?"

"Nej, seks. Én louis for hvert løb."

"Nuvel, seks napoleons."

"Jeg vil have seks louis."

"Er De da ikke bonapartist? De foretrækker en louis for en napoleon!"

Pariseren, kaldet Rødhud, lo.

"Napoleon kan være god," sagde han, "men louis er bedre."

"Seks napoleons."

"Seks louis. For mig udgør det en difference på fireogtyve francs."

"Så kan der ikke blive noget af handlen."

"Vel, så beholder jeg den."

"Behold den."

"Jeg skulle slå af! Det skal dog ikke hedde sig, at jeg har ladet en sådan opfindelse gå for, hvad den ikke er værd."

"Så godnat."

"Det er et fremskridt fremfor pistolen, som chesapeake-indianerne kalder *nortay-u-hah*."

"Fem louis i rede penge, det er dog guld."

"*Nortay-u-hah* vil sige: kort flint. Det er mange uvidende om."

"Vil De have fem louis og en lille daler?"

"Jeg har sagt seks, min herre."

Manden, som vendte ryggen til lyset og endnu ikke havde sagt et ord, stod imidlertid og undersøgte revolveren. Han bøjede sig over imod våbenhandleren og hviskede til ham:

"Er den god?"

"Udmærket."

"Så giver jeg de seks louis."

Pariseren strøg guldet til sig og gemte det i en lille lomme under blusen, og fem minutter senere forlod våbenhandleren og hans ledsager, der havde stukket revolveren i sin bukselomme, Ruelle Coutanchez.

8. En tragisk begivenhed

Næste dag, torsdag, indtraf der en tragisk begivenhed, tæt ved Saint-Malo ved forbjerget Oldekolle, på et sted, hvor skrænten er høj og havet dybt.

Derfra strækker en række af skær, som er forbundet med fastlandet ved en smal landtange, sig ud i vandet og ender brat

med en lodret klippe. Fra strandbredden kommer man op på klippens plateau ad en stejl sti.

På et sådant klippeplateau stod henimod klokken fire om aftenen en mand, indhyllet i en vid uniformskappe; at han bar et våben under den, kunne man se på de skarpe folder, den slog. Den klippetop, hvor denne mand dvælede, dannede en temmelig udstrakt platform, oversået med store stenblokke, der lignede vældige brosten, og som det var vanskeligt at bane sig vej imellem. Denne platform, som var bevokset med græs, faldt stejlt af ud imod havet og frembød en vid udsigt. Den stejle skrænt, der hævede sig omkring tres fod over havet, syntes at være ligesom skåret med en kniv i bly. Dens venstre hjørne var imidlertid styrtet ned og dannede en af disse naturlige trapper, der er granitskrænterne egne, og hvis ubekvemme trin man kun kan komme op ad, når man har en kæmpes ben eller kan springe som en klovn. Denne klippeskråning faldt lodret af mod havet. Det var et halsbrækkende sted. Men i nødstilfælde kunne man dog indskibe sig ved foden af denne skrænt.

Det blæste. Indhyllet i sin kappe, stod manden og understøttede højre arms albue med venstre hånd, blinkede med det ene øje og holdt en kikkert for det andet. Han lod til at være ganske optaget af, hvad han så. Han havde nærmet sig kanten af skråningen og stod der ubevægelig, idet han ufravendt holdt blikket fæstet på horisonten. Det var flodtid. Neden under ham plaskede bølgerne mod foden af skrænten.

Denne mand iagttog et skib, som foretog nogle besynderlige manøvrer.

Skibet, der for knap en time siden havde forladt Saint-Malos havn, lå nu bag klitterne. Det var en tremaster. Den havde ikke kastet anker, fordi grunden måske ikke var egnet til det. Den havde kun lagt bi.

Manden, der var kystvogter, hvilket man kunne se af hans uniform, udspejdede alle tremasterens manøvrer og lod til at være aldeles optaget af dette.

Det var endnu lys dag, især deroppe på skrænten. Nede ved strandbredden begyndte det at skumre.

Kystvogteren, der kun havde øjet fæstet på havet, havde ikke tænkt på at undersøge klippen ved siden af og oven over ham. Han vendte ryggen til en slags trappe, der stod i forbindelse både med klippens plateau og med kysten. Han opdagede ikke, at der rørte sig noget bagved ham. På denne trappe i en fordybning, lå en mand skjult, der efter alt at dømme havde været her før kystvogteren. Fra tid til anden kiggede et hoved i skyggen op over klippen og iagttog den iagttagende. På dette hoved, der var dækket med en bred amerikansk hat, genkendte man den kavaler, der for en halv snes dage siden havde stået og talt med kaptajn Zuela mellem klipperne ved den lille bugt.

Pludselig syntes kystvogterens opmærksomhed at tage til. Han pudsede glasset i kikkerten med sit ærme; derpå rettede han den mod tremasteren.

Et sort punkt løsrev sig fra den.

Det sorte punkt, lig en myre på havet, var en båd.

Båden nærmede sig hurtigt kysten.

Kystvogterens opmærksomhed var nu steget til det højeste. Han tabte ikke et øjeblik båden af syne. Han var trådt nærmere hen til randen af skrænten.

I dette øjeblik hævede Kvælerens høje skikkelse sig på trappen. Kystvogteren så det ikke.

Denne mand standsede et øjeblik med slappe arme og knyttede hænder og med en sigtende jægers øje betragtede han kystvogterens ryg.

Kun fire skridts afstand var der imellem dem; han gjorde et skridt og standsede så; han gjorde nok et skridt og standsede atter; han gjorde ingen anden bevægelse end flytte fødderne, hele hans øvrige legeme var som udhugget i sten; foden trådte på græsset uden støj; han gjorde et tredje skridt og standsede; han rørte næsten ved kystvogteren, der endnu stod ubevægelig med sin kikkert for øjet. Manden hævede langsomt begge sine knyttede hænder i højde med den andens skuldre, sænkede derpå hurtigt forarmen, og som et lyn traf begge hans næver kystvogterens ryg. Stødet var skrækkeligt. Kystvogteren fik ikke tid til at udstøde et skrig. Han faldt hovedkulds ud over skrænten ned i havet, et øjeblik så man begge hans såler. Det var, som når en sten bliver kastet i vandet. Bølgerne lukkede sig over ham.

To-tre store cirkler dannede sig på vandet.

Kun kikkerten lå på græsset; den var faldet kystvogteren ud af hænderne.

Kvæleren bøjede sig ud over skrænten, betragtede cirklerne, der var i færd med at forsvinde, ventede nogle minutter, rejste sig derpå atter og sang halvhøjt:

"Med en af dette politi
er det nu rent forbi."

Han bøjede sig atter ud over skrænten. Der viste sig intet. Kun på det sted, hvor kystvogteren var gået til bunds, sås der på

vandets overflade en tyk brun masse, som spredte sig til alle sider, vugget af bølgerne. Kystvogteren havde efter al sandsynlighed knust hovedet mod en eller anden klippe under vandet. Hans blod steg op til havets overflade og dannede denne plet midt i skummet. Idet Kvæleren betragtede den rødlige kreds, sang han:

"Et kvarter før han gik bort,
da var han ..."

Han fuldførte ikke.

Bagved sig hørte han en meget blid stemme sige:

"Ih se, Rantaine. De har myrdet et menneske."

Han vendte sig om og så en femten skridt bag sig, mellem to klippeblokke, en lille mand med en revolver i hånden.

Han svarede:

"Som De ser. Goddag, sieur Clubin."

Den lille mand skælvede.

"De genkender mig?"

"De har også genkendt mig," svarede Rantaine.

Man hørte imidlertid åreslag ude på havet. Det var båden, som kystvogteren havde iagttaget, der nærmede sig.

Sieur Clubin sagde halvhøjt, som om han talte med sig selv:

"Det gik hurtigt på."

"Hvad er til Deres tjeneste?" spurgte Rantaine.

"Ikke videre. Det er snart ti år, siden jeg sidst så Dem. De må have gjort gode forretninger. Hvorledes har De det?"

"Tak, godt," svarede Rantaine. "Og De?"

"Meget godt," sagde sieur Clubin.

Rantaine gjorde et skridt hen imod sieur Clubin.

Et svagt knæk nåede hans øren. Det var sieur Clubin, som spændte hanen på revolveren.

"Der er femten skridt mellem os, Rantaine. Det er en passende afstand. Bliv, hvor De er."

"Ah ha," lød det fra Rantaine, "Hvad vil De mig?"

"Jeg vil blot snakke lidt med Dem."

Rantaine rørte sig ikke længere af stedet. Sieur Clubin tog atter ordet:

"De har netop myrdet en kystvogter."

Rantaine lettede på sin hat og sagde:

"De har netop gjort mig den ære at sige mig det."

"Mindre nøjagtigt. Jeg sagde dengang: et menneske; nu siger jeg: en kystvogter. Denne kystvogter havde nummer seks hundrede og nitten. Han var familiefader. Han efterlader sig kone og fem børn."

"Det er nok troligt," svarede Rantaine.

Der opstod et øjebliks tavshed.

"Det er udvalgte mænd, disse kystvogtere," bemærkede Clubin. "Næsten alle gamle søfolk."

"Jeg har lagt mærke til," ytrede Rantaine, "at i almindelighed efterlader man sig en kone og fem børn."

Sieur Clubin vedblev:

"Gæt, hvor meget denne revolver har kostet."

"Det er et smukt stykke," svarede Rantaine.

"Hvor højt vurderer De den?"

"Jeg vurderer den meget højt."

"Den har kostet mig hundrede og fire og fyrre francs."

"De skal have købt den i butikken i Ruelle Coutanchez."

Clubin tog atter ordet:

"Han skreg ikke. Under faldet kvæles stemmen."

"Sieur Clubin, vi får vist blæst i nat."

"Jeg er ene om hemmeligheden."

"Bor De endnu i værtshuset Johannes?" spurgte Rantaine.

"Ja. Man befinder sig ganske vel der."

"Jeg erindrer, jeg engang har spist en god surkål der."

"De må være meget stærk, Rantaine. De har et par ordentlige skuldre! Jeg holdt ikke af at få en næsestyver af Dem. Da jeg derimod kom til verden, så jeg så ussel ud, at man ikke troede, man kunne holde liv i mig."

"Og det lykkedes dog, det var jo heldigt."

"Ja, jeg opholder mig endnu i det gamle værtshus Johannes."

"Ved De, hvorfor jeg genkendte Dem, sieur Clubin? Det var, fordi De genkendte mig. Jeg sagde til mig selv: Det kunne kun Clubin."

Og han trådte et skridt nærmere.

"Gå tilbage til Deres plads, Rantaine."

Rantaine trådte hurtigt tilbage og mumlede:

"Man bliver til et barn overfor disse maskiner."

Sieur Clubin vedblev:

"Lad os orientere os. På højre side, i retning af Saint-Enogat, tre hundrede skridt herfra, har vi en anden kystvogter, nummer seks hundrede og atten, og til venstre, i retning af Saint-Lunaire, en post af toldbetjente. Det udgør syv bevæbnede mænd, som kunne være her i løbet af fem minutter. Klippen vil blive omringet. Vejen vil blive spærret. Det bliver umuligt at slippe bort. Ved foden af skrænten ligger der et lig."

Rantaine skelede hen til revolveren.

"Som De siger, Rantaine. Det er et smukt stykke. Måske er den kun ladet med løst krudt. Men hvad så? Et skud er tilstrækkeligt til at bringe hele den bevæbnede magt på benene. Jeg kan affyre seks."

Åreslagene lød nu tydeligere. Båden kunne ikke være langt borte.

Den store mand betragtede den lille mand på en forunderlig måde. Sieur Clubins stemme blev roligere og blidere.

"Rantaine, hvis de mænd, som nu kommer sejlende, vidste, hvad De lige har gjort, ville de hjælpe til med at arrestere Dem. De betaler kaptajn Zuela ti tusinde francs for overfarten. De kunne have fået det billigere hos smuglerne i Plainmont; men de kunne kun have bragt Dem til England, og De ville desuden ikke udsætte Dem for at komme til Guernsey, hvor man har den ære at kende Dem. Jeg går tilbage til tingenes stilling. Når jeg giver ild, bliver De arresteret. De betaler kaptajn Zuela ti tusinde francs for at hjælpe Dem bort. De har givet ham fem tusinde francs forud. Zuela ville beholde de fem tusinde francs og sejle bort. Således står det. De er godt forklædt, Rantaine. Denne hat, denne frakke og disse støvletter gør Dem ukendelig. De har glemt brillerne. De har gjort fornuftigt i at lade Deres kindskæg vokse."

På Rantaines ansigt sås et smil, der havde temmelig stor lighed med et grin. Clubin vedblev:

"De bærer et par amerikanske benklæder, Rantaine, med to lommer i. I den ene er Deres ur. Behold det."

"Tak, sieur Clubin."

"I den anden er der en lille blikæske med smæklåg. Det er en gammel matros-snustobaksdåse. Tag den op og kast den hen til

mig."

"Men det er tyveri."

"De kan jo kalde på kystvagten."

Og Clubin så fast på Rantaine.

"Dér, mess Clubin –" sagde Rantaine og gjorde et skridt, idet han rakte hånden frem.

Mess var en slags smigreri.

"Bliv, hvor De er, Rantaine."

"Lad os blive enige, mess Clubin. De får halvdelen."

Clubin gjorde en bevægelse med armen, hvorved enden af revolveren kom til syne.

"Hvem antager De mig for, Rantaine? Jeg er en ærlig mand."

Og han tilføjede efter et øjeblik:

"Jeg må have alt."

Rantaine brummede mellem tænderne: "Det er temmelig groft."

Clubins øje begyndte imidlertid at funkle. Hans stemme blev klar og skærende som stål. Han udbrød:

"Jeg ser, De svæver i en vildfarelse. De siger: tyveri, jeg siger: tilbagelevering. Hør efter, Rantaine. For ti år siden forlod De ved nattetid Guernsey og tog en kasse med Dem, der indeholdt hundrede tusinde francs, hvoraf den ene halvdel tilhørte Dem, den anden halvdel en anden. Disse halvtreds tusinde francs, som De stjal fra Deres kompagnon, den hæderlige og værdige mess Lethierry, udgør med ti års renter firs tusinde seks hundrede og seks og tres francs og seks og tres centimes. De var i går hos en vekselerer. Jeg kan nævne hans navn, hvis De ønsker det: Rébuchet i Rue Saint-Vincent. De leverede ham seks og halvfjerds tusinde francs i franske banknoter og fik for dem

tre engelske banknoter, hver på tusinde pund. Disse banknoter har De i blikæsken, som ligger i Deres højre bukselomme. Disse tre tusinde pund udgør fem og halvfjerds tusinde francs. I mess Lethierrys navn gør jeg fordring på dem. Jeg tager i morgen til Guernsey, og så vil jeg bringe ham dem. Rantaine, tremasteren, som ligger der, er *Tamaulipas*. De har i nat ladet Deres kuffert bringe ombord sammen med mandskabets kasser og poser. De vil forlade Frankrig. Det har De grund til. De tager til Arequipa. Båden kommer her efter Dem. De venter den. Det kommer an på mig, om De skal rejse eller arresteres. Der er talt nok. Kast blikæsken hen til mig."

Rantaine trak æsken op af lommen og kastede den hen til Clubin. Den rullede hen for fødderne af ham; Clubin bøjede sig ned uden at bukke hovedet og tog æsken op med den venstre hånd, mens begge hans øjne og de seks revolverløb var rettet mod Rantaine.

Derpå råbte han:

"Vend ryggen til, min ven."

Rantaine vendte ryggen til.

Sieur Clubin tog revolveren under armen og åbnede æsken.

Den indeholdt tre banknoter, tre på tusinde pund og én på ti pund.

Han lagde de tre banknoter på tusind pund i æsken igen, lukkede den og puttede den i lommen.

Derpå tog han en flintesten op fra jorden. Han viklede banknoten på de ti pund omkring den og sagde:

"Vend Dem om."

Rantaine vendte sig om.

Sieur Clubin tog atter ordet:

"Jeg har sagt Dem, jeg ville lade mig nøje med de tre tusinde pund. Her har De de ti pund tilbage."

Og han kastede flintestenen med banknoten hen til Rantaine.

Med et spark slyngede Rantaine banknoten og flintestenen ud i havet.

"Som De vil," sagde Clubin. "Nuvel, De må være rig. Jeg føler mig beroliget."

Lyden af åreslagene, som uafbrudt havde ladet sig høre under denne samtale, ophørte. Det var tegn på, at båden lå ved foden af skrænten.

"Båden venter på Dem dernede. De kan gå, Rantaine."

Rantaine gik hen til trappen og steg ned af den.

Clubin nærmede sig forsigtigt randen og fulgte ham med øjnene, mens han steg ned.

Båden var lagt til lige på det sted, hvor kystvogteren var gået til bunds.

Mens Clubin så Rantaine kravle ned, mumlede han:

"Stakkels nummer seks hundrede og nitten! Han troede, han var alene. Rantaine troede, at de kun var to. Jeg alene vidste, at vi var tre."

Ved sine fødder så han kikkerten, som kystvogteren havde ladet falde; han tog den op.

Der hørtes åreslag. Rantaine var sprunget i båden, og den var stødt fra land.

Da Rantaine var kommet ombord, og fartøjet var et stykke ude i søen, rejste han sig pludselig, hans ansigt antog et skrækkeligt udtryk, han rystede den knyttede hånd og skreg:

"Ha! Djævelen selv er en skurk!"

Nogle sekunder senere hørte Clubin oppe fra skrænten tydeligt følgende ord nede fra havet:

"Sieur Clubin, De er en ærlig mand: men De vil finde det ganske naturligt, at jeg skriver til Lethierry, for at meddele ham sagen, og her i båden er en matros fra Guernsey, som hører til mandskabet på *Tamaulipas*, hans navn er Ahier Tostevin, og når han kommer tilbage til Saint-Malo, vil han bevidne, at jeg har givet Dem tre tusind pund til mess Lethierry."

Det var Rantaines stemme.

Clubin var en mand, der ikke gjorde en ting halvt. Ubevægelig, med kikkerten for øjet, tabte han ikke et øjeblik båden af syne. Han så den forsvinde og komme frem igen, nærme sig skibet, lægge til, og han kunne genkende Rantaines høje skikkelse på *Tamaulipas*' dæk.

Da båden atter var blevet bragt på sin plads, stak *Tamaulipas* i søen. Brisen kom fra land og fyldte alle dens sejl; Clubins kikkert var ufravendt fæstet på denne silhuet, og en halv time senere var *Tamaulipas* kun et sort punkt på horisonten, som tilsløredes af tusmørket.

9. En nyttig anvisning for dem, som venter, eller frygter, breve fra den anden side havet

Denne aften kom sieur Clubin sent hjem.

En af grundene hertil var, at førend han vendte hjem, havde han aflagt et besøg i et af værtshusene udenfor porten Dinan. Han havde der købt en flaske brændevin, som han havde stukket i lommen på sin matrosjakke, som om han ville skjule den; dernæst var han gået et øjeblik ombord, da Durande skulle sejle næste dag, for at se, om alt var i orden.

Da sieur Clubin trådte ind i værtshuset Johannes, var der ikke andre i stuen end den vidtberejste gamle kaptajn Gertrais-Gaboureau, som sad og dampede af sin pibe med sit krus ved siden af sig.

Gertrais-Gaboureau hilste på Clubin, mens han pustede en røgsky fra sig og tog sig en slurk.

"*Good bye*, kaptajn Clubin."

"Godaften, kaptajn Gertrais."

"Nu er da *Tamaulipas* sejlet."

"Åh," svarede Clubin, "det har jeg ikke lagt mærke til."

Kaptajn Gertrais-Gaboureau spyttede og sagde:

"Væk er han, Zuela."

"Hvornår da?"

"I aften."

"Hvor tager han hen?"

"Til Djævelen."

"Sikkert nok, men hvor?"

"Til Arequipa."

"Det vidste jeg ikke noget om," sagde Clubin.

Han tilføjede:

"Jeg tror, jeg vil lægge mig."

Han tændte sit lys, gik hen imod døren og kom tilbage.

"Har De været i Arequipa, kaptajn Gertrais?"

"Ja. Det er adskillige år siden."

"Hvor lægger man til der?"

"Omtrent over alt. Men denne *Tamaulipas* vil ikke lægge til nogetsteds."

Kaptajn Gertrais-Gaboureau bankede asken ud af sin pibe, og vedblev:

"De erindrer nok hvalfangeren "*Den trojanske Hest*" og den smukke tremaster *Trentemouzin*, som sejlede til Cardiff. Jeg rådede dem fra det for vejrets skyld. De er kommet tilbage i en skøn tilstand. Hvalfangeren var ladet med terpentin; den har fået en læk, og ved at benytte pumperne er vandet og hele ladningen pumpet bort. Hvad tremasteren angår, da har den især lidt på rejsningen; hvad søen ikke havde revet med sig, var i den ynkeligste forfatning; der var næsten kun skroget tilbage. Se det kommer der af ikke at tage imod fornuft."

Clubin havde sat lyset på bordet og givet sig til at flytte en masse knappenåle, der var stukket ind i kraven på hans jakke. Efter et øjebliks forløb ytrede han:

"Sagde De ikke før, kaptajn Gertrais, at *Tamaulipas* ikke ville lægge til nogetsteds?"

"Jo. De går lige til Chile."

"I det tilfælde vil man ikke høre nyt fra den på rejsen."

"Undskyld, kaptajn Clubin, men for det første kan den give alle de skibe, den møder på vejen, og som skal til Europa, skrivelser med tilbage."

"Det har De ret i."

"Og dernæst har den havets brevkasse."

"Hvad siger De, havets brevkasse?"

"Ja, kender De ikke den, kaptajn Clubin?"

"Nej."

"Når man passerer Magellanstrædet."

"Javel."

"Over alt sne, altid uvejr og ganske afskyelige storme."

"Så?"

"Når man så er kommet om Kap Monmouth."

"Vel. Så?"

"Så kommer man om Kap Valentin."

"Og så?"

"Så kommer man om Kap Isidor."

"Men hvad så da?"

"Så kommer man om forbjerget Anna."

"Javel. Men hvad var det, De kaldte havets brevkasse?"

"Nu er vi der straks. Bjerge til højre, bjerge til venstre. Pingviner og uvejrsfugle over alt. Et skrækkeligt sted. Ah! min salighed! hvilken larm! Her behøver man ikke at komme vinden til hjælp med sejl. Man mindsker dem. Storsejlet bliver ombyttet med fokkestagsejlet. Vindstød på vindstød. Og så undertiden fire, fem, seks dage vindstille. Ofte bliver et helt nyt sejl forvandlet til charpi. Det er en dans! Stormene bringer en tremaster til at hoppe om som en loppe. Jeg så på den engelske brig *True Blue* en lille skibsdreng, der sad beskæftiget på klyverbommen, ryge Fanden i vold med hele bommen. Man bliver fejet om i luften som sommerfugle! Og så sådan en Satans kyst! Klipperne er lige så spidse og takkede, som om børn havde udskåret dem. Man kommer i nærheden af Port Famine. Da bliver det blot værre endnu. Der går en bølgegang, som jeg intetsteds har set mage til. Et Helvedes farvand. Pludselig får man øje på følgende to ord, der er malet med røde bogstaver: *Post Office*."

"Hvad skal det sige, kaptajn Gertrais?"

"Det skal sige, kaptajn Clubin, at lige så snart man er kommet om forbjerget Anna, får man øje på en flintesten, der er hundrede fod høj, og på hvilken der er rejst en lang stang. Det er en pæl med en stor tønde om halsen. Denne tønde er

brevkassen. Englænderne har naturligvis måttet skrive deres: *Post Office* på den. Hvad blander de sig ikke i? Det er oceanets postkasse; den tilhører ingenlunde denne hæderlige gentleman, kongen af England. Denne brevkasse er fællesejendom. Den tilhører alle nationer. *Post Office*, ligner det næsten ikke kinesisk! Det frembringer samme virkning som en kop te, Djævelen pludselig kunne falde på at byde Dem. Den gør følgende nytte. Ethvert skib, som passerer der forbi, sender en båd ind til tønden med sine breve og budskaber. Fartøjet, som kommer fra Amerika, tager brevene med til Europa og fartøjet, som kommer fra Europa, tager brevene med til Amerika. Officeren, der kommanderer båden, lægger den pakke, han har med sig, i tønden og tager de pakker med sig, som findes der. Jeg besørger Deres breve, og De til gengæld mine. Tønden er befæstet til pælen ved en kæde. Og det regner! Og det sner! Og det hagler! Et forbandet hav! Djævelen er løs på alle sider. Der kommer *Tamaulipas* til. Tønden er godt lukket, skønt der hverken er lås eller slå. De ser, man kan skrive til sine venner. Og brevene bliver besørget."

"Det er meget besynderligt," mumlede Clubin tankefuld.

Kaptajn Gertrais-Gaboureau greb atter efter sit krus.

"Jeg antager, denne karl, Zuela, skriver mig til og kaster sit smøreri i tønden ved Magellan, så at jeg om fire måneder kan få hans kragetæer at læse. De rejser vel i morgen, kaptajn Clubin?"

Clubin, der var optaget af tanker, hørte ikke, hvad han sagde. Kaptajn Gertrais gentog sit spørgsmål.

Clubin vågnede.

"Ja, kaptajn Gertrais. Jeg må tage afsted i morgen tidlig."

"Hvis det var mig, ville jeg ikke rejse. I de sidste to nætter har stormfuglene flagret omkring fyrtårnet, kaptajn Clubin. Et slet tegn. Mit stormglas bebuder intet godt. Vi er i månens anden oktant; det er maksimum af fugtighed. Jeg har set mange pimpineller lukke deres blade, og en mark med kløver, hvis stængler stod lige i vejret. Regnormene kryber frem, fluerne stikker, bierne forlader ikke deres kuber, spurvene rådfører sig med hinanden. Man hører klokkerne langt fra. Jeg har i aften hørt "Angelus" i Saint-Lunaire. Solen var plettet, da den gik ned. I morgen bliver det stærk tåge. Jeg råder Dem til ikke at rejse. Tågen frygter jeg mere end stormen. Det er en lumsk én, den tåge."

6. bog. Den drukne styrmand og den ædru kaptajn

1. Douvreklipperne

Fem mile ude i havet, syd for Guernsey, mellem de normanniske øer og Saint-Malo ligger der en gruppe skær, ved navn Douvreklipperne. Det er et skrækkeligt sted.

Denne benævnelse, Douvre, Dover, betegner en masse klipper og skær. Tæt ved nordkysten findes der som bekendt en klippe Douvre, på hvilken der for øjeblikket bliver opført et fyrtårn; det er et meget farligt punkt, men det må ikke forveksles med de ovennævnte skær.

Cap Bréhant på den franske kyst ligger Douvreklipperne nærmest. Disse klipper ligger lidt længere fra Frankrigs kyst end fra den første ø i det normanniske arkipelag. Afstanden fra disse skær til Jersey svarer omtrent til Jerseys største diagonal. Hvis Jersey drejede sig på Corbière som hængsel, ville forbjerget Sainte-Catherine næsten berøre Douvreklipperne. Der er endnu derfra en afstand af omtrent fire mil.

I disse stærkt besøgte farvande plejer selv de vildeste klipper ikke at være øde og forladte. Man træffer smuglere på Hagot, toldbetjente på Vinic, kelter på Bréhat, østersfiskere på Cancale, kaninjægere på Cesambre, Cæsars ø, krabbesamlere på Brecqhou og fiskere ved Minquiers og Ecrehou. På Douvreklipperne findes ingen.

Søfuglene er alene der.

Der gives ikke noget frygteligere. Les Casquets, hvor man påstår "*Blanche Nef*" er gået under, banken ved Calvados, "Nålene" ved øen Wight, La Ronesse, som gør kysten ved Vaulieu så farlig, grundene ved Préel, som sammensnævrer indløbet ved Merquel, den farlige strækning mellem Etables og Plonha, de to granitdruider syd for Guernsey, den gamle Anderlo og den lille Anderlo, Corbière, Hanois, "De døde Kvinder", strædet mellem La Boue og La Frouquie, det farlige farvand mellem Guernsey og Jersey, "den slemme hest" mellem Bonlay-Bay og Barneville er ikke slet så berygtede. Alle søfarende ville hellere passere disse skær og stræder, det ene efter det andet, end Douvreklipperne en eneste gang.

Kanalen La Manches farlige farvand, Vestens Ægæerhav, kan opvise Douvreklippernes lige, og det er det skrækkelige skær Pater Noster mellem Guernsey og Sark.

Og dog kan man give signaler fra Pater Noster; fra det kan man håbe hjælp i nøden. Mod nord ser man pynten Dicard eller Icare og mod syd den "Tykke Næse". Fra Douvreklipperne ser man intet uden himmel og vand.

Vindstød, regnskyer, ensomhed, ubegrænsethed. Ingen kommer til Douvreklipperne, uden når det sker imod hans vidende og vilje. Granitblokkene har et vildt, sønderrevet udseende, er over alt utilgængelige. Afgrundens strenge ugæstfrihed.

Det er højvande. Der er meget dybt. Øde skær som Douvreklipperne hidlokker og huser skabninger, som føler trang til at fjerne sig fra menneskene. Det er en slags uhyre undersøisk stjernekoral. Det er en druknet labyrint. Der findes der på en dybde, hvor dykkerne kun vanskeligt når ned, huler,

afkroge, korsgange og mørke gader. Uhyrerne formerer sig stærkt her og æder hinanden. Krabberne fortærer fiskene og bliver selv fortæret. Skrækkelige former, skabt til ikke at ses af menneskelige øjne, kryber levende om i dette mørke. Ubestemte lineamenter af svælg, følehorn, føletråde, finner, kæber, skæl, kløer svømmer rundt der, skælver, vokser, forandres og går til grunde i det skumle halvmørke. Græsselige sværme tumler sig der; de gør, hvad de skal. Det er en rede af mangehovedede uhyrer.

Det skrækkelige er idealet der.

Man må forestille sig, hvis man kan, et mylder af holothurier.

At se havets indre, er at se det ubekendtes fantasiverden. Det er at se den fra den skrækkelige side. Dybet er ligt med natten. Også der er der søvn, skabelsens tilsyneladende søvn i det mindste. Dér fuldbyrdes trygt forbrydelser, for hvilke der ikke skal aflægges regnskab. Dér, i en skrækkelig fred, øver de svage grundrids af, hvad der skulle være liv, næsten fantomer og dog fuldstændige dæmoner, mørkets vilde beskæftigelser.

For fyrre år siden kunne de søfarende langt fra kende Douvreklipperne på to stenblokke af en usædvanlig form. Det var to vertikale spidser, der foroven krummede sig og næsten berørte hinanden. Man troede, at man så en elefants to stødtænder rage op over vandet. Disse stødtænder var blot tårnhøje, som om de tilhørte en elefant af et bjergs højde. Mellem disse to naturlige tårne, der hævede sig fra uhyrernes mørke by, var der kun en snæver åbning, hvor bølgerne brød sig igennem. Dette bugtede stræde lignede en stump gade mellem to mure. Man kaldte disse tvillingklipper "de to Douvres". Det var Store Douvre og Lille Douvre; den ene var tres fod høj, den

anden fyrre. Bølgernes rullen frem og tilbage har udskåret disse tårnes basis som en sav, og den voldsomme jævndøgnsstorm den 20. oktober 1859 rev det ene omkuld. Det lille tårn, der blev stående, er afstumpet og forslidt.

En af de besynderligste af Douvreklipperne bærer navnet: "Manden". Den står endnu. I forrige århundrede fandt nogle fiskere, der var blevet drevet af stormen til disse skær, et lig på denne klippe. Ved siden af liget lå der en mængde tomme muslinger. Et menneske havde lidt skibbrud på denne klippe, var kravlet op på den, havde levet nogen tid af muslinger og var død der. Derfra dens ravn: "Manden".

Havets ensomhed er dyster. Det er tumult og tavshed. Hvad der går for sig der, står ikke i nogen forbindelse med menneskeslægten. Det er af ubekendt nytte. Således er de øde Douvreklipper. Så langt øjet rækker, opdager man kun den umådelige, aldrig hvilende vandflade.

2. Et uventet fund af en flaske cognac

Fredag morgen, dagen efter *Tamaulipas*' afrejse, afgik Durande til Guernsey.

Den forlod Saint-Malo klokken ni.

Vejret var klart, ikke tåget; den gamle kaptajn Gertrais-Gaboureau lod til at have våset.

Sieur Clubins vigtige biforretninger fik ham øjensynligt til at forsømme sin fragt lidt. Han havde kun indskibet nogle baller pariserartikler til butikkerne i Saint-Pierre-Port, tre kasser til hospitalet på Guernsey, den ene med gul sæbe, den anden med lys og den tredje med fransk sålelæder og fine corduanskind. Fra sin sidste fragt bragte han med sig tilbage en kasse stødt

sukker og tre kasser conjou-te, som de franske toldere ikke ville lade ham indføre. Sieur Clubin havde ikke taget meget kvæg med sig; kun nogle få okser. Disse okser var temmelig skødesløst opstaldet i det nederste rum.

Der var seks passagerer med: en guernseyer, to kvæghandlere fra Saint-Malo, en "turist", som det allerede hed på denne tid, en pariser-halvborger, åbenbart handelsrejsende, og en amerikaner, der rejste rundt for at uddele bibler.

Durandes mandskab bestod, foruden kaptajn Clubin, af syv mand: en styrmand, en matros, der skulle passe kullene, en tømmermand, en kok, der i nødstilfælde kunne tage fat med, to fyrbødere og en skibsdreng. Den ene af de to fyrbødere var tillige mekaniker. Denne fyrbøder-mekaniker, en meget brav og meget forstandig hollandsk neger, som var flygtet fra sukkerraffinaderierne i Surinam, hed Imbrancam. Negeren Imbrancam forstod sig ypperligt på maskinen og betjente den udmærket. I den første tid havde han ikke bidraget lidet til at give Durande et djævelsk anstrøg, når man så ham, sort som han var, løbe rundt nede i maskinrummet.

Styrmanden, en jerseyer af fødsel og en cotentiner af herkomst, hed Tangrouille. Tangrouille var af høj adel.

Det er bogstaveligt sandt. På øerne i Kanalen hersker, ligesom i England, hierarkiet. Der består endnu kaster. Kasterne har deres ideer, som de støtter sig til. Disse kaste-ideer er overalt de samme, i Indien som i Tyskland. Adelskabet erhverves ved kården og tabes ved arbejdet. Det bevares ved ørkesløshed. Ikke at bestille noget, det er et adeligt liv; den, der ikke arbejder, bliver æret. At drive et håndværk er nedværdigende. I Frankrig dannede fordum glaspusterne en

undtagelse. At tømme flasker anstod adelsmænd, at lave flasker var ingen vanære for dem. På øerne i Kanalen, som i Storbritannien, må den være rig, som vil være adelig. En arbejdsmand kan ikke være en gentleman. En matros er kun en matros, om han også nedstammer fra bannerherrer. For tredive år siden gik i Aurigny en ægte Gorges, som kunne have haft berettigede fordringer på det af Philip August konfiskerede len Gorges, barfodet ved strandbredden og samlede tang. En Carteret er kusk på Sark. Der lever på Jersey en klædekræmmer og på Guernsey en skomager ved navn Gruchy, og de påstår, at de hedder Grouchy og er fættere til marskallen fra Waterloo. I bispedømmet Coutances' gamle fortegnelser over gejstligt jordegods omtales lensherskabet Tangroville, der åbenbart står i forbindelse med Tancarville ved Basse Seine, der er det samme som Montmorency. I det femtende århundrede bar Jean de Heroudeville, sire de Tangrovilles bueskytte, "hans brystharnisk og øvrige rustning" efter ham. I maj 1371 gjorde i Pontorson "hr. de Tangroville sin pligt som væbner for Bertrand du Guesclin". Når på de normanniske øer elendigheden står for døren, glemmer man adelskabet. En lille forandring i udtalen er nok. Tangroville bliver til Tangrouille, og alt er sagt.

Det var det, der var sket for Durandes styrmand.

Tangrouille, denne sandsynlige Tangroville og denne mulige Montmorency, var i besiddelse af denne gamle adelige egenskab, der er en slem fejl for en styrmand: han drak.

Sieur Clubin holdt altid øje med ham. Han havde indestået for ham hos mess Lethierry.

Styrmand Tangrouille forlod aldrig skibet og sov ombord.

Da sieur Clubin, dagen før afrejsen, kom ombord temmelig sent om aftenen, lå Tangrouille i sin køje og sov.

Om natten vågnede Tangrouille. Det plejede han. Enhver drukkenbolt, der ikke er sin egen herre, har sit hemmelige gemmested. Tangrouille havde sit, som han kaldte sin kabys. Tangrouilles hemmelige kabys var i det rum, hvor vandet blev opbevaret. Han havde valgt det sted, fordi han mente, at der anede man mindst, at han søgte hen. Han troede sig vis på, at dette gemmested kun var kendt af ham. Kaptajn Clubin, der var en mådeholden mand, var streng. Den smule rom og gin, som styrmanden var i stand til at unddrage kaptajnens spejdende øje, gemte han i denne afsides krog på bunden af en bøtte, og næsten hver nat havde han et kærligt stævnemøde i denne kabys. Opsynet var strengt, orgiet kun fattigt, og som regel indskrænkede Tangrouilles natlige udskejelser sig til to eller tre slurke, der hurtigt blev skyllet ned. Undertiden var kabyssen tom. Denne nat havde Tangrouille uventet fundet en flaske cognac der. Hans glæde havde været stor, og hans forbavselse endnu større. Fra hvilken himmel var denne flaske faldet ned til ham? Han havde ikke kunnet erindre sig, hvornår eller hvorledes den var blevet bragt ombord. Han havde nær drukket den. Forsigtigheden var lidt med i spillet, for han frygtede for, at denne flaske skulle blive opdaget og taget fra ham. Flasken havde han siden kastet i havet. Da han næste morgen stillede sig ved roret, mærkede han, at han slingrede lidt.

Han styrede imidlertid næsten lige så sikkert som sædvanligt.

Hvad Clubin angår, da var han jo, som vi ved, gået tilbage til værtshuset Johannes for at sove der.

Clubin bar altid under sin skjorte et læderbælte, hvori han havde en snes guineas. På den indvendige side af dette bælte stod hans navn: "Sieur Clubin", hvilket han selv havde skrevet på det ugarvede læder med noget fedtagtigt litografisk blæk, som var uudsletteligt.

Førend han rejste, havde han gemt blikæsken med de fem og halvfjerds tusinde francs i banknoter i dette bælte, som han efter sædvane spændte om livet på sig.

3. Den afbrudte samtale

Afrejsen gik rask for sig. Så snart de rejsende havde fået deres kufferter og tasker stablet op på eller under bænkene, underkastede de fartøjet denne prøvelse, som aldrig udebliver, op som næsten synes at være blevet til en pligt, så almindelig er den. To af passagererne, turisten og pariseren, havde aldrig set et dampskib før, og lige fra det øjeblik, hjulene første gang drejede sig rundt, stod de og beundrede skummet. Senere beundrede de røgen. De undersøgte stykke for stykke alt, hvad der fandtes på dækket og mellemdækket: ringe, kramper, bøjler, bolte, som er en slags galanterivarer på grund af den omhu og nøjagtighed, de er forarbejdet med: jerngalanterivarer, som uvejret havde prydet med rust. De betragtede den lille signalkanon, der stod på dækket, fra alle sider; den var "lænket som en gårdhund", bemærkede turisten, og "dækket med en tjæret trøje, for at den ikke skulle forkøle sig", tilføjede pariseren. Da de fjernede sig fra land, veksledes der nogle bemærkninger om Saint-Malos skønne beliggenhed; en passager opstillede den grundsætning, at afstandene på havet viser sig falske, og at når man kun er en mil fra land ligner

Dunkerque på det mest skuffende Ostende. Han fuldstændiggjorde, hvad der var at sige om Dunkerque, med den bemærkning, at dens to vagttårne er rødmalede, og at det ene hedder *Ruytingen* og det andet *Mardyck*.

Saint-Malo blev mindre og mindre, til sidst tabte man det ganske af syne.

Søen var meget rolig. Kølvandet dannede en lang skumstribe, der tabte sig i det fjerne.

Når man trækker en lige linje fra Saint-Malo i Frankrig til Exeter i England, ligger Guernsey på midten af denne linje. Den lige linje på havet er ikke altid den logiske. Dampskibene kan imidlertid til en vis grad følge den lige linje, hvilket sejlskibene ikke er i stand til.

Havet, i forbindelse med stormen, er en sammensætning af kræfter. Et skib er en sammensætning af maskiner. Kræfterne er maskiner af ubegrænset magt, maskinerne er begrænsede kræfter. Det er mellem disse to organismer, den ene uudtømmelig, den anden forstandig, at den kamp udvikler sig, man kalder navigationen.

En vilje i en mekanisme danner en modvægt mod det uendelige. Det uendelige indeholder også en mekanisme. Elementerne ved, hvad de gør, og hvad de vil. Ingen magt er blind. Mennesket bør udspejde kræfterne og lære deres bestemmelse at kende.

Indtil imidlertid loven er fundet, vedbliver kampen, og i denne kamp er dampskibsfarten en slags vedvarende sejr, som det menneskelige geni vinder hver time på dagen over alt på havet. Ved dampskibsfarten er der det beundringsværdige, at

skibet bliver fuldstændigt behersket. Det adlyder vinden mindre end mennesket.

Durande havde aldrig arbejdet bedre end i dag. Man måtte beundre det.

Henad klokken elleve var Durande, under en frisk brise fra nord-nordvest, på højden af Minquiers, idet den kun pustede lidt damp fra sig og gik næsten lige op imod vinden i vestlig retning. Vejret var klart og smukt.

Lidt efter lidt, som om enhver kun tænkte på at nå havn, forsvandt skibene fra havet.

Man kunne ikke sige, at Durande holdt sig som sædvanligt lige til stregen. Mandskabet passede imidlertid, hvad det skulle, og tilliden til kaptajnen var ubegrænset. Alligevel fandt der, måske ved styrmandens fejl, en lille afvigelse sted. Durande syntes snarere at styre imod Jersey end imod Guernsey. Lidt over elleve rettede kaptajnen fejlen, og nu gik det lige løs mod forbjerget på Guernsey. Der var ikke spildt synderlig tid. På de korte dage har det imidlertid sine ulemper at spilde, om det så kun er nogle få minutter. Februarsolen skinnede klart.

I den tilstand, Tangrouille var, stod han hverken fast på benene eller havde en sikker hånd. Resultatet deraf blev, at den brave styrmand styrede snart i den ene og snart i den anden retning, hvilket forsinkede rejsen betydeligt.

Vinden havde næsten lagt sig.

Passageren fra Guernsey, som holdt en kikkert i hånden, fæstede den fra tid til anden på en lille plet gråligt skum, som langsomt bevægedes af vinden helt ude i den vestlige horisont, og som lignede en klump støvet vat.

Kaptajn Clubin viste den sædvanlige strenge puritanske mine. Han lod til at fordoble sin opmærksomhed.

Alt havde et fredeligt, næsten smilende præg ombord på Durande; passagererne sladrede indbyrdes. Når man på en overfart lukker øjnene, kan man af passagerernes samtaler få et begreb om havets udseende. De rejsendes fulde åndsfrihed svarer til søens fuldstændige ro.

Det er umuligt, for eksempel, at følgende samtale kan finde sted, når havet ikke er blikstille:

"Kan De se den smukke grønne og røde flue, hr.?"

"Den har forvildet sig på havet og hviler sig nu på skibet."

"En flue udmattes ikke let."

"Nej, den er så let. Vinden bærer den."

"Man har prøvet på at veje en unse fluer, og man har fundet, ved at tælle dem, at der var seks tusinde to hundrede og otte og tres."

Guernseyeren med kikkerten havde nærmet sig de to kvæghandlere fra Saint-Malo, og samtalen mellem dem lød omtrent således:

"Oksen fra Aubrac har en buttet lille krop, korte ben, og en brungul hudfarve. Den er langsom til at arbejde på grund af benenes korthed."

"I denne henseende er Salers-oksen altså at foretrække."

"Jeg har i hele mit liv kun set to smukke okser, min herre. Den ene havde korte ben, en tyk forkrop, brede hofter, et vældigt kryds, livlige bevægelser og en løstsiddende hud. Den anden var overordentlig fed. Den havde en fyldig bagkrop, en stærk hals, spinkle ben og en rød og hvid hud."

"Det er Cotentiner-racen."

"Ja, men der er dog en vis lighed med tyrene fra Angus og Suffolk."

"De kan tro mig, om De vil, min herre, men i syden findes der æselkonkurrencer."

"Æselkonkurrencer?"

"Ja, som jeg har den ære at sige Dem. Og det er de grimmeste, som vinder."

"Så er det ligesom med muldyr-hopperne; af dem er det de grimme, som er de bedste."

"Rigtigt. Ligeså med hopperne i Poitou. Tyk bug, tykke ben."

"Den bedste muldyr-hoppe er en stor tønde på fire stolper."

"Skønheden hos dyrene er ikke den samme som hos menneskene."

"Og især fruentimmerne."

"Det har De ret i."

"Jeg forlanger, at et fruentimmer skal være smukt."

"Jeg vil have, at hun skal være smagfuldt klædt."

"Ja, net, pudset og pyntet som en dukke må hun være."

"Og altid et frisk udseende. En ung pige bør gøre et indtryk, som om hun lige var sprunget ud af ægget."

"For at komme tilbage til mine okser, så så jeg dem blive solgt på markedet i Thouars."

"Det kender jeg godt. Bonneaus fra La Rochelle og Babus, kornhandlerne i Marans, jeg ved ikke, om De har hørt dem omtale, besøger det marked."

Turisten og pariseren talte med amerikaneren med biblerne. Deres samtale tydede også på, at det måtte være godt vejr.

"Min herre," sagde turisten, "skibslæsterne i den civiliserede verden står omtrent i følgende forhold til hinanden: Frankrig

har syv hundrede og seksten tusind tons; Tyskland én million; De Forenede Stater fem millioner; England fem millioner fem hundrede tusind, føj nu hertil, hvad de mindre nationer har. Totalsummen bliver: tolv millioner ni hundrede og fire tusind tons, fordelt på et hundrede og fem og fyrre tusinde skibe over hele jordkloden."

Amerikaneren afbrød ham:

"Det er De Forenede Stater, min herre, som har fem millioner femhundrede tusind."

"Det er nok muligt," svarede turisten. "Er De amerikaner?"

"Ja, min herre."

"Så tager jeg mine ord tilbage."

Der opstod tavshed, og den amerikanske missionær spurgte sig selv, om øjeblikket var gunstigt til at tilbyde en bibel.

"Min herre," tog turisten atter ordet, "er det sandt, at man i Amerika sværmer for øgenavne, og det i den grad, at man overvælder alle Deres berømte mænd med dem? Er det for eksempel sandt, at Deres store bankier i Missouri, Thomas Benton, bliver kaldt: "den gamle barre"?"

"På samme måde, som vi kalder Zacharias Taylor: "gamle Zach"."

"Og general Harrison: "gamle Tip"? ikke sandt; og general Jackson "gamle Hickory?" Fordi Jackson er hård som hickorytræet, og fordi Harrison har slået rødhuderne ved Tippecanoe."

"Det er en byzantinsk skik, De har der."

"Nej, det er vor egen. Vi kalder van Buren "den lille troldkarl", Seward, som lod gøre små indsnit i pengesedlerne "den lille pengeseddel", og Douglas, den demokratiske senator fra

Illinois, som er fire fod høj og meget veltalende: "den lille kæmpe". De kan rejse fra Texas til Maine og ikke træffe et menneske, som ikke i stedet for Cass siger: "den store michiganer", og i stedet for Clay: "møllerdrengen med arret". Han er nemlig søn af en møller."

"Jeg ville da hellere sige Clay og Cass," bemærkede pariseren, "det er langt kortere."

"Det ville være at støde an imod skik og brug. Vi kalder Corwin, som er skatkammersekretær: "Karredrengen", Daniel Webster hedder: "sorte Dan"; hvad Winfield Scott angår, da har han fået øgenavnet: "Hurtigt en tallerken suppe", fordi han straks satte sig til bords efter at have slået englænderne ved Chippeway."

Skumpletten i det fjerne lod til at være vokset. Den dannede nu i horisonten et segment på omtrent femten grader. Det var, som om en sky, af mangel på vind, slæbte sig hen ad vandet. Luften var ganske stille, havet roligt. Skønt det endnu ikke var middag, fik solen dog et blegere udseende. Den skinnede endnu, men varmede ikke.

"Jeg tror, at der er forandring i vejret," sagde turisten.

"Vi får måske regn," bemærkede pariseren.

"Eller tåge," tog amerikaneren ordet.

"I Italien, min herre," sagde turisten, "er det nok i Molsetta, at der falder mindre, og i Tolmezzo mere regn end noget andet sted."

Ved middagstid lød klokken, som kaldte passagererne til middagsbordet. Den, der havde lyst, kunne spise. Nogle tog maden op på dækket og nød den der. Clubin spiste ikke.

Under måltidet fortsattes samtalen.

Guernseyeren, der havde fået færten af biblerne, havde nærmet sig amerikaneren, og denne sagde til ham:

"De kender vel dette farvand?"

"Ja, det gør jeg, jeg hører jo hjemme her."

"Det gør jeg også," sagde en af kvæghandlerne fra Saint-Malo.

Guernseyeren bukkede og sagde:

"Nu er vi i rum sø; men jeg så ikke gerne tåge, førend vi var i nærheden af Minquiers."

"Øboerne er mere fortrolige med havet end kystbefolkningen," sagde amerikaneren til kvæghandleren.

"Ganske rigtigt."

"Hvad vil Minquiers sige?" vedblev amerikaneren.

"Det er meget slemme flintestene," svarede kvæghandleren.

"Der er også disse Grelets," tog guernseyeren ordet.

"Gid Fanden havde dem," udbrød kvæghandleren.

"Og Chouas," tilføjede guernseyeren.

Kvæghandleren brast i latter.

"Så kan vi også tage vore Sauvages med," sagde han.

"Og Moines," bemærkede guernseyeren.

"Og Canard," udbrød kvæghandleren.

"Min herre," svarede guernseyeren høfligt, "De har svar på alt."

"*Malouin, malin.* [Note 12)]"

Efter at have givet dette svar, blinkede manden fra Saint-Malo med øjnene.

Turisten afbrød dem begge.

"Skal vi forbi alle disse klipper?"

"Åh nej, vi har dem allerede i syd-syd-øst."

Guernseyeren vedblev:

"Regner vi både store og små klipper, har Grelets syv og halvtreds spidser."

"Og Minquiers otte og fyrre," sagde kvæghandleren.

Nu antog samtalen mellem kvæghandleren og guernseyeren en mere bestemt karakter.

"Det forekommer mig, min herre fra Saint-Malo, at der er tre klipper, De ikke tæller med."

"Jeg tæller dem alle med."

"Derée på Maitre-øen?"

"Ja."

"Og Maisons?"

"Som udgør syv klipper midt i Minquiers."

"Jeg ser, De kender stenene."

"Kendte jeg Dem ikke, måtte jeg ikke være fra Saint-Malo."

"Det er en fornøjelse, at høre franskmændenes ræsonnementer."

Kvæghandleren bukkede og sagde:

"Sauvages udgør tre klipper."

"Og Moines to."

"Og Canard én."

"Ja, Canard står for sig selv."

"Nej, for Suarde, det er fire klipper."

"Hvad kalder De Suarde?" spurgte guernseyeren.

"Vi kalder Suarde, hvad De kalder Chouas."

"Det er intet behageligt farvand mellem Chouas og Canard."

"Man må have vinger for at slippe derigennem."

"Eller også være en fisk."

"De kan vanskeligt nok. I uvejr driver de ind mod væggene."

"Der er sandbund ved Minquiers."

"Og Maisons."

"Det er otte klipper, man ser fra Jersey."

"Rigtigt, fra strandbredden d'Azette. Men der er ikke otte – syv."

"Ved ebbe kan man spadsere omkring mellem klipperne Minquiers og Dirouilles."

"Dirouilles har intet med Minquiers at gøre."

"Jeg mener blot, at der er farligt."

"Det er i retning af Granville."

"Man ser, at De, ligesom vi, holder af at sejle rundt i disse farvande."

"Ja," svarede kvæghandleren fra Saint-Malo. "Men blot med den forskel, at vi siger: vi har den vane, og at De siger: vi holder af det."

"De er gode søfolk."

"Jeg er kvæghandler."

"Hvem er der nu fra Saint-Malo?"

"Surcouf."

"Og?"

"Duguay-Trouin."

Her blandede den handelsrejsende fra Paris sig i samtalen.

"Duguay-Trouin? han blev taget af englænderne. Han var lige så elskværdig som tapper. En ung englænderinde blev forelsket i ham og hjalp ham med at flygte."

I dette øjeblik skreg en tordnende stemme:

"Du er jo drukken!"

4. Kaptajn Clubin udfolder alle sine egenskaber

– Alle vendte sig om.

Det var kaptajnen, som rettede disse ord til styrmanden.

Sieur Clubin sagde ellers aldrig "du" til nogen. At han tiltalte Tangrouille således, måtte have sin grund i, at han var meget opbragt, eller ville lade således.

Et vredesudbrud formindsker ansvarligheden, ja hæver den undertiden ganske.

Kaptajnen stod på broen mellem hjulkasserne og betragtede styrmanden stift. Han mumlede mellem tænderne: "Drukkenbolt!" Den ærlige Tangrouille sænkede hovedet.

Tågen var blevet tættere. Den halve horisont var nu næsten formørket. Den voksede i alle retninger. En sådan tåge ligner en oliedråbe. Den udvidede sig ganske umærkeligt. Vinden drev den langsomt fremad.

Lidt efter lidt lagde den sig over hele havet. Den kom fra nordvest, og skibet ilede den i møde. Man kunne sammenligne den med en uhyre bevægelig skrænt. Som en mur gennemskar den havet. Der var et bestemt punkt, hvor vandet syntes at trænge sig ind under tågen og forsvinde.

Dette punkt var endnu omtrent en halv mil borte. Hvis vinden ville slå om, kunne man måske nok undgå tågen; men dette omslag måtte ske straks. Man kunde tydeligt se, hvorledes mellemrummet mellem skibet og tågen formindskedes; Durande ilede fremad, tågen ligeså. Den kom til skibet, og skibet kom til den.

Clubin befalede, at farten skulle forstærkes, og at der skulle styres østligt.

På denne måde sejlede man nogen tid langs med tågen, men den rykkede dog stadig længere frem. Skibet belystes endnu af solens stråler.

Tiden spildtes under disse manøvrer, som næppe kunne lykkes. I februar måned falder mørket tidligt på.

Guernseyeren betragtede denne tåge og sagde til den ene af kvæghandlerne fra Saint-Malo:

"Det er en slem tåge."

"Og så modbydelig den er," svarede kvæghandleren.

Den anden kvæghandler tilføjede:

"Den hindrer overfarten."

Guernseyeren nærmede sig Clubin.

"Jeg er bange for, kaptajn Clubin, at vi kommer ind i tågen."

"Jeg ville være blevet i Saint-Malo," svarede Clubin, "Men man rådede mig til at rejse."

"Hvem?"

"De gamle."

"Ja," svarede guernseyeren, "det kan man heller ikke sige noget til. Hvem ved, hvorledes vejret kan blive den næste dag? På denne årstid kan man vente det værste."

Nogle minutter senere fo'r Durande ind i tågen.

Det var et besynderligt øjeblik. Lige med ét kunne de, som stod i bagstavnen, ikke se dem i forstavnen.

En blød, grå skillevæg delte skibet i to dele.

Solen var kun en slags stor måne. Alle rystede af kulde. Passagererne indhyllede sig i deres overtøj og matroserne i deres jakker. Den næsten spejlglatte vandflade viste en kold, truende rolighed. Alt var blegt og gråt. Den sorte skorsten og den sorte røg kæmpede mod denne blyfarve, som indhyllede skibet.

Man blev alligevel ved at styre imod øst. Kaptajnen lod atter styre mod Kap Guernsey og farten forstærke.

Guernseyeren, der kom forbi maskinrummet, hørte negeren Imbrancam sige til fyrbøderen:

"I morges, da det var solskin, sejlede vi langsomt, og nu flyver vi afsted i tågen."

Guernseyeren nærmede sig sieur Clubin og sagde til ham:

"Der er vel ikke noget at frygte, kaptajn Clubin, men sejler vi ikke for hurtigt?"

"Hvad skal man gøre, min herre? Vi må indvinde den tid, som denne fordrukne styrmand har spildt for os."

"Det er sandt nok, kaptajn Clubin."

Og Clubin tilføjede:

"Jeg skynder mig for at komme i havn. Tågen er tæt, og det bliver snart ganske mørkt."

Guernseyeren gik hen til de to kvæghandlere og sagde til dem:

"Det er en mageløs kaptajn, vi har."

Fra tid til anden kom der store tågeskyer drivende og skjulte solen. Så dukkede den frem igen, blegere og med et sygeligt udseende. Den smule, man så af himlen, lignede de snavsede, olieplettede luftstriber, man ser på gamle teaterdekorationer.

Durande passerede tæt forbi en kutter, som havde været forsigtig nok til at kaste anker. Det var *Shealtiel* fra Guernsey. Kutterens kaptajn lagde mærke til den fart, Durande skød. Det forekom ham også, at den ikke styrede i den rigtige retning. Efter hans mening holdt den alt for meget mod vest. At dette skib gik for fuld kraft forbavsede ham.

Henad klokken to var tågen så tæt, at kaptajnen måtte forlade sin plads og nærme sig styrmanden. Solen var forsvundet, alt var tåge. På Durandes dæk herskede der en slags

hvidt mørke. Man sejlede i lutter blyfarve og så hverken himmel eller hav.

Vinden havde lagt sig.

Terpentinflasken, der hang på en ring under hjulkassen, viste ikke den ringeste bevægelse.

Alle passagererne var blevet tavse.

Hvert øjeblik hørte man pariseren synge sagte Bérangers sang: "En dag, da Gud slog øjet op."

En af kvægdriverne fra Saint-Malo sagde til ham:

"Kommer De fra Paris, min herre?"

"Ja."

"Hvad tager man sig for i Paris?"

"Å, der går alt forkert."

"Så er det på landet som på havet."

"Det er en hæslig tåge, vi har."

"Den kan gøre ulykker."

"Men hvorfor netop ulykker!" udbrød pariseren. "Hvad nytte er de til? Hvorfor brændte *Odéon* ned? Hvorfor ligger familier på strå? Er det retfærdigt? Jeg kender ikke Deres religion, min herre, men min er jeg ikke tilfreds med."

"Jeg ikke heller," sagde en af mændene fra Saint-Malo.

"Alt, hvad der sker hernede," tog pariseren atter ordet, "forekommer mig så forkert. Den gode Gud er vist ikke, hvor han skal være."

Manden fra Saint-Malo kløede sig i hovedet, som én, der søger at klare sine tanker. Pariseren vedblev:

"Den gode Gud er fraværende. Man burde tvinge ham til at opholde sig i sin residens. Han er vist ude på sit landsted og bryder sig ikke om os. Derfor går det, som det går. Det er klart,

min herre, at den gode Gud ikke længere fører regimentet. Han holder ferie og lader en eller anden ungdommelig engel, en kretiner med spurvevinger, styre det hele."

Kaptajn Clubin, som havde nærmet sig de samtalende, lagde sin hånd på pariserens skulder.

"Tys!" sagde han. "Pas på Deres mund, min herre. Vi er på havet."

Der opstod tavshed.

Efter fem minutters forløb hviskede guernseyeren, som havde hørt alt, i øret på manden fra Saint-Malo:

"Det er en from kaptajn, vi har."

Det regnede ikke, og dog var alt gennemblødt. Man beregnede rejsens længde efter det stigende ildebefindende, man følte. Det var, som om man var trængt ind i sorgen. Tågen frembringer tavsheden på havet; den dysser bølgen i søvn og kvæler vinden. Under denne tavshed havde Durandes rallen noget foruroligende og klagende ved sig.

Man mødte ikke flere skibe. Selv om der i retning af Guernsey eller Saint-Malo havde været nogle fartøjer at se udenfor tågen, ville disse dog ikke kunne have opdaget Durande, og den lange røgstribe, der ikke stod i forbindelse med noget, ville for dem have været som en sort komet på en bleg himmel.

Pludselig skreg Clubin:

"Slyngel! Du styrer i en forkert retning. Vi kommer til at lide skibbrud. Du fortjente at blive lagt i jern. Gå, drukkenbolt!"

Og han stillede sig ved roret.

Den krænkede styrmand gemte sig i forstavnen.

Guernseyeren sagde:

"Nu er vi frelst."

Skibet skød en voldsom fart.

Henad klokken tre begyndte den nederste del af tågen at lette sig, og man så atter havet.

"Dette huer mig ikke," sagde guernseyeren.

Tågen kan i virkeligheden kun lette sig som følge af solens eller vindens virkning. I det første tilfælde er det heldigt; i det andet mindre heldigt. Men det var for sent til at kunne være solen. I februar måned er solens magt ikke synderlig stor klokken tre. På denne tid af dagen er det ikke ønskeligt at få blæst. Den er ofte kun en forløber for orkanen.

Forresten, hvis det blæste, måtte det være meget svagt.

Med øjet fæstet på kompasset og rorpinden i hånden, mumlede Clubin en hel del ved sig selv, af hvilket kun følgende nåede passagerernes øren:

"Ingen tid at spilde. Den drukkenbolt har forsinket os."

Hans ansigt var aldeles udtryksløst.

Havet lå i dyb søvn under tågen. Der var lidt bølgegang. Skinnende lyspletter sås hist og her på vandets overflade. De plejer at sætte søfolkene i uro, for de tyder på, at vinden foroven har revet huller i tågemassen. Tågen lettede sig, men blot for at lægge sig tættere igen over alt. Det var undertiden fuldstændig mørkt. Af og til åbnede den frygtelige mur sig som en tang og lod et lille stykke af horisonten komme til syne og lukkede sig så atter.

Bevæbnet med sin kikkert stod guernseyeren som en forpost i forstavnen.

Pludselig blev det lyst, og så atter mørkt.

Guernseyeren vendte sig forfærdet om.

"Kaptajn Clubin!" skreg han.

"Hvad er der?"

"Vi styrer lige imod Hanois-klipperne."

"De tager fejl," svarede Clubin roligt.

"Jeg er aldeles vis på det," påstod guernseyeren hårdnakket.

"Umuligt."

"Jeg så netop klippen i horisonten."

"Hvor?"

"Der."

"Umuligt. Der er åben sø."

Og Clubin holdt lige mod det punkt, passageren havde betegnet.

Guernseyeren greb atter sin kikkert.

Et øjeblik efter styrtede han hen i agterenden af skibet.

"Kaptajn!"

"Hvad er der?"

"Vend!"

"Hvorfor?"

"Jeg er aldeles vis på, at jeg har set den høje klippe tæt foran os. Det er Store Hanois."

"Det er tågen, De har set fortætte sig."

"Det er Store Hanois. Vend, i Himlens navn."

Clubin gav rorpinden et stød.

5. Clubin vinder den højeste grad af beundring

Man hørte en bragen. Durande standsede brat.

Ved det frygtelige stød faldt flere af passagererne omkuld og rullede hen ad dækket.

Guernseyeren hævede hænderne imod himlen.

"På Hanois! som jeg sagde!"

Der lød et forfærdet skrig:

"Vi er fortabte!"

Clubins rolige stemme overdøvede skriget:

"Ingen er fortabt! Stille!"

Imbrancams nøgne sorte legeme dukkede op af maskinrummet.

"Vandet trænger ind, kaptajn," sagde negeren roligt. "Ilden under maskinen går ud."

Det var et skrækkeligt øjeblik.

Man kunne ligne stødet ved et selvmord. Det var sket med et sådant eftertryk, som om der ikke havde været noget skrækkeligt ved det. Durande havde ligesom anfaldet klippen. En spids af den var trængt ind i skibet. Der var dannet en åbning på over to meter. Fordækket var splintret, forstavnen knust, og vandet strømmede ind. Skibet havde fået et dødeligt sår. Ved det heftige vindstød var røret blevet revet løs og slog frem og tilbage. Den tykke tætte tåge blev nu næsten sort. Natten faldt på.

Durande hældede forover. Det var som en hest, tyren har jaget sine horn ind i bugen på. Den var fortabt.

Tangrouille var ædru: under et skibbrud er ingen beruset; han steg ned på mellemdækket, kom tilbage igen og sagde:

"Kaptajn, vandet er trængt stærkt ind; om ti minutter vil det have nået spygatterne."

Som fortvivlede løb passagererne om på dækket, vred hænderne, hældede sig ud over skibssiden, betragtede maskinen og viste tegn på den største forfærdelse. Turisten var besvimet.

Clubin gjorde et tegn med hånden og der opstod tavshed.

"Hvor længe kan maskinen endnu arbejde?" spurgte han Imbrancam.

"Fem eller seks minutter."

"Jeg stod ved roret," vedblev kaptajnen, idet han vendte sig om imod guernseyeren, "og De så klippen. Det er Hanois, vi har lidt skibbrud på, men hvilken af dem?"

"På Mauve. Da vejret opklaredes et øjeblik, genkendte jeg straks Mauve."

"Sidder vi fast på Mauve," tog Clubin atter ordet, "har vi Store Hanois på den bagbords og Lille Hanois på den styrbords side. Vi er en mil fra land."

Skælvende af angst og forventning hørte mandskabet og passagererne på kaptajnen; deres øjne hang ved hans læber.

At lette skibet var ingen nytte til og desuden umuligt. Ville man have kastet ladningen i havet, måtte man have åbnet stykportene, hvorved vandet var trængt stærkere ind. At kaste anker ville have været unyttigt; skibet var naglet fast. Da maskinen ikke havde lidt nogen skade og endnu kunne benyttes, så længe ilden ikke var slukket under den, hvilket i det højeste ville vare nogle minutter, kunne man ved hjælp af hjulene og dampen have revet sig løs fra klippen. I dette tilfælde var skibet straks gået under, spidsen af klippen var nemlig trængt et godt stykke ind og holdt til en vis grad vandet ude. Det havde været umuligt at tilstoppe lækken og benytte pumperne. Træk dolken ud af såret i hjertet, og den sårede dør på stedet. At rive sig løs fra klippen, var at gå til bunds.

Vandet var nu nået op til det rum, hvor okserne stod, og de begyndte at brøle.

"Chaluppen på vandet!" befalede Clubin.

Imbrancam og Tangrouille skyndte sig at fire båden ned. Det øvrige mandskab stod som forstenede og så til.

"Alle mand med!" brølede Clubin.

Denne gang adlød de.

Chaluppen flød endelig på vandet.

I samme øjeblik standsede hjulene, der sås ingen røg mere. Vandet havde slukket ilden.

Passagererne snarere faldt end steg ned i båden.

Imbrancam løftede den besvimede turist i vejret, bar ham ned i chaluppen og steg derpå atter op på skibet.

Mandskabet fulgte straks efter passagererne. Den lille skibsdreng var blevet revet omkuld og de andre trampede på ham.

Imbrancam holdt de fremstyrtende tilbage.

"Drengen først!" sagde han.

Med de to muskuløse sorte arme stødte han matroserne til side, greb skibsdrengen og kastede ham ned i båden, hvor han blev grebet af guernseyeren.

Da barnet var frelst, trådte Imbrancam til side og sagde:

"Gå!"

Clubin var imens gået ned i kahytten for at hente skibets papirer og instrumenter. Han tog kompasset op af den lille kasse. Papiret og instrumenterne gav han til Imbrancam, men kompasset til Tangrouille og sagde til dem: "Stig i chaluppen!"

De steg ned. Mandskabet havde fået plads, og båden var fuld. Vandet gik lige til rælingen.

"Stød fra!" befalede Clubin.

"Men De, kaptajn?"

"Jeg bliver."

Mennesker, der lider skibbrud, har ikke lang tid til at betænke sig og endnu mindre tid til at føle medlidenhed. De, som imidlertid var i chaluppen og følte sig forholdsvis sikre, blev grebet af en følelse, der ikke gjaldt dem selv. Enstemmigt lød det fra dem alle:

"Kom med, kaptajn!"

"Jeg bliver."

Guernseyeren, der kendte havet nøje, sagde:

"Hør, kaptajn, De befinder Dem på Hanois-klipperne. En svømmer har en mil til Plainmont, med en båd kan man derimod kun lande i Rocquaine, og dér er to mil til. Vi har brændingerne og tågen at kæmpe imod. Denne chalup kan ikke være i Rocquaine før end om to timer. Så er det bælgmørkt. Der er en storm i anmarch. Vi vil gerne komme tilbage efter Dem. Men hvis uvejret bryder løs, bliver det umuligt. De er fortabt, hvis De vil blive her. Kom med os."

Pariseren afbrød ham:

"Chaluppen er næsten overfyldt, og et menneske til vil være et menneske for meget. Men vi er tretten, og det er et slemt tal. Så det er langt bedre, at der kommer en til i båden. Kom, kaptajn."

"Det er alene min skyld og ikke Deres," tilføjede Tangrouille. "Det er ikke rigtigt, at De bliver."

"Jeg forlader ikke skibet," sagde Clubin. "Det vil blive knust i nat. Jeg forlader det ikke. Når skibet er forlist, er kaptajnen død. Man vil sige om mig: "Han gjorde sin pligt til det sidste." Jeg tilgiver Dem, Tangrouille."

Og idet han lagde armene over kors, råbte han:

"Giv agt. Stød fra!"

Chaluppen vaklede. Imbrancam havde grebet roret.

Alle de hænder, som ikke holdt på en åre, udstraktes imod kaptajnen. Som med én mund lød det: "Leve kaptajn Clubin!"

"En beundringsværdig mand," sagde amerikaneren.

"Det er vist den ærligste og hæderligste mand, der nogensinde har levet," svarede guernseyeren.

Tangrouille græd.

"Hvis jeg havde haft mod til det," mumlede han, "var jeg blevet hos ham."

Chaluppen forsvandt i tågen. Man så ikke mere noget.

Årernes plasken lød svagere og svagere.

Clubin var alene.

6. Et blik i en sjæls afgrund

Da dette menneske så, at han var alene på denne klippe, fjernt fra verdens larm og ethvert levende væsen, dødens visse bytte, alene med havet, som steg, og natten, som faldt på, følte han sig grebet af en dyb glæde.

Han havde nået sit mål.

Hans drøm var gået i opfyldelse. Den veksel, han havde trukket på skæbnen, var forfaldet og blevet ham betalt.

For ham var det at blive forladt, det samme som at blive befriet. Han stod på Hanois-klipperne, en mil fra land; han var i besiddelse af tres tusinde francs. Aldrig har verden været vidne til et mere regelret skibbrud. Intet havde manglet; men alt var rigtignok også forud beregnet. Fra sin ungdom havde Clubin kun haft én tanke; at gøre retskaffenhed til indsats i livets roulettespil, at gå for en ærlig mand, der afventer lykken, fordobler indsatsen ved hvert nyt spil, griber sagen rigtigt an og

benytter øjeblikket; ingen famlen, et dristigt greb. Ét "kup" ville han gøre, men kun ét eneste, og med dette ville han triumfere over alle tosser. Hvad der mislykkedes bedrageriske fæhoveder over tyve gange, lykkedes for ham den første gang, og mens de endte i galgen, endte han i lykkens havn. Mødet med Rantaine havde vist ham den vej han skulle gå. Hans plan var straks lagt. Det gjaldt om at styrte Rantaine og selv at forsvinde; at anses for død er den bedste måde at forsvinde på; derfor måtte Durande ødelægges. Dette skibbrud var nødvendigt. Og desuden, at forsvinde fra verden, samtidig med at han efterlod sig et godt rygte, var at sætte kronen på hele sin fortid. Den, der kunne have set Clubin på denne øde klippe, ville have troet i ham at se en dæmon.

Men en lykkelig dæmon.

Dette øjeblik havde været målet for hele hans liv.

Hele hans tilværelse lader sig udtrykke i det ord: Endelig! En skrækkelig klarhed kastede sit lys over denne mørke pande. Hans matte øje, i hvilket man ellers troede, man ikke kunne læse, antog et forfærdeligt udtryk. Den oprørte, glødende sjæl afspejlede sig i det.

Den indre, så vel som den ydre natur har sin elektriske spænding. En idé er et meteor; det heldige udfald er resultatet af de forskellige betragtninger, der har forberedt det; at have det onde i sig og føle sig som et bytte for det, er en lykke, der kan funkle klart; en slet tanke, som triumferer, oplyser et ansigt; visse kombinationer, der er lykkedes, visse mål, der er nået, en vis vild lyksalighed afspejler sig med en mørk glans i menneskets øje. Det er den blide storm, det er den truende

morgenrøde. Det udgår fra samvittigheden, den er blevet mørk og omtåget.

Denne glans lyste i Clubins øje.

Denne glans havde man ikke kunnet finde hverken på himlen eller på jorden.

Den tilbagetrængte skurk i Clubin brød frem.

Clubin betragtede det umådelige mørke, og der lød en sagte og uhyggelig latter fra ham.

Han var da endelig fri! Han var da endelig rig!

Hans egentlige Jeg viste sig nu først. Han løste sin opgave.

Clubin havde tiden for sig. Havet steg og understøttede derved Durande. Skibet sad godt fast på klippen.

Der var ingen fare for at gå under. Chaluppen måtte også have tid til at fjerne sig, måske gå under; Clubin håbede det.

Han stod oprejst på dækket, med armene over kors, og svælgede i nydelsen af den følelse, at være ene i dette mørke.

I tredive år havde dette menneske hyklet. Han var en skurk og havde formælet sig med retskaffenheden. Han nærede et had imod denne dyd, som kun den, der er ulykkelig gift, kan føle. Han havde altid næret forbryderiske tanker; lige fra det øjeblik, han var blevet mand, havde han båret den hårde rustning, man kalder skinnet. Under den fandt man et uhyre; i det ydre var han en ærlig mand, i hjertet en bandit. Han var den blide sørøver. Han var den redelige arrestant; han var indelukket i en mumiekiste, man kalder uskyldigheden; på hans ryg voksede der englevinger, der tyngede uslingen til jorden. Han nød i en høj grad almindelig agtelse. At gå for en ærlig mand, det er hårdt. Stadig at sørge for denne ligevægt, at tænke slet og tale åbent og ærligt, hvilket arbejde! Han havde været

oprigtighedens skyggebillede ved at være forbrydelsens spøgelse. Denne modsigelse havde været hans skæbne. Han havde måttet vise gode miner, iagttage anstand, hæve sig over middelmådigheden og smile, når han skar tænder. Dyden var nær ved at kvæle ham. Han havde hele sit liv igennem haft lyst til at bide i den hånd, der lå på hans mund.

Og i stedet for at bide den, måtte han kysse den.

At lyve, er at lide. En hykler er patient i dette ords dobbelte betydning: han gør regning på at triumfere og udholder pinslerne. Den ubestemte beregning af en slet streg, der skal have en vis strenghed og fasthed; den indre nederdrægtighed, der skjuler sig bag et herligt ry; den stadige stræben efter at bedrage andre og aldrig være sig selv – hvilket anstrengende arbejde! At skabe et renhedens billede af det skumle mørke, der hersker i sjælen, at have lyst til at tilintetgøre dem, der ærer, viser sig venlige imod én, at holde sig tilbage, undertrykke lidenskaberne, altid at være på sin post, uophørligt at ligge på lur, at gøre gode miner til den hemmelige forbrydelse, at forvandle hastigheden til skønhed, at omdanne ondskaben til fuldkommenhed, at lege med dolken, forsøde giften, våge over hver en bevægelse, over stemmens klang, øjets udtryk – hvor vanskeligt er ikke det, hvor farligt! Det afskyelige i hykleriet dukker ubemærket frem for hykleren. Stadigt at nyde sit bedrageri kvalmer. Den sødme, snedigheden låner den sorte ondskab, får skurken til at væmmes, skurken, der stadig er nødt til at have denne sødme i munden, og der er øjeblikke, da hyklerens bedre natur er lige ved at udspy hans tanker. At sluge dette spyt i sig igen, er skrækkeligt. Føj hertil det stærke hovmod. Der er forunderlige minutter, hvor hykleren agter sig

selv. Et alt overvældende Jeg gør sig gældende hos skurken. Ormen glider hen ad jorden på samme måde som dragen, rejser sig også harmfnysende i vejret. Forræderen er kun en, inden for visse grænser indsnævret despot, som ikke kan sætte sin vilje igennem uden ved at optræde i den anden rolle. Det er lidenheden, der er i stand til at magte det uhyre, det vældige. Hykleren er både kæmpe og dværg.

Clubin var af den faste tro, at han var blevet undertrykt. Hvorfor var han ikke blevet født rig? Der var intet, han inderligere ønskede, end at han havde haft hundrede tusind livres i rentepenge efter sin fader og moder. Hvorfor havde han dem ikke? Det var ikke hans skyld. Hvorfor tvang man ham til, ved ikke at tilstå ham alle livets nydelser, at arbejde, det vil sige bedrage, forråde, ødelægge? Hvorfor havde man således fordømt ham til den kval at skulle smigre, krybe, beklage sig, gøre sig elsket og agtet og dag og nat at vise et andet ansigt end sit eget? At forstille sig er at blive underkuet. Man hader den, man lyver for. Endelig var timen slået. Clubin hævnede sig.

På hvem? På alle og på alt.

Lethierry havde kun gjort ham godt; så meget mere grund havde han til at harmes: han hævnede sig på Lethierry.

Han hævnede sig på alle dem, i hvis påsyn han havde måttet pålægge sig tvang. Han tog revanche. Enhver, der havde tænkt på at gøre ham godt, var hans fjende. Han havde været dette menneskes fange.

Clubin var fri. Loddet var kastet. Han var fri for menneskene. Hvad man antog for død, var liv; han begyndte livet. Den sande Clubin afklædte sig den falske. Med ét slag havde han opløst alt og med et spark slynget Rantaine ud i et intet, Lethierry i

ødelæggelsens gab og den menneskelige retfærdighed i nattens mørke; han havde ledet den almindelige mening vild og stillet hele menneskeheden uden for sig, Clubin. Han havde udslettet verden.

Hvad Gud angår, da forårsagede dette ord på tre bogstaver ham kun få bekymringer.

Han havde gået for at være gudfrygtig. Nuvel, og så?

Der er huler i hykleren, eller, rettere sagt, hykleren er én stor hule.

Da Clubin befandt sig alene, åbnede hans hule sig. Et øjeblik herskede der glæde; han udluftede sin sjæl.

I fulde åndedrag indåndede han sin forbrydelse.

Den skjulte skurk viste sig på hans ansigt. Clubin udvidedes. I dette øjeblik ville Rantaines blik have været som et nyfødt barns i sammenligning med hans.

Hvilken befrielse, at rive masken af sig! Hans samvittighed frydede sig over at se sin egen græsselige nøgenhed og over frit at kunne bade sig i det onde. Den tvang, som hensynet til menneskene havde pålagt ham, indgød ham til sidst en rasende lyst til at hengive sig ganske til skamløsheden. Man kommer til en vis grad af letfærdighed i forbrydelsen. I disse skrækkelige, så lidet kendte moralske afgrunde eksisterer der en afskyelig og behagelig bram, der er forbrydelsens uforståelighed. Det flove i det falske gode ry skærper appetitten efter skam. Man foragter menneskene i den grad, at man ville ønske at blive foragtet af dem. Det er så kedeligt at være æret og agtet. Man beundrer nedværdigelsens ubundethed. Begærligt betragter man skændslen, der føler sig så tilpas ved den offentlige vanære. De tvunget sænkede øjne kaster stjålne blikke til siden. Marie

Alacoque kommer Messalina nærmest. Betragt engang Cadière og nonnen fra Louviers. Clubin havde også båret sløret. Hans ærgerrige stræben var altid gået ud på frækhed. Han misundte den offentlige pige og manden, der med hævet pande bar skændslens mærke; han følte, han var utugtigere end hin faldne pige, og væmmedes ved at skulle anses for kysk. Han havde været kynismens Tantalus. Her på denne klippe, i denne ensomhed, kunne han være oprigtig; han var det. Hvilken vellyst, at føle hvor afskyelig man virkelig er! Alle de henrykte øjeblikke, man kan tænke sig i Helvede, oplevede Clubin her! De resterende renter af forstillelsen blev ham betalte; hykleriet er et forskud; Satan betalte det tilbage. Clubin hengav sig til den beruselse, som frækheden fremkaldte; menneskene var langt borte, han havde kun himlen over sit hoved. Han sagde til sig selv: "Jeg er en kæltring!" og følte sig tilfreds.

Sligt har en menneskelig bevidsthed aldrig før været vidne til.

Intet udbrud af et krater kan sammenlignes med hykleriets udbrud.

Clubin var henrykt over, at der ingen var tilstede, men han ville heller ikke have taget det ilde op, om der havde været nogen. Det havde frydet ham, om der havde været et vidne til hans afskyelighed.

Han ville have følt sig lykkelig ved at kunne sige til et menneskeligt væsen: "Idiot!"

Menneskenes fraværelse gjorde hans triumf sikrere, men også mindre.

Han var ene om at skue sin herlighed. Der kan være noget tillokkende ved at stå i gabestokken. Alverden ved, at man er en

kæltring.

At tvinge mængden til at betragte sig, det er at udøve magt. En galejslave, der med jernet om halsen står lænket til pælen, behersker alle de blikke, som han tvinger til at fæste sig på ham. Hvilken skønnere triumf kan der tænkes end den, at være midtpunktet for den almindelige opmærksomhed? Det er en af suprematiets former at nøde det offentlige øje til at se. For dem, der sætter det onde som ideal, er skændslen en glorie; ved den hæver man sig over mængden. Man bliver hersker. En skampæl, som alle betragter, har nogen lighed med en trone.

At blive stillet til skue, er at blive betragtet.

En slet regent må åbenbart kende til skampælens glæder. Nero, der afbrænder Rom, kong George, der langsomt dræber Napoleon, Nikolaus, der i den civiliserede verdens påsyn myrder Polen, må have følt den vellyst, Clubin badede sig i. Foragtens ubegrænsethed forekommer den foragtede at være en storhed, som håner alt, hvad der er i nærheden; overvældende lykke.

Disse tanker hos en hykler synes at være en modsigelse, hvilket dog ikke er tilfældet. Nederdrægtigheden er konsekvent. Honningen er galde. Escobar nærmer sig marquis de Sade. Bevis: Lèotade. Den i bund og grund slette hykler har ryggesløshedens to poler i sig. Han er både præst og kurtisane. Som djævel er han af dobbelt køn. Hykleren er det ondes skrækkelige hermafrodit. Han befrugter sig selv. Han avler og omskaber sig selv. Vil man se den skønne side af ham, så kast et blik på ham; vil man se den skrækkelige side, så vend ham om.

I Clubin herskede dette mørke af forvirrede ideer. Han fattede dem ikke ret, men han svælgede i dem.

En stribe af Helvedes ildgnister, som man så i nattens mørke, var følgen af denne sjæls tanker.

Clubin stod således nogen tid hensunket i drømme; han betragtede sin tidligere retskaffenhed på samme måde, som slangen betragter sin gamle hud.

Alverden havde troet på denne retskaffenhed, han selv havde endog også troet lidt på den.

For anden gang brast han i latter.

Man troede, at han var død, og han var rig. Man troede, at han var gået til grunde, og han var frelst. Hvilken ypperlig streg havde han ikke spillet den enfoldige verden!

Og til denne enfoldige verden hørte Rantaine. Clubin tænkte med en grænseløs foragt på Rantaine. Mårens foragt for tigeren. Rantaines flugt var i en vis forstand mislykkedes, mens det modsatte var tilfældet med Clubins flugt. Rantaine tog bestyrtet, beskæmmet bort, Clubin derimod triumferende. Han havde fulgt Rantaines eksempel, hvad den slette handling angik; men lykken havde været ham gunstig.

Hvad fremtiden angik, havde han endnu ikke fattet en bestemt beslutning. Han havde i æsken i læderbæltet sine tre banknoter; denne vished var ham nok. Han ville skifte navn. Der findes lande, hvor tres tusinde francs har en værdi af seks hundrede tusinde. Det ville ikke være nogen uheldig løsning på hele historien, at tage til en sådan afkrog og leve ærligt og redeligt af de penge, han havde frataget tyven Rantaine. At spekulere, handle en gros, forøge sin formue, blive millionær, det var jo slet ikke så galt.

I Costa Rica, hvor der var en betydelig omsætning af kaffe, kunne der tjenes hele tønder guld. Den ting var nok værd at

overlægge.

Det hastede jo forresten ikke. Der var tid til at overtænke. For øjeblikket var den største vanskelighed overvundet. At plyndre Rantaine, lade Durande forsvinde, det var knuden. Den havde han løst. Det øvrige gik af sig selv. For fremtiden var ingen hindring tænkelig. Der var intet at frygte. Alt kunne overvindes. Han ville svømme til kysten, om natten lande i Plainmont, stige op ad skrænten, gå lige til spøgelseshuset og kravle derind ved hjælp af sit knudetov, der lå skjult mellem klipperne; i spøgelseshuset ville han finde sin vadsæk med tørre klæder og levnedsmidler, der kunne han vente, indtil de spanske smuglere, Blasquito måske, kom til Plainmont, og så for nogle guineas lade sig bringe, ikke til Tor Bay, som han havde sagt til Blasco for at vildlede han, men til Pasages eller Bilbao. Derfra kunne han let slippe til Vera Cruz eller New-Orleans. Det var nu forresten på tide at springe i havet. Chaluppen var langt borte, en times svømmen var intet for Clubin, og kun en mils vej var der til land, da han jo stod på Hanois-klipperne.

Da Clubin var kommet til dette punkt i sit drømmeri, blev der pludselig revet et hul i tågen. Den frygtelige Douvreklippe viste sig.

7. En uventet streg i regningen

Forvildet så Clubin sig om.

Det var virkelig den frygtelige øde klippe.

Der kunne umuligt tages fejl af den hæslige silhuet. De to Douvreklipper hævede sig græsseligt i vejret og fremviste den snævre åbning, som man kunne kalde en snare.

De var ganske nær. Tågen havde skjult dem som sine medskyldige.

I det tågede vejr havde Clubin taget fejl af vejen. Trods al hans opmærksomhed var det gået ham, som det gik de to store søfarende: Gonzalez, der opdagede Kap Blanc, og Fernandez, der opdagede Kap Vert. Tågen havde vildledet ham. Den var forekommet ham ganske ypperlig ved udførelsen af hans plan, men den havde sin farlige side. Clubin var styret for langt mod vest. Da den guernseyiske passager troede, at han så Hanois-klipperne, havde han derved forledet Clubin til at give rorpinden det sidste skæbnesvangre stød.

Durande, der sad fast på et af skærene under havet, var kun nogle få kabellængder fra de to Douvreklipper.

To hundrede favne længere borte så man en massiv granitkubus. På denne klippes stejle sider var der nogle revner og afsatser, så at man kunne stige op ad den. Væggenes lige kanter og rette vinkler lod formode, at der øverst oppe var et plateau.

Det var "Manden".

Klippen "Manden" hævede sig op over begge Douvreklipperne. Dens platform beherskede de to utilgængelige spidser. Denne platform, der skrånede nedad på alle sider, havde en gesims og en vis skulpturlignende regelmæssighed. Man kunne ikke tænke sig noget, der havde et mere øde og trøstesløst udseende. Havets bølger folder roligt deres gevandter på denne uhyre sorte stumps firkantede flader, denne slags piedestal for havets og nattens utallige spøgelser.

Hele dette syn havde noget stagnerende ved sig. Man mærkede næppe det svageste vindpust, man så knap den

ringeste krusning på vandets overflade. Under denne tavse vandoverflade gættede man sig til et skjult liv i dybet.

Clubin havde ofte set Douvreklipperne langt fra.

Han overtydede sig om, at det var dem, skibet stod fast på.

Der kunne ingen tvivl være.

En uventet og skrækkelig forandring. Douvreklipperne i stedet for Hanoisklipperne. I stedet for én mil, fem mil fra land. Douvreklipperne er for den ensomme skibbrudne det sidste øjebliks synlige og følelige nærværelse. Han skal ikke nå land.

Clubin gyste. Han havde styrtet sig selv i mørkets svælg. Han havde intet andet tilflugtssted end klippen "Manden". Det var højst sandsynligt, at der ville bryde et uvejr løs om natten, og at Durandes chalup, der var overfyldt, ville gå til bunds. Ikke en levende sjæl ville få nys om skibbruddet. Man ville ikke engang få at vide, at Clubin var blevet ene tilbage på Douvreklipperne. Der var kun udsigt til at dø af kulde og hunger. Hans tres tusinde francs kunne ikke skaffe ham en krumme brød. Alle hans anstrengelser endte i denne fælde. Han var den flittige bygmester, der havde opført sin egen gravhvælving. Ingen udvej, ingen frelse mulig. Triumfen blev til ulykke. I stedet for befrielse var det fængsel. I stedet for en lang, lykkelig fremtid, dødskamp. I et nu var hele hans bygning styrtet sammen. Det paradis, denne djævel havde drømt om, havde antaget sin sande skikkelse i graven.

Det var begyndt at blæse. Tågen blev sønderrevet og splittet og tabte sig i horisonten i uformelige masser. Havet kom atter til syne.

Okserne, der trængtes mere og mere af vandet, brølede uophørligt.

Natten faldt på; der var sandsynligvis et uvejr i anmarch.

Durande, der ved havets stigen blev hævet lidt efter lidt i vejret, tumlede fra højre til venstre og fra venstre til højre og begyndte at dreje sig på klippen som på en tap.

Man kunne forudse det øjeblik, da en bølge ville rive det løs og drage det med sig ned i dybet.

Det var ikke så mørkt, som da skibbruddet fandt sted. Skønt tiden var rykket langt frem, så man endnu genstandene klart og tydeligt. Tågen havde, da den forsvandt, taget en del af mørket med sig. I vesten var der ikke en sky at se. Himlen er ganske klar, når det er tusmørke. Denne klarhed kastede sit skær over havet.

Durandes dæk dannede et skråplan. Clubin steg op i bagstavnen, der næsten ragede op over vandet, og kastede et blik ud i horisonten.

Det er særegent for hykleriet, at det er grisk og fuldt af forhåbninger. Hykleri venter til stadighed på noget. Hykleriet er kun et skrækkeligt håb; og denne dyd, der er blevet til last, danner grundvolden for denne løgn.

Det lyder forunderligt, men hykleren nærer tillid. Han stoler på en vis ligegyldighed hos Forsynet, som tillader ham at handle slet.

Clubin betragtede havfladen.

Stillingen var fortvivlet, denne mørke sjæl var det imidlertid ikke.

Han sagde til sig selv, at efter denne langvarige tåge ville skibene atter sætte sejl til eller lette anker for at fortsætte rejsen, og at måske et eller andet af dem ville vise sig på horisonten.

Og han fik virkelig i det fjerne øje på et sejl.

Det bevægede sig fra øst imod vest.

Efter som skibet kom nærmere, aftegnede det sig tydeligere på himlen. Det havde kun én mast. Og det var taklet som en goëlette. Bovsprydet var næsten horisontalt. Det var en kutter.

Inden en halv time ville den passere tæt forbi Douvreklipperne.

Clubin sagde til sig selv: "Jeg er frelst."

I et sådant øjeblik som dette tænker man kun på livet.

Denne kutter var måske et fremmed skib. Hvem kunne vide, om det ikke var et smuglerskib, der skulle til Plainmont? Hvem kunne vide, om det ikke var Blasquito selv? I så fald var ikke blot livet frelst, men han havde også kunnet ønske sig tillykke; og bekendtskabet med Douvreklipperne havde han kun måttet kalde en heldig begivenhed, idet det fremskyndede slutningen på hele historien, sparede ham for at opholde sig i spøgelseshuset og endte eventyret på havet.

Visheden om et heldigt udfald bemægtigede sig straks denne mørke ånd.

Det er forunderligt, hvor tilbøjelige skurkene er til at tro, at et heldigt udfald er dem vist.

Der var kun en ting at gøre.

Durande, der sad fast på klipperne, dannede sammen med disse en så forvirret masse, at det ikke var tænkeligt, at det i skumringen kunne tiltrække sig et forbisejlende skibs opmærksomhed.

Men en menneskelig skikkelse, der aftegnende sig på den klare himmel, stod oprejst på "Manden"s plateau og gjorde

fortvivlede bevægelser, ville man uden tvivl lægge mærke til. Der ville blive sendt en båd ud for at frelse den skibbrudne.

"Manden" var kun to hundrede favne borte. Det var let at svømme hen til den, og det var lige så let at bestige den.

Der var ikke et minut at spilde.

Da Durandes forstavn sad fast på klippen, var det fra bagstavnen, og netop fra det sted, hvor Clubin stod, at han måtte springe i havet.

Han lod et lod gå ned, og fandt, at der lige under bagstavnen var meget dybt. De mikroskopiske muslinger, som hang fast i dyndet, var aldeles uskadte, et tegn på, at der i klippen var meget dybe huler, hvor vandet altid var roligt, selv om overfladen var nok så oprørt.

Han klædte sig af og lagde sine klæder på dækket. Klæder ville han nok kunne få på kutteren.

Han beholdt kun læderbæltet.

Da han var nøgen, spændte han dette bælte fast om livet, gemte omhyggeligt æsken i det, kastede hurtigt blikket i den retning, han skulle tage gennem brændingerne og bølgerne for at nå "Manden", og styrtede sig derpå i havet.

Da han sprang fra en betydelig højde, kom han dybt ned.

Endelig nåede han bunden, gik hurtigt forbi klipperne under vandet, og gav derpå et sæt for atter at komme op på overfladen.

I samme øjeblik følte han noget gribe fat om sin fod.

7. bog. Det er uforsigtigt at rette spørgsmål til en bog

1. Perlen i afgrundens dyb

Nogle minutter efter sin korte samtale med sieur Landoys var Gilliatt i Saint-Sampson.

Gilliatts uro var steget til angst. Hvad var der dog sket?

Saint-Sampson var som en bikube, i hvilken der hersker forstyrrelse. Alle stod udenfor dørene. Kvinderne skreg op. Der var nogle mennesker, som lod til at fortælle et eller andet, og som gestikulerede heftigt; om dem havde der dannet sig hele grupper. Man hørte kun: "Hvilken ulykke!" På enkelte ansigter sås der et smil.

Gilliatt rettede ikke noget spørgsmål til nogen. Det lå ikke i hans natur at spørge. Desuden var han for stærkt bevæget til at kunne tale om ligegyldige ting. Han nærede mistillid til beretninger, han ville hellere have alt at vide på én gang; han gik altså lige hen til huset *Bravées*.

Han uro var så stærk, at han ikke engang frygtede for at betræde dette hus.

Døren ind til stuen, der vendte ud mod kajen, stod forresten på vid gab. Der var et mylder af mænd og kvinder. Da alle andre trådte indenfor, tog han det heller ikke i betænkning.

Lænet op mod dørstolpen stod sieur Landoys, som sagde halvhøjt til ham:

"Nu ved De vel, hvad der er sket?"

"Nej."

"Jeg ville ikke råbe det til Dem på vejen. Man får så straks udseende af at være en ulykkesfugl."

"Hvad er det?"

"Durande er ødelagt."

Der var en stærk trængsel i stuen.

Grupperne talte sagte samen, som om de var i et sygeværelse.

De velvillige naboer, de forbigående, de nysgerrige, de først ankomne holdt sig lidt ængstelige henne ved døren og lod et tomt rum frit i baggrunden af stuen, hvor man så mess Lethierry stå ved siden af den grædende Déruchette.

Lethierry stod lænet op ad væggen. Hans matroshue var trykket dybt ned i panden. En tjavs gråt hår faldt ned over kinden. Ikke et ord kom over hans læber. Armene hang ubevægelige ned langs siden, intet åndedrag lettede hans bryst. Han så ud som en genstand, der er lænet op mod muren.

Ved at se ham, følte man, at det var et menneske, hvis livstråd næsten var spundet til ende. Da Durande ikke længere var til, var der heller ingen grund for Lethierry til at være til. Hans sjæl hang ved havet, denne sjæl formørkedes. Hvad skulle det nu blive til? Stå op hver morgen, lægge sig hver aften. Han skulle ikke længere vente på Durande, ikke se den afrejse, ikke se den komme tilbage. Hvad er tilværelsen uden et mål? Spise, drikke, og så? Dette menneske havde sat kronen på alle sine arbejder med et mesterværk og på alle sine opofrelser med et fremskridt. Fremskridtet var ødelagt, mesterværket død og borte. Hvad nytte til at henslæbe endnu nogle få tomme og glædeløse år? Han havde intet for fremtiden at bestille. I hans alder tager man ikke således fat på noget igen; desuden var han ruineret. Stakkels gamle mand!

Déruchette, der sad på en stol ved siden af ham og græd, holdt mess Lethierrys hånd i begge sine. Hans var knyttet, hendes var foldede. Heraf kunne man slutte sig til deres sindstilstand. De foldede hænder tyder endnu på håb, den knyttede hånd er håbløs.

Mess Lethierry stod aldeles livløs, som om lynet havde ramt ham.

Undertiden, når man er kommet til bunden af afgrunden, er der noget, der hindrer én i at vende tilbage til de levendes verden. De mennesker, der går ud og ind i vort værelse, får vi ikke noget billede af; de støder os på albuen, uden at komme i vor nærhed. De kan ikke nå os, og vi kan ikke overskride den grænse, der adskiller os fra dem. Lykke og fortvivlelse kan man ikke godt indånde i samme åndedrag; den fortvivlede lever fjernt fra sine medskabninger; han er næsten uvidende om deres nærværelse; han mister følelsen for sin egen tilværelse; han har kød og ben, men han føler sig ikke længere virkelig; han er som en løgn for sig selv.

Efter mess Lethierrys ydre at dømme var han i denne stilling.

Der hviskedes rundt om i grupperne. Hvad man vidste, fortalte man. Nyhederne var følgende:

Durande var den foregående dag strandet på Douvreklipperne, omtrent en time før solnedgang; det var tågen, der var skyld i ulykken. Alle, både mandskab og passagerer, var blevet frelst, med undtagelse af kaptajnen, som ikke havde villet forlade sit skib. En heftig storm fra sydvest, efter at tågen havde lettet sig, havde nær bragt de skibbrudne til at lide skibbrud nok en gang, og havde drevet dem ud i rum sø på den anden side af Guernsey. Om natten havde de været så

heldige at møde *Cashmere*, der tog dem op og bragte dem til Saint-Pierre-Port. Alt dette var styrmand Tangrouilles skyld, og derfor sad han også i fængsel. Clubin havde vist sig højhjertet.

De sømænd, som slentrede om mellem grupperne, udtalte ordet: *Douvreklipperne* på en besynderlig måde. – "Et slet værtshus!" sagde en af dem.

På bordet lå der et kompas og en pakke regnskabsbøger, det var uden tvivl det kompas og de regnskabsbøger, Clubin havde givet Imbrancam og Tangrouille i det øjeblik, det steg i chaluppen; en ophøjet selvfornægtelse af dette menneske, næsten i selve dødsøjeblikket at tænke på de mindste ubetydeligheder; en lille handling og dog så stor; en beundringsværdig forglemmelse af sig selv.

Man var også enig i at beundre Clubin, og forresten også enig i at tro, at han, når alt kom til alt, var frelst. Kutteren *Shealtiel* var kommet nogle timer efter *Cashmere*; det var denne kutter, der bragte de sidste oplysninger. Det havde i fire og tyve timer ligget for anker i det samme farvand som Durande; det havde nemlig frygtet for tågen og uvejret. Kaptajnen på *Shealtiel* var her til stede.

I det øjeblik, Gilliatt trådte ind, afgav denne kaptajn netop en beretning til mess Lethierry. Denne beretning var en sand rapport. Henad morgen, da stormen havde lagt sig, hørte *Shealtiel*s kaptajn en stærk brølen ude på havet. Denne lyd havde overrasket ham, og han var sejlet i den retning, hvorfra den lød. Da havde han fået øje på Durande, der sad fast på Douvreklipperne. Havet var blevet så roligt, at han kunne nærme sig. Han havde prajet vraget. Det eneste svar, han modtog, var en stærk brølen fra de halvt druknede okser.

Shealtiels kaptajn havde forvisset sig om, at der ingen var ombord på Durande. Vraget havde holdt sig godt, og hvor heftigt end uvejret havde raset, ville Clubin nok have kunnet tilbringe natten der ombord. Han var ikke den mand, der hurtigt opgav sin ret. Da han ikke var på skibet, måtte han være frelst. Adskillige slupper og luggere fra Granville og Saint-Malo var sikkert den foregående aften, efter at være undsluppet tågen, kommet tæt forbi Douvreklipperne på tilbagevejen. En af dem havde så åbenbart taget kaptajn Clubin med sig. Man må erindre, at Durandes chalup havde været temmelig godt lastet, da den forlod det strandede skib, at et menneske til ville have overfyldt den, og at det først og fremmest var af den grund, at Clubin var blevet på vraget; men efter at han den gang havde gjort sin pligt, ville han sikkert næppe lægge nogen hindring i vejen, når der viste sig et frelsende skib. Man er en helt, men man er ingen tåbe. Et selvmord ville have været så meget mere urimeligt, som Clubin ikke var i fjerneste henseende at dadle. Den skyldige var Tangrouille og ikke Clubin. Alt dette måtte være klart nok; kaptajnen på *Shealtiel* havde øjensynlig ret, og alle ventede hvert øjeblik at se Clubin træde ind ad døren. Der blev talt om at bære ham i triumf.

To ting blev imidlertid slået fast ved kaptajnens beretning, nemlig at Clubin var frelst og Durande var gået til grunde.

Hvad Durande angik, måtte man finde sig i det uundgåelige. Kaptajnen på *Shealtiel* havde været vidne til den sidste fase i skibbruddet. Den spidse klippe, som Durande sad ligesom naglet fast på, havde hjulpet med til at modstå uvejrets raseri; men i det øjeblik, *Shealtiel* fjernede sig fra vraget, efter at have forvisset sig om, at der ingen var ombord, havde stormen

ligesom forsøgt et sidste voldsomt angreb. De skummende bølger havde hævet Durande i vejret, revet det løs og slynget det op mellem de to Douvreklipper. Man havde hørt en "djævelsk bragen", forsikrede kaptajnen. Durande sad kilet ind mellem de to klippeblokke. Den var ligesom naglet fast, men på en solidere måde end før, da den blev holdt fast på skæret. Den hang ynkeligt der, en bold for vindens og havets luner.

Efter hvad mandskabet på *Shealtiel* sagde, var allerede de tre fjerdedele af skibet totalt ødelagt. Det var åbenbart gået til grunde om natten, havde ikke klippen holdt det fast. *Shealtiel*s kaptajn havde gennem sin kikkert iagttaget vraget. Med en sømands nøjagtighed skildrede han alle enkelthederne ved ødelæggelsen. Om nogle få dage måtte der ikke være en stump tilbage af Durande.

Maskinen, og det var et bevis på, hvor udmærket den var, havde imidlertid næsten slet ikke taget skade. Det kunne også kaptajnen på *Shealtiel* forsikre. Skibets master var revet om, men skorstenen var blevet stående. Hjulkasserne havde lidt meget, men hjulene selv var næsten hele. Maskinen havde ikke taget den ringeste skade. Det var kaptajnen på *Shealtiel*s overbevisning. Fyrbøderen Imbrancam, der gik fra den ene gruppe til den anden, var fuldstændig af samme mening. Denne neger, der vistnok var forstandigere end mangen en hvid, nærede en dyb beundring for maskinen. Han hævede hænderne med de udspilede fingre og sagde til den tavse Lethierry: "Herre, maskinen lever."

Da der ikke længere kunne være nogen tvivl om, at Clubin var frelst og Durandes skrog gået til grunde, udgjorde maskinen genstanden for samtalen i de forskellige grupper. Man

interesserede sig for den som for en person. Den blev almindeligt beundret, fordi den havde holdt sig så godt. "En solid gudmoder!" sagde en fransk matros. "En dygtig knægt," udbrød en fisker fra Guernsey. "Det må være en snild én," bemærkede *Shealtiel*s kaptajn, "siden den har kunne slippe fra det med et par skrammer."

Lidt efter lidt blev denne maskine det eneste, man beskæftigede tanken med. Der blev talt for og imod den. Den havde sine venner og sine fjender. Flere end én, som havde en god gammel sejlkutter, harmedes ikke over, at Douvreklipperne havde ladet den nye opfindelse vederfares sin ret. Den almindelige hvisken blev til en almindelig støj. Diskussionen blev næsten larmende. Den almindelige mumlen havde imidlertid stadig en tilbageholdende karakter, og af og til sænkedes stemmerne pludselig, påvirkede af Lethierrys gravlignende tavshed.

Resultatet af den megen snakken var følgende:

Maskinen var det væsentligste. At bygge et nyt skib var muligt, at konstruere en ny maskine umuligt. Denne maskine var enestående. For at konstruere en sådan behøvedes der penge, og, hvad der var vigtigere endnu, en maskinbygger. Den, der havde bygget denne maskine, var død, det vidste man. Den havde kostet fyrre tusinde francs. Ingen ville for fremtiden stikke en sådan kapital i et sådant foretagende, så meget mere som man havde set, at dampskibene kunne forlise som andre skibe; Durandes nuværende ulykkelige tilstand udslettede ganske det held, der tidligere havde fulgt den. Det var imidlertid sørgeligt at tænke sig, at denne maskine i dette øjeblik var hel og holden, og at den om fem eller seks dage

sandsynligvis ville blive slået i stykker ligesom skibet. Så længe den eksisterede, kunne man godt sige, at der ikke var lidt noget skibbrud. Tabet af maskinen ville være uopretteligt. At frelse maskinen var det samme som at råde bod på ulykken.

Frelse maskinen, det var let nok at sige. Men hvem ville påtage sig det? Var det umuligt? At påtage sig noget og at udføre noget er to forskellige ting, og beviset er dét, at det er let at drømme en drøm, men vanskeligt at gøre den til virkelighed. Har man nogensinde hørt en meningsløs drøm, så var det den: at frelse maskinen, der sad indkilet mellem Douvreklipperne. At sende et skib med mandskab til disse klipper for at arbejde, ville være galmandsværk; det kunne ikke engang tænkes. Det var i den stormfulde årstid: det første heftige vindstød ville bringe ankerkættingerne til at springe og knuse skibet mod klipperne. Det var at sende det ene skibbrud for at hjælpe det andet. I den udhuling oppe på "Manden"s plateau, hvor, efter hvad man fortalte, den skibbrudne havde opholdt sig og til sidst var død af hunger, var der næppe plads til ét menneske. For at frelse denne maskine måtte ét menneske tage til Douvreklipperne, opholde sig alene der, alene i dette farvand, alene i denne ørken, alene fem mil fra land, alene hele uger med det synliges og det usynliges verden, uden at have forfriskningsmidler ved hånden, når den legemlige udmattelse indfandt sig, uden at se andre spor af menneskeligt væsen end de, som den af sult omkomne skibbrudne havde efterladt sig, uden noget andet selskab end denne døde. Og hvorledes skulle han så bære sig ad med at frelse denne maskine? Han måtte ikke blot være sømand, men også smed. Og hvilket arbejde! Det menneske, der ville prøve på dette foretagende, måtte være

mere end en helt. Det måtte være en gal mand. For ved visse kæmpemæssige foretagender, hvortil der fordres overmenneskelige kræfter, er det mod, der tilskynder én til at tage fat, ikke mod, men afsindighed. Og ville det virkelig ikke, når man tog alt i betragtning, være ekstravagance, at sætte livet på spil for noget jern? Nej, der var ingen, der ville tage til Douvreklipperne. Man måtte opgive maskinen som alt det andet. Den redningsmand, man trængte til, ville ikke vise sig. Hvor skulle man finde et sådant menneske?

Det var, med nogle få forandringer, temaet for alle gruppernes mumlen og hvisken.

Kaptajnen på *Shealtiel*, som var en gammel sømand, udtrykte alles tanker ved følgende højrøstede udbrud:

"Nej! det er afgjort. Det menneske, som vil tage derhen og bringe maskinen med sig tilbage, er ikke født endnu."

"Når jeg ikke forsøger på det," tilføjede Imbrancam, "er det, fordi det er en umulighed."

*Shealtiel*s kaptajn trykkede hans venstre hånd med denne kraft, som er et tegn på overbevisningen om noget umuligt, og sagde:

"Hvis han fandtes …"

Déruchette vendte hovedet om.

"Ville jeg ægte ham," sagde hun.

Der opstod tavshed.

En forfærdelig bleg ung mand trådte ud af en af grupperne og sagde:

"Ville De ægte ham, miss Déruchette?"

Det var Gilliatt.

Alles øjne var fæstet på ham. Mess Lethierry rejste sig i vejret. Hans øjne havde et besynderligt udtryk.

Han rev sin matroshue af hovedet og kastede den på gulvet, derpå så han højtideligt frem for sig uden at fæste blikket på nogen af de tilstedeværende, og sagde:

"Déruchette ville ægte ham. Jeg giver her for Guds åsyn mit æresord på det."

2. Stor forundring på vestkysten

Den nat, som fulgte efter denne dag, skinnede månen lige fra klokken ti om aftenen. Men hvor gunstige end natten, vinden og havet kunne vise sig, tænkte dog ikke en eneste fisker fra Hougue La Perre, Bourdeaux, Houmet Benet, Platon, Port Grat, Vason-bugten, Perelle Bay, Pezeris, Tielles, Petit Bô eller nogen anden på Guernsey på at sejle ud. Og det kom simpelt hen af, at hanen havde galet ved midnat.

Når hanen galer på en usædvanlig tid, slår fangsten fejl.

Denne aften, ved nattens frembrud, blev imidlertid en fisker, der vendte tilbage til Omptolle meget overrasket. På højden af Houmet-Paradis, hinsides Brayes og Grunes, forekom det ham, at han så, idet han havde sømærket ved Plattes Fougères, der ligner en omvendt tragt, på sin venstre hånd, og sømærket ved Saint-Sampson, der ligner en menneskelig skikkelse, på sin højre hånd, et tredje sømærke! Hvad var det for et sømærke? hvornår var det blevet lagt ud der? hvilke grunde advarede det én imod? Sømærket besvarede straks disse spørgsmål: det var en mast. Fiskerens forbavselse var lige stor. Et sømærke gav ham en del at tænke på, en mast endnu mere. Der kunne ikke

være tale om at fiske. Når alle andre sejlede hjem, var der kun en eneste, der sejlede ud. Hvem? hvorfor?

Ti minutter senere kom masten, der kun gled langsomt fremad, forbi fiskeren fra Omptolle. Han kunne ikke genkende båden. Han hørte åreslag. Det var sandsynligvis kun én person. Vinden var nord; denne mand bestræbte sig åbenbart for at komme på den anden side af forbjerget Fontenelle, for at vinden kunne tage bedre fat i sejlene. Dernæst ville han vist søge at slippe forbi Aucresse og bjerget Crevel. Hvad skulle det sige?

Masten gled videre, fiskeren vendte hjem.

Samme nat gjorde nogle mennesker, der befandt sig på vestkysten af Guernsey, ligeledes iagttagelser til forskellige tid og på forskellige steder.

En halv mils vej fra det sted, hvor fiskeren fra Omptolle lagde til med sin båd, så en kusk, der kørte med et læs tang på den øde vej Clorures, at der blev hejst et sejl helt ude i horisonten; det skete på et punkt, hvor sejladsen er meget farlig, da Roque-Nord og Sablonneuse findes i nærheden. Han tog imidlertid ikke videre notits af dette.

En halv times tid omtrent, efter at kusken havde set dette sejl, fik en gipshandler, der vendte hjem fra byen og fulgte langs kanten af sumpen Pelée, pludselig øje på et skib, der dristigt havde vovet sig ind mellem klipperne Quenon, Rousse de Mer og Grippe de Rousse. Natten var meget mørk, men havet lyst, noget som ofte sker, og man kunne tydeligt skelne alt, hvad der gik for sig ude i rum sø. Der fandtes kun dette ene fartøj på havet.

Lidt længere nede ad stranden til, og lidt senere, forbavsedes én, der samlede søkrebs og stod med sin kasse på sandbanken mellem Port Soif og Port Enfer, ved at se en båd, der smuttede ud mellem Boue Corneille og Moulrette. Det måtte være en dygtig sømand, som turde udsætte sig for denne fare.

Da klokken slog otte i Catel, opdagede kroværten i Cobo Bay til sin forbavselse et sejl på den anden side af Boue du Jardin og Grunettes, tæt ved Suzanne og Grunes de l'Ouest.

Ikke langt fra Cobo Bay, på den øde landtunge ved Houmet, der danner bugten Vason, var to elskende i begreb med at skilles; i det øjeblik, den unge pige sagde til sin elsker: "Når jeg forlader dig, er det ikke, fordi jeg ikke føler kærlighed for dig, men fordi jeg ikke tør blive her længere," og i det øjeblik, hun ville give ham afskedskysset, blev de forstyrret af en stor båd, der gled tæt forbi dem og tog retning imod Messelettes.

Monsieur Le Perre des Norgiots, der beboede Cotillon Pipet, undersøgte klokken ni om aftenen et hul, som nogle landstrygere havde brudt i hækken, der omgav hans landsted Jemerotte; mens han stod og betragtede skaden, kunne han ikke undgå at lægge mærke til, at et lille fartøj dristigt vovede sig uden om Crocq-Point.

Dagen efter et uvejr, når havet endnu er i oprør, er dette et meget farligt foretagende. Hvis man ikke har nøje kendskab til farvandet, vil det være uforsigtigt handlet.

Klokken halv ti standsede en fisker, der bar sit garn hjem, et øjeblik for at betragte noget, der havde lighed med en båd, mellem Colombelle og Souffleresse. Denne båd udsatte sig for meget. Man overraskes på dette sted hyppigt af heftige

vindstød. Klippen Souffleresse kaldes således, fordi det altid stormer dér.

I det øjeblik månen gik op, og vandet steg i det lille stræde Li-Hou, blev den ensomme opsynsmand på øen Li-Hou meget forskrækket; han så en høj, sort skygge komme mellem sig og månen. Denne høje sorte skygge lignede et liglagen, der bevægede sig fremad. Det gled langsomt hen over klipperne. Opsynsmanden på Li-Hou troede, han så "den sorte dame".

Den hvide dame opholder sig på Tau de Pez d'Amont, den grå dame på Tau de Pez d'Aval, den røde dame på Silleuse, nord for Banc-Marquis, og den sorte dame på Grand-Étacré, vest for Li-Houmet. Om natten, ved måneskin, viser disse damer sig, og træffer da undertiden på hinanden.

Strengt taget kunne denne sorte skygge godt være et sejl. De lange klippemure, som den syntes at glide hen over, kunne virkelig skjule skroget af et fartøj, og kun lade sejlene komme til syne. Men opsynsmanden spurgte sig selv, hvilken båd der vel på denne tid ville vove sig ind mellem Li-Hou og Pécheresse og Anguillières og Lérée-Point. Og i hvilken hensigt? Det forekom ham langt mere sandsynligt, at det var den sorte dame.

Da månen kom frem bag klokketårnet i Saint-Pierre du Bois, fik sergenten i Chateau Rocquaine, da han havde trukket vindebroen halvt op, ved indløbet til bugten, ikke langt fra Haute Canée, øje på en sejlbåd, som syntes at sejle fra nord mod syd.

På sydkysten af Guernsey, bagved Plainmont, findes der inde i en bugt, der er omgivet af høje klipper, en besynderlig havn, som en franskmand, der har opholdt sig på øen siden 1855, måske den samme, der har skrevet disse linjer, har døbt med

navnet "Havnen på fjerde sal", et navn, den bærer den dag i dag. Denne havn, som dengang hed La Moie, er et klippeplateau, som ligger fyrre fod over vandets overflade og står i forbindelse med bølgerne ved to store, parallelle egetræsplanker. Bådene bliver hejst op af havet og bragt ned igen ad disse egetræsplanker, der tjener som jernbaneskinner. For menneskene er der en trappe. Denne havn besøgtes den gang hyppigt af smuglerne. Netop fordi den var så ubekvem, passede den for dem.

Henad klokken elleve var smuglerne, måske de samme, som Clubin havde gjort regning på, med deres vareballer på platformen ved La Moie. Den, der bedrager, står på lur; de spejdede til alle sider. De blev forbavsede ved pludselig at se et sejl dukke frem hinsides Cap Plainmonts sorte silhuet. Det var måneskin. Disse smuglere holdt et vågent øje med sejlet, da de frygtede for, at det kunne være en eller anden kystvagt, der ville lægge sig på lur bag Store Hanois. Men sejlet gled forbi Hanois-klipperne, idet det lod Boue Blondel bag sig i nordvest, og tabte sig i den tågede horisont.

"Hvor djævlen kan det fartøj dog sejle hen?" spurgte smuglerne hinanden.

Samme aften, kort efter solnedgang, havde man hørt nogen banke på døren til "*Bû de la Rue*". Det var et ungt menneske i brune klæder og gule strømper, en dragt, der betegnede ham som skriver der i sognet. Såvel døren som vinduesskodderne til det gamle hus var fast tillukket. En gammel kone, der levede af at samle op, hvad havet kastede i land, havde, mens hun humpede om på sandbanken med en lygte i hånden, råbt det

unge menneske an, og der var blevet vekslet følgende ord udenfor "*Bû de la Rue*" mellem hende og ham:

"Hvad vil du, min ven?"

"Jeg vil tale med den mand, der bor her."

"Han er ikke hjemme."

"Hvor er han?"

"Det ved jeg ikke."

"Er han hjemme i morgen?"

"Det ved jeg ikke."

"Er han rejst?"

"Det ved jeg heller ikke."

"Jeg skal nemlig sige Dem, vor nye sognepræst, den velærværdige Ebenezer Caudray, ville gerne aflægge ham et besøg."

"Ja, jeg ved intet."

"Hans Velærværdighed har sendt mig herhen for at forhøre, om manden i "*Bû de la Rue*" er hjemme i morgen."

"Jeg ved ikke noget."

3. Anstil ikke forsøg med Bibelen

I de første fire og tyve timer hverken sov, spiste eller drak mess Lethierry; han kyssede Déruchette på panden, forhørte, om Clubin endnu ikke havde vist sig, underskrev en erklæring, hvorved han frafaldt alt søgsmål, og lod Tangrouille komme på fri fod. Hele den næste dag kunne man se ham i en halvt siddende, halvt stående stilling læne sig op mod bordet i Durandes kontor, idet han blidt og venligt besvarede de spørgsmål, der rettedes til ham. Nu var der imidlertid temmelig roligt i *Bravées*, efter at nysgerrigheden var blevet

tilfredsstillet. Det er interessant at se, hvor gerne folk lader sig bevæge til medlidenhed. Døren var lukket; man lod Lethierry være alene med Déruchette. Det lyn, der et øjeblik havde funklet i Lethierrys øjne, var udslukt; de havde antaget det samme sørgmodige udtryk som ved begyndelsen af katastrofen.

På Graces og Douces tilskyndelse havde Déruchette, urolig som hun var, lagt det par strømper på bordet, som han havde strikket på i det øjeblik, den sørgelige efterretning indløb.

Han smilede bittert og sagde:

"Man holder mig altså for et dyr."

Efter en længere tavshed tilføjede han:

"Sligt kan være meget godt, når man føler sig lykkelig."

Déruchette havde sørget for at tage strømperne bort og havde benyttet lejligheden til også at lade kompasset og skibspapirerne, som mess Lethierry ofte fæstede øjet på, forsvinde.

Om eftermiddagen, lidt før tetid, åbnedes døren, og to sortklædte mænd trådte ind. Den ene var gammel, den anden ung.

Den unge har vi vist truffet på engang tidligere i denne fortælling.

Begge disse mænd så meget alvorlige ud, men det var en forskellig alvor. Den ældste viste, hvad man kalder embedsalvor; den unge mands alvor var naturlig. Det første kommer ved vanen, det andet ved tanken.

Efter dragten at dømme var det to kirkens mænd, der begge hørte til den for tiden herskende religion.

Hvad der først og fremmest måtte slå den, der iagttog den unge mand, var, at dette alvor, som læstes i det dybe blik, åbenbart skrev sig fra ånden, ikke fra personen. Alvorligheden optager lidenskaben i sig og eksalterer den, idet den lutrer den, men denne unge mand var, frem for alt, smuk. Da han var præst, måtte han i det mindste være fem og tyve år gammel; han syntes kun at være atten. Han viste denne harmoni og også denne kontrast, som om hos ham sjælen syntes skabt for lidenskaben og legemet for kærligheden. Han var blond, med en rosenrød, frisk ansigtsfarve; den strenge dragt bar han med en vis lethed og anstand; han havde kinder som en ung pige, sirlige hænder, og hans gang var livlig og naturlig, skønt fuldstændig behersket. Alt hos ham var ynde, elegance, ja næsten vellyst. Skønheden i hans blik formildede dette overmål af ynde. Hans oprigtige smil, der viste hans tænder, som lignede et barns, var tankefuldt og fromt. Det forenede pagens livlighed med biskoppens værdighed.

Under det tætte blonde hår, der havde et så gyldent skær, at det næsten kunne kaldes koket, så man den høje, rene og veldannede isse. En dobbelt, let fure mellem øjenbrynene vakte en ubestemt idé om tankens fugl, der med udfoldede vinger svævede på denne pande.

Ved at se ham fik man en følelse af, at det var et af disse velvillige, uskyldige og rene væsener, som i modsætning til de grovere naturer bliver kloge af allusionen og entusiastiske af erfaringen.

Hans gennemskuelige ungdom lod hans indre modenhed komme til syne. Når man ved første øjekast sammenlignede ham med den gråhærdede gejstlige, som fulgte ham, syntes han

at være dennes søn; ved nøjere betragtning antog man ham for hans fader.

Den ældre var ingen anden end Jacquemin Hérode. Doktor Jacquemin Hérode hørte til højkirken, som på lidt nær er en slags papisme uden pave. Anglikanismen ytrede sig dengang ved tendenser, som siden er blevet bestyrket ved og sammentrængte i puseyismen. Doktor Jacquemin Hérode bekendte sig den sekt af anglikanismen, som næsten er en slags katolicisme. Han holdt sig for fuldkommen, var højtravende, indskrænket og bydende. Hans indre syns stråler gennemtrængte næppe materien. Bogstavet var ånd for ham. Forresten var han stolt. Hans personlighed fordrede anerkendelse. Han lignede snarere en monseigneur end en velærværdighed. Hans overfrakke havde et snit som en præstekjole. Hans rette plads havde været i Rom. Han var født kammerprælat. Han syntes som skabt til at give en pave glans og spadsere med hele den pavelige hofstat *in abitto paonazzo* bag efter bærestolen. Tilfældet, der havde ladet ham fødes som englænder og få en uddannelse, der snarere grundede sig på det gamle end på det nye testamente, havde ikke villet, at han skulle nå denne ophøjede stilling. Hele hans herlighed bestod kort og godt i at være præst i Saint-Pierre-Port, dekan for øen Guernsey og stedfortræder for biskoppen af Winchester. Det var jo også herlighed nok.

Denne herlighed hindrede ikke monsieur Jacquemin Hérode i at være en ganske god mand.

Som teolog kunne han glæde sig ved sagkyndiges agtelse, og ved *Court of Arches*, dette engelske Sorbonne, gjaldt han næsten for en autoritet.

Han optrådte med en lærd mine, blinkede stærkt med øjnene, lod tænderne komme til syne, havde hårrige næsebor, en tynd overlæbe og en tyk underlæbe, flere diplomer, en stor præbende, adelige venner, nød biskoppens tillid og gik altid med en bibel i lommen.

Mess Lethierry var så fuldstændigt optaget af sine tanker, at han ved præsternes indtrædelse blot rynkede brynene, og det endog ganske umærkeligt.

Monsieur Jacquemin Hérode nærmede sig, hilste, meddelte med nogle få ord sin forfremmelse og sagde, at han kom for, ifølge skik og brug, at "forestille" sin efterfølger, Saint-Sampsons nye præst, den velærværdige Joë Ebenezer Caudray, mess Lethierrys fremtidige sjælesørger, for sognets standspersoner, og specielt for mess Lethierry.

Déruchette rejste sig.

Den unge præst, den velærværdige Ebenezer, bukkede.

Mess Lethierry betragtede Ebenezer Caudray og brummede mellem tænderne: "Ussel sømand".

Grace satte to stole frem. Begge præsterne tog plads tæt ved bordet.

Doktor Hérode indledte straks en samtale. Han havde hørt, at Durande var forlist. Han kom som præst for at bringe trøst og råd. Dette skibbrud var ulykkeligt, men også lykkeligt. Lad os engang se: Havde lykken ikke opblæst os? Lykkens vande var farlige. Man skal ikke betragte ulykkerne som noget ondt. Herrens veje er uransagelige. Mess Lethierry var ruineret. Nuvel? At være rig er at være i fare. Man har falske venner. Fattigdommen jager dem bort. Man bliver alene. *Solus eris*. Durande indbragte årligt, som man sagde, tusind pund. Det er

alt for meget for den vise. Lad os fly fra fristelserne, lad os foragte guldet. Lad os med erkendtlighed tage imod ruin og forladthed. Ensomheden bærer rige frugter. Man vinder Herrens nåde. Det var i ensomheden, Aia fandt de varme kilder, mens hun vogtede sin fader Sebeons æsler. Lad os ikke sætte os op imod Forsynets uudgrundelige bestemmelser. Den hellige Job blev rig, efter at han havde kendt ulykke og elendighed. Hvem kunne vide, om ikke tabet af Durande kunne blive ham erstattet, og det endog på en verdslig måde? Således havde han, doktor Jacquemin Hérode, stukket kapitaler i en meget smuk forretning i Sheffield; hvis mess Lethierry, med resterne af sin formue, ville deltage i dette foretagende, kunne han atter slå sig i vejret; der skulle nemlig finde en stor våbenleverance sted til zaren, der søgte at undertrykke Polen. Der kunne vindes tre hundrede procent.

Ved ordet *zar* syntes Lethierry at vågne. Han afbrød doktor Hérode.

"Jeg vil ikke have noget med zaren at gøre."

Den velærværdige Hérode svarede:

"Mess Lethierry, fyrsterne er indsat af Gud. Der skrevet: 'Giv kejseren, hvad kejserens er'. Zaren er kejseren."

Lethierry, der var faldet halvt tilbage i sine drømmerier, mumlede:

"Hvad bryder jeg mig om kejseren. Jeg kender ham ikke."

Den velærværdige Jacquemin Hérode begyndte atter på sine formaninger. Han trængte ikke ind på ham i anledning af Sheffield. Ikke at ville vide af nogen kejser at sige, var det samme som at være republikaner. Hans Velærværdighed så, at han var republikaner. I så fald burde mess Lethierry tage sin

tilflugt til en republik. Lethierry kunne bringe sin formue på fode igen i De forenede Stater langt bedre end i England. Hvis han ville mangfoldiggøre resten af sin formue, behøvede han blot at tage aktier i Selskabet for Anlæggelse af Plantager i Texas, et selskab, der beskæftigede over tyve tusinde negre.

"Jeg vil ikke fremme slaveriet," sagde Lethierry.

"Slaveriet," svarede Hérode, "er en hellig institution. Der står skrevet: 'Når herren tugter sin slave, tør ingen drage ham til regnskab derfor, thi slaven er hans penge'."

Grace og Douce, der stod på dørtærsklen, hørte i en slags ekstase på velærværdighedens ord.

Velærværdigheden tog atter ordet. Han var, idet hele taget, som vi sagde før, et godt menneske; og hvor stor forskel der end kunne være mellem ham og mess Lethierry, hvad stand og personlighed angik, var han dog kommet for i al oprigtighed at tilbyde ham al den åndelige, ja endog verdslige, hjælp, der stod til hans, doktor Jacquemin Hérodes rådighed.

Når mess Lethierry var så totalt ruineret, at der hverken kunne være tale om nogen russisk eller amerikansk spekulation, hvorfor trådte han da ikke i regeringens tjeneste og søgte et godt aflagt embede? Der var respektable pladser, og Hans Velærværdighed var rede til at hjælpe mess Lethierry til en sådan. Der var netop blevet et embede på Jersey ledigt som stedfortræder for viscount'en. Mess Lethierry var afholdt og agtet, og den velærværdige Hérode, dekan for Guernsey og biskoppens substitut, ville gøre sig en glæde af at skaffe ham embedet. Det er en indflydelsesrig stilling: han er til stede som Hans Majestæts repræsentant, ved rettergangsmøder, ved landrettens debatter, og når dommene skal fuldbyrdes.

Lethierry så stift på doktor Hérode.

"Jeg holder ikke af bøddeltjeneste," sagde han.

Doktor Hérode, som hidtil havde talt i en rolig tone, lagde nu en vis strenghed og et vist eftertryk på sine ord.

"Mess Lethierry," sagde han, "dødsstraffen er indstiftet af Gud. Herren har givet mennesket sværdet. Der står skrevet: 'Øje for øje, tand for tand'!"

Den velærværdige Ebenezer bøjede si umærkeligt over imod Jacquemin og sagde så sagte til, at det ikke kunne høres af nogen anden:

"Hvad denne mand siger, er blevet ham indgivet."

"Af hvem? hvorledes?" spurgte den velærværdige Jacquemin Hérode lige så sagte.

"Af hans samvittighed," svarede Ebenezer.

Den velærværdige Hérode søgte i sin lomme, trak en lille bog med spænder frem, lagde den på bordet og sagde højt:

"Her er samvittigheden."

Bogen var en bibel.

Doktor Hérode formildedes. Hans ønske var at være mess Lethierry, som han agtede højt, til nytte. Som præst var han både berettiget og forpligtet til at give råd; mess Lethierry havde imidlertid sin frihed.

Mess Lethierry, der atter var hensunket i sin sløvhedstilstand, hørte ikke mere, hvad der blev sagt. Déruchette, der sad ved siden af ham, opfyldt af tanker, hævede ikke øjnene og bidrog ved sin tavshed meget til, at samtalen fik et noget tvungent præg. Et vidne, som intet siger, er en slags uforklarlig vægt. Forresten lod doktor Hérode ikke til at lægge mærke til det.

Da Lethierry ikke mere kom med noget svar, gav doktor Hérode sin talestrøm frit løb. Rådet kommer fra mennesket, inspirationen fra Gud. I præstens råd ligger der inspiration. Det er godt at modtage råd, farligt at vise det tilbage. Sochoth blev besat af elleve djævle, fordi han havde foragtet Nathanaëls formaninger. Tiburien blev plaget med spedalskhed, fordi han havde jaget apostlen Andreas ud af sit hus. Barjesus, som dog var en troldmand, mistede synet, fordi han havde leet ad den hellige Paulus' ord. Elxaï og hans søstre Martha og Marthene pines nu i Helvede, fordi de foragtede Valencianus' advarende røst, da han klart beviste dem, at deres Jesus Kristus, otte og tredive mil over dem, var en djævel. Oolibama, som også kaldes Judith, fulgte rådene, Ruben og Pheniel lyttede til stemmen fra oven; Ruben betyder *Visionens Søn*, Pheniel *Guds Åsyn*.

Mess Lethierry slog med knyttede hånd i bordet.

"Gudsdød!" udbrød han, "det er min fejl!"

"Hvad mener De?" spurgte Jacquemin Hérode.

"Jeg siger, det er min fejl."

"Hvad er Deres fejl?"

"At jeg lod Durande sejle hjem en fredag."

Monsieur Jacquemin Hérode mumlede i øret på Ebenezer Caudray: "Manden er overtroisk."

Og med hævet stemme og i en eftertrykkelig tone sagde han:

"Mess Lethierry, det er barnagtigt at give fredagen skylden. Man må ikke tro på fabler. Fredagen er en dag som enhver anden. Det er endog ofte en heldig dag. Melendez lagde grunden til byen Saint-Augustin på en fredag; Henrik VII overdrog John Cabot kommandoen på en fredag; *Mayflower*s pilgrimme kom til Province Town en fredag. Washington blev

født en fredag, den 22. februar 1732; Christopher Columbus opdagede Amerika fredag den 12. oktober 1492."

Idet han sagde dette, rejste han sig.

Ebenezer rejste sig ligeledes.

Grace og Douce, der kunne tænke sig, at velærværdighederne ville gå, slog døren op på vid gab.

Mess Lethierry hverken så eller hørte noget.

Monsieur Jacquemin Hérode sagde afsides til monsieur Ebenezer Caudray: "Han siger ikke engang farvel til os. Det er ikke sorg, det er sløvhed. Man skulle tro, han var blevet sindsforvirret."

Han tog imidlertid den lille bibel på bordet og holdt den mellem begge de udstrakte hænder, som man ville holde en fugl, man frygtede for, skulle flyve sin vej. Denne stilling frembragte en vis spænding hos de tilstedeværende. Grace og Douce stak hovederne frem.

Han gjorde alt for at lægge majestæt i sin stemme:

"Vi vil ikke skilles, mess Lethierry, førend vi har læst en side i denne bog. I alle livsstillinger vil man kunne hente oplysning i bøgerne; de profane har de Virgilske ord, de troende har Bibelens vink. Den første bog, man får i hænderne, og slår op i på lykke og fromme, giver os et råd; Bibelen, hvor man så slår op i den, giver os guddommelige åbenbaringer. Den er især god for den nedtrykte. Man henter ufejlbarligt lindring for smerten i den hellige skrift. I nedtryktes nærværelse bør man rådføre sig med den hellige bog uden at vælge noget bestemt sted, og med rent sind læse, hvad øjet først falder på. Hvad mennesket ikke har valgt, har Gud valgt. Gud ved, hvad vi trænger til. Hans usynlige finger peger på de uventede ord, vi læser. Hvad det end

er for en side, vil den ufejlbarligt oplyse os. Lad os ikke opsøge nogen anden, men holde os til denne. Det er et ord fra oven. Den tekst, vi fremmaner med tillid og ærefrygt, forkynder os hemmelighedsfuldt vor skæbne. Lad os høre og lyde. Mess Lethierry, De er nedtynget af sorgen, her er trøstens bog; De er syg, her er sundhedens bog."

Den velærværdige Jacquemin Hérode åbnede Bibelen, lod et øjeblik sin ånd hvile på den opslåede side, samlede sig, sænkede med en myndig mine blikket og læste med høj røst:

"Men Isaak gik på vejen, som fører til brønden, der kaldes de levendes og seendes brønd.

Da Rebekka havde fået øje på Isaak, sagde hun: Hvem er den mand, som kommer os i møde?

Da lod Isaak hende træde ind i sit telt, tog hende til sin hustru, og den kærlighed, han nærede til hende, var stor."

Ebenezer og Déruchette så på hinanden.

2. afdeling:
Gilliatt den snedige

1. bog. Klippen

1. Stedet, der er besværligt at nå og vanskeligt at slippe fra

Den bark, der var blevet set den foregående aften til forskellige tider fra forskellige punkter på Guernseys kyst, var, som man vel har gættet, den tykmavede hollænder. Gilliatt havde valgt farvandet langs kysten mellem klipperne, det var den farlige, men også den lige vej. At vælge den korteste vej var alt, hvad han havde tænkt på. Skibbruddet lader ikke vente på sig, havet har hast, at spilde en time kunne måske blive et uopretteligt tab. Han ville skynde sig at komme den maskine til hjælp, der svævede i fare.

Da Gilliatt forlod Guernsey, havde han især sørget for at vække så lidt opmærksomhed som muligt. Han tog bort på samme måde, som når man sniger sig bort. Han brugte kneb for at skjule sig. Han undgik østkysten, som om han fandt det unyttigt at passere lige forbi Saint-Sampson og Saint-Pierre-Port; han gled, man kunne næsten sige listede sig, sagte langs den modsatte, ubeboede kyst. Mellem skærene måtte han ro; men Gilliatt håndterede årerne i overensstemmelse med den hydrauliske lov, idet han uden stød langsomt skar vandet; på denne måde kunne han sejle i mørket med større hastighed og mindre støj. Man skulle næsten tro, han havde en slet streg for.

Men sagen var, at han frygtede for konkurrence med hensyn til et foretagende, der noget nær grænsede til det umulige, og som der var hundrede chancer mod én for, at han ville miste livet ved.

Da det begyndte at gry ad dag, kunne et ubekendt øje, der måske skuede ud i rummet, se midt på havet, på et af de ensomste og farligste steder, to genstande, mellem hvilke afstanden formindskedes, idet den ene nærmede sig til den anden. Den ene genstand, der viste sig som et forsvindende punkt på den vide havflade, var en sejlbåd; i denne båd sad der en mand; det var den tykmavede hollænder, der bar Gilliatt afsted. Den anden genstand, der var ubevægelig, kolossal og sort, ragede højt op over bølgerne. To høje piller holdt en horisontal tværbjælke svævende oppe i luften; det var, som om en bro var slået mellem de to toppe. Tværbjælken, der langtfra så så uformelig ud, at det var umuligt at gætte, hvad det var, gik i ét med de to støtter. Det lignede en port. Hvad nytte var en port til i denne åbning, som havet strømmede igennem?

Det blev lysere og lysere i øst; i modsætning til den klare horisont syntes havet så meget mørkere. Man så månen gå ned i vesten.

De to piller var Douvreklipperne. Den masse, der sad indkilet imellem dem, som en arkitrave mellem to søjler, var Durande.

Denne klippe, der således holdt fast på sit bytte og viste det frem, havde noget frygteligt ved sig; overfor mennesket har genstandene undertiden et mørkt og fjendtligt ydre. Der lå ligesom en udfordring i disse klippers stilling. De syntes at være kampberedte.

Man kunne ikke tænke sig noget mere hovmodigt eller arrogant end dette syn: skibet besejret af afgrunden. De to klipper, som vandet endnu rislede ned ad efter uvejret den foregående dag, lignede to sveddryppende kæmpere. Stormen havde lagt sig, havets overflade begyndte at blive jævn og glat;

på vandspejlet kunne man se, hvor der fandtes undersøiske skær, for skummet gyngede dér i lange striber på bølgerne; ude fra den åbne sø lød der en mumlen, som når man hører en sværm bier summe. Med undtagelse af de to Douvreklipper, der ragede lige i vejret som to sorte søjler, var alt jævnt og fladt. De var indtil en vis højde helt dækket med tang. Deres stejle sider glinsede som en rustning. De syntes at være beredte til at optage kampen på ny. Man anede, at de under vandet havde slået rod i bjerggrunden. Der udviklede sig heraf en slags tragisk afmagt.

Havet skjuler i almindelighed sine slag. Det hyller gerne sig selv i mørke. Denne inkommensurable skygge beholder alt for sig selv. Det er meget sjældent, at mysteriet giver afkald på hemmelighedsfuldhed. Sandt nok, uhyrer medvirker i katastrofen, men i hvor stort antal vides ikke. Havet er åbent og hemmelighedsfuldt; det skjuler sig, det holder ikke af at gøre sine handlinger bekendte. Det forårsager et skibbrud og skjuler det; det sluger grådigt og viser derved sin blufærdighed. Bølgen er hyklerisk; den dræber, stjæler, dølger, lader uvidende og smilende.

Her er noget helt andet. Douvreklipperne, der holdt den døde Durande svævende oppe over vandet, havde et triumferende ydre. Man kunne sige, det var to kæmpemæssige arme, der strakte sig op fra dybet og fremviste for uvejret dette skibslig. Det var som en morder, der roser sig af sin gerning.

Hertil kom tidsøjeblikkets hellige rædsel. Daggryet er i besiddelse af en hemmelighedsfuld storhed, dannet af slutningen af drømmen og begyndelsen af tanken. I dette tågede øjeblik kommer der noget spøgelsesagtigt frem. Det

vældige H, de to Douvreklipper med tværbjælken Durande mellem sig dannede, trådte frem i horisonten i et forunderligt, majestætisk tusmørke.

Gilliatt var iført sine sømandsklæder: ulden skjorte, uldne strømper, sømbeslåede sko, en strikket matrostrøje, benklæder af et meget tykt og tæt stof, og på hovedet en af disse røde, uldne huer, der dengang brugtes i marinen, og som man i forrige århundrede kaldte "*galeriennes*".

Han genkendte klippen og satte kursen mod den.

Durande var ganske det modsatte af et skib, der var løbet på grund; det var et skib, der svævede i luften.

At bjærge det, måtte være det forunderligste foretagende.

Det var højlys dag, da Gilliatt nåede Douvreklipperne.

Havet var der, som vi har sagt, temmelig roligt, hvilket altid er tilfældet mellem klipper og skær. I enhver kanal, lille eller stor, er der en svag bølgegang. I det inderste af et stræde ser man altid skum.

Gilliatt viste sig meget forsigtig, da han lagde til Douvreklipperne.

Han kastede adskillige gange loddet ud.

Gilliatt havde en lille udskibning at foretage.

Da han hyppigt var fra hjemmet, havde han altid alt færdigt til afrejse. I båden fandtes en sæk med beskøjter, en sæk med rugmel, en kurv med stokfisk og røget oksekød, en stor dunk med fersk vand, og en med blomster prydet norsk kuffert, der indeholdt nogle tykke, uldne skjorter, en jakke, tjærede benklæder og et fåreskind, som han svøbte sig ind i om natten. Da han forlod "*Bû de la Rue*", havde han i største hast bragt alt dette ned i båden, tilligemed et frisk brød. I sin travlhed havde

ikke fået andet værktøj med sig end en smedehammer, en økse og en sav, og et knudetov med et dræg. Har man sådan en stige og forstår at bruge den, kan man bestige de stejleste skrænter, og for en dygtig sømand er næsten lodrette klippevægge tilgængelige. På øen Sark kan man se, hvorledes fiskerne fra Havre-Gosselin forstår at benytte et knudetov.

Sine garn, snører og øvrige fiskeredskaber havde Gilliatt med sig. Han måtte af vane og ganske mekanisk have båret dem ned i båden, for hvis han skulle udføre sit forehavende, måtte han tilbringe nogen tid på et klippe-arkipelag, hvor der ikke kunne være tale om at fange fisk.

I det øjeblik, Gilliatt lagde til klippen, sank vandet, hvilket var meget heldigt. Der kom derved en række flade, ikke synderligt skråt liggende sten til syne ved foden af Lille Douvre: de var meget hensigtsmæssige at lægge en planke over på. Disse flade sten, der dels var smalle, dels brede, og med ulige mellemrum strakte sig langs den lodrette klippe, fortsatte sig som en smal karnis ind under Durande, der sad mellem de to stenblokke som i en skruestik.

Disse sten var meget bekvemme med hensyn til udskibningen, og til at advare. Man kunne der foreløbig skaffe de genstande plads, båden var ladet med. Men man måtte skynde sig, da det kun var nogle få timer, de ragede over vandet. Når havet steg, skjultes de atter under skummet.

Foran disse dels lige, dels skrå stenplader lagde Gilliatt til med båden.

De var dækket med et tyndt og slibrigt lag tang, hvorved det blev endnu vanskeligere at få fodfæste på dem.

Gilliatt trak sko og strømper af, sprang med nøgne fødder over på tangen, og gjorde båden fast ved en fremspringende klippespids.

Derpå gik han hen ad den smalle granitkarnis, kom ind under Durande, hævede øjnene og betragtede den.

Durande hang svævende oppe i luften, indkilet mellem de to klipper, omtrent tyve fod over vandfladen. For at kaste den derop, måtte havet have udviklet en forfærdelig kraft.

Slige voldsomheder har ikke noget forbavsende ved sig for søfolk. For at anføre et eksempel, blev en brig den 25. januar 1840 i bugten ved Stora af en bølge kastet over skroget af den ved et foregående uvejr strandede korvet *La Marne* og indkilet, med bovsprydet forrest, mellem to klipper.

Forresten sad kun halvdelen af Durande mellem de to Douvres.

Idet orkanen rev skibet ud af bølgerne, havde den, om man så må sige, rykket dets rødder over. Hvirvelvinden sled og ruskede i det, vandhvirvlen holdt det tilbage, og fartøjet, der således var grebet af begge uvejrets hænder, knækkedes over som en lægte. Bagstavnen med maskinen og hjulene blev hævet op af de frådende bølger og drevet ind i åbningen mellem de to Douvres, hvor den også blev siddende. Det måtte have været et vældigt vindstød; for at kunne drive denne kile ind mellem disse to klipper, måtte orkanen have slået til som en kølle. Forstavnen var revet bort og knust mellem skærene.

De druknede okser var styrtet i havet, efter at skibet var revnet.

Et stort stykke af væggen i forstavnen hang endnu ved den venstre hjulkasse; men det var kun en svag forbindelse, og et

kraftigt økseslag ville have været nok til at rive det løs.

Man så hist og her i fordybningerne mellem stenblokkene bjælker, planker, stumper af sejl, brudstykker af kæder, kort sagt alle mulige slags ruiner af fartøjet, der lå der i uforstyrret ro.

Gilliatt betragtede opmærksomt Durande. Kølen dannede loftet over hans hoved.

Det var klart i horisonten, hvor det ubegrænsede hav næsten syntes spejlglat. Solen steg i al sin pragt op af denne vidtstrakte vandflade.

Af og til samlede der sig en dråbe under skibet og faldt i havet.

2. Ulykkens størrelse

De to Douvres var forskellige, såvel hvad formen som højden angik.

På Lille Douvre, der var spids og krummet, så man fra foden til toppen lange grenede årer, røde som teglsten og af en forholdsvis blød masse, som løb gennem granitten og spaltede den. Der havde i disse årer dannet sig revner, ved hvis hjælp man kunne bestige klippen. En af disse revner, tæt ovenfor Durande, var blevet forstørret og gjort dybere af bølgerne, der kom og gik, dag ud og dag ind, og den dannede en slags niche, hvor man kunne opstille en statue. Granitten i Lille Douvre var trods sin hårdhed på overfladen slebet glat og rund som med en prøvesten. Lille Douvres spids havde form som et horn. Store Douvre, der var glat, jævn, perpendikulær og regelmæssigt dannet, bestod af et eneste stykke, og den masse lignede sort elfenben. Ikke en fordybning, ikke en ophøjning. Dens stejle

sider så meget ugæstfri ud; en galejslave havde ikke kunnet søge skjul hos den, en fugl kunne ikke have bygget sin rede på den. Øverst på den var der, ligesom på *Manden*, en platform, men denne platform var det umuligt at nå.

Man kunne bestige Lille Douvre, men man kunne ikke finde plads der; man kunne opholde sig på Store Douvre, men man kunne ikke komme op på den.

Efter at Gilliatt havde endt sin første undersøgelse, vendte han tilbage til båden, bragte sin ladning over på de flade sten, pakkede alle genstandene sammen i en presenning, slog et tov om denne pakke og bar den hen i en fordybning i klippen, hvor vandet ikke kunne nå den; derpå klatrede han op ad Lille Douvre, fra afsats til afsats, idet han med hænder og fødder klamrede sig fast i revnerne, og nåede endelig op til det sted, hvor Durande sad fast.

Da han var kommet i højde med hjulkasserne, sprang han ned på dækket.

Det indre af vraget frembød et sørgeligt skue.

Over alt på Durande viste der sig spor af en skrækkelig voldsgerning. Det var uvejrets skrækkelige voldtægt. De løsladte elementer raser som en bande sørøvere. Intet ligner et attentat så meget som et skibbrud. Skyen, tordenen, regnen, vindstødene, bølgerne, klipperne, hele denne flok af medskyldige er skrækkelig.

På det raserede dæk kunne man tro, at havets opbragte ånder havde raset. Over alt var der spor af raseriet. De forunderlige forvridninger af nogle jerngenstande tydede på stormens forfærdelige kraft. Mellemdækket lignede en gals celle, hvor alt er slået i stykker.

Intet vildt dyr kan sønderrive sit bytte som havet. Vandet er fuldt af klør. Stormen bider. Bølgen sluger; den har sine kæber. Den både sønderriver og knuser. Oceanet har ligesom løven sit slag med kloen.

Det forunderlige ved Durandes tilintetgørelse var, at den strakte sig indtil de mindste ubetydeligheder. Den var på en skrækkelig måde plukket itu. Meget syntes at være gjort med overlæg. Man kunne sige: Hvilken ondskab! Bruddene på skibsbeklædningen havde noget kunstigt-beregnet ved sig. Den slags ødelæggelse skyldes en cyklon. Denne vældige ødelægger holder af at udklippe og afhøvle. Den gør sit arbejde omhyggeligt som bødlen. Ulykkerne får udseende af at være en straf. Man kunne sige, at den føler had; i at udtænke en raffineret hævn ligner den en vild. Den dissekerer, idet den myrder. Den piner den skibbrudne, den hævner, den morer sig; den lægger lavhed for dagen.

Cykloner er sjældne i vort klima, og de er så meget frygteligere, som de kommer uventet. Stormen kan møde en klippe på sin vej og dreje sig om den som en tap. Det heftige vindstød havde sandsynligvis snurret sig om de to Douvres og var ved sammenstødet med klippen pludselig blevet til en skypumpe, hvorved man kunne forklare sig det vidunder, at skibet var blevet slynget op i en sådan højde. Når cyklonen blæser, er et skib ikke tungere for vinden end en sten i en slynge.

Durande lignede et menneskelegeme, der var skåret over i to stykker; det var en åben krog, hvorfra der væltede en masse ruiner, en slags indvolde. Tovværket flød om i stumper og stykker; jernkæderne skrabede frem og tilbage, skibets fibre og

nerver lå blottede og lammede. Hvad der ikke var knust, havde fået en helt anden skikkelse; brudstykker af spigerhuden lignede strigler, besat med søm i stedet for med børster; alt så ødelagt ud; en håndspage var blevet slet og ret et stykke jern, et lod til en klump bly, en rebtalje til en ende hamp, en line til en tråd i en søm; over alt viste sig genstande, der var sat i en ubehagelig, ubrugelig tilstand; alt var revet ned, løsnet, revnet, skrabet, krummet, flænget, tilintetgjort; ikke spor af samling var der i denne dynge, over alt rifter, forvridninger og brud og dette, jeg ved ikke hvad, – løse og flydende, som karakteriserer ethvert virvar, lige fra menneskenes, som kaldes rod, til elementernes, som kaldes kaos. Alt styrtede, gled ned, og en flod af planker, luger, jernkram, tove og bjælker var standset ved randen af en gabende åbning i kølen, hvorfra det ved den mindste rystelse ville vælte ud i havet. Det, der var tilbage af dette mægtige, tidligere så stolte skrog, hele denne bagstavn, der hang svævende mellem Douvreklipperne og truede med hvert øjeblik at styrte ned, var revnet over alt, og gennem de store huller kunne man kigge lige ind i skibets mørke indre.

Nedenfra sprøjtede skummet op på denne ynkelige genstand.

3. Hel og holden, men ikke fri

Gilliatt havde ventet at finde mere end halvdelen af skibet. Kaptajnen på *Shealtiel*s nøjagtige beretning havde ikke ladet ham ane, at Durande således var blevet skåret over på midten. Den "djævelske bragen", som *Shealtiel*s kaptajn havde hørt, lød sandsynligvis i det øjeblik, da fartøjet, indhyllet i skyer af skum, blev revet midt over. Denne kaptajn havde uden tvivl fjernet sig,

dengang det sidste vindstød kom, og hvad han havde antaget for et vældigt bølgeslag, havde været en skypumpe. Da han senere nærmede sig for at iagttage skibbruddet, havde han kun kunnet se forstavnen af vraget, det øvrige, det vil sige, det store brud, hvorved forstavnen var skilt fra bagstavnen, var blevet skjult for ham af skummet, der sprøjtede op om klippen.

Hvad andet *Shealtiel*s kaptajn havde fortalt, havde været ganske rigtigt. Skroget var tabt, maskinen urørt.

Slige tilfælde indtræder hyppigt, såvel ved skibbrud som ved ildebrande. Ulykkens logik ser vi ikke.

De knækkede master var styrtet om, skorstenen havde ikke engang bøjet sig; den store jernplade, der bar maskinen, havde beskyttet denne, så at den var hel og holden. Træbeklædningen uden om hjulene var til dels knust, men begge hjulene selv var i en god stand. Der manglede kun nogle skovle.

Foruden maskinen havde også det store gangspil i agterstavnen holdt sig. Det havde sin kæde og kunne, takket være dets solide indfatning i en ramme af tykke egeplanker, endnu forrette tjeneste, forudsat at ankertovets tryk ikke bragte plankerne til at revne. Dækket bøjede sig næste på alle sider. Hele mellemdækket vaklede.

Til gengæld sad stumperne af skroget solidt indkilet mellem Douvreklipperne.

Der lå noget spottende i, at maskinen således havde holdt sig; der blev ligesom føjet ironi til katastrofen. Skæbnens mørke ondskab bryder undertiden frem i en sådan bitter hån. Maskinen var frelst og dog fortabt. Oceanet gemte den for at ødelægge den i ro og mag. Kattens leg.

Den skulle der drages med døden og tilintetgøres lidt efter lid. Den skulle være et legetøj for de skummende bølgers gale streger. Den skulle blive mindre for hver dag, smelte, om man så må sige. Hvad var der at gøre? En næsten eksempelløs galskab var den tanke, at denne tunge, massive og dog fine mekanisme, ved sin vægt fordømt til ubevægelighed, overgivet i denne ensomhed til ødelæggende magter, indkilet mellem de to klipper som et bytte for vinden og havet, skulle kunne rives ud af fordærvelsens gab.

Durande var de to Douvres' fange.

Hvorledes skulle man kunne fri den ud af denne stilling?

Hvad måtte der gøres, for at den kunne blive fri?

At hjælpe et menneske ud af hans fangenskab er vanskeligt; men hvad var dette ikke for et problem: at hjælpe en maskine ud af dens fangenskab!

4. En foreløbig undersøgelse af stedet

Fra alle sider blev Gilliatt ansporet til at skynde sig. Det rigtigste for ham for øjeblikket var imidlertid at finde en ankerplads for fartøjet og et natteleje til sig selv.

Durande havde sænket sig mere om bagbord end om styrbord; den højre hjulkasse ragede op over den venstre.

Gilliatt steg op på hjulkassen til højre. Derfra havde han et overblik over den lavere liggende del af klipperne, og kunne studere deres geometrale plan.

Det var det første, han tog sig for.

Douvreklipperne var, som vi allerede har sagt, ligesom to høje gavle, der betegnede den smalle indgang til en lille gade af små granitskrænter med perpendikulære forsider. Det er

ingenlunde sjældent at træffe i de primitive undersøiske formationer, sådanne besynderlige korridorer, der synes ligesom afhuggede med en økse.

Denne bugtede indsnævring var aldrig tør, ikke engang ved ebbe. Der var altid en livlig strømning gennem den. Ved omdrejningen bragte det frembrusende vand, alt efter som vinden stod kom fra dette eller hint verdenshjørne, forstyrrelse ind i dønningen og gjorde den snart svagere, snart stærkere. Det sidste var det hyppigste; hindringer ophidser bølgerne og gør dem rasende; skummet er tegnet på deres ophidselse.

Orkanen føler i disse indsnævringer den samme modstand og bliver ligeledes ondskabsfuld. Den kommer i en tilstand, som om den skulle kvæles. Men den lader sig ikke tvinge og bliver skarp. Den bliver både kølle og kastespyd. Den gennemborer på samme tid som den knuser. Forestil Dem orkanen forvandlet til en trækvind.

De to klipperækker, denne havgade strakte sig imellem, var lavere end de to Douvres og aftog gradvist i højde, indtil de i en vis afstand fra disse forsvandt under vandskorpen. Dér fandtes der også et andet smalt indløb end det mellem Douvreklipperne, men det var snævrere og dannede den østlige indgang til klippegaden. Man kunne tænke sig, at den dobbelte forlængelse af de to klipperygge strakte sig under vandet lige indtil "Manden", der hævede sig som et firkantet citadel ved den yderste ende af skærene.

Ved ebbetid, altså i det øjeblik, Gilliatt anstillede disse undersøgelser, kunne man tydeligt se disse lave grunde, hvoraf nogle lå tørre, uden nogen afbrydelse løbe ud og forene sig.

"Manden" begrænsede og sluttede mod øst hele klippemassen, som de to Douvres gjorde det imod vest.

Set i fugleperspektiv lignede hele kæden en bugtet rosenkrans af skær; ved dens ene ende hævede Douvres sig, ved dens anden "Manden".

De to Douvreklipper var egentlig kun to gigantiske granitstenblokke, der næsten berørte hinanden og hævede sig lodret, som en hjelmkam, fra bjergryggen på bunden af oceanet. Udenfor afgrunden træffes disse umådelige bladvise afskallinger. Stormen og bølgerne havde aftakket denne kam som en sav. Man så kun toppen af den: det var klippen. Den lille gade, som orkanen havde kastet Durande ind i, var mellemrummet mellem disse kolossale stenblade.

Denne lille gade, der gik i zigzag som lynet, var omtrent lige bred på alle punkter. Det var oceanets værk. Den evige tummel frembringer ofte denne forunderlige regelmæssighed. Bølger skaber symmetri.

De to klippevægge stod hinanden så nær, at Durandes skrog netop udfyldte mellemrummet mellem dem. Da Lille Douvres top var krummet og bøjet udad, havde hjulkasserne netop kunnet få plads; i modsat fald ville de være blevet knust.

Den dobbelte facade af klipperne var hæslig. Når man, under sin undersøgelse af vandørkenen, kaldet oceanet, støder på ubekendte genstande, bliver alt overraskende og vanskabt. Hvad Gilliatt, oppe fra vraget, kunne se af indsnævringen, vakte rædsel. Der findes ofte i oceanets granitsvælg en besynderlig, permanent fremstilling af skibbrud. Douvreklippernes indsnævring har sin, og den er skrækkelig. Klippens oxid dannede hist og her på væggene røde pletter, der så ud som

levret blod. Det var som en blodig udsvedning fra et slagterhus. De hårde stenarter, der havde en forskellig farve, et sted fremkommet ved dekompositionen af metalliske amalgamer, blandet sammen i klippen, et andet sted ved skimmel, fremviste skrækkeligt purpurrødt, mistænkeligt grønt, gulrøde pletter af snavs, der fremkaldte tanker om mord og tilintetgørelse. Man troede, at man så den endnu fugtige mur i et bøddelkammer. Man kunne sige, at der endnu viste sig spor af knuste menneskelegemer; af den spidse klippe fik man et indtryk som af en forfærdelig dødskamp. På visse steder så det ud, som om dette blodbad havde fundet sted for nylig. Væggen var fugtig, og man skulle næsten antage det for umuligt at røre ved den med fingeren, uden at få denne fuld af blod. Ved foden af begge de parallelle skrænter, i højde med vandfladen eller under denne, eller i de tørre klippehuller, lå store runde flintesten, nogle skarlagenrøde, andre sorte eller violette, der lignede indvolde; man troede, man så friske lunger eller rådne levere. Det var, som om kæmpelegemer var blevet udtømt på dette sted. Lange røde tråde, som man kunne have antaget for hæslige udsvedninger, løb gennem granitten fra toppen til foden.

Den slags syn er almindelige nok i havets huler.

5. En stald til hesten

Gilliatt kendte klipper i det hele taget alt for godt til, at han ikke skulle have antaget Douvres for farlige. Frem for alt, som vi har sagt, måtte han se at få fartøjet i sikkerhed.

Det dobbelte rev, som i bugtninger strakte sig forbi Douvres, hang hist og her sammen med andre klipper, og man kunne

tænke sig, at der i disse måtte findes bugter og huler, som stod i forbindelse med den lille gade og hørte til den som grenene til en stamme.

Den nederste del af klipperne var dækket med tang, den øverste med mos. Tangen nåede lige højt på alle klipperne, og betegnede således vandlinjen under ebbe og flod. De steder, som ikke beskylledes af bølgerne, havde denne sølv- og guldfarve, som er det hvide og gule mos egen.

På enkelte steder var klipperne dækket med kegleformede muslingeskaller – granittens spedalskhed.

I klipperevnerne, der ikke beskylledes af vandet, så man huler, der var boret af søpindsvin. Dette med pigge bevæbnede dyr ruller rundt som en levende kugle, og dets skal er sammensat af over ti tusinde kalkplader, der er kunstfærdigt sammenføjede; dens mund kaldes, uvist af hvilken grund, diogeneslygten. Med sine fem tænder gnaver den huller i granitten og benytter dem som bolig. Det var i disse smutkroge, at de mennesker, der lever af, hvad havet kan kaste af sig, finder søpindsvinene. De skærer dem i fire dele og spiser dem, ligesom østers. Nogle belægger deres brød med deres bløde kød. Derfra stammer navnet *søæg*.

Under selve "Manden"s stejle skråning endte de fjerne toppe af de lave grunde, der under ebben ragede op over havet, med en slags vig, der næsten på alle sider var omgivet af klippevægge. Der måtte der åbenbart være en ankergrund. Gilliatt lagde mærke til denne vig. Den havde form af en hestesko, og var kun åben på én side, mod øst, den mindst farlige vindside i disse farvande. Der var ikke spor af bølgegang

i vigen. Denne bugt forekom Gilliatt passende, især da han i grunden ikke havde noget andet valg.

Hvis Gilliatt ville drage fordel af ebben, måtte han skynde sig.

Vejret holdt sig forresten smukt og roligt. Det frække hav var nu i godt humør.

Gilliatt steg ned igen, trak sko og strømper på, løste båden og stødte fra land. Han roede uden om klipperne.

Da han var kommet hen til "Manden", undersøgte han indløbet til vigen.

En umærkelig krusning af vandet, som kun en sømands øje kunne opdage, betegnede åbningen.

Gilliatt studerede et øjeblik de næsten ukendelige linjer, som viste sig i vandspejlet, roede derpå lidt tilbage, for at kunne vende bekvemt og slippe behændigt ind gennem indløbet, og hurtigt, med et eneste åretag, var han inde i den lille vig.

Han kastede loddet ud.

Ankergrunden var virkelig ypperlig.

Båden ville der være beskyttet mod næsten alle årstidens eventualiteter.

De frygteligste rev har sådanne fredelige kroge. De havne, man således træffer mellem klipperne, minder om beduinernes gæstfrihed; de er ærlige og sikre.

Gilliatt lagde båden så tæt op til "Manden", som han kunne, og kastede derpå begge sine ankre ud.

Da det var gjort, lagde han armene over kors og holdt råd med sig selv.

Båden var sikret; det problem var løst; men der var et andet. Hvor skulle han skaffe sig selv ly?

Der var to steder: Båden med sit ubekvemme kahytsrum og "Manden"s plateau, som det var let at nå op til.

Fra begge disse steder kunne man i ebbetiden, ved at springe fra klippe til klippe, nå næsten tørskoet hen til åbningen mellem de to Douvreklipper, hvor Durande sad fast.

Men ebben varer ikke længe, og den øvrige tid var han over to hundrede favne fjernet enten fra nattelejet eller fra vraget. At svømme mellem klipper er vanskeligt; går der bølger, er det umuligt.

Han måtte give afkald både på båden og på "Manden".

Der måtte dog være en plads på de nærliggende klipper.

De lavere toppe skjultes to gange om dagen under vandet.

De højere toppe oversprøjtedes til stadighed af skummet. En ubehagelig vask.

Der var kun vraget selv tilbage.

Kunne han opholde sig der?

Gilliatt håbede det.

6. Et værelse til den rejsende

En halv time senere steg Gilliatt, efter at han var vendt tilbage til vraget, fra fordækket ned på mellemdækket, og fra mellemdækket ned i lastrummet, idet han anstillede en grundigere undersøgelse end ved sit første besøg.

Ved hjælp af gangspillet havde han hejset den pakke, han havde dannet af bådens ladning, op på Durandes dæk. Gangspillet havde vist sig at være i meget god stand. Bomme til at dreje det med manglede han heller ikke. Gilliatt behøvede blot at vælge blandt denne masse af ruiner.

Blandt de sørgelige rester fandt han også en mejsel, der utvivlsomt var faldet ud af tømmermandens kuffert; med den forøgede han sin lille samling værktøj.

Desuden – for når man mangler meget, kommer alt til nytte – havde han sin kniv i lommen.

Gilliatt var hele dagen beskæftiget med at gøre vraget ryddeligt.

Ved aftenens frembrud var følgende blevet ham klart:

At vraget rystede, hver gang vinden tog fat i det. Dette skrog sitrede under hvert skridt, Gilliatt tog. Kun den del af skibet, der var indeklemt mellem klipperne, og i hvilken maskinen fandtes, var fast og sikker. Tværbjælkerne stemmede sig kraftigt op mod granitvæggene.

At slå sin bolig op i Durande var uforsigtigt. Det var at overlæsse den; og det var hans hensigt at gøre den lettere, ikke tungere.

At støtte sig på vraget, var netop det modsatte af, hvad han ville gøre.

Denne ruin gjorde fordring på, at der blev taget de største hensyn til den. Det var som en syg, der udånder. Vinden var stærk nok til at kunne behandle den groft.

Det var allerede slemt nok at skulle arbejde ombord på vraget. De nødvendige foranstaltninger, som krævedes til arbejdet, ville ganske sikkert anstrenge det, måske over dets kræfter.

Desuden, hvis der om natten, mens Gilliatt sov, skulle indtræffe en eller anden ulykke, ville det at være ombord på vraget være det samme som at gå til grunde med det. Ingen

hjælp var mulig, alt ville være forbi. For at kunne frelse skroget, måtte man være udenfor det.

At være udenfor det og i nærheden af det; det var problemet.

Vanskelighederne voksede.

Hvor skulle man finde ly under sådanne omstændigheder?

Gilliatt grundede.

Der var kun de to Douvres tilbage. De syntes ikke videre beboelige.

Nedenfor kunne man se en slags udvækst på Store Douvres plateau.

De opretstående klipper med en flad top, som Store Douvre og "Manden", har mistet den øverste spids. Man træffer dem hyppigt i bjerglandene og i oceanet. Nogle enkelte klipper, især dem ude i havet, har indsnit ligesom træer, der skal fældes. De ser ud, som om de har fået et slag med en økse. De er virkelig underkastet orkanens, denne havets brændehuggers vilkår.

Vandfladen er også skyld i meget andet. Derfra skriver alle de sår sig, som disse gamle granitblokke fremviser. Nogle af disse kolosser har fået hovedet skåret af.

Undertiden falder dette hoved ikke, uden at det er muligt at forklare, hvorledes det går til, men bliver liggende lemlæstet på den flade top. Det er et ingenlunde sjældent tilfælde. "Djævleklippen" på Guernsey og "Bordet" i Anweiler-dalen giver, under mest overraskende omstændigheder, beviser på denne forunderlige geologiske gåde.

Der var sandsynligvis hændt Store Douvre noget lignende.

Hvis den udvækst, man så oppe på plateauet, ikke var en naturlig krumning af stenblokken, måtte det nødvendigvis være resterne af en tidligere sammenstyrtet spids.

Måske var der en udhuling i dette stykke af klippen.

Et hul, hvor man kunne putte sig ned; andet fordrede Gilliatt ikke.

Men hvorledes skulle man komme op på plateauet? hvorledes skulle man klatre op ad denne lodrette væg, der var hård og fast som en flintesten, halvt dækket med et overtræk af slimede trådalger, og så ud, som om den var indgnedet med sæbe?

Der var mindst tredive fod fra Durandes dæk op til plateauet.

Gilliatt tog sit knudetov frem, hægtede dræget fast ved sit bælte, og gav sig til at bestige Lille Douvre. Efterhånden som han kom højere op, blev opstigningen vanskeligere. Han havde glemt at tage sine sko af, hvorfor det faldt ham overordentlig besværligt at holde sig fast på klippeskrænten. Der var akkurat plads til begge hans fødder. At opslå sin bolig der, ville have været vanskeligt. En søjlehelgen kunne måske have ladet sig nøje med det. Gilliatt gjorde større fordringer.

Lille Douvre bøjede sig over imod den store, hvorved den fik udseende af at være i færd med at hilse; og mellemrummet mellem de to Douvres, som ved foden var en snes fod, var her oppe ikke mere end otte eller ti fod.

Fra det sted, hvor Gilliatt stod, kunne han tydeligt overskue den udvækst, der til dels dækkede Store Douvres platform.

Denne platform hævede sig mindst tre favne over hans hoved.

En afgrund skilte ham fra den.

Lille Douvres stejle væg skjulte sig under ham.

Gilliatt løsnede knudetovet fra sit bælte, målte hurtigt med øjet afstanden og kastede dræget over på platformen.

Dræget kradsede hen ad klippen og slap så. Knudetovet med dræget ude i enden faldt ned under Gilliatts fødder langs med Lille Douvres væg. Gilliatt forsøgte nok engang, idet han kastede tovet længere frem og sigtede efter granitudvæksten, hvor han så en del ophøjninger og fordybninger.

Kastet sket så rask og behændigt, at hagen greb fast.

Gilliatt trak i tovet.

Klippestykket løsnede sig, og tovet faldt atter ned langs klippevæggen under Gilliatt.

For tredje gang kastede han dræget ud.

Det blev hængende.

Gilliatt trak i tovet. Det stod imod. Dræget havde haget sig fast.

Det havde grebet fast i en eller anden genstand på plateauet, som Gilliatt ikke kunne se.

Det gjaldt om at betro sit liv til denne ubekendte støtte.

Gilliatt nølede ikke.

Alt skyndede på ham. Han måtte derover så hurtigt som muligt.

Det var desuden næsten umuligt atter at stige ned på Durandes dæk for at tage andre forholdsregler. Hans fødder ville sandsynligvis glide, et fald var næsten uundgåeligt. Man stiger op, men man stiger ikke ned igen.

Gilliatt havde, som alle gode sømænd, sikre, bestemte bevægelser. Han udøvede aldrig sin kraft i urette tid. Hans anstrengelser svarede til, hvad han kunne yde. Deraf kunne man forklare sig de vidundere af kraft, han udførte med almindelige muskler; de tvehovedede muskler havde han fælles

med alle og enhver, men det var ikke tilfældet med hjertet. Til den fysiske energi føjede han den moralske energi.

Det var et frygteligt foretagende, han havde for.

At sætte over åbningen mellem de to Douvres, hængende i et tov: det var sagen.

Under selvopofrende eller pligtskyldige handlinger fremstiller ofte det spørgsmål sig, som Døden synes at opkaste.

"*Vil* du gøre dette?" siger Skyggen.

Gilliatt trak atter i tovet: Hagen holdt fast.

Gilliatt svøbte sit lommetørklæde om den venstre hånd, snurrede knudetovet om den højre, som han dækkede med den venstre, og idet han derpå satte den ene fod frem og med den anden gav et kraftigt sæt fra klippen, for at den stærke fart skulle hindre tovet i at sno sig, sprang han oppe fra Lille Douvre ned mod Store Douvres stejle væg.

Stødet var frygteligt.

Trods Gilliatts forsigtighed snoede tovet sig, og det var med skulderen, han stødte imod klippen.

Han prellede tilbage.

Nu stødte hænderne mod klippen. Lommetørklædet blev flået. Huden blev skrabet helt af hænderne; det var meget, de ikke blev knust.

Gilliatt blev et øjeblik hængende bedøvet.

I denne tilstand havde han dog imidlertid så meget besindelse, at han ikke slap tovet.

I nogen tid dinglede han frem og tilbage, uden at kunne gribe tovet med fødderne; endelig lykkedes det ham.

Da han var kommet til sig selv og holdt tovet fast mellem hænder og fødder, så han ned.

Han frygtede ikke for, at tovet skulle være for kort, da han mere end én gang havde benyttet det for at klavre op til de højeste klippetoppe. Det slæbte virkelig også hen ad Durandes dæk.

Da Gilliatt var vis på, at han kunne komme ned igen, klatrede han op.

Efter nogle få øjeblikkes forløb havde han nået plateauet.

Kun fugle havde sat deres fod der. Dette plateau var dækket af fugleskarn. Det var en uregelmæssig trapez, et brudstykke af denne kolossale granitprisme kaldet Store Douvre. Denne trapez var hul i midten som et fad. Regnens værk.

Gilliatt havde forresten gættet rigtigt. Ved trapezens sydlige hjørne så man flere ophobede klippestykker, sandsynligvis rester af den omstyrtede top. Disse klippestykker, der lignede en dynge vældige brosten, kunne et rovdyr, som havde forvildet sig her til denne top, godt være smuttet ind imellem. De lå hulter til bulter imellem hinanden, men holdt dog ligevægten; der fandtes de samme mellemrum som i en dynge grus. Der var hverken grotter eller huler, men huller som i en svamp. Et af disse huller kunne Gilliatt mageligt få plads i.

På bunden af det lå en bunke græs og mos. Gilliatt ville befinde sig der som i et hylster.

Indgangen til alkoven var to fod høj. Den blev smallere og smallere, jo længere man kom ind. Der findes sten-ligkister, som har denne form. Da stendyngen tårnede sig op imod sydvest, var hullet beskyttet mod bølgerne, men åbent for nordenvinden.

Gilliatt syntes godt om det.

De to problemer var løst; båden havde en havn, og han havde en bolig.

Det herlige ved denne bolig var, at den lå i nærheden af vraget.

Knudetovets dræg, der var faldet mellem to klippeblokke, holdt godt fast. Til yderligere sikkerhed lagde han en stor sten oven på det.

Nu kunne han frit give sig af med Durande.

Han havde sikret sig husly.

Store Douvre var hans hus; Durande var hans tømmerplads.

Komme og gå, stige op og stige ned, det var den simpleste ting af verden.

Han gled hurtigt ned ad knudetovet på dækket.

Det var smukt vejr, alt tegnede godt, han var tilfreds, han mærkede, at han begyndte at blive sulten.

Han tog sin kurv med fødevarerne frem, lukkede sin kniv op, skar sig en skive røget kød af, tog dertil et stykke af sit grove brød, drak en slurk vand og holdt et fortræffeligt aftensmåltid.

At handle godt og spise godt er to behagelige ting. En fyldt mave kan man sammenligne med en tilfreds samvittighed.

Da han var færdig med at spise, var dagen ved at gå på hæld. Han benyttede den smule tid, der endnu var tilovers, til at gøre vraget lettere, hvad det i høj grad trængte til.

Han havde tilbragt en del af dagen med at gennemrode alle resterne. Alt, hvad der kunne bruges, træ, jern, tovværk, sejl, lagde han til side i den solide ende af skibet, hvor maskinen fandtes. Det, han ikke havde brug for, kastede han i havet.

Bådens ladning, der var blevet hejset op på vraget, lå meget i vejen. Gilliatt lagde mærke til den niche, der fandtes i Lille

Douvre, ikke højere oppe, end at han kunne nå den med hånden. Man træffer undertiden disse naturlige skabe i klipperne. Han mente, at han nok kunne benytte denne niche som opbevaringssted. På bunden af den, helt inde ved væggen, satte han sine to kasser, den med værktøjet og den med klæderne, og de to poser med rugmel og beskøjter, og foran dem, måske lidt vel yderligt, men der var ikke mere plads, kurven med fødemidlerne.

Han havde været så fornuftig at tage fåreskindet, jakken med hætten og de tjærede benklæder ud af kisten.

For at forhindre vinden i at blæse tovet frem og tilbage, bandt han den nederste ende af det fast til et af katsporene i Durande.

Nu gjaldt det den øverste del af tovet. At fastbinde den nederste ende var godt nok, men han måtte frygte for, at platformens skarpe klippekant filede knudetovet over foroven.

Gilliatt rodede rundt i den bunke ruiner, han havde lagt til side, tog nogle stumper sejl frem, trak flere lange tråde ud af en gammel tovende og stak dem i lommen.

En sømand havde kunnet gætte, at han ville lægge en sarving om tovet for at forhindre det i at blive gennemfilet af klippen.

Efter at han havde forsynet sig med disse klude, trak han de tjærede benklæder på, tog jakken over matrosblusen, slog hætten tilbage, knyttede fåreskindet fast om halsen, og således indpakket greb han fat i tovet og klatrede op.

Trods sine iturevne hænder kom han hurtigt op på plateauet.

Det sidste dagskær udsluktes på den vestlige himmel. Natten lagde sig over havet. Kun toppen af Douvre oplystes endnu svagt.

Gilliatt benyttede dette sidste skær til at lægge sarvingen. Han snoede flere lag sejldug om det stykke af tovet, der hvilede på klippen, og hvert lag bandt han kabelgarn om. Det var noget lignende som den forbinding, skuespillerinder lægger om knæene, for at de ikke skal gøre ondt, når de knæler i femte akt.

Efter at sarvingen var lagt, rejste Gilliatt sig af sin bøjede stilling.

Mens han bandt sejldugsstumperne om knudetovet, havde han nogle øjeblikke hørt en forunderlig brusen i luften.

Denne brusen havde i den tavse aften megen lighed med den støj, der fremkommer ved en meget stor flagermus' vingeslag.

Gilliatt så i vejret.

En stor sort kreds drejede ovenover hans hoved på den dybe, hvide aftenhimmel.

På malerier fra ældre tider ser man disse kredse om helgenernes hoveder. De var imidlertid af guld på en mørk baggrund; denne var mørk på en lys baggrund. Det var ganske forunderligt. Man kunne have kaldt det Store Douvres natteglorie.

Denne kreds nærmede sig Gilliatt og derpå fjernede den sig, snart trak den sig sammen, snart udvidede den sig.

Det var måger, fregatfugle, søravne, suler, skarver, en sky af forskrækkede søfugle.

Store Douvre var sandsynligvis deres hvileplads om natten, og nu kom de for at slå sig til ro. Gilliatt havde lagt beslag på et værelse der. Denne uventede lejer foruroligede dem.

Et menneske dér, det havde de aldrig set før.

Den ængstelige flugt varede nogen tid.

De syntes at vente på, at Gilliatt skulle gå sin vej.

Tankefuld fulgte Gilliatt dem med øjnene.

Den flyvende kreds fattede endelig en beslutning. Cirklen blev pludselig til en spiral, og denne sky af fugle slog ned på "Manden": den modsatte ende af skærene.

Der syntes de at holde en rådslagning. Mens Gilliatt strakte sig ud i sit granithylster og lagde en sten under sit hoved som pude, hørte han fuglene uafbrudt tale med hinanden, idet enhver skreg med sit næb.

Endelig tav de; de faldt i søvn på deres klippe, og Gilliatt på sin.

7. Importunæque volucres

Gilliatt sov godt. Han frøs imidlertid og vågnede derved et par gange. Han lå naturligvis med fødderne mod den smalleste ende af hylsteret og hovedet ud mod indgangen. Det var ikke faldet ham ind at tage en mængde flintesten ud af sin seng, og de skar ham og hjalp ham ingenlunde til at sove bedre.

Af og til åbnede han øjnene.

Fra tid til anden hørte han stærke skrald. Det var havet, der steg og trængte ind i klipperne med en larm som kanonskud.

Hele Gilliatts omgivelse havde noget overordentligt, kimæreagtigt ved sig. Hertil kom den halvt forunderlige nat, han troede sig hensat i det umuliges rige. Han sagde til sig selv: "Jeg drømmer."

Så sov han ind igen, og i drømmen var han da i "*Bû de la Rue*", i *Bravées*, i Saint-Sampson; han hørte Déruchette synge; han holdt det for virkelighed. Så længe han sov, troede han, at han var vågen; når han vågnede, troede han, at han sov.

Hen ad midnat lød der en stærk brusen i luften. Gilliatt havde, halvt sovende, en ubestemt forestilling om det. Det var sandsynligvis vinden, der rejste sig.

Engang, da en kuldegysen vækkede ham, lukkede han øjnene lidt højere op end ellers. Der havde samlet sig væld ige skyer i zenith; månen skjulte sig, og en stor stjerne løb efter den.

Gilliatts ånd var omtåget af drømme, og dette hjernespind bragte forvirring i nattens vilde billeder.

Ved daggry var han iskold og sov fast.

Morgenrøden vækkede ham af den måske farlige søvn. Hans alkove vendte mod øst.

Gilliatt gabte, strakte sig, og kravlede ud af sit hul.

Han havde sovet så godt, at han i begyndelsen ikke vidste, hvor han var.

Lidt efter lidt kom han dog til besindelse og det i den grad, at han udbrød: "Til frokosten!"

Vejret var roligt, himlen kold og klar, der sås ikke en sky. Nattens kost havde fejet horisonten over, solen hævede sig i sin pragt. Det var nok en smuk dag, som begyndte. Gilliatt følte sig glad.

Han tog sin jakke og sine tjærede benklæder af, rullede dem ind i fåreskindet med ulden indad, slog et stykke reb om bylten og stak den ind i hullet, for at den ikke skulle blive våd i tilfælde af regn.

Derpå redte han sin seng, det vil sige, kastede flintestenene ud.

Efter at det var gjort, lod han sig glide ned ad tovet til dækket af Durande og skyndte sig hen til nichen, hvor han gemt kurven med fødemidlerne.

Kurven var der ikke længere. Da den havde stået meget yderligt, havde vinden om natten ført den med sig og kastet den i havet.

Den tilkendegav den hensigt at ville forsvare sig.

Vinden måtte have haft en vis vilje og en vis ondskabsfuldhed, siden den ville opsøge denne kurv.

Det var en begyndelse på fjendtlighederne. Det så Gilliatt nok.

Det falder vanskeligt, når man lever på en fortrolig fod med havet, ikke at betragte vinden og klipperne som personligheder.

Foruden sine beskøjter og rugmelet havde Gilliatt kun muslinger, som den skibbrudne, der var død af sult på "Manden", havde fristet livet ved nogen tid.

Der kunne ikke være tale om at fiske. Fisken, der er en fjende af stød, skyer brændingerne; ruser og garn kan ikke benyttes mellem rev.

Gilliatt spiste nogle muslinger, som han med meget besvær fik løsnet fra klippen. Han havde ved den lejlighed nær knækket bladet på sin kniv.

Mens han nød denne tarvelige morgenmad, hørte han en besynderlig larm ude på havet. Han kastede blikket derhen.

Det var fuglesværmen, der skrigende, larmende, baskende med vingerne havde nedladt sig på en af de lave klipper. Alle myldrede de sammen på ét punkt. Denne flok næb og kløer rev og sled i noget.

Dette noget var Gilliatts kurv.

Kurven, der af vinden var blevet slynget mod en klippespids, var revnet. Fuglene havde skyndt sig til. De førte bort med sig i

næbene alle slags sønderrevne rester. Gilliatt kunne på afstand genkende sit røgede oksekød og sin stokfisk.

Fuglene begyndte nu også kampen. De øvede gengæld. Gilliatt havde taget deres natteleje; de tog hans mad.

8. Klippen, og måden at benytte den på

En uge gik.

Skønt det var den regnfulde årstid, regnede det ikke, hvilket glædede Gilliatt meget.

Hvad han forresten foretog sig, overskred, i det mindste tilsyneladende, menneskelige kræfter. Der var så liden udsigt til et heldigt udfald, at forsøget syntes galmandsværk.

Først når man skal lægge hånd på værket, ser man, hvor vanskeligt og farligt det er. Intet kan sammenlignes med at skulle begynde på noget, når man ser, at det vil blive vanskeligt at fuldende det. Enhver begyndelse er besværlig. Det første skridt, man gør, er en ubønhørlig angiver; vanskeligheden, man rører ved, stikker som en torn.

Gilliatt mødte straks hindringer.

For at kunne fri Durandes maskine ud af dens beklemte stilling, for at kunne forsøge, med liden udsigt til et heldigt udfald, et sådant foretagende på et sådant sted og på en sådan årstid, skulle man tro, at en hel flok mænd havde været nødvendig; Gilliatt var alene; man skulle bruge alle slags tømmerredskaber og maskiner, Gilliatt havde en sav, en økse, en mejsel og en hammer; der behøvedes et godt værksted og en god hytte, Gilliatt havde ikke tag over hovedet; man måtte have levnedsmidler, Gilliatt havde ikke engang et stykke brød.

Den, som i den første uge havde set Gilliatt arbejde på klippen, ville ikke have kunnet fatte, hvad han havde til hensigt. Han lod til ganske at have glemt Durande og begge Douvreklipperne. Han var alene beskæftiget med, hvad der fandtes på skærene; han var, som det syntes, fuldstændig optaget af den beskæftigelse at redde de sørgelige rester af vraget. Under ebben skyndte han sig at berøve revene alt, hvad skibbruddet havde skænket dem. Han gik fra klippe til klippe og opsamlede, hvad havet havde givet fra sig, sejlstumper, tovender, jernstykker, træsplinter, rester af skibsbeklædningen, knækkede ræer, hist en bjælke og en kæde og her en trisse.

På samme tid undersøgte han alle de fordybninger, der fandtes. Ingen var beboelige, til Gilliatts store skuffelse, for han frøs om natten oppe på Store Douvres og kunne nok have ønsket at få en bedre lejlighed.

To af disse fordybninger var rummelige nok; skønt de på alle sider var skrå og ujævne, kunne man dog stå oprejst i dem og gå frem og tilbage. Regnen og vinden havde frit indpas, men bølgerne kunne dog ikke nå dem. De lå tæt ved Lille Douvre, og man kunne komme ind i dem, hvis det skulle være.

Gilliatt bestemte, at den ene skulle være et magasin og den anden en smedje.

Alle de råbånd eg sejsereb, han kunne få fat i, benyttede han til snøre om de reddede genstande, som han lagde i bundter og bylte. Disse, en slags vareballer, slæbte han over skærene hen til magasinet, for at havet, når det steg, ikke skulle skylle dem bort.

I et hul i en klippe havde han en takkel, ved hvis hjælp han kunne slæbe selv store bjælker afsted.

På samme måde halede han mange stykker jernkætting op af havet, der lå spredt hist og her på skærene.

Gilliatt lagde en forbavsende udholdenhed for dagen ved dette arbejde. Han gjorde alt, hvad han ville gøre. Intet kan modstå den utrættelige myre.

Mod ugens slutning havde Gilliatt fået alle disse rester samlet i sin granithule og ordnet på en vis måde. Der var en krog til halsene og en krog til skødene; buglinerne var ikke blandet sammen med faldene, rakkeklåderne var ordnet efter hullernes antal, røringen på de sønderbrudte ankerringe var omhyggeligt viklet op og lå opskudt i bugter; blokkene, som ikke havde hjul, var skilt fra trisserne; drejerne, bagstagene, nedhalerne, skildpadderne, toprebene, æselørene, rakkerne, stoppene, bommene lå på deres bestemte plads, forudsat at de ikke var fuldstændig ødelagt ved skibbruddet; alt tømmerværket, tværtræer, støtter, æselhoveder, halvporte, skåler, klamper fandtes i en bunke for sig selv; så ofte det havde været muligt, havde han føjet plankestykkerne og underbeklædningen ind i hinanden; rebsejsingerne lå ikke blandet sammen med kabellarsejsingerne, hanefødderne ikke med varpene, blokkene med bardunerne ikke med blokkene med det hvide, utjærede tovværk, stykkerne af plankegangen ikke med stykkerne af forhudningen.

I en krog lå en del af Durandes svigtning, som dannede en fortsættelse af stængevantene og pyttingsvantene.

Enhver stump havde sin plads. Hele vraget lå der ordnet og etiketteret. Det var en slags kaos i magasin.

Et mellemstængestagsejl, der rigtignok var meget hullet, var udbredt over alt det, der kunne tage skade af regnen.

Hvor stærkt end forskibet var blevet ramponeret, var det dog lykkedes Gilliatt at frelse to kranbjælker med deres tre huller til blokkene.

Han fandt bugsprydet igen, og det kostede ham megen anstrengelse at få det frigjort fra surringerne. Denne masse utjæret tovværk kunne komme ham til megen nytte.

Han fik ligeledes fat i det lille anker, som var blevet liggende i en fordybning mellem skærene, hvor det kom til syne under ebben.

I det aflukke, der havde været Tangrouilles kahyt, fandt han et stykke kridt, og gemte det omhyggeligt. Han kunne måske komme til at få brug for at afsætte mærker.

En læderpøs i ildebrandstilfælde og flere baljer i temmelig god stand fuldstændiggjorde hans samling.

Det, der var blevet tilbage af Durandes kulforråd blev bragt ind i magasinet.

Efter otte dages forløb var han færdig med at redde. Skærene var renset, og Durande var lettet. Der var nu kun maskinen tilbage i vraget.

Det stykke af forskibets væg, som hang ved agterskibet, besværede ikke vraget. Det blev understøttet af en fremspringende stenblok og kunne således ikke rive og slide i vraget. Det var desuden et vældigt stykke, tungt at slæbe afsted med, og for stort for magasinet. Det så ud som en tømmerflåde. Gilliatt lod det blive, hvor det var.

Gilliatt, der var fuldstændig optaget af dette arbejde, søgte forgæves efter Durandes galionsfigur. Det var en af de ting, bølgerne havde bortført for stedse. Gilliatt havde gerne givet

begge sine arme, hvis han ikke havde haft så meget brug for dem, for at finde den igen.

Ved indgangen til magasinet og udenfor det så man to bunker udskud – en masse jern, som var godt til at smede om, og en masse træ, som var godt til at brænde.

Gilliatt arbejdede fra daggry. Når man undtager nogle få timers søvn, nød han ellers ikke nogen hvile.

Fuglene, der fløj hid og did, betragtede ham, mens han arbejdede.

9. Smedjen

Da magasinet var i orden, tog Gilliatt fat på smedjen.

Den anden fordybning, Gilliatt havde valgt, dannede en slags temmelig dyb hule. Først havde han tænkt på at ville vælge den til sin bolig; men nordøstenvinden, der uophørligt tudede igennem den, fik ham til at give afkald på den.

Denne blæst var årsagen til, at han valgte den til smedje. Kunne denne hule ikke være soveværelse, ville han bruge den til værksted. At tage forhindringerne i sin tjeneste, det er et langt skridt fremad mod sejren.

Vinden var Gilliatts fjende; Gilliatt gjorde den til sin tjener.

Det, man siger om visse mennesker: at de kan lidt af hvert, men ikke er gode til noget af det, kan man også sige om huler. De holder ikke, hvad de lover. Den hule dér kunne være et badeværelse, men vandet løber ud; dén der er en stue, men der mangler et loft; den kunne være skibsdrengens lukaf, men er altid fugtig; og endnu en anden er en lænestol, men af sten.

Smedjen, som Gilliatt ville opføre, var allerede groft hugget til fra naturens side; men det ville blive meget vanskeligt at

forme dette udkast til det, man ønskede: at omdanne det til et værksted. Tilfældet havde af tre-fire store stenblokke, der var udhulet til en slags tragt, dannet en vældig blæsebælg; den var selv disse blæsebælge, som giver 98.000 kubikmeter luft i hvert pust, langt overlegen i styrke. Dette var noget ganske andet. Orkanens omfang lader sig ikke måle.

Dette overmål af kraft var en ulempe; det ville blive vanskeligt at regulere.

Hulen havde forresten to mangler; luften strømmede igennem den, og det gjorde vandet også.

Det var ikke havet, som strømmede ind; det var en lille bæk, som mere dryppede end løb.

Bølgeskummet, som ustandselig blev kastet ind over skæret, somme tider mere end hundrede fod i vejret, havde fyldt en slags naturlig brønd øverst på klippen. Når dette reservoir blev overfyldt, dannedes der et lille vandfald, omtrent en tomme bredt og fire eller fem meter højt. Fra tid til anden kastede en forbipasserende sky også en skylle ned i denne uudtømmelige og altid lige overfyldte brønd. Vandet var brakt og udrikkeligt, men klart og gennemsigtigt, selv om det var salt.

Gilliatt fandt på at bruge denne miniature-elv til at tæmme luftstrømmen. Det lykkedes ham at konstruere en blæser, som ikke var helt så fuldkommen som den, man nu til dags kalder en "*cagniardel*", men heller ikke så primitiv som den, man før i tiden i Pyrenæerne kaldte en "*snabel*". Alt, hvad han brugte, var en tragt og to-tre rør af træ, som han havde spigret hastigt sammen, og hvoraf den ene var udstyret med en hane. Som tidligere nævnt var Gilliatt jo både lidt af en smed og lidt af en mekaniker.

Han havde rugmel; af det fremstillede han en slags lim; han havde tovværk, som han trevlede op til blår. Med limen og blåren og nogle træstumper stoppede han alle hulens sprækker til; kun allerøverst lod han et lille luftrør være frit, som han havde lavet af en stump rør, han havde fundet ombord på Durande. Dette luftrør lå horisontalt på en stenblok, som Gilliatt brugte til essen i sin smedje. Røret kunne om nødvendigt tilstoppes med en prop.

Da det var gjort, stablede Gilliatt kul og træ op på dette ildsted, slog fyrstålet mod klippen, lod gnisten falde ned på en håndfuld blår og med den antændte blår stak han ild i træet og kullene.

Han prøvede blæsebælgen. Den virkede ypperligt.

Gilliatt følte en kyklopisk stolthed ved at have gjort sig til herre over luften, vandet og ilden.

Herre over luften; han havde givet vinden en slags lunge, frembragt et åndedrætsredskab i granitten og forvandlet vinden til sagte pust.

Herre over vandet; af det lille vandfald havde han dannet en sugesnabel.

Herre over ilden; af denne våde klippe havde han fået gnisten til at springe frem.

Da fordybningen næsten lå under åben himmel, trak røgen frit ud og sværtede de stejle skrænter. Disse klipper, som man skulle have troet kun var bestemte til at oversprøjtes af skummet, lærte nu sod at kende.

Til ambolt valgte Gilliatt en stor sten, der havde løsnet sig fra klippen, og som både havde den form og de dimensioner, han ønskede. Det var troglodytternes antikke stenambolt.

Overfladen, som bølgerne havde glattet, var næsten hård som stål.

Gilliatt ærgrede sig over, at han ikke havde taget sin ambolt med sig. Da han var uvidende om, at Durande var blevet revet midt over, havde han gjort regning på at finde alt tømmermandens værktøj ombord på skibet. Men det var netop forstavnen, hvor disse redskaber fandtes, der var blevet revet bort.

De to fordybninger i klippen lå ved siden af hinanden. Magasinet og smedjen stod i indbyrdes forbindelse.

Hver aften, når dagens værk var endt, spiste Gilliatt til aftensmad et stykke beskøjt, opblødt i vand, med en musling eller nogle havkastanjer til; det var det eneste, han kunne få fat i på disse skær, og rystende af kulde klatrede han derpå op af sit knudetov til hullet på Store Douvre.

Det abstrakte liv, Gilliatt førte, blev endnu mere abstrakt ved den materielle beskæftigelse. En forhøjet realitet forvirrer. Det legemlige arbejde med dets utallige detaljer formindskede ikke Gilliatts bestyrtelse over at befinde sig der og gøre det, han gjorde. Som regel er den materielle træthed et bånd, der drager os mod jorden; men det besynderlige arbejde, Gilliatt havde påtaget sig, holdt ham i en slags ideel og tågeagtig region. Undertiden forekom det ham, at han svævede i skyerne.

Til andre tider syntes han, at hans værktøj var våben. Han havde en besynderlig følelse af et skjult angreb, som han slog tilbage eller også kom i forkøbet. Flette tovværk, trække trådene ud af et sejl, støtte to tykke egeplanker, var at skabe krigsmaskiner. Den minutiøse omhu, han viste for at frelse, hvad der kunne frelses, syntes han lignede forsigtighedsregler

mod intelligente, men slet skjulte angreb. Gilliatt kendte ikke de ord, som udtrykte ideerne, men han fattede ideerne. Med hver dag gjorde den følelse sig stærkere gældende hos ham, at han snarere var kriger end arbejder.

Han var der som betvinger. Det fattede han næsten. En forunderlig åndsklarhed.

Desuden var han på alle sider, så langt han kunne øjne, omgivet af den uendelige drøm om det spildte arbejde. Intet er mere forvirrende end at se kræfterne svirre vidtløftige og meningsløse rundt i uendeligheden. Man søger efter et mål. Luften, som altid er i bevægelse, det utrættelige hav, skyerne, der ser ud som om de altid har travlt, alle disse vældige, hemmelighedsfulde anstrengelser, hele denne krampagtige virksomhed, det er et problem. Hvad er det, denne stadige rystelse udretter? Hvad bygger disse orkanstød op? Hvad tjener de til, alle disse dumpe drøn, denne hulken, disse hyl? Hvilken hensigt tjener al denne støj? Disse spørgsmål er som havets flod og ebbe: de kommer altid igen. Gilliatt vidste, hvad han gjorde; men havets ustandselige uro var ham en gåde, som aldrig forlod hans tanker. Ubevidst, mekanisk, uvilkårligt, som en følge af de indtryk, som uimodståeligt påtrængte sig ham, sammenlignede Gilliatt i sine drømme sit eget arbejde med havets vældige, unyttige arbejde. Men hvordan skulle det også være muligt, når han var, hvor han var, at lade være med at prøve at forstå bølgernes mysterium? Hvordan var det muligt at lade være med at tænke over bølgernes evige hæven og sænken, skumfrådens raseri, skærenes umærkelige afslidning, vindens afsindige skrig? Denne evindelige gentagelse, hvor skyernes

Danaïder fylder havets vældige kar, alt dette slid til ingen verdens nytte – hvilken rædsel er det ikke for tanken?

Til ingen nytte? Nej. Men du, du store ukendte, kun du ved hvorfor.

10. Opdaget

Et skær, som ligger i nærheden af kysten, får af og til besøg af mennesker, et skær ude i det åbne hav, aldrig. Hvad skulle mennesker dog der? Det er jo ikke en ø, det er ikke muligt at finde noget at opretholde livet med; der findes hverken frugttræer eller græsgange, eller kilder med vand, der kan drikkes. Det er en nøgen plet i en ødemark. Det er et bjerg med en del over vandet og en del under. Intet andet end skibbrudne finder derhen.

Den slags skær, som i det gamle sømandssprog kaldes "isolerede", er, som vi allerede før har sagt, mærkelige steder. Havet er ensomt her. Det gør, hvad det har lyst til. Intet menneskeligt væsen forstyrrer det. Havet er bange for mennesket; det nærer mistro til det; det skjuler for det, hvad det agter at gøre. Ved skæret er det trygt og roligt; der kommer mennesket ikke. Der vil havets monolog ikke blive forstyrret. Det arbejder på klippen, reparerer hvad der går i stykker, hvæsser dens spidser, giver den nye, klæder den på og holder den pæn og ordentlig. Det gennemborer klipper, fjerner de løse sten, vasker den hårde klippe blank, fjerner kødet og lader kun skelettet blive tilbage, graver, dissekerer, borer, sprænger, laver kanaler, sætter de lukkede gange i forbindelse med hinanden, fylder klippen med små celler, så den kommer til at ligne en stor svamp, udhuler den, hugger den smukt til udenpå. Dybt

inde i denne klippe, som det behersker, bygger det sig grotter, templer, paladser, der har det en pragtfuld og hæslig vegetation, dannet af flydende græsarter, der bider, og uhyrer, der har slået rod; det skjuler i vandets skygge denne skrækkelige pragt. I den øde klippe er der ingen, der holder øje med det, ingen udspionerer det og bringer forstyrrelse ind i det; det afslører der efter behag sin hemmelighedsfulde side, utilgængelig for mennesket. Der gemmer det sine levende og skrækkelige udtømmelser. Alt det ubekendte ved havet findes her.

Forbjergene, odderne, næssene, skærene, revene er hele bygninger. Den geologiske formation er kun lille i sammenligning med havets formation. Klipperne, disse bølgernes huse, tilhører en hemmelighedsfuld kunst, som forfatteren til dette værk har kaldt "naturens kunst"; de er opført i en storslået stil. Det tilfældige synes der at være fremkommet ved en bestemt vilje. Disse bygninger har mangfoldige former. Man ser der polyphusenes forvirrede sammensætning, katedralens højhed, pagodens ekstravagance, bjergets vældige dimensioner juvelerarbejdets sirlighed, gravstedets rædsel. Der findes celler som i en hvepserede, aflukker som i et menageri, tunneller som i et muldvarpeskud, fangehuller som i en bastille, baghold som i en lejr. Der findes barrikaderede porte, overhuggede søjler, hældende tårne, sammenstyrtede broer. Deres afdelinger er utilgængelige, dér kan kun fuglene komme til, og dér fiskene. Deres arkitektoniske ydre forvandles, går i ét, bestyrker og benægter ligevægtslæren, er i færd med at styrte sammen, standser pludselig, begynder som arkivolte, afsluttes som arkitrav; blok

på blok. En særegen dynamik løser sine problemer der. Svimlende buegange hænger truende ud, men de falder ikke. Man forstår ikke, hvordan disse bygninger hænger sammen. Over alt ludende vægge, overbygninger, laguner, vanvittige spænd; lovene for dette Babel er ikke til at fatte; det ukendte, denne vældige arkitekt, beregner intet, men har altid heldet med sig; klipperne, der er bygget sammen i et stort virvar, er et monument over det vidunderlige; ingen logik, blot en uendelig ligevægt. Det er mere end solidt, det er evigt. Men samtidig er det vild uorden; bølgens uro synes at have smittet granitten: et skær er den forstenede storm. Intet virker så enerverende som disse bygningsværker, der hele tiden ser ud, som de vil falde sammen, men som alligevel bliver stående. Alt støtter sig selv og modarbejder sig selv.

Det er en kamp mellem linjer, og kampens resultat bliver en bygning.

Det er let at se, at de to gamle fjender, havet og stormen, har arbejdet sammen.

Denne form for arkitektur har skabt mesterværker; Douvreklipperne er et af dem.

Disse klipper havde havet opført og gjort fuldkomne med en rørende omhu. Flere af mundingerne til labyrinterne lå over vandet, når det var ebbe. Man kunne trænge derind; men det var ikke ganske ufarligt.

For sit redningsarbejdes skyld var Gilliatt nødt til at undersøge alle disse grotter. Der var ikke en af dem, som ikke var skrækkelig. Over alt i disse huler genfandt han, blot i en endnu større målestok, det samme uhyggelige præg af slagtehus, som fandtes på de to Douvres. Den, som ikke har set

disse naturens grufulde fresker på granitvæggene i disse grotter, kan ikke gøre sig nogen forestilling om, hvordan de er.

Disse grotter var lumske; man måtte tage sig godt i agt og ikke dvæle derinde. Pludselig kom havet fossende ind og fyldte hulen op lige til loftet.

Der var muslinger i massevis.

Vældige bunker af rullesten lå ophobet inderst i hulerne. Mange af disse sten vejede over et ton. Der var alle farver og alle størrelser, de fleste blodrøde; nogle havde en belægning af hårede, slimede alger og lignede store grønne muldvarpe, som gravede i klippen.

Flere af disse grotter endte brat med en høj hvælving. Andre var som blodårer i et mystisk åresystem; de strakte sig dybt ind i klippen i sorte, krogede gange. Det var afgrundens gader og veje. Efter som disse gange blev stadig mere trange, var det umuligt for et menneske at trænge derind. Tændte man et lys, så man intet andet end sorte, fugtige vægge.

Som vi allerede har nævnt, var der to ting, som drev Gilliatt ud på sådanne opdagelsesrejser: for det første søgte han efter vragrester, som kunne blive nyttige for ham, og for det andet ledte han efter krabber og hummere, som han kunne spise. Det var begyndt at blive småt med muslinger på Douvreskæret.

Gangen var så trang, at det næsten var umuligt at komme ind i den. Gilliatt så et lille glimt af dagslys allerlængst inde i hulen; han gjorde sig så lille som muligt og pressede sig så langt ind, han kunne.

Uden at vide det, befandt han sig inde i den klippe, som Clubin havde sat Durande på grund på. Gilliatt befandt sig lige under denne spids.

Udenpå var klippen stejl og utilgængelig; men indeni var den hugget til. Den havde gallerier, brønde og kamre som en ægyptisk kongegrav. Det var en af de mest indviklede af alle de labyrinter, som havet nogensinde havde gravet. Gangene i dette undervandspalads stod sandsynligvis i forbindelse med havet gennem mere end én åbning. Nogen af disse lå tæt ved havoverfladen, og ved ebbetid spærrede de deres gab op. Andre derimod lå dybere ned og viste sig aldrig. Det var netop på dette sted, at Clubin havde kastet sig havet, men det vidste Gilliatt ikke.

Ind i denne krokodillehule, hvor der ganske vist ikke var nogen krokodiller at frygte, trængte Gilliatt sig; han slog ustandselig hovedet mod klippevæggen, krøb sammen, rejste sig igen, mistede fodfæstet, fandt det igen, og kom kun langsomt og med den allerstørste vanskelighed fremad. Lidt efter lidt blev gangen bredere, der blev lidt lysere, og pludselig stod han i den mærkeligste grotte.

11. Det indre af et undervandspalads

Dette svage lys passede Gilliatt udmærket.

Endnu et skridt, og han var faldet ned i en måske bundløs sø. Vandet i disse grotter er så isnende koldt og virker næsten øjeblikkeligt lammende, så selv den bedste svømmer ofte drukner i det.

Det er for øvrigt ikke muligt at klatre over de lodrette vægge, man er muret inde imellem.

Gilliatt standsede brat; gangen han kom ud af, mundede ud i en smal, slimet afsats, en slags hylde midt på en glat væg. Gilliatt lænede sig ind mod væggen og så sig om.

Han befandt sig i en stor grotte. Over sig havde han noget, der lignede indersiden af et kranium. Dette kranium så ud, som om det for nylig var blevet dissekeret. Furerne i klippen så ud som fordybningerne og de takkede sammenføjninger i en hjerneskal. Loftet var af sten, gulvet af vand. Vandfladen, som af tidevandet blev holdt i en langsom, bølgende bevægelse, lignede store, drivende gulvfliser. Grotten var lukket til alle sider, der var ikke et glughul, ikke et lufthul. Lyset kom nedefra, gennem vandet. Det var et uhyggeligt lys.

Gilliatts øjne havde vænnet sig til mørket, mens han krøb gennem gangen, så han kunne tydeligt skelne alting ved dette svage lys.

Han havde mere end én gang besøgt Plémontgrotterne på Jersey, Le Creux-Maillé på Guernsey og "Butikkerne" på Sark, der blev kaldt således, fordi smuglerne plejede at skjule deres gods der; men ingen af disse vidunderlige grotter kunne sammenlignes med det kammer, hvor han stod nu.

Lige foran sig, under vandfladen, så Gilliatt en slags oversvømmet buegang. Denne bue, som havet havde tildannet som en naturlig spidsbue, lyste frem mellem sine to dybe, sorte piller. Det var gennem denne undersøiske søjleport, at lyset fra det åbne hav trængte ind i hulen. Et mærkeligt lys, som kom ind gennem en tildækket dør.

Dette lys bredte sig under vandfladen som en vældig vifte og blev kastet tilbage fra klippen. De retlinjede stråler var delt i lange, lige bånd, som aftegnede sig mod den mørke baggrund med et stærkere eller mattere skær, alt efter som det ramte fremspring eller fordybninger, og lignede store glasskiver, der var anbragt i en bestemt afstand fra hinanden. Det var lyset i

grotten, men et lys af en hidtil ukendt art. I det svage lys fandtes ikke noget af vort dagslys; man kunne næsten tro, man var kommet til en anden klode. Lyset var en gåde; man syntes næsten at man så den grønne glans i øjet på en sfinks.

Denne grotte lignede det indre af et vældigt kranium. Hvælvingen var hovedskallen og afsatsen munden; øjenhulerne manglede. Den mund, som slugte og udspyede tidevandet, drak lyset og udspyede galde.

Visse kloge og onde mennesker har en vis lighed med denne mund. Når solstrålerne gik ind gennem denne søjleport, som var spærret af en tyk rude af havvand, blev den grøn som en lysstråle fra Aldebaran. Vandet fik derved lighed med en smeltet smaragd; en nuance af akvamarin, uendelig blød og fin, lå udbredt over hele grotten. Hvælvingen med sine revner lignede næsten hjernemasse, og deres forgreninger lignede et vældigt net af nerver med et mildt skær af krysopras over sig. De lette lysstråler, som blev kastet tilbage mod hvælvingen, opløstes og smeltede ustandselig sammen i den mystiske runddans, deres gyldne net opførte.

Denne dans havde noget spøgelsesagtigt over sig. Man kunne fristes til at spørge sig selv, hvilke længsler eller opfyldte ønsker, der gjorde dette vidunderlige, levende ildnet så glad.

Ned fra hvælvingen hang der lange, fine plantetråde, som sandsynligvis havde deres rødder i en eller anden vandpyt, der lå oven på den gennembrudte granit; i deres yderste spidser hang der en vanddråbe. Disse perler faldt med en sagte, plaskende lyd ned i afgrunden.

Det indtryk, man fik af det hele, var ubeskrivelig. Man kunne ikke forestille sig noget mere pragtfuldt, eller noget mere

dystert.

Man kunne næsten sige, at det var et palads, der var viet den sejrende død.

12. Hvad man ser og hvad man aner derinde

Et mørke, som blænder; sådan var dette forbavsende sted.

Man mærkede havets pulsslag i denne grotte. Når havet steg eller sank udenfor, så gik vandspejlet herinde op og ned med samme regelmæssighed som et åndedrag. Man syntes at ane en levende sjæl i denne vældige membran, som tavs hævede og sænkede sig.

Vandet var vidunderlig klart, og Gilliatt kunne fra sit standpunkt tydeligt skelne ujævnheder i klippen, der hvor den grønne tone blev mørkere. Nogen steder sås sorte pletter, der sandsynligvis betegnede bundløse afgrunde.

På begge sider af den undersøiske søjleport kunne man se de dunkle konturer af andre, lavere buer, fulde af skygger. Det var som en slags lave sidebygninger til midtergrotten. Måske var de tilgængelige, når vandstanden var meget lav.

Hist og her under vandfladen voksede der søgræs, som var mere en meter langt. Det var hele skove af tang.

Hulens vægge var både over og under vandet, lige fra den øverste spids af hvælvingen og så langt ned, øjet kunne nå, tapetseret med denne oceanets vidunderlige vegetation, som menneskets øje så sjældent få lov at skue, og som de gamle spanske sømænd kaldte *praderias del mar*. En slags kraftigt mos, som havde alle olivenens farvevekslinger, skjulte granittens ujævnheder. Ned fra væggene hang der lange tangstrimler,

fiskernes barometre. Det hemmelighedsfulde åndedrag fra hulen satte disse skinnende strimler i bevægelse.

Under denne vegetation skiftevis skjulte og viste sig de mest sjældne ædelstene fra havets smykkeskrin: stjernekoraller, muslingeskaller, sneglehuse, struthiolarier og de tårnformede ceriter. Albueskællenes klokker, der lignede bitte små huse, hang over alt på klippen og samlede sig i landsbyer, hvor skallusene, disse havets skarabæer, trillede gennem gaderne. Da småsten havde svært ved at komme ind i denne hule, havde muslingerne taget deres tilflugt til den. Muslingerne er virkelige grandseigneurs, overbroderede og snorebesatte holder de sig på afstand af småstenenes ukultiverede pøbel. Fra nogle steder i vandet, hvor muslingerne havde samlet sig i store, skinnende flokke, strålede der et lys af perlemor og guld.

På grottens væg, lige over vandlinjen, sad en mærkværdig og pragtfuld plante hæftet som fæste for tangtæppet. Denne plante var trævlet, busket og næsten sort, den så meget rodet ud, over alt besat med utallige små azurblå blomster. I vandet så det ud som om disse blomster brændte; det var som blå flammer, der slikkede op ad hulens væg. Over vandet var de blomster, under vandet safirer; efterhånden som vandet steg, blev hulens væg beklædt med skinnende juveler.

Hver gang bølgen hævede sig, lyste blomsterne; hver gang den sænkede sig, slukkedes de. Er menneskets skæbne ikke på samme måde? Bølgen hæver sig, det er livet; bølgen synker, det er døden.

En af denne hules mærkværdigheder var selve dens væg. Denne klippe, der snart var en væg, snart en hvælving, snart en arkitrav eller en pilaster, var nogle steder helt glat og nøgen,

andre steder fint og kunstfærdigt ciseleret. Det var noget mærkelig åndfuldt, der blandede sig med klippens stupiditet. Hvilken kunster er ikke afgrunden! Dér er for eksempel dette stykke væg, udhugget i klippen og dækket med ophøjede figurer i virkelige attituder, det har en vis lighed med et basrelief. Når man stod der foran dette skulpturarbejde, syntes man næsten at kunne se Prometheus tildanne klippen for Michelangelo. Det var, som om geniet kun skulle gøre nogle få slag med hammer og mejsel for at fuldende det, giganten havde påbegyndt. Andre steder var klippen damasceret som et saracensk skjold eller ciseleret som en florentinsk vase. Der var felter, som minde om korinthiske bronzearbejder, arabesker som dem, man kan se på dørene i arabiske moskeer, og helleristninger, mærkelige og bizarre som inskriptioner på en skandinavisk runesten. Planter med forvredne stængler og blade krydsede hinanden på lavaens gyldne grund og dækkede hulens væg med det fineste filigranarbejde. Denne hule havde noget af Alhambra over sig. Barbari og kultur havde sat hinanden stævne i tilfældets arkitektur.

Havets pragtfulde skimmel havde lagt sig som et fløjlsdække over klippernes fremspring. Alt det koketteri, der kan udvikles i en hule, fandtes dér i rigt mål. Det trolddomsagtige, himmelske lys nede fra vandet lagde et drømmeagtigt skær over alt. Hver eneste bølge var et prisme. Altings konturer blev af lysets strålebrydninger farvet på sammen måde som når det passerede gennem alt for konvekse, optiske linser. Solspektre svømmede i vandet; det var, som om man så stumper af nedsænkede regnbuer vride sig i den gennemsigtige

morgendæmring. Andre steder lå et glitrede måneskin på vandfladen.

Pragten i denne hule virkede overvældende i al sin gådefuldhed. Der lå en fortryllelse over det hele. Den fantastiske vegetation og de udhuggede vægge passede godt til hinanden. Den vilde vækst slyngede sig over den vilde klippe og syntes at ville kysse den. Massive piller havde skælvende guirlander som kapitæler. Klippen holdt væksten oppe, og væksten slyngede med vild ynde sine arme om klippen.

Det var overvældende smukt.

Naturens værk er lige så suverænt som det menneskelige genis, det har noget absolut og befalende ved sig. Det forbløffende ved det kræver en ubetinget anerkendelse af menneskeånden; man aner ting, som ligger uden for menneskets begrebssfære, og som aldrig er mere gribende, end når de lader det indtagende smukke udspringe af det forfærdelige.

Det lys, som fyldte denne ukendte hule, var apokalypsens. Man var ikke ganske sikker på, at dette nu også var til. Man havde for sit blik en virkelighed, der bar præg af det umulige. Man så det, man rørte ved det, man var der – det var blot så svært at tro på det.

Var det dagslys, dette lys, som faldt ind gennem dette vindue under havets overflade? Var det vand, som bølgede i denne sø? Var disse buer og hvælvinger ikke blot tågesyner, som lignede en hule? Var det virkelig sten, man havde under fødderne? Ville det hele ikke i næste øjeblik gå op i røg? Hvad var det med alle disse muslinge-juveler, som skinnede én i øjnene? Hvor langt væk var man fra livet, for jorden, fra menneskene? Hvad var det

for en hemmelig trolddomskraft, som udgik fra dette halvmørke? Hvad var denne ubeskrivelige, næsten hellige bevægelse, som bævede gennem hulen og blandede sig med søgræssets sagte hvisken?

Længst væk i hulens anden ende, under en kyklopisk buehvælving af bemærkelsesværdig korrekt form, en næsten umærkelig fordybning, der dannede en slags grotte i grotten, ligesom det allerhelligste i templet, så man en firkantet sten rejse sig af bølgerne. Den lignede et alter. Det så ud som om, en gudinde netop var steget ned af dette alter. Man kunne ikke frigøre sig fra den tanke, at her i denne krypt måtte der for et øjeblik siden have stået et himmelsk væsen, hensunket i tanker. Da mennesket trådte ind, forsvandt det. Man kunne ikke tænke sig denne majestætiske tempelhal uden et åndesyn. Da fantasien fremkaldte det, tog det atter form: en strøm af det reneste lys strømmede ned over skuldrene, der lige akkurat kunne anes, en pande, badet af morgensolens stråler, en olympisk ansigtsoval, brystets hemmelighedsfulde runding, kyske arme, håret opløst mod lyset, vidunderligt formede hofter, beskinnet af et blegt lys, en nymfes former, en jomfrus blik, en Venus, som stiger af havet, en Eva, som stiger af Kaos: således var den drøm, man måtte drømme. Det var højst usandsynligt, at der ikke fandtes et eller andet åndevæsen i denne hule. En nøgen kvinde med en stjerne i panden havde helt sikkert stået på dette alter for et øjeblik siden. Midt i denne hule, som var henfaldet i stum beundring, fremmanede fantasien en Amphitrite, en Tethys, en Diana med evne til at elske, en statue af et ideal, skabt af en solstråle. Det var, som om hun havde efterladt sig et overjordisk lysskær, en slags

velduftende lys, som havde strålet ud fra hendes astrallegeme. Man kunne ikke se denne skikkelse, som kun er skabt for at blive set af det usynligt; men man følte dens nærhed, den skælvede igennem én ligesom en følelse af vellyst. Gudinden var væk, guddommen var stadig til stede.

Hulens skønhed syntes skabt udelukkende for denne guddom. Det var for denne perlemorsfe, denne vindenes dronning, denne gratie, skabt af bølgerne; det var for hendes skyld – eller sådan forestillede man sig det i hvert tilfælde – at dette undersøiske palads var blevet så omhyggeligt muret til, for at ingen skulle forstyrre den skumring og stilhed, der havde lejret sig om dette åndevæsen.

Gilliatt, som af natur var en slags visionær blandt disse naturens hemmeligheder, stod henført og drømte.

Pludselig fik han i dette vidunderlige, gennemsigtige vand, som lignede ædelsten, øje på noget mærkværdigt.

Noget, der lignede en lang tøjlas, bevægede sig i bølgerne. Denne las flød ikke, den svømmede; den havde et mål, den skød en stærk fart. Den lignede en narrehue med spidser og bjælder; disse spidser bølgede uophørligt frem og tilbage. Tøjstumpen, eller hvad det nu kunne være, så ud som om det var dækket af et lag støv, der ikke blev vådt. Den var ikke kun rædselsfuld, den var ækel. Den var som et grufuldt hjernespind; det var et levende væsen, hvis det da ikke var et synsbedrag. Den styrede hen mod den mørkeste del af hulen og forsvandt. Vandet blev mørkt, hvor den passerede.

2. bog. Arbejdet

1. De hjælpekilder, en mand har, når han mangler alt

Denne hule gav ikke så let mennesker fri igen. Det havde ikke været let at komme ind; det viste sig at være næsten umuligt at komme ud igen, og han søgte ikke tilbage. Han havde ikke fundet, hvad han søgte derinde, og han havde ikke tid til at være nysgerrig.

Han gik straks til arbejdet i smedjen. Han havde ikke værktøj nok, derfor fremstillede han noget selv.

Til brænde havde han vraget; til drivkraft vandet, til blæsebælg vinden, en sten til ambolt, til kunst sit instinkt, til magt sin vilje.

Gilliatt kastede sig af alle kræfter over sit håbløse arbejde.

Vejret viste sig fra sin allermest elskværdige side. Der var stadig ingen regn. Intet mindede om, at det var forårsjævndøgn. Marts måned var kommet, men på en stilfærdig måde. Dagene blev længere. Den tindrende blå himmel, det store rolige hav, den strålende middagssol, alt syntes udelukke enhver tanke om onde hensigter. Havet lå og smilede i sollyset. Men forræderi skjules ofte under kærtegn, og den slags kærtegn er havet ikke tilbageholdende med. Det smil er, som visse kvinders, ikke til at stole på.

Det blæste kun meget lidt; det hydrauliske apparatur arbejdede derfor så meget bedre; en stærkere vind ville have være mere til skade end gavn.

Gilliatt havde en sav; han lavede sig en fil; med saven bearbejdede han træet; med filen bearbejdede han jernet; dertil

føjede han smedens to jernhænder: en knibtang og en tang: knibtangen holder fast, tangen føler; den ene gør tjeneste som hånd, den anden som fingre. En værktøjskasse er en organisme. Lidt ad gangen skaffede Gilliatt sig hjælpere og smedede sine våben. Han fremstillede sig endog en skærm til sin esse.

Noget af det første, han gjorde, var at sortere og reparere taljerne. Som vi allerede har nævnt, havde han lavet en bunke af en mængde træstykker, som han kunne bruge i sit tømrerarbejde. Disse træstykker havde han sorteret efter deres form, størrelse og sort, egetræ på den ene side og fyrretræ på den anden; krogede træstykker for sig og lige for sig. Det var hans reservebeholdning af støttestænger og løftestænger, som han sikkert ville få brug for til sin tid.

Den, der vil lave sig et hejseværk, behøver bjælker og taljer. Men det er ikke nok. Han behøver også reb. Gilliatt reparerede kablerne og trosserne. Han rev de lasede sejl i strimler og snoede dem sammen til reb. Dem brugte han til at samle tovenderne med. Men disse samlinger ville rådne, så han måtte skynde sig. Gilliatt havde ikke noget tjære, så han kunne kun lave hvide tove.

Da han havde repareret tovværket, gik han i gang med kættingerne.

Han smedede sig grove, men stærke ringe, og ved deres hjælp samlede han de afslidte stumper kætting.

At smede alene uden hjælp er umådelig svært. Men han klarede det. Ganske vist var det kun små og lette ting, han gik i gang med.

Rundjernene fra kommandobroen huggede han i småstykker; den ene ende af stumperne filede han spids og den

anden bankede han flad; på den måde fik en slags lange nagler på næsten en fods længde. Disse nagler, som benyttes meget, når man bygger broer, er vældig nyttige, hvis man vil havde noget fæstet solidt i jorden.

Hvorfor gjorde Gilliatt alt dette? Det skal vi snart få at se.

Han måtte flere gange slibe sin økse og file savtænderne. Til at udfile saven havde han lavet sig en trekantet fil.

Af og til blev han nødt til at bruge Durandes gangspil. En af gangene sprang hagen af. Gilliatt smedede sig en ny.

Ved hjælp af disse tænger og mejslen og skruenøglen lykkedes det ham at løsne begge skovlhjulene på Durande. Som vi kan huske, var dette muligt: det var en særegenhed ved hjulene. Af plankerne fra hjulkappen lavede Gilliatt to kasser, hvori han lagde de to skovlhjul, stykke for stykke, efter at han først havde nummereret hvert enkelt stykke. Hans stump kridt kom ham til god nytte ved dette arbejde.

Han satte begge kasserne på den stærkeste del af dækket.

Da disse forberedende arbejder var gjort, stod Gilliatt tilbage med det vanskeligste. Spørgsmålet om maskinen stod foran ham.

At skille hjulene ad havde været muligt. Med maskinen stillede sagen sig anderledes.

For resten kendte Gilliatt ikke noget særligt til hele mekanismen. Hvis han arbejdede i blinde, kunne han gøre ubodelig skade. Og desuden, hvis han skulle skille maskinen fra hinanden, behøvede han noget helt andet værktøj, end hvad han kunne stykke sammen med en hule til smedje, et rør til blæsebælg og en klippeblok til ambolt.

Man ville have troet, at han her stod over for en uigennemførlig opgave.

Gilliatt befandt sig foran den lodrette mur, der kaldes det umulige, og kunne ikke komme videre.

Hvad skulle han gøre?

2. Hvordan Shakespeare og Aischylos kan mødes

Gilliatt havde udtænkt en plan.

Der er ikke set noget, der tåler sammenligning med det, Gilliatt gjorde, siden mureren og tømreren fra Salbris uden anden hjælp end den, han fik af sin lille søn, tog det store tårnur ned fra kirketårnet i La Charité-sur-Loire. Dette gjorde han i det sekstende århundrede, mens videnskaben endnu befandt sig i sin barndom, længe før Amontons havde fundet den første, Lahire den anden og Coulomb den tredje lov for friktionen. Og han gjorde det uden at spørge nogen til råds, med dårligt værktøj, og han løste dermed fem-seks af statikkens og dynamikkens mest indviklede problemer. Uden at en eneste messingtråd gik over, uden at et eneste tandhjul kom ud af lejet, sænkede han, ved hjælp af det vidunderlig enkelt apparat, dette tidens hjem af messing og jern, der var "lige så stort vagtrummet i nattevagtens tårn", med alle dets cylindre, fjedre, kæder, lodder, slagværk og hammere, ned fra tårnets anden etage til den første. Men siden dette storværk, som blev udført af en mand, hvis navn man ikke mere husker, er der ikke udført noget, der kan sammenlignes med det, Gilliatt gjorde.

Og den plan, som Gilliatt havde, var måske endog vanskeligere.

Vægten, skrøbeligheden, alle de indviklede vanskeligheder var ikke mindre med Durandes maskine end de havde været det med uret i Charité-sur-Loire.

Den gotiske tømrer havde haft sin søn til at hjælpe sig; Gilliatt var alene.

En mængde mennesker var kommet fra Meung-sur-Loire, fra Nevers, ja lige fra Orleans, og kunne, hvis det havde knebet, hjælpe tømreren fra Salbris, og de gav ham opmuntring ved deres bifald. Gilliatt hørte ikke andet end vindens susen og havde ikke andre tilskuere end bølgerne.

Intet kan sammenlignes med den usikkerhed, uvidenheden indgyder, det skulle da være dumdristigheden. Når uvidenheden en gang vover sig kast med noget, er det fordi den har et kompas i sit indre. Dette kompas er intuitionen, som ofte kan være klarere hos simple og usammensatte mennesker end hos mere komplicerede ånder.

Er man uvidende, opfordrer den til at prøve. Uvidenhed er en drøm, og den nysgerriges drømme er en kraft. At vide for meget er ofte forvirrende og holder én tilbage. Hvis Vasco da Gama havde vidst, hvad han gik ud til, var han vendt om, før han nåede det stormende forbjerg. [Note 13)] Hvis Christopher Columbus havde været en dygtig kosmograf, havde han aldrig opdaget Amerika.

Det andet menneske, der besteg Mont Blanc, var forskeren Saussure, det første var gedehyrden Balma.

Det skal dog bemærkes, at disse tilfælde er undtagelser, som ikke berøver videnskaben sin værdi. Den uvidende kan finde, det er kun videnskabsmanden, der kan opfinde.

Gilliatts båd lå stadig ankret op i den lille bugt ved "Manden", hvor havet var ganske roligt. Som vi erindrer, havde Gilliatt sørget for, at han kunne opretholde en stadig og sikker forbindelse med den. Han gik nu derhen og målte omhyggeligt, hvor bred båden var, især på midten. Så gik han tilbage til Durande og målte den største bredde på maskinen. Uden hjulene var maskinens største bredde to fod mindre end bådens. Altså kunne maskinen få plads på båden.

Men hvordan skulle han få den derhen?

3. Gilliatts mesterværk kommer Lethierrys mesterværk til hjælp

Hvis en fisker dengang havde været gal nok til at flakke om i disse farvande, ville han være blevet belønnet for sin dristighed ved at få lov at se noget højst mærkværdigt mellem Douvreklipperne.

Han ville have set følgende: Fire stærke bjælker var lagt fra den ene af Douvreklipperne til den anden; det så ud som om de var presset ned imellem klipperne. På Lille-Douvre var de støttet til fremspring i klippevæggen; på Store-Douvre måtte enderne af plankerne være drevet ind i klippen med vældige hammerslag af en eller anden dumdristig arbejder, der stod på selve den bjælke, han hamrede på. Disse bjælker var lidt længere end afstanden mellem de to klipper, deraf kom den sikkerhed, de var kilet fast med, men deraf kom også, at de ikke sad helt vandret. De traf Store-Douvre i en spids vinkel og Lille-Douvre i en stump. De skrånede svagt, men ikke lige meget alle sammen. Det var en fejl. Havde det ikke været for denne fejl, ville man kunne have bygget en bro over dem. På disse fire

bjælker var der fæstet fire taljer, hver med sine blokke og sine tove, og det dristige og bemærkelsesværdige ved hele arrangementet var, at dobbeltblokken var placeret på den ene side af planken og enkeltblokken på den anden. Afstanden mellem dem var alt for stor; det var åbenbart nødvendigt. Blokkene var stærke og solide. Til dette hejseværk var der fæstet tove, der på lang afstand så ud som tråde, og vraget af Durande så ud til at hænge frit under denne luftige anordning af bjælker og taljer.

Men hænge gjorde hun ikke endnu. Lige under disse bjælker var der boret otte huller i dækket, fire til bagbord for maskinen og fire til styrbord, og lige under disse igen otte andre i bunden af skibet. Trosserne gik lige ned fra de fire dobbeltblokke, gennem dækket, kom ud gennem bunden gennem hullerne til styrbord, kom op i skibet igen gennem hullerne til bagbord, gik så atter gennem dækket og gennem de fire enkeltblokke, hvor de blev grebet af en rebtalje, som forenede dem til et eneste tov, der kunne styres af én mand. En hage og et dukshoved, gennem hvis hul dette ene tov gik og blev afhaspet, fuldstændiggjorde apparatet og kunne i nødstilfælde standse det. Denne forbindelse tvang de fire taljer til at arbejde på én gang, og kunne, ligesom et bidsel, der var lagt på kræfterne, som et stærkt ror i sømandens hånd, holde hele maskineriet i ligevægt. Hele denne sindrige anordning havde nogen af de samme forenklinger, der udmærker Westons hejseværk i vore dage og Vitruvius' *polyspaston* fra antikken. Gilliatt havde fundet på det, skønt han hverken kendte noget til Vitruvius, som ikke fandtes mere, eller Weston, som ikke fandtes endnu. Længden af tovene varierede efter bjælkernes skråning og udlignede til dels

forskellen i afstand. Tovene var farlige; de kunne knække, fordi de ikke var tjærede. Det havde været bedre at bruge kættinger, men det ville have været vanskeligt at få dem gennem taljerne.

Med alle sine mangler var det alligevel et beundringsværdigt arbejde; ikke mindst fordi det var udført af en eneste mand.

Forresten gør vi med vilje denne forklaring så kort som muligt. Man vil let kunne forstå, at vi udelader en mængde detaljer, som ville gøre tingene klarere for fagfolk, men uforståelige for alle andre.

Det øverste af skorstenen ragede op mellem de midterste bjælker.

Uden at have nogen anelse om det, havde Gilliatt, efter to hundrede års forløb, eftergjort tømreren fra Salbris' mekanisme, en rudimentær og ikke fejlfri mekanisme, som kunne blive frygtelig for den, der vovede at sætte den i gang.

Men selv de groveste fejl forhindrer imidlertid ingenlunde en mekanisme i at arbejde så godt som muligt. Den halter, men kommer dog frem. Obelisken på Sankt Peterspladsen i Rom er rejst stik imod alle ligevægtens love. Zar Peters vogn var således konstrueret, at den hvert øjeblik syntes at vælte; men rullede dog rask afsted. Hvor mange fejl og deformiteter var der ikke ved Marlys konstruktion. Alt ved den var forkert. Men alligevel gav den Louis XIV aldeles udmærket vand.

Hvordan det nu end forholdt sig, så var Gilliatt fuld af tillid. Han var så fast overbevist om et heldigt udfald, at han, den dag han tog ud, havde fæstnet et par jernringe i sin båds ræling, som netop havde samme afstand fra hinanden som de fire ringe på Durande, hvortil de fire kæder fra skorstenen var befæstet.

Gilliatt havde uden tvivl udtænkt sin plan i detaljer fra begyndelsen. Da alting havde sammensvoret sig imod ham, havde han taget alle mulige forholdsregler.

Han gjorde en masse ting, som tilsyneladende var unyttige. Det var et tegn på, at hans plan var nøje gennemtænkt.

Hvis f.eks. nogen havde set ham, med fare for at knække halsen, banke otte-ti stykker af de jernnagler, han havde lavet sig, ned ved foden af begge Douvreklipperne, så ville de nok have haft svært ved at indse formålet, og sandsynligvis havde de spurgt sig selv, hvad alt det besvær skulle gøre godt for.

Hvis de derefter havde set Gilliatt måle det stykke af forstavnen, der, som vi vil erindre, hang fast ved skroget, havde set ham fæste en trosse til dette stykke og derefter hugge det løs og ved hjælp af tidevandet slæbe det bort, og så endelig fastgøre alle disse tunge bjælker og planker til de nagler, han havde banket ind i Lille-Douvre, så ville disse tilskuere være blevet endnu mere desorienterede, og de ville sandsynligvis sige, at hvis Gilliatt for at lette sig arbejdet ville fjerne alt det, der lå i passet mellem de to Douvres, så havde han ikke haft nødig at gøre andet end at kaste det i vandet, så ville tidevandet øjeblikkelig have taget det med sig.

Men Gilliatt havde ganske sikkert sine grunde.

For at få naglerne til at sidde fast nederst på Douvreklipperne udnyttede Gilliatt alle sprækkerne i granitten, udvidede dem, hvor det var nødvendigt, og drev trækiler ind i dem, hvori han endelig fæstede jernnaglerne. De samme forberedende arbejder foretog han med de to andre klippesider på de andre sider af skæret; også der slog han trækiler ind, lige som om han ville gøre dem klar til at modtage jernnaglerne,

men han bankede ikke nogen nagler ind dér. Det er let at forstå, at fordi han manglede materialer, måtte han holde hus med, hvad han havde, og kun bruge af dem, når han var nødt til det. Det var en ny vanskelighed oven i alle de andre, som hobede sig op foran ham.

Så snart en opgave var løst, meldte en ny sig. Uden at nøle gik Gilliatt fra det ene til det andet og veg ikke tilbage for noget i dette kæmpeværk.

4. Sub Re

Manden, der havde udført alt dette, var blevet frygtelig at se på.

Gilliatt havde sat alle sine kræfter ind på én gang, og genvandt dem kun med vanskelighed.

Afsavn og udmattelse havde gjort ham mager. Hans hår og skæg strittede til alle sider. Han havde kun en skjorte, og den hang i laser. Han gik med nøgne fødder, da vinden havde bortført den ene af hans sko og havet den anden. Mens han hamrede på den rå og meget farlige ambolt, sprang der fliser af den, og de tilføjede ham små sår både på hænderne og på armene. Disse sår havde ikke stort at betyde, men de blev irriteret af luften og det salte vand.

Han var sulten, han var tørstig, og han frøs. Hans vanddunk var tom. Hans rugmel var brugt eller spist. Han havde kun nogle beskøjter tilbage.

Dem måtte han tygge på, så godt han kunne, da han ikke havde vand at opbløde dem i.

Lidt efter lidt og dag for dag tog hans kræfter af.

Denne frygtelige klippe udsugede hans livskraft.

Spise, drikke, sove – intet kunne han have trængt mere til.

Han spiste, når han tilfældigvis fik fat i en musling eller en krabbe; han drak, når han så en søfugl dale ned på en klippespids. Så klatrede han derop og fandt en lille fordybning med fersk vand. Han drak efter fuglen; for mågerne og søravnene havde vænnet sig til ham og fløj ikke bort, når han nærmede sig. Selv når Gilliatt var mest sulten, gjorde han dem dog aldrig fortræd. Han var, som man vil erindre, overtroisk, hvad fuglene angik. Fuglene var heller ikke mere bange for ham, efter at hans hår og skæg var blevet langt og uredt; denne forandring beroligede dem; de syntes ikke længere, at han var et menneske, de troede, han var et dyr.

Fuglene og Gilliatt var nu gode venner. Disse fattige stakler stod hinanden bi. Så længe Gilliatt havde haft rugmel, havde han lavet små kugler af det og kastet dem hen til dem; til gengæld viste de ham, hvor han kunne få vand at drikke.

Han spiste muslingerne rå; muslinger slukker til en vis grad tørsten. Krabberne derimod kogte han; da han ikke havde nogen gryde, ristede ham dem mellem to gloende stene, lige som de vilde på Færøerne.

Der havde imidlertid meldt sig nogle forløbere for jævndøgnet; det var begyndt at regne, men en ubehagelig regn. Det var ikke nogen skylregn eller en let vedholdende regn, det var lange, fine, skarpe, spidse isnåle, der trængte gennem Gilliatts klæder lige ind til skindet, og gennem skindet lige ind til benene. Denne regn skaffede ham ikke drikkevand, men gennemblødte ham.

Karrig på hjælp, men ødsel med ubehageligheder var denne en regn, der var himlen uværdig. Gilliatt måtte døje den en hel uge både dag og nat. Det var en slet handling fra oven.

Det var ligefrem udmattelse, der lod ham falde i søvn om natten i sit klippehul. De store sømyg stak ham. Om morgenen vågnede han, helt dækket med blegner.

Han havde feber, det var den, der holdt ham oppe; feberen er en hjælp, som dræber. Instinktivt tyggede han lav eller sugede på blade af vild kokleare, som voksede i klipperevnerne. Forresten havde han ikke megen tid til at tænke på sine lidelser eller bære omsorg for sig selv. Durandes maskine befandt sig vel. Det var nok.

Hvert øjeblik var han nødt til – det krævede arbejdet – at springe i vandet og svømme. Snart var han i vandet og snart udenfor det.

Hans klæder blev ikke mere tørre. Gilliatt levede i en våd tilstand.

At leve våd er en vane. De mange fattige irlændere i London, oldinge, mødre, halvnøgne unge piger, børn, som tilbringer hele vinteren under åben himmel, udsatte for regn og sne, når de sidder sammenkrøbne i krogene på gaderne, lever og dør våde.

At være våd og tørste: denne forunderlige tortur led Gilliatt. Af og til bed han i ærmet på sin jakke.

Den ild, han antændte, opvarmede ham ikke videre; en ild under åben himmel har man kun halv nytte af; man brændes op på den ene side og fryser på den anden.

Gilliatt rystede af kulde, mens han svedte.

Alt, hvad der omgav Gilliatt, ydede en tavs, men sej modstand. Han følte, at det var en fjende.

En umådelig uvilje omgav Gilliatt. Han havde brandsår og kuldegysninger. Ilden sved ham, regnen isnede ham, tørsten

fremkaldte feber hos ham, vinden sønderrev hans klæder, sulten pinte hans tarme. Han var udsat for forfølgelse fra mægtige, samlede kræfter. Hindringerne, rolige og mægtige, som tilsyneladende repræsenterer skæbnens uansvarlighed; men som er fyldt med en slags vild energi, rejste sig på alle sider mod Gilliatt. Gilliatt følte, hvordan de trængte sig ind på ham. Der var ingen mulighed for at undgå dem. Det var, som om de havde personificeret sig. Gilliatt havde indtryk af, at en skygge kastede sig over ham, at han blev forfulgt af et had, som gjorde hvad det kunne for at pine ham. Hvis han ville, kunne han flygte, men bestemte han sig for at blive, måtte han være forberedt på en uigennemtrængelig fjendtlighed. Hvis man ikke klarede at skubbe ham bort, ville man slå ham til jorden. Man? Det ukendte. Det var det, der trængte sig ind på ham, lagde sig over ham, indskrænkede den plads, han stod på, var ved at kvæle ham. Han var ved at blive slået ihjel af det usynlige. For hver dag blev den mystiske skrue drejet en omgang.

Gilliatt stilling kunne sammenlignes med en duel med en forræder.

Mørkets forenede magter omgav ham. Han følte, at de havde besluttet at skille sig af med ham.

Næsten umærkeligt begyndte disse forenede magter at rive hans klæder itu, såre ham, sætte ham ud af kampen, før kampen var begyndt. Men han gav sig ikke. Han arbejdede uden ophør; men efterhånden som arbejdet skred frem, svækkedes arbejderen. Man kunne have sagt, at denne natur, der frygtede manden, havde besluttet at ville svække mennesket. Gilliatt holdt hovedet oprejst og ventede.

Afgrunden var begyndt med at opslide ham. Hvad ville afgrunden dernæst gøre?

Den dobbelte Douvre, denne drage af granit midt på det åbne hav, havde taget imod Gilliatt. Den havde ladet ham slippe ind og gøre, hvad han ville. Denne modtagelse lignede den gæstfrihed, som et opspilet gab yder.

Det øde, vidtstrakte rum, som så ofte afslår at bønhøre menneskene, de hårde, tavse fænomener, der følger deres love, den store, almindelige uforsonlighedens og passivitetens lov, ebbe og flod, hin sorte plejade, af hvilken hver enkelt spids er en stormstjerne, centrum for en udstråling af strømme, et vist ligegyldigt komplot af genstande, der sætter sig op imod ét væsens forvovenhed, vinteren, mørket, skyerne, omringede Gilliatt, trak sig tættere og tættere sammen om ham, lukkede sig på en vis måde over ham og afspærrede ham fra de levende, som en fængselscelle, der lukker sig om et menneske. Alt var imod ham, intet med ham; han stod ene, forladt, svækket, forglemt. Hans forråd af levnedsmidler var opbrugt, hans værktøj var itu eller sløvet, om dagen pinte tørst og sult ham, om natten kulde; han var dækket med sår og pjalter, klude skjulte de bulnede steder, huller havde han i tøjet og i kødet, flåede hænder, blodige fødder, udtærede lemmer, et gulblegt ansigt og ild i øjnene.

Der brændte en herlig flamme i hans øjne af rendyrket vilje. En mands øje er således skabt, at man kan se hans egenskaber ved at se ind i dem. Vort øje fortæller, hvilken slags menneske vi er. Vi røber os ved det lys, som brænder under vore øjenbryn. De små ånder blinker med øjnene, de store skyder lyn. Hvis det ikke lyser under øjenbrynene, skyldes det, at hjernen ikke

tænker og hjertet ikke elsker. Den som elsker, vil; og den som vil, lyser og skyder lyn. Den stærke vilje skaber ild i blikket, en beundringsværdig ild, som får sin næring ved at brænde alle feje tanker ud.

De ihærdige er de sublime. Den som kun er tapper, har bare et anfald; den som kun er modig, har blot et temperament; den som kun er uforfærdet, har blot en dyd; den stædige har en vis storhed. Næsten hele åndens hemmelighed ligger i det ene ord: *Perseverando*. Udholdenheden er for modet, hvad hjulet er for svingarmen: den stadig fornyelse af støttepunktet. Det, stadig at gå mod målet, det at være på jorden eller i himlen, deri ligger fornyelsen: i første tilfælde er man Columbus, idet det andet er man Jesus. Korset er en galskab, deraf dets glorie. Det er ved at underhandle med sin samvittighed eller ved at afvæbne sin vilje, at man når frem til både lidelse og triumf. I den moralske verden kan man falde eller gå skyldfri. Himmelfarten bestemmes af fornedrelsen. Svage mennesker lader sig afskrække af de åbenbare vanskeligheder; det gør de stærke ikke. De kan tabe her og nu, men de er sikre på at sejre til sidst. Man kan give St. Stefan alle mulige argumenter i hænde for, at han ikke skal lade sig stene. Foragten for alle fornuftige indvendinger avler denne sublime nederlagets sejr, som man kalder martyrdøden.

Alle Gilliatts anstrengelser syntes at klamre sig til det umulige, udfaldet var usselt eller trak længe ud. Han måtte give meget for at få lidet; det var det, der gjorde ham stor og sublim.

For at anbringe fire bjælker ovenover et strandet skib, for at kunne løsne og isolere den del af vraget, der stod til at redde, for at ophænge fire taljer med deres tove, havde han måttet gøre

så store forberedelser, måttet arbejde så meget, anstille alle de utallige forsøg, tilbringe så mange nætter på et hårdt leje, så mange dage under slid og slæb, det var deri, ulykken ved det ensomme arbejde bestod. Den ulykke havde Gilliatt ikke kun underkastet sig, han havde villet den. Han ville ikke have haft nogen til at hjælpe sig; for en medhjælper kunne være blevet en konkurrent, og en sådan ville han ikke vide noget af. Det vanvittige ved foretagendet, risikoen, faren, det forskellige arbejde, det at redningsarbejdet truede med at slå redningsmanden ihjel, sulten, feberen, afsavn, nød, havde bemægtiget sig ham. Han var alene med sig selv.

Han befandt sig under en slags frygtelig glasklokke, der tømtes for luft. Livskraften forlod ham lidt efter lidt. Han lagde næppe mærke til det.

De fysiske kræfters udmattelse går ikke parallelt med viljens. At tro, det er kun det sekundære i samfundet; at ville er det primære. De bjerge, som troen kan flytte, er intet imod, hvad viljen er i stand til. Alt, hvad Gilliatt efterhånden tabte i styrke, genvandt han i en ubøjelig energi. Hans fysiske Jeg blev formindsket under trykket af den vilde natur; men det medførte blot, at hans moralske Jeg voksede.

Han følte ikke noget til trætheden, eller rettere, han indrømmede ikke, at den eksisterede. Sjælens vægring ved at tilstå legemets svaghed er en umådelig kraft.

Gilliatt så, hvorledes arbejdet skred fremad, men andet så han heller ikke. Han var ussel og elendig uden at vide det. Det mål, han næsten havde nået, vakte illusioner hos ham. Han udholdt alle disse lidelser, uden at have nogen som helst anden

tanke end denne: Fremad! Hans værk steg ham til hovedet. Viljen blev beruset. Man kan drikke sig fuld af sin egen sjæl.

Denne beruselse kaldes heroisme.

Gilliatt var en slags oceanets Job. Men en kæmpende, stridende Job, en Job, som ikke bøjede sig for sine plageånder, en sejrende Job; og hvis den slags udtryk ikke er for højtidelige for en almindelig jævn krabbe- og hummerfisker: en Job Prometheus.

5. Sub umbra

Somme tider, når det var mørkt, åbnede Gilliatt øjnene og betragtede mørket.

Det var en mærkelig følelse.

Øjet åbent mod mørket. Det er uhygge, ængstelse.

Mørket udøver et tryk på menneskene.

En hvælving af mørke; et halvlys uden nogen mulighed for at trænge igennem; et lys skinner blegt gennem dette mørke, men det er et overvundet og trist lys; et lys knust til atomer – er det frøkorn? eller er det aske? Millioner af fakler, men intet lys; en ufattelig mængde punkter, som aldrig røber deres hemmelighed; et bål af lammede gnister; hvirvelvindens uro og gravens ubevægelighed, opgaven, som viser vejen til Afgrunden, gåden som viser og atter tildækker sit ansigt, det uendelige med mørkets sorte maske over sine træk – det er natten. Alt dette tynger menneskene til jorden.

Denne forening af alle hemmeligheder på en gang, såvel verdens som skæbnens hemmeligheder, overvælder den menneskelige hjerne.

Mørkets tryk virker ikke på samme måde på forskellige mennesker. Overfor natten erkender mennesket sin ufuldkommenhed. Han ser mørket og føler svagheden. Den sorte himmel, det er det blinde menneske.

Når mennesket står ansigt til ansigt med natten, taber han modet, knæler, kaster sig til jorden, skjuler sig i et hul eller søger at skaffe sig vinger. Han vil næsten altid flygte for denne det ubekendtes uformelige tilstedeværelse; han skælver, bøjer sig, ved ingenting; undertiden vil han også ile bort.

Ile hvorhen?

Derhen.

Derhen? Hvad er det? og hvor er det?

Denne nysgerrighed søger åbenbart efter forbudte ting, for på denne side er alle broer, der findes rundt om mennesket, afbrudte. Det uendeliges bue mangler. Men det forbudte udøver sin tiltrækning, for det er en malstrøm. Hvor foden ikke kan finde plads, kan blikket nå hen; hvor blikket standser, kan ånden trænge endnu længere frem. Der findes intet menneske, som ikke gør forsøg, hvor svag og afmægtig han så er. Ifølge sin natur er mennesket på efterforskning forud for natten; for nogle er det et tilbageskridt, for andre et fremskridt. Synet er mørkt. Det ubestemmelige er blandet i det.

Er natten klar? Den er en skyggegrund. Er den stormfuld? Den er en tågegrund. Ubegrænsetheden trækker sig tilbage og frembyder sig af sig selv på én og samme tid, lukket for forsøgene, åben for gisningerne. Utallige lysstriber gør det bundløse mørke endnu mørkere. Lynende og funklende stjerner. Deres tilstedeværelse i det ubekendte er godtgjort; skrækkelige opmuntringer til at røre ved denne klarhed. De er

skabningens målestokke i det absolutte; det var mærkerne for afstand, hvor der ikke længere er afstand; det er, man ved ikke hvilken umulig og dog virkelig nummerering af dybdernes ebbe. Et mikroskopisk punkt, som tindrer, så ét til, så nok ét til og så endnu et til. Det er det umærkelige, det er det uhyre. Dette lys er et ildsted, dette ildsted er en stjerne, denne stjerne en sol, denne sol et verdensalt, dette verdensalt et intet. Ethvert tal er nul overfor det uendelige.

Disse verdener, som intet er, eksisterer virkelig. Når man godtgør, at de er til, føler man den forskel, der er mellem *intet* at være og *ikke* at være.

Det uopnåelige i forbindelse med det uforklarlige, det er himlen.

Fra denne betragtning løsriver der sig et ophøjet fænomen: sjælen bliver stor ved bestyrtelsen.

Den hellige skræk er mennesket ejendommeligt; dyret kender ikke til denne frygt. Fornuften finder i denne ophøjede skræk sin undergang og sin prøvesten.

Skyggen er én; deraf rædslen. På samme tid er den sammensat, deraf forfærdelsen. Dens enhed virker nedtrykkende på vor ånd og betager lysten til at gøre modstand. Dens mangfoldighed gør, at man ser den rundt om sig, på alle sider: man synes at måtte frygte dens pludselige ankomst. Man giver tabt, og man sætter sig i forsvarsstilling. Man er i helhedens nærværelse, derfra underkastelsen, og i flerhedens, derfra mistilliden. Skyggens enhed indeholder en mangfoldighed. Hemmelighedsfuld mangfoldighed, synlig i materien, følelig i tanken. Det bevirker tavshed, én grund mere til at være på post.

Natten, – forfatteren har allerede sagt det på et andet sted, – er den specielle skabelses egentlige og normale tilstand. Dagen, kort såvel i varighed som i rummet, er kun en stjerneproximitet.

Det universelle natlige vidunder fuldbyrdes ikke uden gnidning, og enhver gnidning af en sådan maskine er et livssår. Maskinens gnidning kalder vi det onde. Vi føler i dette mørke det onde, den skjulte fornægten af den guddommelige orden, gudsbespottelsen, indviklet i kendsgerningerne, sætte sig op imod idealet. Det onde bringer med en vis tusindhovedet teratologi forvirring i det uhyre verdensalt. Det onde er til stede over alt for at gøre indsigelse. Det er orkanen og lægger skibet hindringer i vejen, det er kaos og forhindrer en verden i at opstå. Det gode har enhed, det onde allestedsnærværelse. Det onde forstyrrer livet, hvilket er fuldstændig logisk. Det lader fuglen sluge fluen, kometen planeten. Det onde er en streg over skabelsen.

Det natlige mørke fremkalder svimlen. Den, der trænger ind i det, synker ind i det og anstrenger sig der for at slippe løs. Ingen anstrengelse kan sammenlignes med denne mørkets prøve. Det er studiet af en udslettelse.

Intet bestemt sted, hvor ånden kan hvile sig. Udgangspunkter uden endepunkt. En forvirret blanding af modsigende løsninger, alle tvivlens forbindelser, der frembyder sig af sig selv på én og samme tid, fænomenernes forgrening, som afskalles uophørligt under et ubestemt tryk, alle lovene, der gensidigt styrter ind i hinanden, en uudforskelig promiskuitet, som bevirker, at mineralerne vegeterer, at vegetationen lever, at tanken tynger, at kærligheden stråler og

gravitationen elsker; den uhyre række angreb af alle mulige spørgsmål, som udvikler sig i det ubegrænsede mørke; det uvisse, som bruger det ubekendte til verden; den kosmiske samtidighed i sin fulde fremtræden; ikke for blikket, men for forstanden, det vide, uendelige rum; det usynlige, der er blevet synligt. Det er skyggen. Mennesket er under den.

Han kender ikke enkelthederne, men han bærer, i forhold til sin ånd, det uhyre tunge hele. Dette tryk drev de kaldæiske hyrder til stjernekundskab. Ufrivillige åbenbaringer trænger ud af skabelsens porer; en vidunderlig udsvedning finder sted på en måde af sig selv og vinder den uvidende. Enhver eneboer bliver ofte, under denne hemmelighedsfulde befrugtning og sig selv uafvidende, en naturfilosof.

Mørket er udeleligt. Det er beboet. Beboet uden bestandighed af det absolutte, men dog for bestandigt. Noget bevæger sig i det, hvilket er foruroligende. En hellig dannelse gennemløber sine udviklingstrin i det. Hensigter, magter og faste bestemmelser arbejder her i et umådeligt fællesskab på et værk. Et skrækkeligt og frygteligt liv rører sig i det. Der ser man uhyre stjernerevolutioner, stjerne- og planetfamilier, mælkeveje, strømmenes *Quid divinum*, polarisation og tiltrækning; omfavnelse og frastødning, en almindelig antiteses herlige ebbe og flod; der er livskraft i kuglerne, der er lys udenfor kuglerne, det omflakkende atom, de udspredte frøkorn, befrugtende kurver, afstande, som ligner drømme, svimlende kredsløb, hele verdeners hensynken i det uberegnelige, vidundere, der gensidigt forfølger hinanden i mørket, en mekanisme én gang for alle, sfæreluftningen på flugt, hjul, som man føler dreje sig; den lærde anstiller

gisninger, den uvidende samtykker og skælver; det findes der og skjuler sig; det er det uovervindelige, det uopnåelige, det unævnelige. Man er så overbevist, at man føler sig nedtrykt. Man har en slags mørk vished hvilende på sig. Man kan ikke fatte noget. Det ufølelige knuser én.

Over alt det ubegribelige, intetsteds det uforståelige.

Og føj hertil det frygtelige spørgsmål: er dette, som bor derude i verdensrummet, et levende væsen?

Man er underlagt skyggen. Man betragter den. Man hører den.

Imidlertid ruller den mørke jord videre; blomsterne er sig denne uhyre bevægelse bevidst; silenen åbner sine blade klokken elleve om aftenen og søliljen sine klokken fem om morgenen. Gribende regelmæssighed.

I andre dybder skaber vanddråber sig en verden, infusionsdyret vokser og formerer sig utroligt, det ufattelige udfolder sin storhed, uendeligheden åbenbarer sig omvendt; én diatomé frembringer på én time tredivehundrede millioner diatoméer.

Hvilken samling af alle gåder på én gang!

Det irreducible er over os.

Man tvinges til at tro. At tro af tvang, således bliver resultatet. Men at have tro er ikke nok for at føle sig rolig. Troen har en vis forunderlig trang efter former. Derfra skriver sig de forskellige religioner. Intet er så nedslående som en tro uden omrids.

Hvad man tænker og hvad man vil, hvilken modstand man end har i sig, at se på skyggen, er ikke at se på, men at betragte den.

Hvad skal man gøre med disse fænomener? Hvorledes skal man bevæge sig under deres konvergens? At ophæve dette tryk er umuligt. Hvilket drømmeri skal man få til at passe til alle disse endepunkter? Hvor mange dunkle, samtidige, stammende skabninger, der formørker sig selv ved deres egen mængde! Skyggen er tavshed; men denne tavshed siger alt. Majestætisk udvikler en resultant sig af den: Gud. Gud, det er det ufattelige begreb. Det er i mennesket; syllogismerne, trætterne, nægtelserne, systemerne og religionerne går forbi det uden at formindske det. Dette begreb bekræfter skyggen fuldstændigt. Men i alt det øvrige hersker der forvirring. Kræfternes ubeskrivelige betydning åbenbarer sig gennem den i hele dette mørke herskende ligevægt. Universet svæver; intet falder. Den uophørlige og umådelige forflytning går for sig uden uheld og forstyrrelse. Mennesket tager del i denne omflyttelses bevægelse, og den mængde svingninger, han må følge, kalder han skæbnen. Hvor begynder skæbnen? Hvor ender naturen? Hvilken forskel er der imellem en begivenhed og en årstid, mellem en sorg og en regn, mellem en dyd og en stjerne? En time, er det ikke en bølge? Tandhjulene, der er sat i bevægelse, griber stadigt ind i hinanden og fortsætter, uden at svare mennesket, deres følelsesløse omdrejninger. Stjernehimlen er et syn, bestående af hjul, balancer og modvægte. Det er den mest fuldendte betragtning, fordoblet ved den mest fuldendte granskning. det er hele virkeligheden, ja endnu mere, hele abstraktionen. Hinsides den er der intet. Man føler sig grebet. Man er i denne skygges magt uden udsigt til at kunne slippe fra den. Man er indviklet i tandhjulene, man er en væsentlig bestanddel af et ubekendt alt, man føler det

ubekendte i sig fraternisere på en hemmelighedsfuld måde med en ubekendt, som man har udenfor sig. Det er den opløftende forkyndelse af døden. Hvilken angst og samtidig med den, hvilken henrykkelse! At hænge ved det uendelige og derved at blive ledet til at tillægge sig selv en nødvendig udødelighed, ja måske en mulig evighed, føle det hårdnakkede Jeg i det universelle livs vidunderlige, bølgende syndflod! At betragte stjernerne og råbe: "Jeg er en sjæl som du!" At betragte mørket og råbe: "Jeg er en afgrund som du!"

Disse enormiteter, det er natten.

Alt dette, og dertil ensomheden, tyngede på Gilliatt.

Forstod han det? Nej.

Følte han det? Ja.

Gilliatt var en stor, forvirret ånd og et stort, vildt hjerte.

6. Gilliatt anviser båden plads

Del var et kæmpemæssigt foretagende, Gilliatt havde indladt sig på, da han besluttede at frelse maskinen, og vi har set, hvor tålmodig han har været under arbejdet. Hans flid kender vi også. Fliden grænser til det vidunderlige, tålmodigheden til dødskampen. Således så, for eksempel, en fange, Thomas, på Mont Saint-Michel sig i stand til at gemme næsten en halv mur i sin madras. I året 1820 skar en anden fange i Tulle bly ud af muren i fængslets gård, hvor fangerne havde lov at spadsere. Hvor fik han kniven fra? Man kan ikke tænke sig det. Han smeltede dette bly. Ved hvilken ild? Man er uvidende om det. Han hældte dette smeltede bly i en form. Hvilken form? Det ved man. I en form af brødkrumme. Med dette bly og denne form lavede han sig en nøgle, og med denne nøgle åbnede han en lås,

som han ikke havde set andet af end hullet. Disse mageløse færdigheder var Gilliatt i besiddelse af. Han havde besteget skrænten Boisrosé. Han var et skibsvrags Trenck og en maskines Latude.

Havet, fangevogteren, passede på ham.

Hvor utaknemmelig og slet forresten regnen var, havde den dog også sine gode sider. Den havde fornyet hans forråd af fersk vand, men hans tørst var uudslukkelig, og han tømte sin dunk næsten lige så hurtigt som den blev fyldt.

En dag, den sidste dag i april, tror jeg, eller også den første maj, var alt færdigt.

Maskinen var omgivet af de otte tove, fire på hver side. De seksten huller, gennem hvilke disse tove gik, var indbyrdes forbundne ved savindsnit. Den indvendige skibsbeklædning bar mærker af saven, tømmerværket af øksen, jernbeslagene af filen, forhudningen af mejslen. Den del af kølen, over hvilken maskinen fandtes, var gennemsavet i en firkant, så at den kunne glide ned med maskinen, samtidig med at den understøttede denne. Hele denne frygtelige byrde holdtes kun af én kæde, som atter kunne skilles i to dele ved et strøg med en fil. Er alt kommet så vidt, er hurtighed klogskab.

Det var ebbe, øjeblikket burde benyttes.

Del var på tide at få en ende på det. Gilliatt følte sig vel ikke træt, som vi allerede har fortalt, fordi han ikke ville det, men hans redskaber var blevet trætte. Smedjen var lidt efter lidt blevet ubrugelig. Ambolten var revnet. Blæsebælgen begyndte at vægre sig ved at give luft fra sig. Da det lille vandfald indeholdt søvand, havde der sat sig salt i apparatets sammenføjninger, som hindrede det i at virke.

Gilliatt gik hen til vigen ved "Manden", mønstrede båden, overbeviste sig om, at den var i god stand, især de fire ringe om bagbord og styrbord, trak ankeret op og roede hen mellem de to Douvreklipper.

Der var netop plads nok til båden mellem klipperne. Straks den første dag havde Gilliatt forvisset sig om, at båden kunne ligge lige under Durande.

Dette foretagende var imidlertid vanskeligt nok, så meget mere som det var nødvendigt, at bagstavnen kom først ind i åbningen. Det var også af vigtighed, at bådens mast og takkelage lå foran vraget.

Disse mange hensyn gjorde foretagendet vanskeligt selv for Gilliatt. Han kunne ikke, som ved vigen ved "Manden", afgøre det hele ved et eneste slag med åren; han måtte her på engang både støde, trække, ro og lodde. Gilliatt brugte ikke mere end et kvarters tid til det. Det lykkedes ham dog.

Efter femten eller tyve minutters forløb lå båden under Durande, og Gilliatt kastede begge ankrene ud.

Det største af dem lå mod vest, hvorfra der kom de heftigste vindstød. Derpå hejsede han ved hjælp af en vægtstang og gangspillet de to kasser, der indeholdt stykkerne til hjulene, ned i båden. De skulle tjene som ballast.

Så befæstede Gilliatt den styrende rebtalje, der var bestemt til at standse taljerne, fast til krogen i gangspillets kætting.

En fejl, båden havde, blev til gode egenskaber ved det foretagende, Gilliatt havde for: den havde intet dæk, og ladningen kom derved til at ligge så meget dybere. Da masten stod forude, måske vel langt forude, kunne ladningen lettere blive anbragt i båden, og da den var foran vraget, kunne

afrejsen uhindret finde sted; båden var som en træsko, og på havet er intet mere sikkert og solidt end en træsko.

Pludselig lagde Gilliatt mærke til, at havet steg. Han så mod den side, hvor vinden kom fra.

7. Straks en fare

Det blæste kun svagt; vinden kom fra vest. Det er en slem vane, som vinden ynder meget i jævndøgnstiden.

Havet stiger forskelligt mellem Douvreklipperne, efter som vinden kommer fra dette eller hint hjørne. Bølgerne trænger ind i denne snævring snart fra øst og snart fra vest. Kommer de fra øst er de rolige og blide; kommer de fra vest, er de rasende. Grunden hertil er, at østenvinden, der blæser fra land, ikke er videre stærk, mens vestenvinden, der er faret over Atlanterhavet, har samlet umådelige kræfter. Selv den svageste vestenvind kan vække uro. Den fører de vældige bølger fra det vidtstrakte hav med sig og driver dem på én gang ind i snævringen.

Bølger, som drives gennem en åbning, er altid frygtelige. Det er med vandet som med mængden; den er også flydende; når den masse, der *kan* trænge ind, er mindre end den, der *vil* trænge ind, opstår der for mængdens vedkommende tilintetgørelse, for havets konvulsioner. Så længe vestenvinden hersker, om den end er nok så svag, må Douvreklipperne to gange om dagen udholde dette angreb. Havet stiger, bølgerne presser på, klippen gør modstand, det snævre indløb åbner sig kun lige det nødvendige, den med magt fremdrevne bølge hopper og brøler, og en heftig dønning slår mod den lille gades indvendige sider. Ved den svageste vestenvind frembyder

Douvres dette forunderlige syn: udenfor, på havet, hersker ro, mellem klipperne ophidselse. Denne stedlige og nøje bestemte uro har ikke den fjerneste lighed med uvejr; det er kun bølgerne, der gør oprør, men det er et skrækkeligt oprør. Hvad vindene fra nord og syd angår, farer de tværs over klipperne og bringer ikke vandet inde i snævringen videre i bevægelse. Ved den østlige indgang hæver sig, som det er blevet fortalt, "Manden"; den frygtelige vestlige indgang er i den modsatte ende, netop lige mellem de to Douvres.

Det var ved denne vestlige indgang at Gilliatt befandt sig tillige med den strandede Durande og den fortøjede båd.

En katastrofe syntes uundgåelig. Denne truende katastrofe disponerede over den vel svage, men dog tilstrækkeligt stærke vind, som den behøvede.

Inden nogle få øjeblikke måtte det stigende hav begynde en heftig kamp i snævringen mellem Douvreklipperne. De første bølger kom allerede brusende. Denne svulmen, hele det atlantiske oceans springflod, havde det vidtstrakte, vældige hav bag ved sig. Intet heftigt vindstød, ingen vrede; men en enkelt, alt beherskende bølge, der er udgået fra Amerika for at ende i Europa og med et kraftigt, hurtigt kast bliver slynget to tusinde mil bort. Denne bølge, oceanets kæmpemæssige brænding, ville støde på åbningen mellem klipperne, brydes mod begge Douvreklipperne, tårnene ved indløbet, mod snævringens piller, efter at være bragt til at svulme ved floden og ved hindringen, og kastet tilbage af klippen, den ville, drevet af vinden, øve vold mod skærene og, efter at have overvundet alt, trænge ind mellem de to vægge, hvor den ville finde båden og Durande og knuse dem.

Mod denne eventualitet behøvede Gilliatt et skjold, og han havde det.

Han måtte hindre vandet i at styrte frem med hele sin magt, forbyde det at støde, idet han dog lod det stige, spærre det vejen, uden dog at forhindre det i at trænge ind, stå imod det og give efter for det, forebygge trykket af bølgerne i snævringen, tvinge denne furie til mildhed. Den ophidsende hindring måtte han erstatte ved den beroligende hindring.

Idet Gilliatt med den behændighed, han var i besiddelse af, og som var stærkere end styrken, udførte bevægelser som gedens på bjergene eller sapajonabens i skoven, idet han under sine dristige og svimlende spring vidste at benytte enhver nok så lille sten, der ragede frem, idet han snart sprang i vandet, snart kravlede op af det, svømmede rundt imellem vandhvirvlerne og klatrede op og ned af klipperne, med et tov mellem tænderne og en hammer i hånden, løsnede han det kabeltov, der holdt væggen fra Durandes forskib svævende og bundet til foden af Lille Douvre, dannede af ender af trosser en slags dørhængsler, der skulle befæste denne fylding til de store søm, han havde hugget ind i klippen, lod dette plankearmatur, der lignede en sluseport, dreje sig på disse hængsler, udsatte den for bølgerne, som drev den ene ende hen mod Store Douvre, mens den med den anden ved tovhængslerne var bundet til Lille Douvre, befæstede den på Store Douvre, i hvilken der også var hugget store søm, på samme måde som på Lille, gjorde denne vældige plankevæg godt fast til de to piller, lod en kæde gå omkring den, som et kårdegehæng over et kyras, og efter knap en times forløb var der blevet rejst denne mur

mod det stigende hav, og den lille klippegade var lukket som med en port.

Dette mægtige stillads, en tung masse af bjælker og planker, som da den lå ned havde været en tømmerflåde, og nu, da den stod oprejst, var en mur, var ved bølgernes hjælp blevet anbragt af Gilliatt med en til det vidunderlige grænsende behændighed. Man kunne næsten sige, at kunststykket var sket, inden det stigende hav havde fået tid til at lægge mærke til det.

Det var et af disse tilfælde, i hvilke Jean Bart kunne have anvendt de bekendte ord, som han altid råbte til havet, når han behændigt undgik en fare, som ville have medført skibbrud: "Narret, englænder". Som man ved, kaldte Jean Bart oceanet "Englænder", når han ville håne det.

Da snævringen var spærret, tænkte Gilliatt på båden. Han lod begge ankrene få så meget tov, at den kunne stige med havet, en lignende fremgangsmåde som den, de gamle sømænd kalder "at ankre med spring". Gilliatt var ikke blevet overrasket, han havde forudset det tilfælde; en mand af faget var snart blevet overbevist om dette ved at se de to stængevinderebsblokke, befæstede i skildpadde bag i båden, i hvilke der løb to liner, hvis ender gik gennem de to ankerringe.

Imidlertid var vandet steget til den halve højde, det er i dette øjeblik, at bølgeslaget, selv om vejret er temmelig roligt, kan blive stærkt. Hvad Gilliatt havde tænkt skete. Vandmasserne væltede sig mod plankevæggen, blev standset, svulmede op og gik under den. Udenfor var her en stærk søgang. Indenfor var vandet næsten roligt. Gilliatt havde opfundet noget, som kunne kaldes havets caudinske pas. Havet var besejret.

8. Snarere en udvikling end en løsning

Det frygtelige øjeblik var kommet.

Maskinen skulle nu bringes ned i båden.

Gilliatt stod tankefuld nogle øjeblikke, idet han støttede venstre arms albue i sin højre hånd og panden i sin venstre hånd.

Derpå steg han op på vraget, af hvilket en del, maskinen, skulle gøres fri, mens den anden, skroget, blev tilbage.

Han skar de fire længer over, som holdt skorstenens fire kæder fast om styrbord og bagbord på Durande. Da længerne kun var tove, havde hans kniv snart besørget dette arbejde.

De fire kæder, der nu var fri, hang ned langs skorstenen.

Fra vraget steg han op på apparatet, han havde udført, stampede med foden på bjælkerne, undersøgte vantene, betragtede blokkene, rørte ved tovene, prøvede de stykker, de var forlænget med, og forvissede sig om, at det utjærede tovværk ikke var blevet alt for vådt, og at der intet manglede og at intet kunne bøje sig, sprang derpå ned på dækket og stillede sig i nærheden af gangspillet, i den del af Durande, som skulle blive hængende mellem Douvreklipperne. Der var hans plads under arbejdet.

Alvorlig og alene grebet af en gavnlig sindsbevægelse, kastede han et sidste blik på taljerne, tog derpå en fil og begyndte at file på kæden, som holdt det hele svævende.

Man hørte filens skæren midt under havets brummen.

Gangspillets kæde, der var knyttet til den styrende rebtalje, lå så nær ved Gilliatt, at han hurtigt kunne gribe den.

Pludselig hørte man en knagen. Leddet i kæden, som filen var kommet halvt igennem, sønderbrødes lige med et; hele

apparatet begyndte at vakle. Gilliatt fik lige netop tid til at gribe den styrende rebtalje.

Den sønderbrudte kæde piskede mod klippen, de otte tove strakte sig, hele den udsavede del rev sig løs fra vraget, og maskinens jernbund, der tyngede i tovene, viste sig under kølen.

Havde Gilliatt ikke i tide grebet fat i den styrende talje, var der sket et fald. Men hans frygtelige hånd var der: det blev en langsom synken.

Da Jean Barts broder, Pieter Bart, denne kraftige og skarpsindige drukkenbolt, denne fattige fisker fra Dunkerque, som sagde Du til storadmiralen af Frankrig, frelste galejen *Langeron* fra undergang i bugten ved Ambleteuse, da han, for at trække denne tunge masse ud af brændingerne i den oprørte bugt, bandt storsejlet sammen med siv, da han ønskede, at disse siv, idet de sønderbrødes af sig selv, skulle lade sejlet flagre frit for vinden, gav han sig til at knække dem, som Gilliatt knækkede kæden, og det var den samme forunderlige dristighed, der blev kronet med det samme overraskende held.

Rebtaljen, Gilliatt havde grebet, holdt og arbejdede beundringsværdigt. Som man erindrer, skulle den bevare ligevægten mellem kræfterne, der var blevet samlet til én kraft og adlød én enkelt bevægelse. Denne rebtalje havde nogen lighed med en buglinsløjert; den virkede blot ikke på et sejl, den holdt en mekanisme i ligevægt.

Gilliatt stod oprejst og med hånden på gangspillet; det var, som om han følte apparatet på pulsen.

Her viste Gilliatts opfindelsesevne sig i sin fulde glans.

Kræfterne virkede sammen på en vidunderlig måde.

Mens Durandes maskine steg ned mod båden, steg båden op imod maskinen. Vraget og den frelsende båd hjalp hinanden gensidigt. De nærmede sig hinanden ag sparede hinanden halvdelen af arbejdet.

Vandet, der lydløst svulmede mellem de to Douvres, hævede fartøjet op til Durande. Havet var mere end besejret, det var blevet til en tjener. Oceanet udgjorde en del af mekanismen.

Vandet, der steg, hævede båden jævnt og roligt, næsten forsigtigt, og som om den kunne have været af porcelæn.

Gilliatt ordnede og fordelte de to arbejder, vandets Og apparatets, og stående ubevægelig ved gangspillet som en slags frygtelig statue, der blev adlydt af alle bevægelserne på en gang, passede han på, at den nedglidende maskines hurtighed svarede til det stigende havs.

Ikke en rystelse i vandet, ikke et ryk i taljerne. Det var en besynderlig medarbejden af alle de underkuede naturkræfter. På den ene side tyngdekraften, der drog maskinen ned, på den anden det stigende hav, der hævede båden. Stjernernes tiltrækningskraft – flod – og jordens tiltrækningskraft – tyngde – syntes at være blevet enige om at tjene Gilliatt. I denne underordnede stilling kendte de hverken til nølen eller standsning, og under en ånds påvirkning blev disse passive magter til virksomme medhjælpere. For hvert minut skred værket længere frem; mellemrummet mellem båden og vraget formindskedes umærkeligt. Tavs og grebet af en slags skræk betragtede mennesket, som var til stede der, denne nærmelse. Elementet fik en befaling og udførte den.

Næsten lige i det øjeblik, da havet holdt op med at stige, slappedes tovene. Vantene standsede pludseligt, men uden en

bevægelse. Maskinen havde, som ledet af en hånd, taget plads i båden. Der stod den, oprejst, ubevægelig, solid. Den understøttende flade hvilede med sine fire hjørner og lodret på lasten.

Det var fuldbragt.

Gilliatt så bestyrtet på det.

Det stakkels væsen var ikke forvænt af glæden. Han blev opfyldt af en umådelig lykke. Han følte, hvorledes alle hans lemmer kom i en sitrende bevægelse, og han, der indtil dette øjeblik ikke havde kendt til uro eller forvirring, begyndte at skælve over sin sejr.

Han betragtede båden under vraget, og maskinen i båden. Han kunne ikke rigtigt fatte det. Man skulle have troet, at han ikke ventede, hvad der var sket. Han havde frembragt et vidunder, og bestyrtet betragtede han det.

Denne bestyrtelse varede kun et øjeblik.

Gilliatt gjorde en bevægelse som en, der vågner af en drøm, greb kniven, skar de otte tove over, sprang derpå ned i båden, som nu takket være havets stigen ikke var mere end en halv snes fod fra ham, tog en rulle trosser, lavede fire længder, stak dem gennem ringene, han tidligere havde anbragt, og befæstede, på begge sider, i bådens ræling de fire kæder fra skorstenen, som for næppe en time siden sad fast i Durandes ræling.

Efter at skorstenen var bundet fast, gjorde Gilliatt den øverste del af maskinen los. Et firkantet stykke af Durandes dæk hang ved den. Gilliatt rev det af og befriede båden fra denne overflødige vægt af planker og bjælker, som han kastede over på klipperne. En nyttig lettelse.

Forresten holdt båden sig ypperligt, som man kunne vente, under denne uhyre byrde. Den tunge maskine vejede ikke mere end den bunke sten og kanoner, som båden engang havde ført med sig fra Herm.

Arbejdet var endt. Nu kunne han gerne sejle.

9. Heldet er dog ikke fuldstændigt

Arbejdet var ikke endt endnu.

Det var jo tydeligt nok, at Gilliatt nu blot skulle åbne porten og straks se at få båden bort fra klipperne. På havet er minutterne kostbare. Ikke et vindpust, næppe en krusning på havets overflade; den overordentlig smukke aften lovede en skøn nat. Havet var blikstille, men man kunne mærke, at der snart ville indtræde ebbe; det var et heldigt øjeblik til at sejle derfra. Han forlod Douvreklipperne i ebbetiden og ville komme til Guernsey i flodtiden. Ved daggry kunne han være i Saint-Sampson.

Men der viste sig en uventet hindring. Gilliatts forudseenhed havde været mangelfuld. Maskinen var fri; skorstenen var det ikke.

Idet bølgerne bragte båden op til det i luften svævende skrog, havde de formindsket farerne, der var forbundet med at hejse maskinen ned; men da mellemrummet således blev mindre, kunne skorstenen ikke slippe helt ned, og det øverste af den ragede op gennem den gabende åbning i Durande. Skorstenen sad fanget der som mellem fire vægge.

Den tjeneste, havet havde ydet, mistede sit værd ved denne lumskhed. Det var, som om det, tvunget til at adlyde, havde haft en bagtanke.

Ebben kunne tilintetgøre flodens værk.

Skorstenen, der var over tre favne [Note 14)] høj, ragede otte fod op i Durande; vandet ville synke tolv fod; skorstenen, der sank med båden, ville derved få et spillerum på fire fod og kunne altså slippe løs.

Men hvor lang tid ville der gå, inden den kunne blive fri? Seks timer.

Om seks timer ville det være midnat. Men hvem ville prøve på at tage bort på den tid? Hvilken kanal skulle man følge gennem alle disse skær, der var vanskelige nok at hitte rede i om dagen? Og hvem ville midt om natten vove sig ind i dette baghold af lave grunde?

Gilliatt var nødt til at vente til næste dag. Disse seks timer, der gik tabt, kunne komme til at koste mindst tolv til.

Der kunne ikke være tale om at fremskynde arbejdet ved at åbne porten til snævringen. Den væg måtte naturligvis blive på sin plads til næste gang, når havet steg.

Gilliatt burde hvile sig.

Han lagde armene over kors; det var første gang, siden han var kommet til Douvreklipperne.

Denne nødtvungne hvile ophidsede og oprørte ham næsten, som om det var ham selv, der var skyld i det. Han sagde til sidst selv: "Hvad ville Déruchette tænke om mig, hvis hun så mig stå her ørkesløs?"

Og dog trængte han til at samle kræfter.

Båden var nu til hans disposition, og han besluttede at tilbringe natten i den.

Han steg op på Store Douvre for at hente sit fåreskind, steg ned igen, spiste nogle muslinger og havkastanjer, drak, da han

var meget tørstig, de sidste dråber vand, der fandtes i hans dunk, indhyllede sig i skindet, hvis uld forekom ham overordentlig behagelig, lagde sig som en vagtsom hund ved siden af maskinen, slog hatten ned over øjnene og sov ind.

Han sov fast. Således sover man, når man har fuldført noget.

10. Havets advarsler

Midt om natten vågnede han pludseligt.

Han åbnede øjnene.

Douvreklipperne over hans hoved lyste som i genskinnet fra en uhyre hvid glød. Der var ligesom et ildskær udbredt over hele klippens sorte facade.

Hvor kom denne ild fra?

Fra vandet.

Havet havde et usædvanligt udseende.

Det så ud som om vandet var i brand, så langt øjet kunne række, mellem skærene og udenfor skærene flammede havet. Denne flammen var ikke rødlig; den havde ikke noget tilfælles med kraternes og ovnenes spillende flamme. Man hørte ingen støj, så ingen gnistren, man følte ingen hede. Blåagtige striber efterlignede på bølgerne liglagnets folder. Et blegt lys sitrede på vandet. Det var ikke en ildløs; det var et spøgelse.

Det lignede den sorteblå ild i gravens indre, antændt af en drømmens flamme.

Man kan tænke sig mørket stukket i brand.

Natten, den umådelige, forvirrede nat, syntes at være det brandbare stof, hvorfra denne iskolde ild skrev sig. Det var en vis klarhed, skabt af blindhed. Selv skyggen udgjorde et element i dette spøgelseslys.

Søfolkene fra Kanalen kender alle disse ubeskrivelige fosforagtige udstrømninger af lys i mørket, de er en slags advarsler for de søfarende.

I dette skær mister genstandene deres realitet. Noget spøgelsesagtigt trænger ind i dem og gør dem ligesom gennemsigtige. Klipperne bliver kun til lineamenter. Ankertovene ligner hvidglødende jernstænger. Fiskernes garn funkler under vandet som ildnet. Den ene halvdel af åren er af ibenholt, den anden, som er under vandet, af sølv. Idet dråberne falder fra åren ned i bølgerne, oversår de havet ligesom med stjerner. Enhver båd slæber en komet efter sig. Matroserne, hvis klæder er blevet gennemtrukne af vand, ser ud som brændende mennesker. Man stikker sin hånd ned i vandet, man trækker den op, dækket med en glødende handske; men det er en død ild, den brænder ikke. Din arm er en antændt fakkel. Skummet funkler. Fiskene er ildtunger og sønderrevne lyn, der sitrer i en bleg afgrund.

Denne klarhed var trængt gennem Gilliatts lukkede øjenlåg. Det var den, han kunne takke for, at han var blevet vækket.

Han vågnede i det rette øjeblik.

Ebben var forbi; flodtiden begyndte snart. Maskinens skorsten, der var blevet fri, mens Gilliatt sov, skulle atter til at trænge ind i det åbne gab oven over den.

Den vendte langsomt tilbage til det.

Skorstenen var kun i én fods afstand fra Durande.

At stige én fod ville tage en halv time. Og hvis derfor Gilliatt ville benytte sig af skorstenens befrielse, havde han en halv time at løbe på.

Han sprang op.

Hvor lidt tid han end havde, kunne han dog ikke lade være at stå nogle minutter eftertænksom og betragte disse fosforagtige udstrømninger af lys.

Gilliatt kendte havet nøje. Han havde længe været dets omgangsven, rigtignok mod dets vilje og på trods af, at det ofte havde mishandlet ham. Det hemmelighedsfulde væsen, man kalder oceanet, kunne ikke have nogen tanke, uden at Gilliatt straks gættede den. Tvunget til at anstille iagttagelser, drømme og leve i ensomhed var han blevet en vejrspåmand, hvad englændere kalder en "*weather wise*".

Gilliatt ilede hen til stængevinderebene og slækkede tovet; da båden således ikke længere blev holdt tilbage af fortøjningen, greb han bådshagen, stødte den mod klipperne og styrede hen imod snævringens udgang, der lå på den anden side af Durande. Efter to minutters forløb var båden helt udenfor vraget. Man behøvede ikke længere at være bange for, at skorstenen atter skulle komme til at sidde fast i skroget. Nu kunne havet gerne stige.

Det lod imidlertid ikke til, at Gilliatt ville tage bort.

Han betragtede endnu engang de fosforagtige udstrømninger af lys og lettede ankrene; men det skete ikke for at sejle bort, men for at fortøje båden på ny og på en mere solid måde; han fortøjede den rigtignok i nærheden af udgangen.

Hidtil havde han kun betjent sig af bådens to ankre og ikke draget nogen nytte af Durandes lille anker, som han havde fundet, som man nok erindrer, mellem skærene. Dette anker havde han gemt i en krog i båden for at kunne bruge det i nødstilfælde, tilligemed en bunke varpegods og stængevinderebsblokke og dets tov, som han i forvejen havde

forsynet med knækstoppere. Gilliatt kastede dette tredje anker ud, idet han sørgede for at knytte tovet til en pertline, hvis ene ende var gjort fast i ankerringen og hvis anden ende var befæstet til bådens håndspil. På denne måde tilvejebragte han en slags fortøjning i hanefod, der er langt solidere end en fortøjning med to ankre. Det tydede på en stor forsigtighed, og at han frygtede fare. En sømand ville i det, han her foretog sig, have set en ankring i hårdt vejr, når man frygtede for en strøm på læ bov.

De fosforagtige udstrålinger, som Gilliatt uafbrudt iagttog, truede ham måske med farer, men gjorde ham på samme tid nytte. Uden dem ville han være blevet ved at sove. De havde vækket ham og nu lyste de for ham.

Der herskede en slags skumring mellem stjernerne. Men denne klarhed havde, hvor foruroligende den end forekom Gilliatt, gjort ham den tjeneste at lade ham skue faren i hele dens omfang og foretage de nødvendige manøvrer. Gilliatt behøvede blot at sætte sejl til. Båden, der havde maskinen inde, var fri.

Gilliatt lod imidlertid til at tænke på alt andet end at tage bort. Da båden var fortøjet, hentede han den stærkeste kæde, han havde i sit magasin, og idet han befæstede den til de søm, han havde hugget ind i begge Douvreklipperne, forstærkede han indvendig med denne kæde plankevæggen, der allerede var sikret ved de kæder, der var slået om den på den udvendige side. I stedet for at åbne porten lukkede han den forsvarligt.

De fosforagtige udstrålinger lyste endnu, men svagere og svagere. Sandt nok, dagen begyndte at gry.

Pludselig stod Gilliatt stille og lyttede.

11. Den der er forsigtig, kan blive frelst

Det forekom ham, at han langt borte hørte en svag og utydelig larm.

Til visse tider lyder der drøn fra dybet.

Han lyttede atter. Den fjerne larm lod sig igen høre. Gilliatt rystede på hovedet som én, der ved, hvad denne larm betyder.

Nogle minutter senere var han ved den modsatte ende af den lille klippegade, ved den østlige indgang, der hidtil havde været åben, og med vældige hammerslag huggede han store søm ind i de to klipper, der lå i nærheden af "Manden", på samme måde som ved indløbet mellem Douvreklipperne.

Alle revnerne i disse klipper var spækket med egetræ. Da granitten var meget sprød, fandtes der mange åbninger, og Gilliatt kunne derfor hugge flere søm ind her end i de to Douvres.

I et nu slukkedes de fosforagtige lysudstrålinger, som om de var blevet pustet ud; de blev afløst af tusmørket.

Efter at sømmene var hugget ind, slæbte Gilliatt bjælker, tove og kæder herhen, og uden at spilde et øjeblik gav han sig i færd med at opføre tværs over indløbet ved "Manden" ved hjælp af tykke egeplanker, der var opstillet horisontalt og sammenbundet med tove, en af disse åbne forskansninger, som videnskaben netop har anerkendt og givet navnet bølgebrydere.

De, som har set, for eksempel ved Rocquaine på Guernsey, eller ved Bourg-d'Eau i Frankrig, virkningen af nogle pæle, nedrammet mellem klipperne, vil kunne fatte betydningen af dette yderst simple middel. Bølgebryderne er en forbindelse af, hvad man i Frankrig kalder *épi* med hvad man i England kalder *dick*. Bølgebryderne er fæstningsværkernes "franske ryttere",

der bliver benyttet mod uvejret. Man kan ikke kæmpe imod havet, hvis man ikke vil prøve på at dele dets styrke.

Solen var imidlertid stået op, fuldstændig ren. Himlen var blå, havet var roligt.

Gilliatt arbejdede ivrigt. Han var også rolig, men i hans travlhed lå der ængstelse.

I vældige spring hoppede han fra klippe til klippe, fra forskansningen til magasinet og fra magasinet til forskansningen. Han kom snart slæbende med et katspor, snart med en skærstok. Det viste sig snart, hvor nyttig denne ophalen af tømmerværk var. Gilliatt stod åbenbart ansigt til ansigt med en forudset eventualitet.

En tyk jernstang benyttede han til at flytte bjælkerne med. Arbejdet gik så hurtigt fra hånden. At man snarere kunne sige, at det voksede, end at det blev udført. Den, der aldrig har set en pioner arbejde, kan ikke gøre sig nogen idé om denne hurtighed.

Indløbet mod øst var snævrere end det mod vest. Det var ikke mere end fem til seks fod bredt. Det kom Gilliatt til god nytte. Da det rum, der skulle befæstes og lukkes, kun var meget lille, kunne forskansningen blive så meget solidere og simplere. Horisontale bjælker var således nok; de vertikale var unyttige.

Da de første pæle var blevet anbragt, steg Gilliatt ned på dem og lyttede.

Drønene lød nu tydeligere.

Gilliatt vedblev ufortrødent at arbejde. Han gjorde det færdigt med to kranbjælker fra Durande, som han forbandt ved fald, der gik gennem deres treskivede blokke. Det hele slog han kæder om.

Denne forskansning var egentlig kun en slags uhyre stor vidjefletning, hvis tynde stokke var bjælker og hvis vidjegrene var kæder.

Den syntes at være lige så meget flettet som bygget.

Gilliatt gjorde dem stærkere endnu.

Da han havde fundet en mængde jernstænger i vraget, havde han også kunnet smede sig mange søm.

Mens han arbejdede, tyggede han beskøjter. Han var tørstig. Men han kunne ikke drikke, da han ikke havde mere fersk vand. Han havde den foregående aften tømt sin dunk.

Han opstillede endnu fire eller fem bjælker og steg derpå atter ned på forskansningen. Han lyttede.

Larmen i horisonten var ophørt. Der herskede en dyb tavshed.

Havet havde et blidt og prægtigt udseende; det fortjente alle de madrigaler, som borgerne skriver til dets ære, når de er fornøjet med det: "et spejl" – "en sø" – "olie" – – "lutter smil." – Himlens dybe blå svarede til oceanets dybe grønne. Denne safir og denne smaragd kunne gensidigt beundre hinanden. De havde ikke noget at dadle hos hinanden. Ikke en sky foroven, ikke en skumplet forneden. En strålende aprilsol hævede sig midt i al denne pragt. Man kunne ikke tænke sig et smukkere vejr.

Helt ude i horisonten så man en sort stribe af fugle. De fløj hurtigt. De tog retning mod land. Efter deres flugt at dømme syntes de at være ængstelige.

Gilliatt gav sig til at gøre bølgebryderne højere. Han gjorde dem så høje, som han kunne, så høje, som klippernes krumning tillod ham det.

Henad middag syntes han, at solstrålerne formelig stak. Ved middagstid kan man bedømme, hvorledes dagen vil blive. Gilliatt stod oprejst på den stærke forskansning, han netop havde fuldført, og gav sig til at betragte den vidtstrakte vandflade.

Havet var mere end roligt, det var stillestående. Ikke et sejl var at se. Himlen var ren og klar over alt; det blå var kun blevet hvidt. Denne hvide farve var ganske forunderlig. I vest viste der sig i horisonten en lille plet af en sygelig farve. Denne plet rørte sig ikke af stedet, men voksede. I nærheden af skærene skvulpede bølgerne svagt.

Gilliatt havde gjort fornuftigt i at bygge sin bølgebryder.

Et uvejr var i anmarch.

Afgrunden ville prøve en kamp.

3. bog. Kampen

1. Modsætningerne mødes

Jævndøgnstiden er rig på farer.

På havet viser der sig et vildt fænomen, som man kunne kalde søvindens ankomst.

På enhver tid af året, men især ved ny- eller fuldmånetid, bliver havet i det øjeblik, da man mindst venter det, pludselig forunderlig roligt. Den vedvarende vidunderlige bevægelse ophører; der indtræder døsighed, mathed; det ser ud, som om det ville hvile sig; man skulle tro, at det var træt. Ethvert sejl hænger slapt ned. Admiralflagene, de kongelige, de kejserlige flag sover.

Pludselig kommer der lidt liv i dem.

Det er øjeblikket, hvis der er skyer på himlen, til at studere cirrusformationerne; hvis solen går ned, til at undersøge aftenrøden; hvis natten falder på og det er måneskin, til at iagttage månens halo.

På samme tid undersøger kaptajnen eller eskadrechefen med et mikroskop sit vejrglas og tager sine forholdsregler mod søndenvinden, hvis blandingen ser ud som smeltet sukker, og mod nordenvinden, hvis blandingen danner krystaller, der ligner bregnernes blade eller fyrretræets nåle. I dette øjeblik trækker den fattige irske eller bretagniske fisker sin båd op af havet, efter at have rådført sig med en eller anden hemmelighedsfuld gnomon, indridset af romerne eller af djævlene, på en af disse gådefulde opretstående stene, som man i Bretagne kalder *menhir* og i Irland *cruach*.

Himlen vedbliver imidlertid at være klar, vandet gennemsigtigt. Solen stråler, og morgenrøden smiler, hvilket indgød de gamles digtere og spåmænd, der forfærdedes over, at man kunne tiltro solen falskhed, hellig rædsel. *Solem quis dicere falsum audeat?*

Den skjulte muligheds mørke vision er afbrudt i mennesket ved tingenes skæbnesvangre uigennemsigtighed. Det frygteligste og mest troløse ydre man kan se, er afgrundens.

Således kan der gå nogle timer, ja undertiden nogle dage. Sømændene vender deres kikkerter hid og did. De gamle sømænd ser meget barske ud.

Pludselig hører man en stærk, forvirret mumlen. Der føres en slags hemmelighedsfuld samtale i luften.

Man ser intet.

Imidlertid vokser, forstærkes larmen, samtalen bliver tydeligere.

Der er nogen bag horisonten.

Noget skrækkeligt, vinden.

Vinden, det vil sige denne skare af titaner, som vi kalder vindpustene.

Skyggens umådelige pøbelflok.

Inderne kalder dem marouter, jøderne cherubimer, grækerne aqviloner. De er det uendeliges usynlige fugle. Disse nordenvinde iler til.

2. Vindene

Hvorfra kommer de? Fra det umålelige. De udspændte vinger trænger til en plads, der svarer til afgrundens diameter. De er så uhyre store, at de fordrer ørkenernes ubegrænsethed. Det

atlantiske, det stille ocean, disse vældige blå rum, tiltaler dem. De formørker dem. De flyver der i flokke. Kommandør Page har set på høj sø syv skypumper på én gang. De findes der i al deres vildhed. De forudsiger ulykker. Deres arbejde består i evig og altid at få bølgerne til at svulme, hvad de kan, ved man ikke, hvad de vil, er ubekendt. De er afgrundens sfinkser, og Gama er deres Ødipus. I det evigt bevægelige havs mørke viser de sig som skyernes ansigter. Den, der ser deres sorteblå lineamenter på havets horisont, føler sig i nærheden af en irreductibel magt. Ånden er uovervindelig, men elementet er uindtageligt. Hvad skal man gøre overfor den ubegribelige allestedsnærværelse?

Vinden bliver til en kølle og så atter vind. Vinden kæmper med en tilintetgørende kraft og forsvarer sig ved at forsvinde. Den, der møder dem. søger at hitte på udveje. Deres forskellige og stødvise angreb forvirrer. De flygter lige så hurtigt som de angriber. De er i besiddelse af en sej udholdenhed. Hvorledes skal man få bugt med dem? Skibet Argos forstavn, der var udhugget af en eg fra Dadone, og både var forstavn og styrmand, talte til dem. De behandlede denne guddommelige forstavn groft. Da Christopher Columbus så dem komme mod *La Pinta*, steg han op på dækket og fremsagde nogle vers af den hellige Johannes' evangelium for dem. Surcouf hånede dem: "Se kliken!" råbte han. Napier affyrede en kanon imod dem. De er Kaos' diktatorer.

Hvad gjorde de i dette kaos, som de beherskede? Man fatter ikke deres uforsonlighed. Vindenes hule er endnu uhyggeligere at se end løvernes. Hvor mange lig ligger der ikke under disse uendelige folder! Ubarmhjertigt angriber vindene den store mørke og smertelige masse. Man hører dem altid, de hører

intet. De udfører gerninger, som ligner forbrydelser. Man ved ikke, hvem de kaster hvide skumpletter på. Hvilken ugudelig vildhed viser der sig ikke i skibbruddet! hvilken fornærmelse mod Forsynet! Undertiden er det, som om de foragtede Gud. De er de ubekendte steders tyranner. "*Luoghi spaventosi*", mumlede de venetianske købmænd.

De skælvende rum må tåle deres voldsgerninger. Hvad der foregår på disse øde steder, er ubeskriveligt. Der er noget ridderligt blandet med mørket. I luften er en larm som i en skov. Man ser intet, og man hører rytterskarer. Det er middag, pludseligt bliver det nat; en tornado drager forbi; det er midnat, pludseligt bliver det dag; polarlyset tændes. Hvirvelvinde vælter sig mellem hinanden i en afskyelig dans, plageånderne tramper på elementet. En overlæsset sky revner på midten og falder i stumper og stykker ned i havet. Andre purpurfarvede skyer lyser og brummer, derpå formørkes de på en uhyggelig måde; skyen, der har udtømt lynilden, bliver sort, det er et udslukket stykke trækul. Regnsække revner i tåge. Hist en ovn, hvor det regner; her en bølge, af hvilken der skyder flammer frem. Under skylregnen lyser havets hvide farve i umådelige afstande; man ser tætheden, hvor ligheden flakker om, vanskabes. Unaturlige navler udvider sig i de sorte skyer. Dampene bugter sig, bølgerne gør piruetter; de drukne najader vælter sig mellem hinanden; så langt man øjner, bevæger det massive og rolige hav sig uden at komme af stedet; alt er gustent; fortvivlede skrig lyder ud af denne bleghed.

Inderst i dette utilgængelige mørke sitrer vældige skyggeneg. Af og til sker der en paroxysme. Uroen bliver til larm, på samme måde som bølgen bliver til dønning. Horisonten, en forvirret

sammenblanding af bølger, en evindelig skvulpen, brummer bassen til et helt stykke; stødvise brag lyder ganske forunderligt under denne brummen, man tror, at man hører hydraer nyse. Kolde vindpust afløses af varme. Havets skælven forkynder noget forfærdeligt, som strækker sig til alt. Uro. Angst. Vandenes dybe rædsel. Pludseligt kommer orkanen, for som en tyr at drikke af oceanet; en uhørt sugning; vandet stiger op til den usynlige mund, der danner sig en hævelse, hævelsen svulmer; det er skypumpen, de gamles *prester*. Stalaktit foroven, stalagmit forneden, en omvendt dobbeltkegle, der drejer sig i en kreds, et punkt, der holder sig i ligevægt på et andet punkt, to bjerges kys, et skumbjerg, der hæver sig, et skybjerg, som sænker sig; bølgens og mørkets skrækkelige parring. Skypumpen er, som Bibelens støtte, mørk om dagen og lys om natten. Tordenen tier for skypumpen. Det ser ud, som om den er bange.

De øde steders uhyre forvirring har en tonestige; frygteligt *crescendo*: luftningen, vindstødet, blæsten, stormen, orkanen, skypumpen. Himlen har vrede, havet er rundt; der kommer et pust, der findes intet mere af alt dette, alt er raseri og uorden.

Sådan er disse barske steder.

Vindene løber, flyver, falder af, dør hen, lever op på ny, svæver, piber, brøler, ler; rasende, letfærdige, tøjlesløse tumler de sig efter behag på de vredladne bølger. Deres tuden lyder harmonisk. De giver hele himlen en sonor røst. De støder i skyen som i et horn, de sætter verdensrummet for deres mund og synger ud i det uendelige, en slags Prometheus-fanfare, i hvilken toner fra horn, trompeter, basuner, pauker og trommer er blandet sammen. Den, der hører dem, hører Pan. Det

forfærdelige er, at de leger. Det er dem en umådelig glæde, når de på disse øde steder kan spille bold med skibene. Uophørligt, om dagen som om natten, på enhver årstid, såvel under troperne som ved polerne, finder, så snart de har stødt i deres forfærdelige trompet, den store, uhyggelige jagt på skibene sted, og den går tværs igennem skyer og bølger. De er koblets herskere. De morer sig. De lader bølgerne, hundene, gø ad klipperne; de jager skyerne sammen og drive dem fra hinanden igen. De ælter, som med millioner af hænder, den vidtstrakte, bøjelige vandflade.

Vandet er smidigt og bøjeligt, fordi det lader sig sammentrykke. Det glider bort mellem hænderne, under forsøget på at gøre det. Bliver det overlæsset på den ene side, smutter det bort på den anden. Derved dannes bølgen. Bølgen er vandets frihed.

3. Forklaring af den larm, Gilliatt hørte

Ved jævndøgnstid stormer vindene mod jorden. På denne tid hersker der ikke ligevægt under troperne og ved polerne, og det uhyre atmosfærehav har ebbe på den ene halvkugle og flod på den anden. Der er konstellationer, der tilkendegiver disse fænomener: Vægten og Vandmanden.

På den tid raser stormene.

Havet venter og iagttager tavshed.

Undertiden ser himlen ikke venlig ud. Den er bleg og iført en vældig, mørk plysdragt. Søfolkene ser ængstelige på luftens mørke åsyn.

Men dens tilfredse mine frygter de endnu mere. En smilende himmel ved jævndøgnstid vil sige det samme som uvejr, der

stikker fløjlspoterne frem. Viste himlen sig således, ilede Amsterdams kvinder op i Grædetårnet og undersøgte horisonten.

Når forårs- eller efterårsstormene kommer sent, er det, fordi de rykker frem i uhyre hobe. De beriger sig ved ødelæggelse. Nær mistillid til deres nølen. Ango sagde: "Havet er en god skyldner."

Når vel varer alt for længe, inden de kommer, forråder havet blot sin utålmodighed ved den dybeste ro. Den magnetiske spænding viser sig alene ved, hvad man kunne kalde vandets inflammation. Bølgerne lyser. Luften indeholder elektricitet, vandet fosfor. Matroserne føler sig trætte. Dette øjeblik er navnlig farligt for de jernklædte skibe; deres jernskrog kan få kompasset til at vise urigtigt og derved bringe dem i fordærvelse. Den transatlantiske damper *Iowa* gik til grunde på denne måde.

De, som er fortrolige med havet, finder dets udseende i disse øjeblikke forunderligt; man kunne sige, det ønsker og frygter cyklonen. Visse forbindelser, som ellers ganske naturligt ønskes meget, optages på denne måde. Løvinden frygter i brunsttiden for løven. Havet er også i hede. Derfra skriver sig dets skælven.

Det umådelige ægteskab er i færd med at stiftes.

Dette ægteskab højtideligholdes, som de gamle kejseres bryllupper, ved ødelæggelser. Det er en fest, krydret med ulykker.

Imidlertid kommer vindene dernede fra, fra de uovervindelige breder, fra de øde steders gustne horisont, fra den ubegrænsede friheds inderste.

Vær opmærksom, dér har vi jævndøgn.

En storm er i anmarch. Den gamle mytologi så utydelige personligheder blandet sammen med den store, opløste natur. Æolus træffer aftale med Boreas. Elementets forståelse med elementet er nødvendig. De fordeler arbejdet mellem sig. Man må give bølgen, skyen et stød fremad; natten er en medforbunden; det gælder at benytte den. Man har et kompas, man skal få til at vise fejl, man har et fyr at slukke, stjerner at skjule. Havet må hjælpe til. Før ethvert uvejr høres en mumlen. Orkanerne hvisker foreløbig indbyrdes bag horisonten.

Det er det, man hører, i mørket, i stor afstand under det forfærdelige havs tavshed.

Denne frygtelige hvisken havde Gilliatt hørt. De fosforagtige lysudstrømninger havde været den første advarsel; denne mumlen var den anden.

Hvis der er en djævlelegion til, er det vistnok den, vinden hører til.

Vinden er mangfoldig, men luften enkelt.

Heraf følger: ethvert uvejr er blandet. Det fordrer luftens enhed.

Hele afgrunden er indviklet i en storm; hele oceanet ligeledes. Dets samlede kræfter træder ind i rækken og bliver virksomme deltagere. En bølge er afgrunden forneden; et vindpust er afgrunden foroven. At have med en søstorm at bestille, er at have både med havet og himlen at bestille.

Messier, sømanden, den dybsindige astronom fra Epuny, sagde: "Vinden kom alle vegne fra og er alle vegne." Han troede ikke, vinden kunne begrænses, selv ikke i de lukkede have. For ham fandtes der ikke Middelhavsvinde. Han sagde, han genkendte dem, når de passerede forbi. Han forsikrede, at på

den dag og i den time var føhnen fra Konstanz-søen, de gamles Favonius, faret over Paris' horisont; ligeledes en anden dag Bora fra Adriaterhavet; atter en anden tag den rotatoriske Rotus, som man påstår holdes indespærret mellem Kykladerne. Han specificerede som følge deraf hvirvelvindene. Han tænkte ikke på, at søndenvinden, som drejede sig mellem Malta og Tunis og at søndenvinden, som drejede sig mellem Korsika og Balearerne, ikke var til at undslippe. "Enhver regn kommer fra troperne og ethvert lyn fra polerne," sagde han. Vinden mætter sig i virkeligheden med elektricitet ved det punkt, hvor middagskredsene skærer hinanden, aksens endepunkter, og med vand under Ækvator.

Vinden er allestedsnærværende.

Det vil vel ikke sige, at der ikke findes vindzoner. Det er tydeligt bevist, at der eksisterer visse luftstrømninger, og engang vil luftsejladsen, betjent af luftskibe som vi, af forkærlighed for det græske, kalder aëroscapher, benytte disse hovedlinjer. Det kan ikke bestrides, at vinden har anlagt kanaler i luften; der er vindstrømme, vindfloder og vindbække; forgreningerne i luften var blot de omvendte af vandets; det var bækkene, som udspringer af floderne og floderne af strømmene, i stedet for at falde i dem; derved opstår da adsplittelse, i stedet for forening.

Det er denne adsplittelse, som skaber vindenes solidaritet og atmosfærens enhed. Et atom rives bort fra sin plads og river atter et andet bort. Enhver vind bevæger altet. Føj til disse dybe årsager til blanding, jordens skikkelse, der borer huller i atmosfæren med alle sine bjerge, der danner knuder og

snoninger i vindstrømningerne og i alle retninger bestemmer modstrømningerne.

Vindens fænomen, det vil sige de to oceaners svingninger, det ene på det andet; luftoceanet, svævende over vandoceanet, støtter sig på dettes flugt og vugger sig på dets skælven.

Det uadskillelige deler sig ikke. Der er ingen skillevæg mellem to bølger. Øerne i Kanalen føler stødet fra det gode håbs forbjerg. Den almindelige navigation holder det eneste uhyre stangen. Hele havet er den samme hyrde. Bølgerne dækker havet med et slags fiskeskind. Ocean, det er Ceto.

På denne enhed styrter det mangfoldige ned.

4. Turba, turma

På kompasset ser man toogtredive vinde, det vil sige toogtredive retninger: men disse retninger kan deles i det uendelige. Tæller man vindene efter retningerne, bliver de uberegnelige; tæller man dem efter de forskellige slags, bliver de uendelige.

Homer turde ikke indlade sig på at tælle dem.

Polarstrømningen støder på den tropiske strømning. Herfra skriver denne forbindelse af varme og kulde sig, ligevægten begynder ved stødet. Vindenes bølge kommer frem, svulmende, adsplittet og flænget over alt. Stormens adsplittelse ryster i horisontens fire hjørner den vidunderligt forstyrrede luft.

Alle vindstregerne er repræsenteret der: vinden fra Golfstrømmen, der vælter den tætte tåge ind over Newfoundland, vinden fra Peru, den stumme himmelegn, hvor intet menneske endnu har hørt det tordne, vinden fra Nova Scotia, vinden fra Mozambique, som tilintetgør junkerne *en*

masse, den elektriske vind fra Japan, den afrikanske vind, som bor ved Djævlebjergene, vinden fra Ækvator, som blæser oven over passatvindene, og som danner en parabel, hvis top altid er imod vest, den plutoniske vind, som kommer fra kratrene, den forunderlige vind, der er vulkanen Awa egen, og som altid bringer en olivenfarvet sky frem i nord, passatvinden fra Java, mod hvilken man har opført disse hytter som man kalder "orkanhuse", vindstødene fra strædet ved Malacca, som er iagttaget af Horsburgh; den mægtige sydvestvind, kaldet Pampero i Chile og Rebojo i Buenos Aires, som fører kondoren helt ud på havet og frelser den fra den vilde, som ligger på ryggen under den nylig aftrukne oksehud og spænder buen med fødderne; den kemiske vind, som, ifølge Lemery, danner tordenstene i skyen; kaffernes Harmatta; polar-snevinden, som spænder sig for isbjergene, vinden fra den bengalske bugt, som trænger lige til Nisnji-Novgorod og rusker i træbarakkerne, hvor Asien holder marked, vinden fra Cordillererne, der sætter de store bølger og de store skove i bevægelse, vinden fra det australske arkipelag, sciroccoen, mistralen, hurricanen, de tørre vinde, de fugtige vinde, vindene, som kaster støvet fra Brasiliens sletter ned i Genuas gader, vindene, som adlyder den daglige rotation, og vindene, som går stik imod den; vindene, som går parvis, for at den ene kan fortsætte, hvad den anden har begyndt; de gamle vinde, som angreb Christopher Columbus på kysten ved Veraguas, vindene, som i hele fyrre dage, fra den 21. oktober til den 2. november 1520, holdt Magellan i uvished, da han var kommet ind i det stille hav, og vindene, som har ødelagt den spanske armada. Der er mange andre endnu, men hvor er det muligt at opregne dem? Vindene,

der bringer skrubtudser og græshopper med sig, som bærer hele skyer af dyr over havet, vindene, som med et eneste pust bevirker skibbrud, løsner ladningerne i skibene og tvinger dem til at fortsætte rejsen i en skrå stilling; de tunge, blinde vinde, mættede med regn, haglvindene, febervindene, Calabriens Solfatara-vinde, vindene, som får de afrikanske panteres hår til at gnistre, vindene, som slynger forfærdelige lyn ud af deres sky, og vindene, som bringer sort sne med sig. Det er armeen.

Douvreklipperne, hvor Gilliatt opførte sin bølgebryder, hørte dem komme galoperende langt borte.

Vi sagde for lidt siden, at vinden betyder *alle* vindene.

Hele denne skare var i anmarch.

På den ene side denne legion.

På den anden, Gilliatt.

5. Gilliatts valg

De hemmelighedsfulde kræfter havde valgt et heldigt øjeblik.

Tilfældet, hvis det er til, er behændigt.

Så længe båden havde ligget i vigen ved "Manden", så længe maskinen havde siddet indeklemt imellem klipperne, havde Gilliatt ikke kunnet besejres. Båden var i sikkerhed, maskinen var i ly; Douvreklipperne, som holdt den fast, havde fordømt dem til en langsom undergang, men beskyttede dem mod en hurtig død. Gilliatt havde i alle tilfælde en udvej. Maskinen blev ødelagt, men det ødelagde ikke Gilliatt. Han kunne slippe bort i båden.

Men at vente, indtil båden havde forladt vigen, hvor den var uangribelig, lade den komme ind i snævringen, lade Gilliatt

fuldføre det frelsende værk, hjælpe til, at det fik et lykkeligt udfald, det var snaren.

I dette øjeblik var maskinen, båden, Gilliatt samlet i den lille klippegade. De udgjorde ét. Med en eneste anstrengelse kunne båden blive knust mod skærene, maskinen styrtet ned på havsens bund og Gilliatt druknet. Med ét slag kunne der gøres en ende på det hele.

Der kunne ikke tænkes nogen mere kritisk stilling end Gilliatts.

Skulle han blive, eller skulle han tage bort.

Tage bort var vanvid, blive, var forfærdeligt.

6. Kampen

Gilliatt klatrede op på Store Douvre.

Derfra så han ud over havet.

Den vestlige horisont havde et overraskende udseende. Der hævede sig en mur. En stor skymur, der aldeles spærrede udsigten, steg langsomt op fra horisonten mod zenith. Denne retlinede, vertikale mur, der ikke havde en revne, syntes at være bygget efter en vinkelhage og trukket efter en snor. Det var en sky, der lignede granit. Denne sky, der helt ude imod syd syntes at stå fuldstændig lodret, krummede den ene side lidt imod nord, som et stykke bøjet jernblik. Denne tågemur udvidede sig og voksede, uden at dens gesims et eneste øjeblik ophørte med at være parallel med horisonten, der næsten var fuldstændig mørk. Tavs hævede denne luftmur sig som et eneste stykke. Ikke den ringeste bølgen, ikke en fold, ikke et fremspring. Denne ubevægelighed i bevægeligheden var uhyggelig. Solen, der skinnede bleg bag en forunderlig gusten tågekreds, oplyste

dette apokalyptiske lineament. Skyen havde allerede bemægtiget sig næsten det halve af rummet. Det var som et skybjerg, der hævede sig mellem jorden og solen.

Det var nattens frembrud midt om dagen.

Luften var glødende hed. Denne hemmelighedsfulde ophobning udviklede en varme som i en badstue. Himlens blå var blevet hvidt, og det hvide var atter blevet gråt. Man kunne have kaldt det en stor skifersten. Det matte, blyfarvede hav nedenunder kunne man også have kaldt en skifersten. Ikke et vindpust, ikke en bølge, ikke den ringeste larm. Så langt øjet rakte, var havet øde. Ikke et sejl til nogen som helst side. Fuglene havde skjult sig. Man anede forræderi i det uendelige.

Hele denne sky voksede umærkeligt i størrelse og styrke.

Det bevægelige tågebjerg, som tog retningen mod Douvreklipperne, var en af de skyer, man kunne kalde kampskyer. Der er noget skeløjet, som gennem disse mørke masser stirrer på én.

Det er frygteligt, at se dem nærme sig.

Gilliatt betragtede skyen og mumlede: "Jeg er tørstig, du vil give mig noget at drikke."

Han blev stående nogle øjeblikke ubevægelig, idet han ufravendt betragtede skyen. Man kunne have sagt, at han målte stormen.

Han trak sin regnhætte op af lommen og tog den på. Tøjet, som så længe havde ligget gemt i hullet, blev taget frem; han iførte sig de tjærede benklæder og jakken, som en ridder, der ruster sig til kampens øjeblik. Sko havde han ikke mere, men hans nøgne fødder var blevet hærdet på klipperne.

Da dette krigstoilette var endt, betragtede han sin bølgebryder, klatrede ned fra Douvres plateau og skyndte sig hen til sit magasin. Nogle øjeblikke efter arbejdede han ivrigt, den vældige stumme sky kunne høre hans hammerslag. Hvad tog Gilliatt sig for? Med resten af sine søm, tove og bjælker opførte han ved det østlige indløb nok en forskansning, ti eller tolv fod bag den første.

Der herskede stadig en dyb tavshed. Græsset, der voksede i klipperevnerne, bevægede sig ikke.

Pludselig forsvandt solen. Gilliatt hævede hovedet. Den stigende sky havde nået solen. Det var, som om dagen blev skubbet ud og erstattet af et blegt, ubestemt genskin.

Skymuren havde fået et andet udseende. Den var ikke mere jævn og glat. Den havde slået horisontale folder, idet den berørte zenith, hvorfra den hang ned over resten af himlen. Nu havde den etager. Man så tydeligt stormen danne sig i den. Man så også regnlagene og hagllagene. Ikke et lyn brød frem, men der udbredte sig et skrækkeligt skær; for det rædselsfuldes idé kan knytte sig til lysets idé. Man hørte orkanen svagt trække vejret. Det var en uhyggelig tavshed, Gilliatt, der også var tavs, betragtede alle disse tågeblokke, der samlede sig over hans hoved og dannede uformelige skyer. På horisonten tyngede og udbredte sig et askefarvet tågebånd, og i zenith et blyfarvet bånd; sorte-blå pjalter nåede fra skyerne ned til tågemasserne. Hele baggrunden, som dannedes af skymuren, var bleg, mælkefarvet, skrækkelig, ubeskrivelig. En lille hvidagtig sky, uvist hvor den var kommet fra, gennemskar på skrå, fra nord til syd, den høje, mørke mur. Den ene ende af den slæbte i havet. På det sted, hvor den berørte bølgerne, så man i mørket en rød

damp. Under den blege sky fløj der, meget lavt, helt sorte små skyer mellem hinanden, som om de ikke vidste, hvor de skulle hen. Den mægtige sky i baggrunden voksede lige med ét på alle sider, krummede sig endnu mere, og beholdt sin uhyggelige plads. Kun bagved Gilliatt, i øst, var der en lille strimmel klar himmel, som blev mindre. Skønt der ikke rørte sig en vind, blev dog afplukkede grå fjer spredt til alle sider, som om en kæmpemæssig fugl sad bag den mørke mur og rystede dunene af sig. Der havde dannet sig et tæt, sort loft, som helt ude i horisonten berørte havet og blandede sig med natten. Han hørte noget nærme sig. Det var uhyre stort og tungt og kom vildt stormende. Mørket blev tættere. Pludselig lød der et forfærdeligt tordenskrald.

Gilliatt mærkede rystelsen. Tordenen skjuler drømme. Denne brutale virkelighed i drømmeregionen har noget skrækkeligt ved sig. Man tror, at man hører et møbel falde omkuld i kæmpernes værelse.

Ingen elektrisk flamme ledsagede skraldet. Der opstod atter tavshed. Det var et slags pause, under hvilken man vælger sin stilling. Derpå viste der sig vældige, uformelige lyn, det ene efter det andet og med mellemrum. Det var stumme lyn. Ingen brummen. Hvert lyn oplyste alt. Skymuren var nu en hule. Der fandtes hvælvinger og buer i den. Man så silhuetter der. Det var omrids af uhyre store hoveder; halse syntes at strække sig; elefanter med tårne på ryggen viste sig og forsvandt. En rund og sort tågesøjle, over hvilken der svævede en hvid damp, lignede skorstenen på en kolossal damper, der var sunket, og nu røg under vandet. Skytæpper bølgede. Man troede, at man så folder i et klæde. I midten, under mørkerøde lag, sænkede sig,

ubevægelig, en tæt tågespiral uigennemtrængelig for de elektriske gnister, hæslige fostre i uvejrets bug.

Gilliatt følte pludselig et vindpust. Tre eller fire store regndråber plaskede mod klippen ved siden af ham. Derpå viste der sig nok et lyn. Vinden rejste sig.

Det første tordenskrald satte havet i bevægelse, det andet kløvede muren fra øverst til nederst, der dannede sig et hul, revnen blev til en gabende åbning, fuld af regn, og uvejret begyndte at give sig løs.

Det var et skrækkeligt øjeblik.

Regnskyl, orkan, lyn, bølger, som nåede op til skyerne, skum, torden, skrig, brøl, tuden. Alt på én gang. Uhyrerne blev sluppet løs.

Vinden blæste af al magt. Regnen faldt ikke ned, den strømmede ned.

Der kunne ikke tænkes nogen mere truende krisis for et stakkels menneske som Gilliatt, der var indespærret mellem nogle klipper midt ude på havet tillige med en tungt lastet båd. Gilliatt havde sejret over ebbe og flod, men den fare, de havde udsat ham for, var intet i sammenligning med den fare, uvejret truede ham med.

Gilliatt, som på alle sider var omgivet af afgrunde, greb i det næste øjeblik og under den overhængende fare, til en snild list. Han havde sat sig fast hos fjenden selv; han havde forbundet sig med skærene; Douvreklipperne, der tidligere havde været hans modstander, var nu hans sekundanter under denne vældige duel. Gilliatt havde gjort dem til lydige tjenere. Gilliatt havde dannet sig en fæstning af denne grav, denne havets frygtelige ruin. Han blev belejret i den, men også beskyttet af den. Han

støttede sig, om man så må sige, med ryggen op til skærene, mens han stod ansigt til ansigt med orkanen. Han havde barrikaderet snævringen, denne bølgernes gade. Det var forresten det eneste, der kunne gøres. Det syntes, som om havet, der er en despot, også kan bringes til fornuft ved barrikader. Man kunne betragte båden som sikret fra tre sider. Indelukket mellem skærenes to indre facader, fortøjet i hanefod, var den beskyttet mod nord af Lille Douvre, mod syd af Store, vilde skrænter, der var mere vante til at forårsage skibbrud end forhindre dem. Mod vest var den beskyttet af plankevæggen, der var gjort fast ved klipperne og allerede havde bestået deres prøve. Fra denne side var der altså intet at frygte. Det var fra øst, at faren truede.

Mod øst fandtes der kun bølgebryderen. En bølgebryder er en slags knusningsapparat. Man må mindst have to. Gilliatt havde kun haft tid til at opføre én. Han byggede den anden midt under uvejret.

Heldigvis kom vinden fra nordvest. Havet gør dumheder. Denne vind brød Douvreklipperne sig ikke videre om. Den angreb skærene fra siden og kunne ikke slynge bølgerne ind, hverken gennem det ene eller det andet indløb til klippegaden, så at i stedet for at komme ind i en åbning, stødte de imod en mur. Det var et uheldigt angreb, stormen havde gjort.

Men vinden angriber i krumme linjer, og man må være belavet på, at den pludselig springer om. Sprang den om til øst, førend den anden forskansning var færdig, kunne det komme til at se galt ud. Stormen ville trænge ind i den lille klippegade, og alt var tabt.

Stormen tog til i styrke. Uvejret rasede uophørligt.

Dette forfærdelige raseri vendte sig mod Douvreklipperne. Man hørte utallige stemmer. Hvem skreg således? Undertiden lød det, som om nogen talte, udstedte befalinger. Så hørtes der råb, skrig, forunderligt sitrende lyde, og denne vældige, majestætiske tuden, som sømændene benævner "oceanets kalden". Vindens uendelige og flygtige spiraler peb, idet de vred vandet; bølgerne blev slynget mod skærene som gigantiske kasteskiver af usynlige atleter. Den uhyre masse skum sprøjtede op over klipperne. Foroven strømmen, forneden savl. Derpå blev der brølet med fornyet styrke. Intet menneskes eller dyrs brøl kan give nogen forestilling om de brag, der var blandet med havets dislokationer. Skyen tordnede, haglene smældede, dønningen brusede. Visse punkter syntes ubevægelige; på andre steder tilbagelagde vinden tresindstyve fod i sekundet. Så langt øjet rakte, var havet hvidt; horisonten var opfyldt med sæbevand i en strækning af ti mil. Ildporte åbnede sig. Nogle skyer syntes at blive brændt af andre, og oven på den dynge røde skyer, der lignede gløder, fik de en vis lighed med røg. Bølgende skikkelser stødte mod hinanden og blandede sig sammen, idet de derved gensidigt forandrede hinandens udseende. Umådelige vandstrømme rislede ned. Man hørte peloton-ild i firmamentet. Midt i det sorte loft sås der en slags stor omvendt kurv, fra hvilken der i et kaos faldt vandhvirvler, hagl, purpur- og fosforskyer, nat, lys og lynild.

Gilliatt syntes ikke at lægge mærke til det. Han stod bøjet over sit arbejde. Den anden forskansning begyndte at hæve sig. Hvert tordenskrald besvarede han med et hammerslag. Man hørte denne takt midt under uvejret. Han stod med blottet hoved. Et vindstød havde bortført hans hætte.

Han følte en brændende tørst. Det var sandsynligvis feber. Regnpytter havde dannet sig rundt om ham i fordybningerne i klipperne. Af og til tog han lidt vand op i den hule hånd og drak. Derpå tog han atter fat på sit arbejde, uden at undersøge, hvor stormen kom fra.

Alt kunne komme til at afhænge af et eneste øjeblik. Han vidste, hvad han kunne vente, hvis hans bølgebryder ikke blev færdig i rette tid. Hvorfor da spilde et eneste minut med at betragte dødens åsyn, der rykkede nærmere og nærmere?

Forstyrrelsen rundt om ham lignede en stor kobberkedel, der koger. Der hørtes brag og støj. Undertiden var det, som om lynet gik ned af en trappe. De elektriske stød gentoges uophørligt på de samme punkter af klippen. Der var hagl så store som en knyttet hånd. Gilliatt var nødt til at ryste dem ud af folderne på sin jakke. Selv hans lommer var fulde af hagl.

Stormen var nu gået om til vest og slog mod væggen mellem de to Douvres; men Gilliatt frygtede ikke for denne væg, og det behøvede han heller ikke. Uden at lide nogen skade lod den bølgerne brydes imod sig; elasticitet er modstand; Stevensons beregninger godtgør, at et elastisk træbolværk af bestemte dimensioner og fortøjet på en bestemt måde gør bedre modstand mod bølgerne end en muret bølgebryder. Plankevæggen mellem Douvreklipperne opfyldte disse betingelser; den var desuden så snildt gjort fast, at idet bølgen slog over den, virkede den som en hammer, der hugger et søm ind, støttede den til klippen og gjorde den stærkere; ville den ødelægge den, måtte den først rive Douvreklipperne om. Stormen var virkelig også kun i stand til at kaste stænk over væggen ned på båden. Fra denne side mislykkedes fuldstændigt

angrebet. Gilliatt følte sig også ganske rolig, hvad den vestlige indgang angik.

Skumflagerne, der fløj til alle sider, lignede uld. Det ophidsede hav stormede mod klipperne, overskyllede dem og trængte ind imellem dem.

Den anden forskansning imod øst nærmede sig imidlertid sin fuldendelse. Endnu nogle tov og kæder, og det øjeblik var nær, da den også kunne deltage i kampen.

Pludselig opklaredes vejret, regnen ophørte, skyerne delte sig, vinden sagtnedes, det blev lidt lysere i zenith, og det lynede ikke mere; man kunne tro, at det nu var forbi. Men det var begyndelsen.

Vinden sprang om fra sydvest til nordøst.

Stormen samlede kræfter, kom farende med en ny flok vinde. Nordenvinden greb voldsomt fat.

Angrebet, der nu kom fra øst, gjaldt det svage punkt.

Denne gang standsede Gilliatt midt i sit arbejde og så sig om.

Han trådte op på et fremspringende klippestykke bag ved den anden forskansning. Blev den første bølgebryder revet løs, ville den tilintetgøre den anden, der endnu ikke var færdig, og Gilliatt ville blive knust under denne almindelige ødelæggelse. På det sted, hvor Gilliatt stod, ville han omkomme, førend han kunne se båden, maskinen og hele sit værk blive begravet i afgrunden. Det var han udsat for. Gilliatt fandt sig i det med en skrækkelig bestemthed.

Førend han ville se alle sine forhåbninger gå til grunde, ville han først selv dø; for maskinen var for ham en pension. Med den venstre hånd strøg han det drivende hår bort fra øjnene,

klemte næven fast om sin gode hammer, bøjede sig tilbage og ventede.

Han ventede ikke længe.

En lynstråle gav tegnet, den blege åbning i zenith lukkedes, en regnstrøm styrtede ned, alt blev mørkt, og kun lynene lyste. Angrebet var undervejs.

En mægtig bølge, der blev belyst af lynene, hævede sig i øst, på den anden side af "Manden". Den var søgrøn, skummede ikke og spærrede hele havet. Den rullede frem imod bølgebryderen. Idet den nærmede sig, tudede den; det var som en uhyre stor mørk cylinder, der væltede sig over vandet. Tordenen brummede svagt.

Denne store bølge nåede "Manden", blev delt og gled forbi. De to dele forenede sig igen til et vandbjerg og styrtede ind mod bølgebryderen. Denne bølge havde lighed med en bjælke.

Stødet var frygteligt. Alt forsvandt i skum. I nogle øjeblikke så man ikke andet end rasende vandmasser, en umådelig mængde skum, man hørte kun larm og orkanen, der arbejdede på ødelæggelsesværket.

Skummet spredte sig. Gilliatt stod oprejst.

Bølgebryderen havde holdt sig ypperligt. Ikke en kæde var brudt, ikke et søm var revet løs. Den havde vist, at den var i besiddelse af en bølgebryders to fornemste egenskaber: den var bøjelig som et siv og fast som en mur. Bølgen havde opløst sig i regn.

En skumstribe gled i zigzag gennem snævringen og tabte sig under båden.

Manden, der havde lagt oceanet denne mundkurv på, hvilede ikke.

Heldigvis tog orkanen en anden retning nogen tid. Bølgerne udøste deres forbitrelse mod klippevæggene. Det var en kort frist. Gilliatt benyttede den til at fuldføre forskansningen.

Dagen skred frem under dette arbejde. Stormen rasede uafbrudt mod klipperne. Skyerne udøste både vand og ild.

Natten faldt på.

Forresten var det ikke fuldstændig mørkt. Uvejret, der af og til belyses af lynene, har sine øjeblikke, hvor det er muligt at se noget, og atter andre øjeblikke, hvor det ikke er muligt at se noget. Alt er hvidt og derpå sort.

Bag de mørke skyer bølgede et fosforbælte, der havde et rødt skær. Resultatet deraf blev en vis bleghed. Regnen lyste.

Denne klarhed kom Gilliatt til god nytte. Engang vendte han sig om og sagde til lynet: "Hold lyset for mig."

Ved dette skær kunne han bygge den bageste forskansning endnu højere end den forreste. Bølgebryderen var næsten færdig. Da Gilliatt gjorde et tov fast, som skulle styrke hele værket, blæste stormen ham lige i ansigtet. Det fik ham til at hæve hovedet. Vinden var pludselig sprunget om til nordøst. Angrebet mod den østlige indgang begyndte. Gilliatt så ud over havet. Bølgebryderen skulle endnu engang modstå et anfald. Havet ville føre et nyt slag.

Dér væltede fem-seks bølger sig frem; bag dem kom der en endnu, som var skrækkelig at se.

Det var, som om alle kræfter var samlet i den; den var ligesom levende. Den trykkede sig sammen og styrtede ind mod bølgebryderen. Dens næsten dyriske form sønderreves i den, idet den sprang tilbage. Det var, som om en hydra knuste sig mod klippeblokkene og tømmerværket. Bølgen syntes at klamre

sig fast og bide. Klipperne rystede. Brummen som af et dyr hørtes midt i larmen. Skummet lignede en Leviathans spyt.

Da skummet faldt tilbage, så man ødelæggelsen. Denne gang havde bølgebryderen taget skade. En lang og tung bjælke, der var revet løs, var blevet slynget over den bageste forskansning op på den fremspringende klippe, hvor Gilliatt nylig havde stået. Heldigvis stod han der ikke mere. Han var ellers blevet knust på stedet.

Forunderligt nok faldt denne bjælke således, at den ikke kunne rulle tilbage og derved skade Gilliatt. Den blev ham endda til nytte på en anden måde, som man vil få at se.

Mellem den fremspringende klippe og den indvendige side af snævringen var der en bred revne. Den ene ende af bjælken var kilet ind i denne revne, som derved var blevet betydelig større.

Gilliatt fik en idé: Udøve et tryk på den modsatte ende.

Bjælken stak op af revnen som en udstrakt arm. Denne gik parallelt med snævringens indre facade, og bjælkens fri ende var omtrent atten eller tyve tommer fra støttepunktet.

Gilliatt stemmede fødder, knæ og hænder mod den stejle klippeside og satte begge skuldrene mod den uhyre løftestang. Bjælken var lang; derved var den i stand til at udøve et større tryk. Klippen var blevet rystet. Gilliatt måtte imidlertid tage fat fire gange. Sveden såvel som regnen løb ned af hans hår. Den fjerde anstrengelse var forfærdelig. Der hørtes en bragen, revnen blev til en stor åbning, og den tunge masse faldt ned i klippegaden med en skrækkelig larm, et svar på tordenskraldene.

Den faldt lige ned, uden at sønderbrydes.

Bjælken fulgte efter klippestykket, og Gilliatt, der pludselig mistede ethvert støttepunkt, var nær gået bag efter.

Bunden var på dette sted opfyldt med runde flintesten, og vand var der ikke meget af. Monolitten lagde sig, omgivet af skum, mellem snævringens to store parallelle klipper og dannede en tværmur, en slags forbindelsesled mellem de to stejle sider. Enderne af den berørte siderne; da den var lidt for lang, blev toppen slået af den, idet den styrtede ned. Resultatet af denne nedstyrtning blev et forunderligt stræde uden udgang, som man kan se det den dag i dag. Vandet bag denne stenskranke er næsten altid roligt.

Det var et endnu kraftigere værn end Durandes bjælkevæg, der var gjort fast mellem Douvretårnene.

Denne forskansning kom belejligt.

Havet havde gentaget sine angreb.

Stillet overfor hindringer bliver bølgen hårdnakket. Den første bølgebryder begyndte at forsvinde. Går der hul på en bølgebryder, bliver følgen deraf større ødelæggelser. Hullet bliver større og større, og der kan ikke i øjeblikket rådes bod på det. Den stærke søgang ville rive arbejderen bort.

En elektrisk udladning, som oplyste skærene, viste Gilliatt den skade, bølgebryderen havde taget, de løsrevne bjælker, enderne af tovene og kæderne, der blev kastet hid og did, åbningen midt i forskansningen. Den anden bølgebryder var urørt.

Den stenblok, Gilliatt havde væltet ned mellem de to bølgebrydere, var vel den solideste skranke, men havde dog én fejl; den var for lav. Bølgeslagene kunne vel ikke ødelægge den, men de kunne slå over den.

Der kunne ikke være tale om at forhøje den. Kun klippemasser kunne have gjort nytte ved at blive stablet ovenpå denne blok; men hvorledes skulle man rive dem løs, slæbe dem afsted, løfte dem, stable dem ovenpå hinanden, gøre dem fast? Tømmerværk føjer man sammen, ikke klipper.

Gilliatt tænkte meget på denne lille landtange, der ikke ragede højt nok op over vandet.

Denne fejl skulle snart blive følelig. Bølgerne forlod nu ikke mere forskansningen; de plukkede, ikke rev den i stykker.

Pludselig blev en bjælke revet løs, fløj over den anden bølgebryder og faldt ned i snævringen, hvor den blev opfanget af vandet, som førte den med sig ind i de bugtede gange. Gilliatt tabte den af syne. Det var rimeligt nok, at bjælken ville støde mod båden. Heldigvis var vandet inde mellem skærene ikke i en videre stærk bevægelse, der gik næsten ingen bølger, og stødet kunne derfor ikke blive meget stærkt. Forresten havde Gilliatt ikke tid til at tænke på det; alle farerne styrtede ind på ham på engang. Uvejret samlede sit raseri mod det svage punkt.

Et øjeblik herskede der et dybt mørke, der afbrødes af lynene; skyer og bølger var ét; der hørtes et dumpt slag.

Dette slag efterfulgtes af en bragen.

Gilliatt stak hovedet frem. Den forreste bølgebryder var tilintetgjort. Man så enderne af bjælkerne hoppe rundt i vandet. Havet benyttede den første bølgebryder til at knuse den anden.

Gilliatts følelser kunne sammenlignes med en generals, der ser sin avantgarde oprevet.

Den anden bølgebryder modstod stødet. Den var stærk og solid. Men den sønderslåede forskansning var mægtig.

Bølgerne kunne efter behag kaste bjælkerne frem og trække dem tilbage, da de var gjort godt fast, og de egenskaber, Gilliatt havde udrustet værket med til at yde modstand, gjorde det nu til et ganske fortræffeligt ødelæggelsens redskab. Fra skjold var det blevet til kølle.

Det var projektilet, havet var katapulten.

Det ene slag fulgte efter det andet med en sørgelig regelmæssighed. Tankefuld stod Gilliatt bag denne barrikade, han havde opført, og hørte på døden, der bankede på og ville ind.

Han tænkte med bitterhed på, at havde nu uheldigvis ikke Durandes skorsten siddet fast i skroget, ville han i dette øjeblik kunne have været på Guernsey, i sikkerhed med båden og den frelste maskine.

Hvad han frygtede, skete. Der fandt et indbrud sted. Alt tømmerværket fra bølgebryderen kom på engang styrtende med en vældig bølge, væltede sig mod stenblokken, som et kaos mod et bjerg, og standsede dér. Det var en forvirret masse. Den besejrede forskansning kæmpede tappert. Havet havde knust den, den knækkede havets magt. Idet den blev omstyrtet, gjorde den på en vis måde nytte. Klippegaden var på dette sted, som sagt, meget smal; det sejrrige vindstød havde drevet, kastet mellem hinanden, resterne af bølgebryderne ind i denne snævring; den heftighed, det var sket med, og den kraft, stumperne var blevet indkilet i hinanden med, havde af dette ødelæggelsens værk dannet en solid forskansning. Det var ødelagt og urokkeligt. Kun nogle træstykker rev sig løs. Bølgerne kastede dem til alle sider. Et af dem fløj gennem luften tæt forbi Gilliatt. Det strejfede hans pande.

Men nogle bølger, disse store bølger, som under søstorme viser sig atter og atter, sprang over ruinerne af bølgebryderne. De faldt ned i klippegaden, og trods de bugtninger, den gjorde, satte de vandet der i bevægelse. Det begyndte at skvulpe på en foruroligende måde.

Hvorledes skulle man nu forhindre, at denne bevægelse meddelte sig til båden?

Der behøvedes ikke mange af disse vindstød for at bringe vandet i snævringen i oprør, og nogle kraftige bølgeslag ville snart tilintetgøre båden med maskinen.

Gilliatt gyste ved tanken.

Men han tabte dog ikke besindelsen. Denne sjæl kunne ikke knuges til jorden.

Orkanen havde nu fundet indløbet og rasede mellem klippegadens vægge.

Pludselig hørte Gilliatt en vældig bragen bag ved sig.

Lyden kom fra den side, hvor båden fandtes.

Der var sket noget forfærdeligt.

Gilliatt ilede derhen.

Fra det østlige indløb, hvor han stod, kunne han ikke se båden på grund af klippegadens bugtninger. Ved den sidste omdrejning standsede han og ventede på et lyn.

Lynet kom og viste ham, hvorledes sagerne stod.

Et vindstød fra det vestlige indløb havde besvaret et bølgeslag fra det østlige. Følgen deraf blev ødelæggelse.

Båden havde tilsyneladende ikke lidt nogen skade; den lå godt fortøjet: men Durandes skrog var blevet slemt medtaget.

Under et sådant uvejr frembød denne ruin en stor overflade. Den hang helt oppe over vandet. Det hul, Gilliatt havde savet for

at få maskinen ud, svækkede skroget fuldstændigt. Kølen var skåret over. Skelettet var knækket i to stykker.

Orkanen var faret hen over det.

Mere behøvedes der ikke. Dækket havde foldet sig sammen som en bog, der ligger halvt opslået. Lemlæstelsen havde fundet sted. Det var denne bragen, Gilliatt havde hørt midt under uvejret.

Da han kom nærmere, så han, at vraget havde fået sit banesår.

Den firkantede åbning, han havde skåret, var blevet til et sår. Dette sår havde vinden benyttet til at bevirke et brud. Det var sket på tværs, og skroget var delt i to dele. Den bagerste del, der var båden nærmest, sad endnu solidt indkilet mellem klipperne. Den forreste del hang og dinglede, og vinden holdt et uhyre spektakel med den.

Heldigvis lå båden ikke længere under vraget.

Men denne svingen frem og tilbage bragte den anden halvdel af skroget, der var indkilet mellem klipperne, til at vakle. Fra at vakle er der ikke langt til at styrte ned. Den hårdnakkede blæst, den løsrevne halvdel kunne pludseligt trække den anden med sig, der næsten berørte båden, og det hele, båden med maskinen, ville være gået til bunds under denne vægt.

Det så Gilliatt.

Det var katastrofen.

Hvorledes skulle han afvende den?

Gilliatt hørte til de mennesker, som selve faren bringer til at ile til hjælp. Han fattede sig på et øjeblik.

Gilliatt skyndte sig tilbage til sit arsenal og tog sin økse.

Hammeren havde arbejdet, nu var det øksens tur.

Derpå steg Gilliatt op på vraget. Han tog plads på den del af dækket, som ikke havde givet sig og, bøjet ud over dybet mellem de to Douvres, gav han sig til at hugge løs på de knækkede bjælker og alt, hvad der truede den fasthængende del af vraget.

Det gjaldt om, fuldstændigt at skille vragets to dele fra hinanden, at befri den solide halvdel, kaste det stykke, vinden havde grebet, ned i vandet og give uvejret sin part. Det var snarere farligt end egentlig vanskeligt. Den løsrevne del af skroget, der blev trukket ned af vinden og sin egen vægt, hang kun fast på fem-seks steder. Øksen behøvede egentlig kun blot at hjælpe vinden. Denne skrøbelighed, som lettede arbejdet, bevirkede også faren. Det hele kunne styrte sammen under Gilliatt.

Uvejret nåede sit højeste. Stormen blev forfærdelig. Det konvulsiviske hav nåede op til himlen. Skyen havde hidtil været den herskende, havde gjort, hvad den ville, den tilskyndede, opmuntrede bølgerne til gale streger, idet den hele tiden lyste med en vis uhyggelig klarhed. Forneden var der afsindighed, foroven vrede. Himlen er vindpustet, oceanet er kun skummet. Deraf kommer blæstens myndighed. Orkanen er geni. Dens egen rædsels rus havde forvirret den. Den var ikke andet end hvirvelvind. Det var nattens blindhed. I uvejret er der et afsindigt øjeblik; det er, som om det svimler for himlen. Afgrunden ved ikke længere, hvad den gør. Den udskyder sine lyn på lykke og fromme. Intet er skrækkeligere. Det er det afskyelige øjeblik. Skærene rystede stærkt. Ethvert uvejr har en hemmelighedsfuld evne til at kunne orientere sig; pludselig mister det denne evne. Det er det slemme øjeblik. "Da bliver vinden," sagde Thomas Fuller, "en afsindig galning." Da finder

denne uafbrudte elektriske udladning sted, som Piddington kalder "lynkaskaden". Da viser sig på det mørkeste punkt i skyen denne lysende blå cirkel, som de spanske sømænd kaldte "uvejrets øje" – *el ojo de tempestad*. Dette hæslige øje betragtede Gilliatt.

Gilliatt betragtede til gengæld skyen. Nu hævede han hovedet. Efter hvert økseslag rejste han sig stolt i vejret. Han var, eller syntes at være, for ilde faren, til at hovmodet kunne gribe ham. Fortvivlede han? Overfor oceanets højeste raseri var han lige så klog som dristig. Opgav han håbet? Nej. Han trådte kun på de sikreste steder i vraget. Han satte livet på spil og søgte at bevare det. Hans styrke var vokset tifold, hans mod var en stor dødsforagt. Hans økseslag lød som udfordringer. Han syntes at have vundet i klarhed, hvad uvejret havde tabt. En patetisk strid. På den ene side det uudtømmelige, på den anden det utrættelige. Det kom nu an på, hvem der først gav efter. De skrækkelige skyer dannede medusahoveder, alt viste sig truende, regnen styrtede ned i bølgerne, skummet slyngedes op imod skyerne, vindens spøgelser bøjede sig hid og did, meteor-ansigter viste sig purpurfarvede og formørkedes og forsvandt, når de forsvandt, var mørket skrækkeligt; fra alle sider rasede elementerne; alt gærede; tordenen rullede uendelig længe, og lynene susede tæt forbi Gilliatt. Han lod til at forbløffe afgrunden. Han gik frem og tilbage på Durande, så dækket rystede for hvert skridt, han snittede, huggede, kløvede, skar, stadig med øksen i hånden, ligbleg i lyset fra lynene, med håret i vild uorden, klædt i laser, med ansigtet dryppende af skum. Han var stor i denne uvejrets kloak.

Imod naturkræfternes delirium kan kun behændigheden kæmpe; behændigheden var Gilliatts triumf. Han ville have hele den løse halvdel af vragmassen til at falde ned på én gang. Derfor huggede han kun de planker, som holdt det sammen, halvt over. Pludselig holdt han inde. Arbejdet var gjort. Den løsnede del faldt.

Den faldt ned mellem de to Douvreklipper, lige under Gilliatt. Han bøjede sig frem og fulgte den med øjnene. Den faldt lodret ned i vandet, som derved sprøjtede højt op på klippesiderne. Den blev stående i det trange svælg før den nåede bunden. Den stod mere end tolv fod over vandoverfladen; det lodrette dæk dannede en væg mellem de to Douvres; og ligesom stenbarrikaden lidt længere oppe i snævringen, lod den kun en smule skum slippe igennem. Det var den femte barrikade mod stormen, Gilliatt havde improviseret i denne havets gade.

I sin blindhed havde orkanen selv hjulpet til med at bygge denne sidste mur.

Det var heldigt at klippevæggene stod så tæt på hinanden, at vraget ikke kunne gå helt til bunds. På den måde var den blevet højere; desuden kunne vandet passere under dæmningen, og det formindskede bølgernes kraft; det som flyder under, springer ikke over. Heri findes hemmeligheden ved den effektive flydende bølgebryder.

Nu behøvede han ikke mere være bange for hverken båd eller maskine, hvad så skyen end fandt på. Vandet kunne ikke mere komme i oprør i deres nærhed.

Gilliatt havde ud af selve katastrofen hentet redningen, stormen havde selv været hans hjælper.

Da det var færdigt, tog han lidt vand i hånden fra en pyt og drak, idet han løftede ansigtet mod skyen og sagde: "Idioter!"

Det er med en vis ironisk jubel, at den kæmpende intelligens er vidne til den umådelige dumhed hos de rasende naturkræfter; de ender uvægerligt med at gøre deres modstandere tjenester, og Gilliatt fik den samme lyst til at håne sine fjender, som man finder allerede hos Homer.

Gilliatt steg ned i båden og undersøgte den ved lynglimtene. Det var på høje tid, at den stakkels båd fik hjælp, da den i den sidste time havde måttet udholde en hel del rystelser og derfor var begyndt at give sig. Med et eneste blik overtydede Gilliatt sig om, at der ikke var sket nogen videre skade. Ankrene havde holdt godt fast, maskinen med sine fire kæder havde ikke lidt det ringeste og stod trygt og sikkert på sin plads.

Da Gilliatt havde afholdt denne mønstring, fløj der noget hvidt tæt forbi ham og forsvandt i mørket. Det var en måge.

Det var et heldigt tegn. Når fuglene atter viser sig, er uvejret i færd med at drage bort.

Et andet fortræffeligt kendetegn: Tordenen blev voldsommere og voldsommere.

Stormens ydre raseri udtømmer dens kræfter og gør den mere rimelig; det er noget enhver sømand ved; det sidste udbrud er heftigt, men kort. Tordenens vanvid viser, at det snart er forbi.

Det holdt pludselig op med at regne; nu hørtes kun en dump mumlen i skyerne. Stormen holdt op så brat som en bjælke, der falder. Den gik ligesom midt over. Skyernes vældige maskiner faldt sammen bid for bid. En blå sprække viste sig. Gilliatt blev ude af sig selv af forbavselse; det var højlys dag.

Stormen havde varet i næsten tyve timer.

Vinden, som havde ført uvejret med sig, førte det bort igen. En forvirret masse af skyer faldt hovedkulds over hinanden i horisonten, skyhæren var slået og på tilbagetog over hele linjen; en stadigt svagere buldren hørtes endnu i det fjerne, de sidste regndråber faldt, og hele det tordnende mørke forsvandt som en skare skrækkelige stridsvogne.

Pludselig blev himlen blå.

Gilliatt mærkede, at han var træt. Søvnen slår ned på den udmattede, som en rovfugl på sit bytte. Gilliatt lod sig falde om i båden, hvor han stod, og sov ind. Således lå han nogle timer, mat og sløv, næppe til at skelne fra de bjælker og planker, blandt hvilke han havde kastet sig ned.

4. bog: Forhindringens dobbeltbund

1. Den, som er sulten, er ikke alene

Havet blev roligere og roligere. Men det var dog endnu i en for stærk bevægelse til, at det kunne lade sig gøre at tage bort. Dagen var også for langt fremrykket. Med den ladning, båden havde, måtte Gilliatt nødvendigvis sejle om morgenen, hvis han skulle gøre sig håb om at være på Guernsey før midnat.

Skønt sulten plagede Gilliatt, var det første, han gjorde, ikke at søge efter mad, men at klæde sig af. Det var den eneste måde at blive varm igen.

Hans klæder var gennemblødte efter uvejret, men regnen havde dog skyllet søvandet ud, så at der var håb om, at de kunne blive tørre.

Gilliatt beholdt kun sine bukser på, som han smøgede op indtil knæene.

Rundt om på de fremspringende klipper hang han sin skjorte, sin jakke, sin trøje og sit fåreskind, og lagde sten ovenpå dem, for at de ikke skulle flyve bort.

Derpå tænkte han på at få noget at spise.

Gilliatt tog sin tilflugt til sin kniv, som han hvæssede omhyggeligt, og løsnede med den nogle muslinger fra klippen. Han spiste dem rå. Men det var kun en mager kost efter så mange besværligheder. Beskøjter havde han ikke flere af. Hvad vandet angik, da var der ingen mangel på det. Han svømmede nærmest i drikkevand.

Da havet sank, benyttede han sig af det til at lede efter søkrebs mellem klipperne. Han håbede, at han kunne gøre en

god fangst, nu da vandet var sunket og der var mange steder at afsøge.

Men han tænkte ikke på, at han ikke mere ville kunne koge sin føde. Hvis han havde set et øjeblik efter, ville han have opdaget, at hele hans træ- og kulbeholdning var gennemvåd og det optrevlede hampereb, han havde benyttet til at tænde op med, var som en våd vaskeklud. Der var ingen mulighed for få tændt ild.

Desuden var også blæsebælgen i uorden, skærmen foran essen var blæst omkuld, og stormen havde gjort fuldstændig rent bord inde i smedjen. Med det værktøj, som ikke var ødelagt, ville Gilliatt måske kunne arbejde som tømmermand, men ikke som smed. Men det var foreløbig ikke værkstedet, Gilliatt tænkte på.

Maven gjorde sine fordringer gældende, og han havde derfor alene tanke for at søge føde. Han strejfede om på skærene omtrent der, hvor Durande for ti uger siden var løbet fast.

Til den jagt, Gilliatt havde begivet sig ud på, egnede ydersiden af skæret sig langt bedre end indersiden. Når det er lavvande, holder krabberne af at lade sig varme igennem af solen. Det er egentlig mærkeligt, at de helst forlader vandet ved dagslys. Når man ser dem gå afsted, klodsede og sidelæns, må man erkende, at havet har utøj.

I to måneder havde Gilliatt levet af dette utøj.

Denne dag skjulte de sig imidlertid. Uvejret havde drevet disse eneboere ned i deres huler, og de følte sig endnu ikke trygge. Gilliatt holdt den oplukkede kniv i hånden og løsnede af og til en musling fra tangen, som han spiste, mens han gik.

Han kunne ikke være langt fra det sted, hvor sieur Clubin var forsvundet.

Gilliatt begyndte allerede at tænke, at han kom til at lade sig nøje med muslinger og havkastanjer, da der pludselig var noget, der plaskede ved hans fødder. En stor krabbe havde forskrækket kastet sig i vandet. Krabben sank ikke længere ned, end at Gilliatt nok kunne se den.

Gilliatt gav sig til at løbe efter krabben på de lave skær. Krabben flygtede.

Pludselig forsvandt den.

Krabben havde gemt sig i en eller anden revne under en klippe.

Gilliatt klamrede sig fast til denne klippe og stak hovedet frem for at se ind under den.

Der fandtes virkelig en fordybning. Der måtte krabben have gemt sig.

Det var mere end en revne. Det var en slags hvælving.

Havet trængte ind i denne hvælving, men det var ikke særlig dybt; man kunne tydeligt se de store rullesten, som dækkede bunden. Disse sten var grønne og dækket af alger; det viste, at de altid stod under vand. De lignede barnehoveder med grønt hår.

Gilliatt tog sin kniv mellem tænderne og sprang ned i dette vand. Det gik ham næsten til skuldrene.

Han trængte ind gennem åbningen og befandt sig nu en slags råt tildannet buegang; væggene var glatte og blanke. Han havde fast grund under fødderne. Det blev mørkere og mørkere, efterhånden som han kom længere og længere ind, og han kunne se mindre og mindre.

Da han var gået en fjorten-femten skridt, hørte hvælvingen op. Han var kommet ud af gangen. Åbningen blev bredere og lyset følgelig stærkere. Hans pupiller havde udvidet sig, og nu så han temmelig udmærket. Han blev overrasket ved det, han så.

Han var kommet ind i den samme vidunderlige grotte, han tidligere havde besøgt.

Men denne gang var han kommet ind fra den anden side, fra havet.

Den hvælving, han dengang havde set under vandet, var netop den samme, som han nu var kommet ind ad. Af og til, når det var rigtig lavvande, var den tilgængelig.

Hans øjne vænnede sig lidt efter lidt til halvmørket, han kunne se alting bedre og bedre. Han stod slået af forbavselse ved at gense dette mørkets vidunderlige palads, denne hvælving, disse piller, dette røde blodige lys, denne bevoksning af ædelstene, og, længst væk i hvælvingen, denne krypt, der næsten var en kirke og denne sten, som næsten var et alter.

Han gjorde sig ikke rede for alle disse detaljer, men han kunne godt huske dem, og nu så han dem igen.

Lige foran sig, et stykke oppe på hulens væg, så han den revne, han var kommet ind ad, dengang han første gang var trængt ind i grotten. Når han så den nu, derfra hvor han stod, så den ganske utilgængelig ud.

Tæt ved de gotiske buer så han igen disse lave, mørke huler, som han før havde set på afstand; han stod lige tæt ved dem. Den nærmeste var tømt for vand og ganske let tilgængelig.

Endnu nærmere, ovenover vandet, men ikke højere, end at han kunne nå derop med hånden, så han en horisontal revne i

granitten. Der var krabben sandsynligvis. Han stak armen ind, så langt han kunne, og gav sig til at famle rundt inde i det sorte hul.

Pludselig følte han, at noget greb fat om hans arm.

Han blev grebet af en ubeskrivelig rædsel.

Noget tyndt, vortet, jævnt, iskoldt, der var klæbrigt og levende, snoede sig i mørket om hans nøgne arm og bevægede op ad den mod hans bryst. Det var som en læderrem, der trykkede, og som et vridbor, der trængte frem. Efter knap et sekunds forløb havde en slags uhyggelig spiral snoet sig om hans håndled, var gledet op over albuen og berørte skuldrene. Enden af den famlede sig allerede frem under hans armhule.

Gilliatt kastede sig tilbage, men kunne næppe røre sig af stedet. Han var som lænket fast; med den venstre, frie hånd tog han sin kniv, som han holdt mellem tænderne, stødte den ind i klippen og brugte den til støtte, idet han stemmede hånden imod og gjorde en fortvivlet anstrengelse for at trække sin arm tilbage. Det lykkedes ham kun at gøre båndet uroligt, så det trak sig sammen. Det var bøjeligt som læder, fast som stål, koldt som natten.

Nok en rem, smal og spids, sprang ud af denne klipperevne. Det var som en lang tunge, der blev stukket ud af et uhyre gab. Den slikkede på en skrækkelig måde Gilliatts nøgne hals, og idet den pludselig forlængede sig, blev den umådelig lang og tynd, lagde sig på hans hud og snoede sig om hans legeme. I samme øjeblik skælvede Gilliatts sammentrukne muskler under en uvant smerte, som det er umuligt at beskrive. Han følte runde, skrækkelige fordybninger sætte sig fast på hans hud.

Det forekom ham, at utallige læber klæbede ved hans kød og søgte at drikke hans blod.

En tredje rem svirpede ud af klippen, famlede på Gilliatt og slog mod hans side som et tov. Den satte sig fast der.

Når rædslen er på sit højeste, er den stum. Gilliatt udstødte ikke et skrig. Det var lyst nok til, at han kunne se de modbydelige former, der havde lagt sig på ham. En fjerde rem kom farende som en pil og snoede sig om livet på ham.

Det var umuligt at overskære eller afrive disse slimede remme, som havde snoet sig om Gilliatts legeme og hang fast ved en utallig mængde spidser. Enhver af disse spidser forårsagede en skrækkelig og brændende smerte. Det var en følelse, som om han på en gang blev fortæret af en mængde små munde.

En femte rem sprang ud af hullet. Den lagde sig ovenpå de andre og snoede sig omkring Gilliatts legeme. Trykket blev næsten ikke til at udholde; Gilliatt kunne næppe trække vejret.

Disse remme, der var spidse i enden, blev bredere og bredere, ligesom kårdeklingen op ad fæstet til. Disse fem arme hørte åbenbart til et og samme centrum. De gled og krøb rundt på Gilliatt som lige så mange slanger. Han følte de mange munde sætte sig snart på et, snart på et andet sted.

Pludselig viste der sig en uhyre stor, rund, flad og klæbrig masse ovre i revnen. Det var midtpunktet; de fem remme udstrålede fra den som et hjulnav; på den modsatte side af denne væmmelige skive så man begyndelsen af tre andre arme, der holdt sig fast inde under klippen. Midt i denne klæbrige masse var der to øjne.

Disse to øjne så på Gilliatt.

Gilliatt genkendte kraken.

2. Monstret

Man må have set kraken for at tro på den.

I sammenligning med kraken er de gamles hydra blot til at le ad.

I visse øjeblikke kunne man blive fristet til at tro, at det ubegribelige, som svæver rundt i vore drømme, bliver tiltrukket af magneter i virkelighedens verden, som dets skygger hager sig fast ved; af denne uhyggelige forbindelse skabes drømmens væsener. Det ukendte behersker det vidunderlige og bruger det til at skabe uhyrer. Orfeus, Homer og Hesiod kunne kun skabe kimæren; Gud har skabt kraken.

Når Gud vil det, excellerer han i det forfærdelige.

Hvorfor det er sådan, er de religiøse filosoffers mareridt.

Hvis selve det at indgyde rædsel er målet, da er kraken et mesterværk.

Hvalen er kolossal, kraken er lille; flodhesten har en rustning, kraken er ganske nøgen, jaracaca-slangen hvisler, kraken er stum; næsehornet har sit horn, kraken har intet horn; hajen har skarpe finner, kraken har ingen finner; skorpionen har en brod, kraken har ingen brod; skorpionen har klosakse, kraken har ingen klosakse, sværdfisken har et sværd, kraken har intet sværd, pindsvinet har pigge, kraken har ingen pigge, kondoren har et næb, kraken har ikke noget næb, krokodillen har et gab, kraken har ingen tænder.

Kraken har ingen muskelmasse, ingen rustning, intet truende skrig, intet horn, ingen skarpe finner, ingen brod,

ingen klosakse, intet næb, ingen tænder. Og dog er kraken bedre bevæbnet end noget andet dyr.

Hvad er da kraken? Det er en sugeskål.

På skærene ude i det åbne hav, der hvor havet på én gang udbreder sig og skjuler hele sin pragt, i klippegrotter, som sjældent eller aldrig besøges af mennesker, i de ukendte huler med den yppige bevoksning, hvor der findes skaldyr og muslinger i mængder: vover svømmeren sig derind, gennem oceanets dybe portaler, er der en stor fare for, at han vil træffe på noget forfærdeligt. Hvis man træffer på det, så lad være med at blive nysgerrig. Flygt! Man er blændet, når man går ind, man er vild af rædsel, når man går ud.

Dette er, hvad man kan møde i oceanets klippegrotter:

En grålig masse, som svinger frem og tilbage i vandet; den er så tyk som en arm og omtrent en halv meter lang; den er en las, den ligner en opslået paraply uden håndtag. Denne las kommer nærmere og nærmere. Pludselig åbner den sig; otte arme skyder lynsnart frem rundt om et ansigt med to øjne. Disse arme lever, de kan lignes med ildens flammer i deres bølgebevægelser. Det er et hjul på henved et par meter i diameter. Det kaster sig over dig.

Hydraen harpunerer mennesket.

Den lægger sig over sit bytte, dækker det og snor sine lange bånd om det. Foroven er den gullig, forneden jordfarvet; det ville være umuligt at frembringe denne uforklarlige støvnuance; man kunne sige, det er et dyr af aske, som bor i vandet. Formen gør den til en edderkop, farven til kamæleon. Tirres den, bliver den violet.

Dens arme kvæler, berørelsen af den lammer.

Den ser ud som skørbug og koldbrand; den er selv sygdommen i et levende uhyres skikkelse.

Man kan ikke rive sig løs fra den, den er som vokset fast til sit offer. Hvordan? Ved det lufttomme rum. De otte arme er brede foroven og spidse ude i enderne. På hver af dem findes der på den underste side to parallelle rækker vorter, der er størst oppe ved hovedet, og efterhånden bliver mindre og mindre. I hele rækken er der femogtyve og på hver arm halvtreds. Disse vorter er sugekopper.

Disse sugekopper er hornagtig, blygrå, cylinderformet brusk. På de store eksemplarer har de en diameter som et femfrancs-stykke, som bliver mindre, ned til en linses størrelse. De kommer ud af dyret og kan trækkes tilbage. De kan bores over en tomme ind i byttet.

Disse sugeanordninger er en meget fin mekanisme; de hæver sig og sænker sig og adlyder dyrets mindste vink. Intet kan sammenlignes med elasticiteten hos disse sugekopper, som stadig indretter sig efter dyrets indre bevægelser og ydre formål.

Dette uhyre er det, som sømanden kalder djævlefisken, videnskaben cephalopoden og folketroen kraken. De engelske sømænd kalder den *blood-sucker*, blodsuger. På øerne i Kanalen kaldes den *pieuvre*, kæmpeblæksprutten.

Den er meget sjælden på Guernsey, meget lille på Jersey, men både stor og meget almindelig på Sark.

Et kobberstik i Sonninis udgave af Buffon fremstiller en cephalopode i færd med at klemme en fregat i kvas. Denis Montfort mener endog, at kæmpeblæksprutterne på de højere breddegrader er stærke nok til sænke et skib. Bory de Saint-

Vincent benægter dette, men fastslår, at de på vore breddegrader ikke viger tilbage for at angribe mennesker. Rejs til Sark; ved Brecq-Hou vil man vise dig en hule, hvor en kæmpeblæksprutte engang omsluttede og druknede en hummerfisker. Péron og Lamarck tager fejl, når de mener, at blæksprutten ikke kan svømme, fordi den ikke har finner. Den, som skriver disse linjer har med egne øjne på Sark set en blæksprutte svømme efter en badende. Da den var blevet dræbt, fandt man, at den målte over en meter i diameter, og man kunne tælle de fire hundrede sugekopper, som dyret i dødskampen havde spilet ud.

Ifølge Denis Montfort, en af disse iagttagere, som en rig intuition sænker ned – eller hæver – til magi, har blæksprutten næsten menneskelige egenskaber: blæksprutten hader. Selve det at være hæslig er nemlig, set fra et absolut synspunkt, at hade.

Når kraken jager eller er på rov, skjuler den sig. Den trækker sig sammen og gør sig så lille som muligt. Den smelter sammen med halvmørket; den ser ud som en krusning af havet; og ligner mindst af alt et levende væsen.

Blæksprutten er en hykler; man bemærker den ikke, før den pludselig åbner sig.

En slimet masse med en vilje: kan man tænke sig noget mere forfærdeligt? Gelé besat af had.

Det er på havfladens skønneste azurblå at denne havets vederstyggelige stjerne stiger op. Man opdager ikke, at den nærmer sig, og deri består netop det forfærdelige. Man opdager den næsten aldrig, før man allerede er blevet dens fange.

Men om natten, og især i parringstiden, udsender den et fosforagtigt skær. Dette uhyre har sine sværmerier, det smykker sig til sin bryllupsfest, det pynter sig, det illuminerer sig; fra en klippe kan man se det i det kulsorte dyb brede sig ud som en spøgelsesagtig sol i en mat stråleglans.

Kraken svømmer, men den går også. Den er halvvejs en fisk, men det forhindrer ikke, at den også er et stykke af et krybdyr. Den kryber rundt på havbunden; når den går, benytter den sig af alle sine otte arme.

Den har ingen ben, intet blod, intet kød; der findes ingenting i den, den er et tomt skind. Man kan dreje de otte fangarme rundt og ud og ind som fingrene i en handske.

Den har en åbning midt i sin cirkel: er det en mund eller en anus? Det er begge dele.

Den kødædende blæksprutte fra Middelhavet er modbydelig. Det er afskyeligt at berøre dette levende gelatine, som kryber rundt over alt på den svømmende, som hans negle og hænder borer sig ind i, som han flår i stykker uden at kunne dræbe, som han rykker af uden at kunne fjerne det: et flydende væsen, som forsvinder under hænderne på én. Men intet kan sammenlignes ved den rædsel, som griber én, når man ser kraken. Medusa opvartet af otte slanger.

Intet kan være frygteligere end cephalopodens favntag.

Det er en pneumatisk pumpe, der angriber: det legemliggjorte intet. Der er ingen kløer, der river dig, ingen tænder, der bider dig; det føles som en regulær åreladning. Et bid kan være frygteligt, men dog intet mod en åreladning; kloen er intet mod sugekoppen. Kloen er dyret, som trænger ind i dit kød; sugekoppen er dig selv, som trænger ind i dyret. Dine

muskler svulmer op, hver en fiber i dig vrider sig i krampe, din hud sprækker, dit blod sprøjter ud og blander sig med bløddyrets lymfe. Uhyret suger sig fast til dig med tusinde forfærdelige munde: hydraen vokser sammen med menneskene, menneskene smelter sammen med hydraen. Du er ét med den; dette mareridt dækker dig. Tigeren kan blot æde dig; blæksprutten – rædsel! – indånder dig. Den trækker dig ind til sig, ind i sig; bundet, fastgroet, afmægtig mærker du, hvordan du langsomt tømmes ud i den sæk, der er uhyret.

Værre end den forfærdelige skæbne at blive ædt op i levende live er den at blive druknet levende.

Videnskaben har med sin alt for vidtdrevne tilbageholdenhed engang benægtet disse dyrs eksistens; nu har den besluttet sig at studere dem. Den dissekerer dem, klassificerer dem, katalogiserer dem, den sætter en etiket, den skaffer sig eksemplarer af dem, sætter dem i glas på museerne, indskriver dem i navnelister: kalder dem for bløddyr, hvirvelløse dyr, stråledyr; udfinder deres slægt: på den ene side med oktopoderne, på den anden side med sepiablæksprutterne. Til disse saltvandshydraer findes der en tilsvarende i ferskvand: vandedderkoppen. Videnskaben deler dem i store, middelstore og små; den er mest tilbøjelig til at indrømme de små; det er en udbredt tendens inden for videnskaben, at man hellere ser de mikroskopiske end de makroskopiske. Den studerer deres legemsbygning og kalder dem cephalopoder, den tæller deres arme og kalder dem oktopoder. Når det først er gjort, er man ligeglade med dem. Men hvor videnskaben slipper, tager filosofien fat.

Nu studerer filosofien disse væsener. Den går både ikke så langt og længere end naturvidenskaben. Den dissekerer dem ikke, den tænker over dem: der hvor dissektionskniven før arbejdede, stikker den hypotesen ind. Den søger den endelige årsag: en sand lidenskab for tænkeren. Disse skabninger får ham næsten til at blive bekymret for Skaberen. De er rædsomme overraskelser, hæslige spøgelsesskikkelser, som ødelægger det gode humør. De er det ondes bevidste form. Hvordan skal man forklare disse skabningers bespottelse? Hvem skal man angribe?

Det mulige er et forfærdeligt materiale; mysteriet legemliggøres i uhyrerne. Stykker af nattens mørke skiller sig ud fra denne flok, immanensen brydes, ruller, svæver, trækker sig sammen, undergår ukendte polarisationer, får liv, legemliggøres af mørket; bliver en sjæl i forbindelse med bakterierne og forsvinder som orme gennem skabelsen. Det er, som om mørket er blevet forvandlet til et vilddyr. Hvorfor? Hvad skal det gøre godt for? Dette evige spørgsmål kommer altid igen.

Disse dyr er lige så meget fantomer som uhyrer; de findes, men de har ikke ret til det. De er dødens amfibier; de svæver på grænsen mellem menneskenes og kimærernes verden. Du benægter, at der findes vampyrer, og kraken dukker op. Optimismen, som dog er den eneste rette livsopfattelse, står som slagen foran den. Den betegner grænsen mellem vores virkelighed og en anden. De synes at være begyndelsen til de forfærdelige væsener, som drømmeren forvirret aner gennem nattens vindue.

Disse serier af monstre, som strækker sig gennem først det usynliges og derpå gennem det muliges verden, har været anet, ja måske endda set af magerne og filosofferne i deres religiøse ekstaser. Herfra kommer teorien om et Helvede. Sjælenes rovdyr er blevet malet for menneskene af to visionærer; den ene hed Dante, den anden Johannes.

Hvis skyggernes cirkler virkelig fortsættes i det uendelige, hvis den ene kæde begynder, hvor den anden slutter, hvis denne kæde, hvis eksistens vi er fast besluttet på at tvivle om, findes, da er kraken i den ene ende beviset på Satan i den anden.

Ethvert ondt dyr er, som enhver ond intelligens, en sfinks.

En forfærdelig sfinks, som stiller os overfor den forfærdelige gåde, det ondes gåde.

Det er dette det ondes fuldkommenhed, som får nogle mennesker til at tro på en gud med to ansigter, manikæernes forfærdelige *bi-frons*.

Et kinesisk silketapet, som under den sidste krig blev røvet fra kejserens palads, forestiller en haj, der æder en krokodille, som æder slangen, som æder ørnen, som æder svalen, som æder larven.

Hele naturen æder og æder. Ofrene flår gensidigt hinanden i stykker.

Imidlertid har lærde, der også er filosoffer og derfor velvilligt indstillede overfor skabelsen, fundet – eller troet at finde – forklaringen. Således bl.a. Bonnet fra Geneve, denne mystiske, eksakte ånd, som trådte op imod Buffon på samme måde som senere Geoffroy Saint-Hilaire mod Cuvier. Forklaringen skulle altså være følgende: Siden døden findes over alt, må der findes grave over alt. Rovdyrene er gravere.

Alle skabninger vender tilbage i hinanden. Næring er forrådnelse. En skrækkelig rensning af jorden. Mennesket er kødæder: det er også en grav; vort liv kommer af død. Det er den skrækkelige lov.

I denne vor skumringsverden frembringer denne lov uhyrer. Du spørger: Hvad er meningen? Her er den.

Er det forklaringen? Er det svaret på spørgsmålet? Men hvorfor ikke en anden ordning? Spørgsmålet opstår på ny.

Lad os leve, siden det nu engang er nødvendigt.

Men lad os sørge for, at døden er et fremskridt. Lad os kæmpe hen imod en verden, som ikke er så mørk.

Lad os følge vor samvittighed, som leder os dertil.

Thi lad os ikke glemme, at det bedste kun kan findes gennem det bedre.

3. En anden slags kamp i grotten

Sådan en skabning var det, som holdt Gilliatt fast.

Dette uhyre beboede denne grotte. Det var stedets forfærdelige ånd. En slags mørk vanddjævel.

Den sorte pjalt, Gilliatt havde set i vandet første gang, for en måned siden, da han var trængt ind i grotten, var denne krake.

Her boede den.

Da Gilliatt anden gang kom ind i denne hule, havde han fået øje på den revne, krabben var smuttet ind i; men her havde kraken sit hul, og her sad den på lur.

Gilliatt havde stukket sin arm ind i hullet; kraken havde fanget den.

Den holdt ham fast.

Han var fluen, den edderkoppen.

Gilliatt stod i vand indtil livet, hans nøgne fødder gled på de glatte sten, den højre arm blev sammenknuget af krakens læderagtige arme, og den øverste del af hans legeme forsvandt næsten under denne skrækkelige bandage.

Af krakens otte arme hang de tre fast ved klippen, de fem ved Gilliatt. Idet den således både havde klamret sig fast til granitten og mennesket, halede den Gilliatt hen mod klippen. Gilliatt havde to hundrede og halvtreds sugekopper på sig. Han følte både angst og væmmelse. At være klemt inde i en væld ig næve, hvis meterlange fingre på indersiden er dækket med vorter, som skruer sig ind i kødet.

Vi har sagt det tidligere: Man kan ikke rive sig løs fra kraken. Forsøger man det, bliver man kun holdt så meget mere fast.

Gilliatt havde kun et middel til frelse, og det var hans kniv.

Han havde den venstre hånd fri; men den gjorde ham, som tidligere omtalt, samme nytte som den højre. Man kunne godt have sagt, at han havde to højrehænder.

Han holdt den oplukkede kniv i denne hånd.

Man kan ikke skære krakens arme over, de er en slags læder, som det er umuligt at få kniven ind i, den glider af; desuden klæber de således til ens legeme, at man, ved at skære i dem, ville skære ind i sit eget kød.

Kraken er skrækkelig; der er dog en måde, man kan få bugt med den på. Fiskerne fra Sark kender den; den, der er ude på havet har set dem gøre pludselige bevægelser, får et begreb om denne måde. Marsvinene kender den også; ved et bestemt bid skiller de blækspruttens hoved fra kroppen. Det er grunden til, at man ser så mange hovedløse blæksprutter ude på havet.

Kraken kan virkelig kun såres ved hovedet.

Det vidste Gilliatt meget godt.

Han havde aldrig set en blæksprutte på den størrelse. Andre ville sagtens have tabt fatningen.

Kraken såvel som tyren har et gunstigt øjeblik, der må benyttes, det er det øjeblik, da tyren sænker hovedet, det er det øjeblik, da kraken stikker sit hoved frem. Den, der i dette øjeblik ikke er på sin post, er fortabt.

Hvad vi her har fortalt, havde kun varet nogle minutter. Gilliatt følte imidlertid, hvorledes de to hundrede og halvtreds sugeskåle sugede stærkere og stærkere.

Han holdt sin kniv parat. Sugningen tog til. Han betragtede kraken, og den betragtede ham.

Pludselig slap dens sjette arm klippen, og idet kraken slyngede den ud mod Gilliatt, søgte den at gribe hans venstre arm.

På samme tid stak den hurtigt hovedet frem. Et sekund til, og dens mund ville have bidt sig fast på Gilliatts bryst. Det havde da været ude med ham; han ville være forblødt med bagbundne arme.

Men Gilliatt var på sin post.

Han undgik armen, og i det øjeblik, dyret ville bide sig fast i hans bryst, fo'r hans bevæbnede hånd ned mod dets hoved.

Det var som en kamp mellem to lynstråler.

Gilliatt jog spidsen af kniven ned i den klæbrige masse, og idet han med den skar en cirkel om de to øjne, rykkede han hovedet af, som man rykker en tand ud.

Det var forbi.

Hele dyret faldt sammen.

Det lignede en bandage, der pludselig løsnede sig og faldt af. De fire hundrede sugeskåle slap på en gang klippen og manden, det hele faldt slapt som en klud og rullede ned i vandet.

Stønnende så Gilliatt ved sine fødder to væmmelige geléagtige masser, hovedet på den ene side, resten på den anden. Vi siger med vilje "resten", for et legeme kunne man ikke mere kalde det.

Gilliatt blev angst for, at armene i dødskampen skulle forsøge at gribe fat i ham igen og sprang et par skridt baglæns.

Men dyret var stendødt.

Gilliatt foldede sin kniv sammen.

4. Intet er skjult og intet går tabt

Det var på høje tid, at han fik kraken dræbt. Han var næsten kvalt; hans højre arm og hans ryg var violette; over to hundrede hævelser var at se på dem; hist og her piblede blodet ud af dem. Det bedste middel mod slige læsioner er søvand. Gilliatt dukkede sig ned i vandet. På samme tid gned han sig med den flade hånd. Svulsterne forsvandt under denne gnidning.

Idet han fo'r tilbage, havde han, uden at vide af det, nærmet sig den hule, han tidligere havde lagt mærke til, og som fandtes tæt ved den revne, hvor kraken havde siddet på lur.

Denne hule strakte sig skråt ind, og var fri for vand. Den mængde rullesten, der havde samlet sig derind, havde hævet bunden op over den sædvanlige vandstand. Loftet i denne hule var ganske vist lavt, men dog højt nok til, at et menneske kunne komme derind, hvis det bøjede sig. Det grønne lysskær i den store grotte trængte ind i hulen og udbredte et svagt dagslys derinde.

Mens han gned sit opsvulmede legeme, så han sig om.

Hans blik faldt ind i denne hule.

Han skælvede.

Det forekom ham, at der fra dybet i denne hule grinte ham et ansigt i møde.

Gilliatt kendte ikke ordet hallucination, men han kendte selve sagen. Dette mystiske møde med det usandsynlige, som vi kalder hallucination, findes virkelig. Det kan være illusion eller virkelighed, men egentlige visioner går nogen gange os mennesker forbi. Gilliatt var som omtalt en drømmer. Han havde, ligesom profeter, den sjældne egenskab at støde på hallucinationer. Man giver sig ikke ustraffet hen til ensomme drømmerier.

Han troede, at det var en af disse luftspejlinger, som han ofte med forbavselse havde været vidne til.

Fordybningen lignede nøjagtigt en kalkovn. Det var en lav niche, hvis vægge trak sig stadig nærmere til hinanden, indtil de allerlængst inde gik ud i et med loftet og rullestenene på bunden.

Gilliatt trådte ind i den, og idet han bøjede hovedet, gik han hen imod den genstand, han havde fået øje på.

Der var virkelig noget, der grinede.

Det var et dødningehoved.

Det var ikke blot et hoved, det var et helt skelet.

En dristig mand ved, hvorledes han har at forholde sig under slige omstændigheder.

Gilliatt så sig om.

Han var omgivet af en mængde krabber.

Denne mængde rørte sig ikke. Det var som en uddød myretue. Alle krabberne var døde. Der var kun skallerne tilbage. De store bunker, der lå spredte hist og her, dannede hæslige konstellationer på hulens flintestensgulv.

Gilliatt, der havde øjet fæstet på én bestemt genstand foran sig, var gået hen over dem uden at lægge mærke til dem.

I den yderste ende af hulen, hvor Gilliatt nu var kommet hen, lå der forfærdelig tykt med disse døde krabber. Det var en ubevægelig dynge af følehorn, kløer og kæber. En del af disse kløer var åbnede. Under denne dynge lå skelettet.

Man opdagede under denne forvirrede blanding af føletråde og skaller kraniet med sine furer, ryghvirvelbenene, lårene, skinnebenene, de lange knudrede fingre med neglene. Siderne var fulde af krabber. Der havde engang et hjerte banket. Vandskimmel dækkede øjenhulerne. Skalorme havde ladet deres slim forblive siddende i næsegruberne. Forresten så man i denne klippeafkrog hverken tang eller græs, eller følte et eneste vindpust. Ikke en bevægelse. Tandsættet grinede.

Det skrækkelige ved latteren er, at den efterligner dødningehovedet.

Dette afgrundens vidunderlige palads, prydet og indlagt med alle havets ædelstene, røbede sig til sidst og udtalte sin hemmelighed. Det var en røverhule, og i den boede kraken; det var en grav, og i den hvilede et menneske.

Skelettets og dyrenes spøgelsesagtige ubevægelighed sitrede svagt i genskinnet fra det underjordiske vand. Det så ud, som om krabberne holdt måltid. Disse skaller syntes at æde denne benrad. Der kunne ikke tænkes noget forunderligere end dette døde utøj på dette døde bytte. Dødens uhyggelige vedvaren.

Det var krakens forrådskammer, Gilliatt var kommet ind i. Et uhyggeligt sted; her kunne man tage og føle på livets dybe rædsel. Krabberne havde opædt mennesket, blæksprutten havde opædt krabberne.

Der sås ikke spor af klæder på kadaveret. Det havde været nøgent.

Gilliatt gav sig omhyggeligt til at skrabe krabberne af mennesket. Hvem havde dette menneske været? Det var beundringsværdigt dissekeret. Man kunne have sagt, at det var et anatomisk præparat; alt kødet var fjernet; ikke en muskel var blevet siddende, ikke en knokkel manglede. Havde Gilliatt forstået sig på den slags, kunne han have bekræftet det. De blottede knokler var hvide, glatte, og ligesom polerede. Havde der ikke siddet nogle grønne trådalger hist og her, kunne man have troet, at det hele var af elfenben. De bruskagtige skillevægge var med den største forsigtighed gjort tyndere. Graven gemmer slige uhyggelige klenodier.

Liget var begravet under de døde krabber. Gilliatt gravede det op.

Pludselig bøjede han sig hurtigt ned over det.

Han havde fået øje på en slags bånd omkring ryghvirvelsøjlen.

Det var et læderbælte, som åbenbart havde været spændt om maven på mennesket i levende live.

Læderet var skimlet. Spændet var rustent.

Gilliatt tog fat i dette læderbælte. Ryghvirvelbenene gjorde modstand, han måtte knække dem over for at kunne få det løs. Bæltet var ubeskadiget. En skorpe af muslinger havde begyndt at afsætte sig på det.

Ved at føle på det, opdagede han, at der lå en hård og firkantet genstand inden i det. Der kunne ikke være tale om at åbne spændet. Han skar derfor hul på bæltet med sin kniv.

Det indeholdt en lille blikæske og nogle guldstykker. Gilliatt talte tyve guineas.

Blikæsken var en gammel sømandstobaksdåse, der åbnedes ved en fjeder. Den var stærkt rusten og fast tillukket. Fjederen var helt oxyderet og ude af stand til at spændes.

Der fandtes kun papir i æsken.

En lille pakke meget tynde blade lå sammenrullede i æsken. De var fugtige, men havde ellers ikke lidt nogen skade. Æsken, der havde været hermetisk lukket, havde bevaret dem. Gilliatt rullede dem op.

Det var tre banknoter, hver på tusind pund. Det var det samme som 75.000 francs.

Han rullede dem sammen igen, lagde dem atter i æsken tilligemed de tyve guineas og lukkede den, så godt han kunne.

Han gav sig til at undersøge bæltet nærmere.

Læderet havde engang været lakeret på den udvendige side. På den indvendige, brungule side var der skrevet nogle bogstaver med sort blæk. Gilliatt dechifrerede dem og læste: *Sieur Clubin*.

5. I den afstand, som skiller seks tommer fra to fod, er der plads til døden

Gilliatt lagde atter æsken i bæltet og stak bæltet i sin bukselomme.

Han overlod skelettet til krabberne og den døde blæksprutte lige ved siden af.

Mens Gilliatt havde været optaget af kraken og skelettet, var havet steget og havde sat hvælvingen under vand. For at komme ud blev han nødt til at svømme under vandet. Men da han vidste, hvor udgangen var, og var en øvet mester i al havets gymnastik, fandt han uden vanskelighed ud til havets overflade igen.

Det var ikke så svært at tænke sig til det drama, der havde udspillet sig for seks uger siden. Det ene uhyre havde taget det andet. Kraken havde taget Clubin.

Det havde været, hvad man kunne kalde et møde mellem to hyklere i mørket. På havets bund havde disse to væsener mødt hinanden, de bestod begge af håb og mørke, og den ene, som var dyret, havde besejret den anden, som var sjælen. Uhyggelig retfærdighed.

Krabberne lever af lig, blæksprutter af krabber. Blæksprutten fanger i forbifarten et svømmende dyr, en odder, en hund, et menneske, drikker dets blod og lader det døde legeme ligge tilbage på havbunden. Krabberne er havets hyæner; det rådne kød lokker dem. De kommer, æder liget, og blæksprutten æder dem. Liget forsvinder i krabben, krabben forsvinder i blæksprutten.

Sieur Clubin havde været krakens lokkemad.

Den havde holdt ham fast og druknet ham; krabberne havde ædt ham. En eller anden bølge havde drevet skelettet ind i hulen, hvor Gilliatt havde fundet det.

Gilliatt gik rundt på revet og ledte efter føde, han fandt nogle muslinger. Han havde ikke mere lyst til krabber. Han ville have følt, han spiste menneskekød.

Men før han tog afsted, ville han spise, så godt det var muligt.

Intet holdt ham mere tilbage her.

Heftige storme efterfølges altid af et vindstille, som undertiden varer flere dage. Havet truede ham ikke længere. Gilliatt havde besluttet at rejse næste dag. Da vandet steg, var det nødvendigt, at han om natten beholdt plankevæggen mellem Douvreklipperne; men Gilliatt gjorde regning på, at han ved daggry kunne løsne plankevæggen, hale båden udenfor klipperne, sætte sejl til og styre mod Saint-Sampson. Der blæste en svag sydost, og det var netop den vind, han behøvede.

Det var i begyndelsen af maj. Dagene var lange.

Da Gilliatt efter at have nydt et kun meget tarveligt aftensmåltid, vendte tilbage til åbningen mellem Douvreklipperne, hvor båden lå, var solen gået ned og tusmørket indtrådt; vandet havde nået sit højeste, og var i færd med at falde. Maskinens skorsten, der ragede op over båden, var dækket med skumpletter og salt, en følge af uvejret.

Det mindede Gilliatt om, at båden måtte være blevet fyldt med en del regn- og søvand, og at han derfor måtte øse den læns, hvis han ville rejse næste dag.

Han vidste, at da han forlod båden for at gå på jagt efter krabber, havde der været omtrent seks tommer vand i den.

Da Gilliatt kom hen til fartøjet, gav det et sæt i ham af skræk. Der stod omtrent to fod vand i den.

Forfærdelige tilfælde: båden var læk!

Den var blevet fyldt mere og mere, mens Gilliatt var borte. Så stærkt ladet, som den var, var fireogtyve tommer vand en farlig tilvækst. Lidt til, og den ville synke til bunds. Var Gilliatt

kommet en time senere, ville han sandsynligvis kun have fundet skorstenen og masten ovenfor vandet.

Der måtte ikke spildes et minut på betænkning. Han måtte se at finde lækken, tilstoppe den, og øse båden læns. Durandes pumper var gået tabt under skibbruddet. Gilliatt havde kun bådens øse til sin rådighed.

Gilliatt gik straks til værket, uden så meget som at give sig tid til at klæde sig på. Han følte hverken sult eller kulde.

Båden fyldtes mere og mere. Heldigvis blæste det næsten ikke. Den ringeste søgang ville have fået den til at gå til bunds.

Månen gik ned.

Famlende, foroverbøjet, halvt neddukket i vandet, søgte Gilliatt længe. Endelig fandt han lækken.

Under uvejret var båden stødt mod klippen. Et af Lille Douvres fremspring var trængt ind på den styrbords side.

Denne læk fandtes, uheldigt nok, tæt ved det sted, hvor to af katsporene støder sammen, og det havde været grunden til, at Gilliatt ved sit flygtige eftersyn ikke havde lagt mærke til skaden.

Der var det foruroligende ved lækken, at den var stor, og det beroligende, at den fandtes over vandgangen, om den end for øjeblikket var under den på grund af det vand, der allerede var trængt ind.

I det øjeblik, båden var sprunget læk, var vandet bruset ind i snævringen, var steget og havde trængt sig ind gennem lækken; da båden således var blevet betydeligt tungere, var den sunket nogle tommer, og selv efter at bølgegangen var blevet svagere, havde lækken holdt sig under vandet. Derfra skrev den truende fare sig. Hvis man kunne tilstoppe lækken, kunne man øse

båden læns, åbningen ville komme ovenfor vandet, og det ville være let, eller i det mindste muligt, at udbedre skaden. Som vi har sagt, var Gilliatts tømmerværktøj endnu i god stand.

Men hvilken uvished ville han ikke imens svæve i, hvilke farer, hvilke ulykker kunne ikke komme til! Båden kunne måske krænge over, og det hele vil gå til bunds.

Gilliatt bebrejdede sig selv bittert. Han burde jo straks have opdaget lækken; de seks tommer vand burde have advaret ham. Det havde været dumt at tilskrive regnen og stormen disse seks tommer vand. Han bebrejdede sig, at han havde sovet, at han havde spist, at han var træt; ja han bebrejdede sig næsten, at det havde været storm. Alting var hans fejl.

Disse selvbebrejdelser, som han gjorde sig, mens han arbejdede, hindrede ham dog ikke i at anstrenge sin hjerne for at finde en måde at udbedre skaden på.

Lækken var fundet, det var det første skridt; at tilstoppe den, var det andet. Man kunne ikke gøre mere for øjeblikket. Man kan ikke tømre meget under vandet.

Båden fyldtes mere og mere. Det stod nu mere end to fod højt i båden; det nåede allerede Gilliatt til knæene.

6. De profundis ad altum

Til Gilliatts disposition fandtes der i bådens takkelagebeholdning en temmelig stor tjæret presenning, forsynet med lange reb i de fire hjørner.

Han tog denne presenning, bandt de to hjørner ved båndene til de to ringe, skorstenens kæder var gjort fast på den styrbords side med, der hvor lækken fandtes, og kastede presenningen over bord. Den faldt som en dug mellem Lille Douvre og båden

ned i vandet, og ved dettes tryk pressedes den op mod hullet. Jo stærkere vandet trykkede, desto fastere sad presenningen. Bådens sår var forbundet.

Det stykke tjærede stof lod ikke en dråbe vand trænge ind.

Lækken var skjult, men ikke tilstoppet.

Det var altid en frist.

Gilliatt tog øsen og gav sig til at øse båden læns. Dette arbejde opvarmede ham lidt igen, men han var dødeligt udmattet. Han måtte tilstå for sig selv, at han ikke ville kunne holde det ud til ende, og at det ikke ville lykkes ham at få alt vandet ud. Gilliatt havde næsten ikke spist noget, og hertil kom den ydmygelse, at han følte sig svækket.

Han standsede et øjeblik for at se, hvor vidt arbejdet var skredet frem. Det gik kun langsomt.

For resten var vandstrømmen kun afbrudt. Skaden var forhindret, men ikke helbredet. Vandets tryk mod presenningen blev så stærkt, at der var stor fare for, at den kunne revne; den stod allerede som ind blære på indersiden af båden, det lignede en knytnæve, der var slået igennem træet. Hvis den sprang, ville vandet atter trænge ind i båden.

I et sådant tilfælde er der ikke andet at gøre end at lave en prop. Man tager alle de klude, man kan få fat i, og stopper dem i revnen.

Men Gilliatt havde ingen klude. Alt, hvad han havde haft af sejldug, havde han enten brugt eller det var bortført af stormen.

Han havde måske kunnet finde noget, hvis han havde søgt rundt om på revet. Båden var tilstrækkelig lettet til, at han nok kunne være væk et kvarters tid. Men hvordan skulle han kunne finde noget uden lys? Der var ingen måne at se, kun den mørke

stjernehimmel. Gilliatt havde ikke noget tørt garn at lave sig en væge af, intet tælle til at lave lys, ingen ild til at tænde med og ingen lygte til at beskytte det fra vinden med. Alt var mørkt både i båden og på revet. Man kunne høre vandet bruse rundt om den sårede båd, men man kunne ikke se lækken. Gilliatt måtte føle sig for med hænder for at mærke, hvordan presenningen blev mere og mere spændt. Det var umuligt at gå ud og lede efter de sejldugslaser, der måske lå rundt om. Gilliatt betragtede bedrøvet natten. Mange stjerner, men intet lys.

Efter at den flydende masse i båden var blevet formindsket, forøgedes det ydre tryk. Presenningsblæren udspændtes mere og mere. Den lignede en byld, som der er lige ved at gå hul på. Situationen, der et øjeblik havde forbedret sig, blev igen truende.

En prop var absolut nødvendig.

Gilliatt havde kun sine klæder.

Som man husker, havde han lagt dem til tørre på Lille Douvre.

Han samlede dem sammen og lagde dem ud for lækken.

Han knælede ned i vandet og stak den tjærede jakke ind i revnen, idet han skød presenningen ud og således blottede skaden. Til jakken føjede han fåreskindet, til fåreskindet den uldne skjorte, til skjorten trøjen. Alt forsvandt i revnen. Han havde endnu kun et klædningsstykke på sig, han tog det af, og med sine bukser forstørrede og styrkede han proppen, som nu var færdig og foreløbig viste sig meget hensigtsmæssig. Den stak ud gennem lækken og var omsluttet af presenningen; vandet pressede sig imod den og gjorde på måde kun mere solid. Det var som en slags kompres.

Men der var endnu en fare. De splinter og ujævnheder i hullet, som var med til at holde presenningen fast, kunne også rive hul i den og vandet kunne trænge ind, uden at Gilliatt ville bemærke det i mørket. Der var kun liden sandsynlighed for, at proppen ville kunne holde til daggry. Gilliatt var også urolig af andre grunde; han følte, hvorledes hans uro voksede i samme takt som hans kræfter udtømtes.

Han gav sig atter til at øse, men hans udmattede arme var næppe i stand til at løfte øsen med vandet i. Han var nøgen og rystede af kulde.

Gilliatt følte, at det sidste øjeblik nærmede sig på en uhyggelig måde.

Der var kun én mulighed tilbage. Måske kunne han se et sejl ude på havet. En fisker passerede måske tilfældigt revet og kunne komme ham til hjælp. Øjeblikket var kommet, hvor en medarbejder var uomgængeligt nødvendig. Et menneske og en lygte, og alt kunne endnu blive reddet. Hvis de var to om arbejdet, ville båden kunne øses læns; når den således var blevet befriet for den mængde vand, der tyngede den ned, ville den hæve sig, lækken ville komme over havoverfladen og en reparation ville blive mulig. Proppen ville kunne fjernes og erstattes med en planke, den provisoriske anordning kunne blive en virkelig reparation. Ellers måtte han vente, til det blev dag; en farlig venten, som kunne føre undergangen med sig. Gilliatt følte sig feberagtig urolig. Hvis en skibslanterne havde vist sig, kunne Gilliatt have signaleret til den fra toppen af Store Douvre. Vejret var smukt, ingen vind, ingen søgang. Det ville ikke være umuligt at opdage et menneske, som stod oppe på toppen af Store Douvre. Deroppe ville han aftegne sig skarpt

mod den stjerneklare himmel. Det er de færreste kaptajner, der passerer Douvreklipperne ved nattetide, som ikke retter kikkerten mod land.

Gilliatt håbede, han ville blive bemærket.

Han klatrede på til vraget og derfra ved hjælp af knuderebet videre til Store Douvre.

Intet sejl, ingen lanterne, så langt øjet rakte var havet øde og tomt.

Ingen hjælp var mulig, ingen modstand var mulig.

Gilliatt følte i dette øjeblik noget, han ikke før havde følt: han følte sig afvæbnet.

Den mørke skæbne var nu hans herre. Med sin båd, med Durandes maskine, med alt sit slid, alt sit held, alt sit mod tilhørte han nu afgrunden. Han var ikke i stand til at kæmpe længere. Hvordan skulle han forhindre vandet i at stige, natten i at fortsætte? Denne prop var hans eneste støttepunkt: han havde klædt sig af til skindet, havde udtømt alle sine kræfter for at lave den. Han kunne ikke gøre den hverken større eller fastere. Den var, som den var og som den måtte vedblive at være; alle anstrengelser fra hans side var unyttige. Havet kunne nu gøre, hvad det ville, med denne hastigt anlagte forbinding.

Hvordan skulle denne livløse forhindring kunne holde ud? Det var den, der skulle stå imod nu, ikke Gilliatt; det var denne døde lap, ikke denne ånd. En bølge ville være nok til atter at åbne hullet. Alt afhang af, hvor stort trykket var.

Det hele skulle afgøres ved en kamp mellem to mekaniske mængder. Gilliatt kunne hverken hjælpe sin forbundsfælle eller hindre sin fjende. Han var reduceret til tilskuer til den kamp, der afgjorde, om han skulle leve eller dø. Han, der altid havde

rådet over sin skæbne, var nu i sidste øjeblik blevet henvist til sløv modstand.

Ingen af de prøvelser og rædsler, Gilliatt hidtil havde gennemgået, kunne sammenlignes med denne.

Dengang han kom til Douvreklippen, havde han været omgivet af ensomheden; han havde ligesom været dens fange. Ensomheden havde ikke bare omgivet ham, den havde indhyllet ham. Tusinde trusler havde på samme tid knyttet næverne mod ham. Vinden var der, rede til at blæse, havet var der, rede til at brøle. Det var umuligt at stoppe denne mund: vinden; umuligt at trække tænderne ud på dette rovdyrgab: havet. Men alligevel havde han kæmpet. Han, et menneske, havde kæmpet bryst mod bryst mod oceanet og stormen.

Han havde været udsat for alle mulige slags ulykker. Han havde måttet udføre vældige arbejder uden ordentligt værktøj, flytte tunge byrder uden hjælp, løse vanskelige problemer uden nogen videnskabelig indsigt, spise og drikke uden at have forsyninger, sove uden seng og tag.

På den uhyggelige pinebænk, som denne klippe var, var han blevet pint af alle naturens blinde torturinstrumenter. Naturen kan være en moder, når den har lyst, men den kan også være en bøddel, når det falder den ind.

Han havde overvundet ensomheden, overvundet sulten, overvundet tørsten, overvundet kulden, overvundet feberen, overvundet arbejdet, overvundet søvnen. Han havde kæmpet med alle de forhindringer, der havde forenet sig for at spærre ham vejen. Efter manglen: elementerne; efter tidevandet: stormen; efter orkanen: kraken; efter uhyret: genfærdet.

En uhyggelig skæbnens ironi. På denne klippe, som han havde tænkt at ville forlade i triumf, havde den døde Clubin betragtet ham med et hånligt smil.

Genfærdets grin havde spået rigtigt. Gilliatt følte sig fortabt; han var lige så død som Clubin.

Kulden, sulten, trætheden, splittelsen af vraget, flytningen af maskinen, jævndøgnsstormene, tordenvejret, kraken, alt dette var ingenting i sammenligning med lækken. Mod kulden havde man ilden, mod sulten muslingerne, mod tørsten regnen, mod vanskelige beregninger behændighed og energi, mod kraken kniven, og alle disse ting havde Gilliatt jo haft. Men mod lækken var der intet at stille op.

Orkanen sendte ham dette skrækkelige farvel: et lumpent bagholdsangreb af den besejrede på sejrherren. Dengang stormen flygtede, afskød den denne pil bag sig. Nederlaget vendte sig og slog til.

Hvis proppen gav efter, hvis lækken åbnede sig, ville intet kunne forhindre båden i at synke. Forbindingen på pulsåren ville gå op. Og hvis båden først var gået til bunds med sin tunge ladning, ville der ikke være nogen mulighed for at få den op igen. Disse to måneders heltemod og gigantiske anstrengelser ville ende med en fuldstændig tilintetgørelse. At begynde forfra var umuligt; Gilliatt havde nu ikke mere hverken smedje eller materialer. Måske ville han, når daggryet indfandt sig, blot kunne stå og se på, at hele hans værk sank langsomt og sikkert ned i dybet.

Det var skræmmende, således at stirre ind i det dystre mørke.

Afgrunden trak ham til sig.

Når hans båd var opslugt, havde han kun tilbage at dø af sult og kulde, ligesom den anden, den skibbrudne på "Manden".

I to lange måneder havde de bevidste og årvågne magter, som findes i det usynlige, været vidner til dette skuespil: på den ene side det endeløse rum, bølgerne, stormene, lynene, meteorerne, på den anden side et atom.

En kamp var blevet udkæmpet.

Og så skulle alt dette vidunderlige blive til intet!

Det uhørte heltemod skulle ende i fuldstændig afmagt, denne strid mellem intet og alt, den af en eneste mand udkæmpede Iliade skulle ikke resultere i andet end fortvivlelse.

Fortvivlet stirrede Gilliatt ud i rummet.

Han havde ikke en trevl at tage på sig. Han stod nøgen dér, foran uendeligheden.

Han var ved at segne under vægten af dette ufattelige ukendte, som trykkede ham til jorden, ude af stand til at fatte, hvad det egentlig ville ham, ansigt til ansigt med mørket, ved det dumpe sus fra havet og vinden, med mørket, med oceanet omkring sig og under sig, under dette mystiske firmament af vinger, stjerner og grave, her under det uudgrundelige sank han tilintetgjort sammen på klippen, strakte sig med ansigtet vendt med stjernerne og hævede hænderne mod det skrækkelige dyb og råbte til uendeligheden: "Nåde!"

Slået til jorden af uendeligheden, bad han til den.

Han lå der, alene i natten, på denne klippe, midt ude i havet, som en lynslagen, nøgen som gladiatoren i cirkus. Men i stedet for en cirkus havde han det uendelige foran sig; i stedet for rovdyrene mørket; i stedet for folkets øjne det ukendtes

iagttagende blik; i stedet for vestalinderne stjernerne; i stedet for Cæsar – Gud.

Han følte det, som om han blev opløst i kulden, udmattelsen, afmagten, bønnen, mørket, og hans øjne lukkede sig.

7. Der er nogen, der lytter i det ukendte

Der hengik nogle timer.

Blændende hævede solen sig.

Dens første stråle faldt på en ubevægelig skikkelse på Lille Douvres plateau. Det var Gilliatt. Han lå endnu udstrakt på klippen.

Det iskolde og stivnede legeme skælvede ikke mere. De lukkede øjenlåg var blege. Det var vanskeligt at sige, om dette legeme var levende eller dødt.

Solen syntes at betragte ham.

Var dette nøgne menneske ikke død, var han dog så nær ved det, at det svageste kolde vindpust ville have gjort det af med ham.

Vinden begyndte at blæse, men mild og oplivende, maj måneds forårsånde.

Solen steg højere på den blå himmel; dens næsten lodrette stråler blev purpurfarvede og udsendte varme. Den indhyllede Gilliatt som en kappe.

Gilliatt rørte sig ikke. Selv om han åndede, var denne ånden så svag, at den næppe ville have dugget et spejl.

Solen steg højere og højere. Vinden, som før blot havde været mild, blæste nu varmt.

Det stive og nøgne legeme lå stadig ubevægeligt; men havde dog mistet sin ligblege farve.

Solen stod i zenith og kastede sine stråler lodret ned på Store Douvres plateau. Klippen begyndte at blive opvarmet og opvarmede atter mennesket.

Et suk hævede Gilliatts bryst.

Han levede.

Solen vedblev sine næsten brændende kærtegn. Den kom fra syden og sommeren og nærmede sig til Gilliatt som et mildt åndedrag.

Gilliatt bevægede sig.

Havets ro var ubeskrivelig. Det var en amme, som vuggede barnet; bølgerne syntes at vugge klippen.

Søfuglene, som kendte Gilliatt fløj uroligt rundt over ham. De var ikke mere bange for ham; de omfattede ham tværtimod med ømme og broderlige følelser. De udstødte korte skrig, næsten som de kaldte på ham. En terne, som uden tvivl holdt af ham, fløj helt hen til ham og begyndte at tale fortroligt til ham; men han lod ikke til at høre den. Den hoppede op på hans skulder og begyndte at kærtegne hans læber.

Gilliatt slog øjnene op.

Fuglene fløj deres vej, tilfredse og skræmte.

Gilliatt rejste sig, strakte sig som den opvågnende løve, ilede hen til kanten af platformen og så ned.

Der lå båden uskadt. Proppen havde holdt; havet havde sandsynligvis ikke vist sig videre barsk.

Alt var frelst.

Gilliatt var ikke længere træt. Han var atter kommet til kræfter. Denne besvimelse havde været en søvn.

Han øste båden læns, så at lækken kom over vandgangslinjen, klædte sig på, drak, spiste og var glad.

Lækken viste sig nu at være temmelig stor. Gilliatt behøvede en hel dag for at udbedre skaden.

Næste morgen ved daggry løsnede Gilliatt plankevæggen, som lukkede for indsnævringen, og iført de pjalter, han havde brugt til at stoppe lækken med, og med Clubins bælte om livet forlod han, idet han stod oprejst i båden ved siden af den frelste maskine, for en gunstig vind Douvreklipperne.

Han satte kursen mod Guernsey.

I det øjeblik, han forlod klipperne, kunne man, hvis man havde været til stede der, have hørt ham nynne melodien *Bonny Dundee*.

3. afdeling

Déruchette

1. bog. Natten og månen

1. Havneklokken

Saint-Sampson i dag er næsten en by; Saint-Sampson for fyrre år siden var næsten en landsby.

Når foråret kom, og man ikke behøvede at tænde lys i de lange mørke aftener, gjorde man sig aftenerne korte og gik til sengs, når mørket faldt på. Saint-Sampson var en gammeldags by, hvor man havde bevaret skikken med at slukke lyset i tide. I disse gamle normanniske byer går man som regel i seng med hønsene.

Saint-Sampsons befolkning består forresten, når man ser bort fra et par rige borgerfamilier, næsten udelukkende af stenhuggere og tømrere. Havnen er et værft, hvor man reparerer og kølhaler skibe. Man laver ikke andet dagen lang end at sprænge klipper og hugge bjælker til. Her hakken, der hammeren. En uophørlig, ustandselig håndtering af eg og granit. Om aften er man segnefærdig af udmattelse og sover som en sten.

En aften først i maj gik mess Lethierry, efter i nogen tid at have betragtet månen og lyttet til Déruchettes skridt nede i haven, ind i sit værelse, der, som man ved, vendte ud mod havnen, og lagde sig. Douce og Grace var i seng. Med undtagelse af Déruchette hvilede hele huset i søvnens arme. Hele Saint-Sampson havde begivet sig til ro. Døre og vinduesskodder var over alt tillukkede. Ikke en vogn, ikke et skridt hørtes i gaden. Hist og her sås et lys blinke oppe fra et tagvindue, hvor tjenestefolkene havde deres kamre. Det var

allerede nogen tid siden, at klokken havde slået ni på det gamle romanske klokketårn, som er dækket af vedbend, og som deler den ejendommelighed med kirken i Saint-Brelade på Jersey, at bære fire et-taller som årstal: 1111, hvilket betyder ellevehundrede og elleve.

Mess Lethierrys popularitet i Saint-Sampson knyttede sig til hans held. Så snart heldet var forbi, lod man ham skøtte sig selv. Man skulle næsten tro, at mennesker, der har været udsat for uheld, er blevet ramt af pesten, så travlt har deres omgivelser med at sætte dem i karantæne. De smukke unge mennesker undgik Déruchette. Man levede så ensomt i huset *Bravées*, at man end ikke engang havde hørt den lille og dog så store lokale begivenhed, som den dag havde sat hele Saint-Sampson i bevægelse. Sognepræsten, den velærværdige Joë Ebenezer Caudray, var blevet rig. Hans onkel, dekanen i Saint-Asaph, var død i London. Postchaluppen *Cashmere*, der lå på Saint-Pierre-Ports red, havde samme dags morgen bragt denne nyhed med sig fra England. *Cashmere* skulle dagen efter vende tilbage til Southampton, og skulle da, efter hvad der blev sagt, have den unge præst med, som havde modtaget et brev om hurtigst muligt at indfinde sig i London for at være til stede ved den officielle åbning af den afdødes testamente, og ordne alle de øvrige formaliteter, som er nødvendige i England, når man skal tiltræde en større arv. *Cashmere*, den velærværdige Ebenezer, hans afdøde onkel, hans rigdom, hans afrejse, hans udsigter for fremtiden var blevet drøftet grundigt. Et eneste hus, *Bravées*, forholdt sig tavst, da det endnu ikke havde fået nyheden at vide.

Mess Lethierry havde kastet sig fuldt påklædt i sin køje. Siden katastrofen med Durande var det hans eneste udvej at kaste sig i sin køje. Fangen udstrækker sig på sin briks, og mess Lethierry var sorgens fange. Han lagde sig, det var en stilstand, en dvale for hans tanker. Sov han? Nej. Vågede han? Nej. Mess Lethierry havde i to og en halv måned – for så længe siden var det, at katastrofen var indtruffet – været som en søvngænger. Han havde endnu ikke forvundet det stød, han havde fået. Han befandt sig endnu i dette forvirrende mellemstadium, som alle, der har gennemgået hårde prøvelser, så godt kender. Hans refleksioner var ikke tanker, hans søvn var ingen hvile. Om dagen var han ikke vågen, om natten sov han ikke. Han stod op og lagde sig; det var det hele. Når han lå i sin køje, kunne han glemme alting i nogle øjeblikke; han kaldte det at sove. Forvirrede drømmebilleder omsvævede ham: kejser Napoleon dikterede sine erindringer til ham; han så en mængde ansigter, der alle bar Déruchettes træk; mærkværdige fugle hoppede rundt i træerne, gaderne i Lons-le-Saulnier forvandlede sig til slanger. Mareridtet var hans tilflugt fra fortvivlelsen. Han tilbragte nætterne i stadige feberdrømme og dagene i stadige grublerier.

Undertiden sad han en hel eftermiddag ubevægelig ved sit vindue, der vendte ud til havnen, med sænket hoved, albuerne støttet mod vindueskarmen og øjet fæstet på den gamle jernring, der var gjort fast i muren nogle fod under vinduet, og som Durande tidligere var blevet bundet til. Han betragtede den rust, der begyndte at danne sig på ringen.

Mess Lethierry var sunket ned til at blive en ren maskine.

Det er den skæbne, som rammer selv den modigste mand, når alt, hvad han har levet for, bliver ødelagt for ham. Livet er en rejse, ideen er vejen. Når vejen ødelægges, standser man. Målet er borte, kraften brudt. Skæbnen har en hemmelighedsfuld magt over liv og død; med sin tryllestav kan den berøre selve vort moralske Jeg. Fortvivlelse er næsten det samme som en fjernelse af sjælen; kun de allerstørste ånder står imod. Og heller ikke altid dem.

Hensunken som han var i stadig grublen, befandt mess Lethierry sig på bunden af en dyb afgrund. Af og til kunne han komme med hjerteskærende ytringer som: "Jeg har kun tilbage at løse billet til rejsen derop."

Lad os her pege på en modsigelse i denne natur, som var lige så kompliceret som det hav, mess Lethierry så at sige var et produkt af: mess Lethierry bad ikke.

At være afmægtig er en styrke. Stillet overfor de to store blinde magter, skæbnen og naturen, er det i sin afmagt, mennesket har fundet sin hjælp, bønnen.

Mennesket beder i sin frygt om hjælp. Angsten er et råd om at bøje knæ.

Bønnen er en umådelig kraft, som er særegen for mennesket og af samme art som mysteriet. Bønnen henvender sig til skyggernes højsind; bønnen ser på mysteriet med dets egne øjne, og man føler, når man ser den mægtige styrke i det bønfaldende blik, at det er muligt at bevæge det ukendte.

Blot det at tænke sig muligheden er en trøst.

Men mess Lethierry bad ikke.

Så længe han havde været lykkelig, havde Gud eksisteret for ham, som var Han et væsen af kød og blod. Lethierry talte med

ham, gav ham sit æresord, ja rakte ham endog næsten af og til hånden. Men nu, hvor Lethierry var ulykkelig, forsvandt Gud for ham. Dette er forresten et meget almindeligt fænomen. Sådan går det, når man har skabt sig en Gud, der ikke er andet end en god ven og en hædersmand.

I den sjælstilstand, Lethierry befandt sig, havde han kun ét opmuntrende syn, Déruchettes smil. Når man undtager dette smil, var alt sort.

Men i den sidste tid havde Déruchette kun smilet meget sjældent, og det var uden tvivl Durandes forlis skyld i. Hun syntes at være meget tankefuld. Hendes kvidrende, barnlige munterhed var forsvundet. Ind imellem var hendes ansigt endog meget alvorligt; noget som var et bedrøveligt syn hos dette glade væsen. Hun anstrengte sig for at smile til mess Lethierry, men hendes munterhed blev stadig mattere, sløredes, falmede som vingerne på en sommerfugl, man har sat på en knappenål. Det så næsten ud som om, hun var blevet meget religiøs, enten som følge af onklens sorg, for der findes smerter, der spejler sig, eller af andre grunde. Dengang den gamle præst havde stået på prædikestolen i kirken, gik hun, som vi vil erindre, kun meget sjældent i kirke; nu derimod besøgte hun den meget ofte. Hun forsømte ikke en eneste gudstjeneste, hverken søgne- eller helligdage. De fromme sjæle i menigheden så med tilfredshed denne forandring; det er – sagde de – en stor lykke, når en ung pige, der er udsat for så meget fra menneskenes side, vender sig til Gud. De stakkels forældre kan da i det mindste vide sig sikre for sværmerier.

Hver aften, så ofte vejret tillod det, spadserede hun en times tid eller to i haven, der hørte til huset *Bravées*. Hun var alene, og

så da næsten lige så tankefuld ud som mess Lethierry. Déruchette gik sidst af alle husets beboere til sengs, men det forhindrede ikke Grace og Douce i at holde øje med hende. De havde den samme tilbøjelighed til spionage, som altid findes hos tjenestefolk; at udspionere herskabet er en slags afveksling i deres ensformige liv.

Den sjælstilstand, mess Lethierry var i, hindrede ham i at lægge mærke til disse seneste forandringer i Déruchettes vaner. Han var alt for sløv til at bemærke det. Og for resten var han ikke skabt til være anstandsdame. Han lagde endog ikke mærke til den punktlighed, hvormed Déruchette besøgte sognekirken. Så fanatisk som han var i sit had til præstestanden, ville han næppe have betragtet disse besøg med glæde.

Det var imidlertid ikke, fordi hans egen åndelige tilstand forblev uforanderlig. Sorgen er en sky, som skifter farve.

Stærke sjæle bliver, som sagt, ofte næsten knust af ulykken. Men ikke helt; karakterer som Lethierrys rejser sig atter efter nogen tids forløb. Fortvivlelsen har forskellige grader. Fra at være fuldstændig overvældet går man til at være nedtrykt, fra nedtrykthed til sorg, fra sorg til melankoli. Melankolien er en dæmring. Lidelsen blandes med en vis sorgfuld glæde.

Melankoli er nydelse af sorgen.

Sådanne elegiske overgange lå imidlertid ikke for mess Lethierry; hverken hans temperament eller den ulykke, der havde ramt ham, lod sig forene med sådanne nuancer. Men på den tid, hvor vi nu atter møder ham, var den mørke grublen, der var fulgt efter den første fortvivlelse, begyndt at give sig. Han var mindre ligeglad, uden dog at være mindre bedrøvet. Han var stadig knuget af sorgen, men han var ikke mere dyster.

Lidt efter lidt begyndte han atter at lægge mærke til, hvad der foregik rundt om ham; han var i færd med, hvad man kan kalde atter at træde ind i virkeligheden.

Således kunne han nu høre, når der blev talt i stuen, hvor han var, uden at han derfor opfattede selve ordene. Grace kom en dag triumferende og fortalte Déruchette, at mess Lethierry havde åbnet korsbåndet om en avis.

Denne halve opvågnen til bevidsthed om virkeligheden er i og for sig et godt tegn. Man er ved at blive rask. De store ulykker er bedøvende slag, som man kun lidt efter lidt kommer sig af. Men denne bedring føles i begyndelsen som en forværring. Apatien havde lindret smerten. Man så kun dunkelt, følte kun vagt. Nu derimod bliver blikket klart, intet undgår det, man bløder fra tusind sår. Sårene svider. Smerten forøges af alle de detaljer, man har for øje; man genser dem alle i sin erindring. At genfinde alt er at føle savnet af alt. Når man vender tilbage til virkeligheden på denne måde, føler man slaget igen. Man får det på en gang bedre og dårligere. Det var det, Lethierry nu følte; han havde en tydelig følelse af sin smerte.

Det var endnu et stød, der havde ført mess Lethierry tilbage til virkeligheden.

En eftermiddag den 15. eller 20. april havde man hørt to slag på *Bravées* gadedør; det var den mand, der bar breve omkring. Douce havde åbnet døren, og manden havde virkelig stukket hende et brev i hånden.

Dette brev var kommet over havet. Det var adresseret til mess Lethierry. På poststemplet læste man: "Lisboa".

Douce havde bragt brevet op til mess Lethierry, som havde lukket sig inde på sit værelse. Han havde taget imod brevet, havde mekanisk lagt det på bordet og siden ikke skænket det et blik.

Der lå brevet urørt omtrent en hel uge.

Da sagde Douce en morgen til mess Lethierry:

"Skal jeg ikke tørre støvet af Deres brev, monsieur?"

Lethierry syntes at vågne.

"Det er sandt," sagde han. Og han åbnede brevet.

Han læste følgende:

På havet, den 10. marts

Mess Lethierry, i Saint-Sampson.

De vil sikkert med glæde høre, hvad jeg har at sige.

Jeg er ombord på *Tamaulipas*, og kommer ikke mere tilbage. Her om bord på skibet er der en matros ved navn Ahier Tostevin fra Guernsey, der ved sin tilbagekomst vil have en del at fortælle Dem. Da vi har været så heldige at møde skibet *Hernan Cortez*, der skal til Lissabon, benytter jeg med det samme lejligheden til at sende Dem dette brev.

Bliv kun forbavset. Jeg er en ærlig mand.

Lige så ærlig som sieur Clubin.

Jeg tænker, De allerede ved, hvad der er hændet; men det er måske ikke af vejen at jeg også oplyser Dem om det.

Altså:

Jeg har givet Dem Deres penge tilbage.

Jeg har engang lånt – på en måske lidt mindre pæn måde – halvtreds tusinde francs af Dem. Før jeg forlod Saint-Malo, leverede jeg Deres tillidsmand, sieur Clubin, tre banknoter, hver på tusind pund, i alt fem og halvfjerds tusind francs; dem skulle han bringe hjem til Dem. De vil uden tvivl finde, at det er tilstrækkelig erstatning.

Sieur Clubin har med den største energi antaget sig Deres interesser og modtaget Deres penge. Han forekom mig endog alt for ivrig; derfor har jeg sendt Dem denne oplysning.

Deres anden tillidsmand

Rantaine.

Post-scriptum. Sieur Clubin havde en revolver, derfor har jeg ingen kvittering.

Rør ved en skorpion eller en Leidnerflaske, og man vil føle det samme, som Lethierry følte, da han læste dette brev.

I denne konvolut, i dette sammenfoldede stykke papir, som han havde skænket så lidt opmærksomhed, lå der elektrisk stød gemt.

Mess Lethierry genkendte denne hånd, han genkendte denne underskrift. Hvad selve sagen angik, fattede han den i første øjeblik ikke.

Denne heftige sindsrystelse bragte så at sige atter hans ånd på benene.

Fænomenet med de fem og halvfjerds tusinde francs, Rantaine havde overleveret Clubin, var en gåde, som nødte Lethierrys hjerne til at arbejde.

Den offentlige mening på Guernsey havde i nogen tid haft travlt med atter at bedømme Clubin, denne hæderlige mand, der i så mange år havde glædet sig ved alles agtelse. Man gjorde spørgsmål, man begyndte at tvivle, der blev talt for og imod ham. Han kom efterhånden til at stå i et besynderligt lys. Man begyndte at skimte hans egentlige person, det vil sige, han begyndte at blive sort.

Der havde været afholdt politiforhør i Saint-Malo for at finde ud af, hvad der var blevet af kystvagt nr. 619. Loven var imidlertid kommet på et vildspor; noget som for resten slet ikke er usædvanligt. Den gik ud fra, at kystvagten var blevet hvervet af Zuela og havde indskibet sig til Chile ombord på *Tamaulipas*. Den nærsynede retfærdighed havde ikke opdaget Rantaine. Men da man først var begyndt på sagen, havde man fundet andre spor. Den mystiske sag var blevet endnu mere indviklet: Clubin var dukket op på scenen. Man havde fundet et mærkeligt sammentræf mellem *Tamaulipas*' afrejse og Durandes forlis. På værtshuset ved Dinan-porten, hvor Clubin havde tænkt, at ingen kendte ham, var han blevet genkendt; værten havde fortalt om ham. Clubin havde købt en flaske brændevin. Til hvem? Våbenhandleren i St. Vincent havde fortalt, at Clubin havde købt en revolver. Til hvem? Værten i værtshuset Johannes havde fortalt, at Clubin havde været uforklarligt længe væk. Kaptajn Gertrais-Gaboureau havde fortalt, at Clubin absolut ville rejse, selv om han havde advaret ham, og på trods af, at han udmærket vidste, det ville blive tåget. Mandskabet på Durande havde fortalt, at lasten havde været meget dårligt stuvet, en ligegyldighed, der var let forklarlig, hvis kaptajnen havde planer om at sætte skuden på grund. Passageren fra

Guernsey havde fortalt, at Clubin havde troet, at det skær, Durande var stødt på, havde været Hanois-klippen. Indbyggerne i Torteval havde fortalt, at Clubin var kommet dertil nogle dage før ulykken og derfra var taget ud til Plainmont, som ligger tæt ved Hanois-klippen. Han havde haft en vadsæk med sig, da han gik; han havde den ikke med tilbage. De små drenge, der plyndrede fuglereder, havde aflagt en beretning, der syntes at kaste lys over Clubins forsvinden, når man blot skiftede spøgelserne ud med smuglere. Og endelig havde selve spøgelseshuset aflagt vidnesbyrd. Nogle dumdristige personer var klatret ind gennem vinduerne, og hvad havde de fundet derinde? Netop den vadsæk, vi før omtalte. Sognerådet i Torteval havde beslaglagt vadsækken og åbnet den. Den indeholdt proviant, en kikkert, et kronometer og nogle klædningsstykker mærket med Clubins initialer. Når man så på alt dette under ét, pegede det stærkt på en i forvejen nøje lagt plan. Man stillede de mystiske træk ved sagen op mod hinanden. Man konstaterede en mistænkelig foragt for gode råd, en frivillig udsættelse for tågens farer, en mistænkelig ligegyldighed ved stuvningen af lasten, en flaske brændevin og en rorgænger, der var så fuld, at kaptajnen tog hans plads, en mildest talt klodset betjening af roret. Heltemodet ved at blive tilbage på vraget blev til et forbryderisk træk. Og Clubin havde forresten taget fejl af revet. Hvis man antog, at Durandes forlis var planlagt, var valget af Hanois-klippen forståeligt; derfra kunne en nogenlunde god svømmer let nå ind til kysten. At vadsækken var blevet fundet i spøgelseshuset, fuldendte beviskæden. Men hvilken forbindelse alt dette havde med kystvagtens forsvinden, kunne man ikke forstå. Man anede, der

var en forbindelse, det var det hele. Man forestillede sig en hel tragedie omkring denne forsvinden; Clubin spillede måske en rolle i den, men man anede kun hans tilstedeværelse i kulisserne.

Alt kunne ikke forklares ved, at han havde haft til hensigt at sætte Durande på grund. Der var også en revolver med i spillet. Denne revolver havde sandsynligvis forbindelse til den anden affære.

Menigmand har en fintfølende, skarp lugtesans; hans instinkt er mesterligt i den kunst at sætte sandheden sammen af småbidder. Men i disse kendsgerninger, som lod til at gøre en forbrydelse sandsynlig, var der endnu mange uklarheder.

Alt hang samen, alt stemte overens, men selve grunden manglede.

Man lader ikke et skib strande alene for at have den fornøjelse. Man udsætter sig ikke for tåge, klipper, lange svømmeture og de farer, der er forbundet med en flugt, når der ikke er en fortjeneste med i spillet. Men hvad kunne Clubin have tjent på alt dette?

Man forstod, hvad han havde gjort, men ikke hvorfor.

Derfor var der mange, der tvivlede. Man lod til at mene, at når der ikke kan findes et motiv, er der heller ikke nogen handling.

Der var et hul i beviskæden. Dette hul var blevet udfyldt af brevet fra Rantaine.

Brevet angav Clubins bevæggrund. Der var fem og halvfjerds tusinde francs at stjæle.

Rantaine havde været en *deus ex machina*. Han var steget ned fra himlen med et lys i hånden. Hans brev havde kastet lys over

sagen.

Det forklarede alting, og gav endog anvisning på et vidne, Ahier Tostevin.

Og vigtigst af alt: Det gav oplysning om, hvad revolveren var blevet benyttet til. Rantaine var, det lod sig ikke benægte, godt underrettet. Hans brev gav fingerpeg i alle retninger.

Det var nu hævet over enhver tvivl, at Clubin var en forræder. Skibbruddet havde været et led i en nøje udtænkt plan, og beviset for det var vadsækken i spøgelseshuset. Havde skibbruddet været tilfældigt, skulle han så ikke i det sidste øjeblik, da han besluttede at blive på vraget, have givet de fem og halvfjerds tusinde francs til en af mandskabet og bedt ham overgive dem til mess Lethierry? Den klare sandhed trængte sig frem. Men hvordan var det nu gået Clubin? Han var sandsynligvis blevet et offer for sin fejltagelse. Han var uden tvivl omkommet på Douvreklipperne.

Disse mange gisninger, der, som man kan se, var meget tæt på sandheden, havde beskæftiget mess Lethierrys ånd i flere dage. Rantaines brev gjorde ham den tjeneste, at det nødte ham til at tænke. Først blev han overrasket, siden bestræbte han sig for at overveje sagernes stilling. Han gjorde, hvad der var endnu vanskeligere, han søgte at få oplysninger. Han måtte tale med folk. Efter otte dages forløb var han blevet, til en vis grad, praktisk; han var næsten helbredet. Hans forvirrede sindstilstand var forbi.

Hvis mess Lethierry nogensinde havde gjort sig håb om at få de penge tilbage, som Rantaine havde stjålet fra ham, så tilintetgjorde dette brev den sidste gnist af dette håb.

Det føjede til katastrofen med Durande et nyt tab på fem og halvfjerds tusinde francs. Det satte ham i besiddelse af disse penge i et øjeblik, da tabet af dem måtte ramme ham meget hårdt. Dette brev sagde ham, at han var totalt ruineret.

Nu måtte han døje en ny, bitter lidelse. Han begyndte, hvad han ikke havde gjort i to måneder, at beskæftige sig med sin familie, med hvad den skulle blive til, og med, hvordan den skulle tilpasse sig. Utallige ubetydelige knappenålsstik, der næsten er værre end fortvivlelsen. At skulle trække sig fod for fod tilbage for sin ulykke, at føle den komme, successivt, er afskyeligt. Det hele overvældede, de enkelte omstændigheder forhøjede pinslerne. Først slog ulykken én til jorden, nu irriterede og nagede den én ustandselig. Man stiger et trin ad gangen længere ned i intetheden. Efter ligklædet kommer laserne.

Denne tanke om at synke er den skrækkeligste af alle tanker.

Selve det at være ruineret synes at være en såre enkel ting. Det er et voldsomt slag, en brutal skæbne, den endelige katastrofe. Det får være: man underkaster sig. Alt er forbi. Man er ruineret. Udmærket. Man er død. Slet ikke. Man lever. Det mærker man dagen derpå. Hvordan? Ved knappenålsstik. En bekendt går forbi dig uden at hilse. Regningerne styrter sig over dig. En af dine fjender ler. Måske ler han ad en morsom notits i sit blad; det er lige meget: han synes kun, det er så morsomt, fordi han ved, du er ruineret. Du læser dit fald i andre menneskers ligegyldige blikke. Mennesker, som du tidligere har indbudt til middag, finder nu, at tre retter er for meget på dit bord. Alle ser dine fejl; utaknemmeligheden venter ikke med at komme frem, fordi den ikke mere forventer noget af dig; hver

eneste idiot har jo forudset, hvordan det ville gå med dig; onde mennesker ødelægger dit navn; dem, der er værre, beklager dig. Og så disse tusinde små detaljer! Du plejede at drikke vin, nu må du nøje dig med cider. To piger? Selv én er for meget. Du må afskedige den ene og pålægge den anden at arbejde dobbelt. Der er for mange blomster i haven, du må lægge kartofler i stedet. Du plejede at forære dine venner af din haves frugter, nu må du sælge dem på torvet. Du kan ikke mere betænke de fattige, for du er selv en af dem. Og så tøjet! Hvor pinefuldt er det ikke at måtte nægte en kvinde et bånd, at nægte hende at pryde sin skønhed. Alting tager sig ud, som om man er blevet en gnier. Hun vil sikkert sige til dig: "Du har taget blomsterne i min have, vil du nu også nægte mig dem i min hat?" Du vil dømme hende til at gå med gamle falmede kjoler. Men familien er stum. Du synes, du læser bebrejdelser i deres blikke, de elskede ansigter ser bekymrede og lidende ud. Det er at gå til bunds. Man dør lidt hver eneste dag. At falde er intet, det er et øjeblik i en glødende ovn. At synke til bunds, det er at blive ristet over en sagte ild.

At falde er Waterloo, at synke er St. Helena. Skæbnen i skikkelse af en Wellington har endnu en vis værdighed; men hvor sjofel tager den sig ikke ud, når den bliver til Hudson Lowe. Manden fra Campo Formio må tigge om et par silkestrømper.

Disse to faser, Waterloo og St. Helena, sat ned i borgerlig størrelse, er, hvad enhver ruineret må gennemgå.

Den omtalte aften i begyndelsen af maj havde Lethierry lagt sig, sørgmodigere end nogen sinde før, i sin køje, mens Déruchette spadserede alene i haven i måneskin.

Alle disse dumme småting, som ruinen slæber efter sig, alle disse tredjerangs spørgsmål, som i begyndelsen forekommer usmagelige, og efterhånden bliver uhyggelige, fo'r rundt i hans hjerne. Mess Lethierry følte, at han var uhjælpelig ruineret. Hvad skulle han gøre? Hvad skulle der blive af ham? Hvilke ofre måtte han pålægge Déruchette? Hvem skulle han afskedige, Douce eller Grace? Skulle han sælge huset *Bravées*? Ville han blive nødt til at rejse bort fra Guernsey? At være intet, der hvor man har været alt, det er en uudholdelig ydmygelse.

Og tanken om, at alting var ophørt! At huske på disse regelmæssige ture, som forbandt Frankrig med øerne, disse tirsdage, hvor den afsejlede, disse fredage, hvor den kom tilbage, folkemængden på kajen, denne rige ladning, denne store virksomhed, denne maskine, som menneskene lægger deres viljestyrke i, den almægtige dampkedel, denne damp, denne virkelighed! Dampskibet er det fuldstændiggjorte kompas. Kompasset viser den rette vej, dampskibet følger den. Det ene foreslår, det andet sætter i værk. Hvor var hun, hans Durande, den statelige, pragtfulde Durande, havets herskerinde, dronningen, som gjorde ham til konge? At have været ideens, fremskridtets, revolutionens mand i sit land; at være tvunget til ikke mere at være det! At abdicere! Slet ikke være noget mere, andet end lattervækkende! At være fortid, hvor man engang var fremtiden! At være genstand for enhver tåbes medlidenhed! At se gammel slendrian, dum stædighed, tåbelige vaner, egoisme, uvidenhed triumfere! At se de gamle, gotiske kuttere på havet igen, se alt det gamle live op! At have forspildt hele sit liv, at have været lyset og blive stillet i skyggen! Hvor var den ikke statelig på bølgen, denne høje skorsten,

denne pille med en kapitæl af røg, denne søjle, der var større end Vendôme-søjlen, for på den står kun et menneske, på den anden selve fremskridtet. Oceanet var underlegent; dette var trygheden på det vildene hav. Og det havde man set på denne lille ø, i denne lille havn, i dette lille Saint-Sampson!

Ja, man havde set det, men man ville ikke se det mere.

Helle dette mylder af triste tanker vældede ind over Lethierry. Tanken har tårer. En vis slappelse følger ovenpå slige heftige anfald; under denne sorgens døsighed faldt han i søvn.

Han lå omtrent i to timer med lukkede øjne, men uden egentlig at sove, i denne mellemtilstand mellem søvn og vågen, hvor hjernen er i en hemmelighedsfuld og meget udmattende virksomhed. Henad midnat vågnede han op af denne døs. Hans køje var lige overfor vinduet, og da han slog øjnene op, så han en ganske forunderlig genstand.

Der var en skikkelse uden for hans vindue. En uhørt skikkelse. Skorstenen på en dampbåd.

Mess Lethierry fo'r i vejret. Køjen gyngede som i et skib under heftigt uvejr. Lethierry stirrede og stirrede. Der viste sig et syn for ham. Den af månen klart oplyste havn afspejlede sig i ruderne, og på denne klarhed aftegnede sig, tæt ved huset, en lige, rund og sort silhuet.

Det var et maskinrør, han så.

Lethierry sprang ud af køjen, ilede hen til vinduet, bøjede sig ud af det og genkendte dette rør.

Det var Durandes skorsten, han så.

Den var på sin gamle plads.

Dens fire kæder holdt den fast til en båd, i hvilken man så en forvirret masse.

Lethierry fo'r tilbage, vendte ryggen til vinduet og lod sig atter falde ned i køjen.

Han drejede hovedet om og så atter synet.

Et øjeblik efter var han nede på kajen med en lygte i hånden.

Til Durandes gamle jernring var der bundet en båd, i hvis bagstavn der lå en massiv masse, som skorstenen ragede frem af.

Der var intet menneske i båden.

Ikke et menneske på Guernsey kunne have taget fejl af denne båd. Det var Gilliatts.

Lethierry sprang ned i den. Han ilede hen til den masse, han så bagved masten, det var maskinen.

Der lå den, hel, fuldstændig uskadt på sin firkantede jernplade; ikke et søm manglede i den store kobberkedel; træet til hjulene var opstillet tæt ved kedlen; intet manglede.

Lethierry undersøgte maskinen.

Lygten og månen lyste for ham.

Han undersøgte hele mekanismen.

Han så på hjulkasserne, som lå ved siden af, han så på hjulakslen.

Han gik hen til den lille kahyt. Den var tom.

Han vendte atter tilbage til maskinen, og han rørte ved den. Han stak hovedet ind i kedlen. Han lagde sig på knæ for at kunne se bedre.

Han lod skæret fra lygten falde ind i kedlen, og ved et forunderligt øjenbedrag så det ud, som om der var ild under den.

Derpå begyndte han at le, rejste sig op, fæstede blikket på maskinen, udstrakte armene imod den og skreg: "Til hjælp!"

Havneklokken fandtes på kajen nogle skridt fra ham; han løb hen til den, greb fat i tovet og begyndte at kime.

2. Atter havneklokken

Efter en langsom, men heldig overfart, var Gilliatt virkelig kommet til Saint-Sampson henad klokken ti om aftenen.

Gilliatt havde beregnet tiden. Floden var steget til sin halve højde. Det var måneskin og højvande; man kunne slippe ind i havnen.

Der herskede en dyb ro i den lille havn. Nogle skibe lå for anker med optagne mærs, og ingen lanterne lyste. Længst inde i bugten så man nogle skibe, der var halet op og skulle repareres. Store skrog uden master og med ødelagt beklædning, så enderne af tømmeret stak ud; de lignede døde biller, som ligger på ryggen med benene i vejret.

Så snart Gilliatt var kommet gennem indløbet, havde han undersøgt havnen og kajen. Ikke et lys sås nogetsteds, ikke et menneske var at opdage; det forekom imidlertid Gilliatt, at han så en mand gå ud af præstegården. Han var dog ikke rigtigt vis på, at han så nogen, da natten udsletter alt, hvad den tegner, og måneskinnet kun tjener til at gøre enhver genstand ubestemt. Afstanden forøgede mørket, Præstegården lå den gang på den anden side af havnen, på et sted, hvor der nu findes en bedding med et skur.

Gilliatt havde i al stilhed lagt til ved *Bravées* og bundet båden til Durandes ring lige under mess Lethierrys vindue.

Derpå var han sprunget i land.

Gilliatt lod båden blive liggende ved kajen, gik omkring huset, ned ad en gade og så ad en anden, og efter nogle

minutters gang standsede han ved en krog bag muren, hvor der voksede roser, stikpalmer, vedbend og nælder. Det var der, hvor han, skjult under løvet, havde siddet så ofte om sommeren på en sten, mens han kiggede over den lave havemur omkring *Bravées* og gennem træernes grene op til to vinduer i huset. Han genfandt sin sten, sit løv, den lave mur, og den mørke krog, og ligesom et vildt dyr, der vender hjem til sin hule, lod han sig glide ned i denne krog og krøb sammen der. Da han først havde fået plads, gjorde han ikke en bevægelse. Han så sig om. Han så atter haverne, alleerne, buskadserne, blomsterbedene, huset og de to vinduer. Det er forfærdeligt, at man er nødt til at trække vejret. Han gjorde sit bedste for at lade være.

Han syntes, han så et fortryllet paradis, og var ængstelig for, at det hele skulle forsvinde igen. Det forekom ham næsten umuligt, at alt det han så, kunne være virkeligt, og hvis det endelig var, så måtte det, som alt andet af guddommelig oprindelse, forsvinde om et øjeblik. Et åndedrag, og alt ville være forsvundet. Gilliatt skælvede ved tanken.

Lige overfor ham i haven stod der, ved enden af en allé, en grønmalet træbænk. Man erindrer nok denne bænk.

Gilliatt stirrede på de to vinduer. Han tænkte på, at der i dette øjeblik sikkert lå én og sov derinde bag vinduerne. Han ville ønske, han ikke var der, hvor han var. Det ville være bedre at dø end forlade dette sted. Han tænkte på et åndedrag, som hæver brystet. Hun, det vidunderlige lys i mørket, som hele tiden havde svævet for hans indre øje, hun var der! Han tænkte på den uopnåelige, som lå og sov der så tæt på ham. Han tænkte på den sovende kvinde: også hun havde besøg af drømme; han tænkte på det attråede væsen, som var ham så nær og dog så

fjern, hvor hun hvilede med lukkede øjne og hånden under kinden; på det ideale væsens hemmelighedsfulde søvn, på de drømme, som en drøm kan fremkalde. Længere vovede han sig ikke i sine tanker. Og dog tænkte han: med fare for at gøre sig skyldig i fantasiens mangel på respekt tænkte han på, hvor meget af de kvindelige former en engel mon kunne have; nattemørket gav hans bly blik mod til at kaste stjålne blikke derover. Han blev vred på sig selv over denne dristighed; han var bange for at begå helligbrøde i tankerne. Men alligevel, og mod hans vilje, var der noget, som tvang ham til at se ind i det ukendte.

Stjernerne er til for menneskehjertet, hvad enten det sidder i en fattig fisker som Gilliatt eller i en millionær. På et vist stadium af lidenskaben er ethvert menneske som blændet, og stærkest, hvis det en ufordærvet og usammensat natur.

Henrykkelsen overvælder. Det var næsten for meget for Gilliatt blot at se på vinduerne.

Men pludselig så han hende selv.

En skikkelse, en kjole, et guddommeligt ansigt, næsten en klarhed under månen, gled med en spøgelsesagtig og himmelsk langsomhed ud af et buskads, som foråret allerede havde begyndt at gøre tæt.

Gilliatt var lige ved at besvime. Det var Déruchette.

Déruchette nærmede sig. Hun standsede. Hun gjorde nogle skridt for at gå videre, men standsede atter, kom derpå tilbage og satte sig på træbænken. Månen skinnede mellem træerne, nogle skyer gled hen mellem de blege stjerner, havet hviskede til natten, landsbyen hvilede i søvnens arme, en tåge steg op i horisonten, det var en dyb melankoli. Déruchette bøjede

hovedet, og det tankefulde øje stirrede frem for sig; Gilliatt så hende fra siden; hatten, som hun havde løst båndene op på, var ikke større, end at man kunne se den fine nakke og en del af håret, mekanisk rullede hun et af halsbåndene om sine fingre, halsskyggen modellerede hendes naturhænder, hendes kjole blev hvid i mørket, træerne bevægede sig, som om de var modtagelige for den fortryllelse, der omgav hende; man så spidsen af den ene af hendes fødder, i de sænkede øjenbryn opdagedes denne ubestemte sammentrækning, som forkynder en tilbagetrængt tåre. Armene viste en henrivende rådvildhed ved ikke at finde støtte, noget flydende blandede sig med hele hendes holdning, det var snarere et svagt skin end et lys og snarere selve ynden end en gudinde, skørtets folder var udmærket smukke, hendes tilbedelsesværdige ansigt havde et jomfrueligt, tankefuldt udtryk. Hun var så nær, at det var skrækkeligt. Gilliatt hørte hende trække vejret.

Dybt inde i buskadset var der en nattergal, der slog. Vindens susen mellem træerne satte den ubeskrivelige natlige stilhed i bevægelse. Skøn og hellig viste Déruchette sig i dette tusmørke som inkarnationen af disse stråler og denne duft; denne uendelige og vidtbredte ynde omgav hende, fortættede sig omkring hende, og hun var udstrålingen af den. Hun syntes at være blomstersjælen i dette mørke.

Hele dette mørke, der bølgede omkring Déruchette tyngede på Gilliatt. Han var fortabt. Hvad han følte, kan ord ikke beskrive; bevægelsen er stedse ny og ordet altid forslidt; derfra skriver sig umuligheden i at udtrykke sindsbevægelsen. Henrykkelsen bliver for overvældende. At se Déruchette, se hende selv, se hendes kjole, se hendes hat, se hendes bånd, som

hun snor omkring fingrene, kan man forestille sig sligt? At være hende nær, kan det tænkes muligt? at høre hende trække vejret, hun trækker altså vejret! Stjernerne trækker også vejret. Gilliatt skælvede. Han var det ulykkeligste og saligste af alle mennesker. Han vidste ikke, hvad han skulle gøre. Den fryd at se hende, tilintetgjorde ham. Hvad! det var hende, som var her? Hans blændede og fortryllede tanker fæstede sig ved denne skabning, som ved en karfunkel. Han betragtede denne nakke og dette hår. Han sagde ikke engang til sig selv, at alt dette nu tilhørte ham, at han måske i morgen ville være berettiget til at løse denne hat, disse bånd op. At gå så vidt i sine tanker, ville have forekommet ham at være en overvældende dristighed. At røve med tanken, er næsten det samme som at røve med hånden. Kærlighed var for Gilliatt, hvad honning er for bjørnen. Hans tanker var forvirrede. Han vidste ikke, hvorledes det var med ham. Nattergalen slog. Han følte, at han var i færd med at opgive ånden.

At rejse sig op, springe over muren, nærme sig, sige: Det er mig, tale til Déruchette, det faldt ham aldeles ikke ind. Var hun kommet hen til ham, var han flygtet. Faldt der ham i det hele taget en tanke ind, så var det den, at Déruchette var til stede her, at det var alt, hvad han ønskede, og at evigheden begyndte.

En let støj forstyrrede dem begge, hende i hendes drømmeri, ham i hans ekstase.

Det var nogen, der gik i haven. På grund af træerne kunne man ikke se, hvem det var. Det var en mands gang.

Déruchette hævede blikket.

Skridtene nærmede sig, derpå standsede de. Den person, der gik, var standset. Den gående måtte være lige i nærheden.

Gangen, hvor bænken stod, tabte sig mellem to buskadser. Der måtte den person være, nogle få skridt fra bænken.

Déruchette stod således, at hun kunne se personen, mens Gilliatt ikke var i stand til det.

Månen forlængede skyggen hen ad jorden, så at den nåede indtil bænken.

Gilliatt så denne skygge.

Den betragtede Déruchette.

Hun var blevet meget bleg. Hendes åbne mund var i færd med at udstøde et skrig af overraskelse. Hun havde rejst sig selv op fra bænken, men var faldet tilbage på den igen. Det så ud, som hun havde villet flygte, men at en trolddomsmagt holdt hende fængslet til stedet. Hendes stilling udtrykte en blanding af frygt og fortryllelse. Et smil spillede næsten om hendes læber, og et tåreslør skyggede for hendes øjne. En anden persons nærværelse havde ligesom forklaret hende. Det væsen, hun så, syntes ikke at tilhøre jorden. Genskæret af en engel lå i hendes blik.

Det væsen, der kun var en skygge for Gilliatt, talte. En stemme lød ud af buskadset; den var blidere end en kvindestemme, og dog var det en mands røst. Gilliatt hørte følgende ord:

"Mademoiselle, jeg ser Dem hver søndag og hver torsdag; efter hvad jeg har erfaret, gik De ikke tidligere så ofte i kirke. Det er en bemærkning, der er blevet gjort, og som jeg må bede Dem undskylde. Jeg har aldrig talt til Dem, det var min pligt; i dag taler jeg til Dem, det er min pligt. Jeg bør først og fremmest henvende mig til Dem. *Cashmere* sejler i morgen. Det er grunden til, at De ser mig her. De spadserer hver aften i Deres

have. Det ville være slet handlet af mig at udspionere Dem. Det ville være slet af mig at udspionere Dem, hvis jeg ikke havde haft en bestemt hensigt. De er fattig, mademoiselle; jeg er nylig blevet rig. Vil De ægte mig?"

Déruchette foldede hænderne og så tavs og skælvende fra isse til fod på den, der talte.

Stemmen sagde atter:

"Jeg elsker Dem. Gud har ikke givet mennesket hjertet, for at det skal tie. Har Gud lovet os evigheden, er det fordi han vil have, at man skal være to. For mig gives der kun én kvinde på jorden, det er Dem. Jeg tænker på Dem som på en bøn. Min tro står til Gud, mit håb til Dem. De er mit liv og allerede min himmel."

"Monsieur," svarede Déruchette, "der er ingen i huset, som kan give Dem et svar."

Stemmen lod sig høre på ny:

"Jeg har haft denne søde drøm. Gud forbyder ikke drømmene. De er for mig omstrålet af en glorie. Jeg elsker Dem lidenskabeligt, mademoiselle. Den hellige uskyldighed, det er Dem. Jeg ved nok, at det er på denne tid, at man er gået til sengs, men jeg kunne ikke vælge noget andet øjeblik. Erindrer De det sted i Bibelen, der en gang blev læst op for os? Første Mosebog, femogtyvende kapitel. Jeg har siden stadig tænkt på det. Jeg har atter læst det. Den velærværdige Hérode sagde til mig: De må ægte en rig kone. Jeg svarede ham: Nej, jeg må ægte en fattig kone. Mademoiselle, jeg taler til Dem uden at nærme mig, jeg ville endda trække mig længere tilbage, hvis De ønskede, at min skygge ikke skulle berøre Deres fødder. Det er,

fordi De er herskerinden; hvis De vil, kommer De til mig. Jeg elsker og jeg venter. De er den levende form for velsignelsen."

"Monsieur," stammede Déruchette, "jeg troede ikke, man havde lagt mærke til, at jeg gik i kirke hver søndag og hver torsdag."

Stemmen vedblev:

"Man er afmægtig lige overfor det overjordiske. Hele loven er kærlighed. Ægteskabet, det er Kanaan. De er den forjættede skønhed. O, jeg hilser Dem, De, den højeste ynde."

Déruchette svarede:

"Jeg troede ikke, at jeg handlede mere slet end de andre, der gør deres pligt."

Stemmen sagde atter:

"Gud har åbenbaret sine hensigter i blomsterne, i morgenrøden, i foråret, og han byder os at elske. De er skøn i nattens hellige mørke. Denne have er Deres værk, og i dens duft mærker man Deres ånde. Mademoiselle, sjælene mødes uventet. Det er ikke vor skyld. De var til stede, intet andet; jeg var også dér, intet andet. Alt, hvad jeg har gjort, er at føle, at jeg elskede Dem. Undertiden vovede jeg at fæste mit blik på Dem. Det var urigtigt af mig, men hvad skulle jeg gøre? Det hele er kommet af, at jeg betragtede Dem. Jeg kunne ikke lade være. Det er en hemmelighedsfuld vilje, vi må adlyde. Det største tempel af alle er hjertet. At have Deres sjæl i mit hus, er det jordiske Paradis, jeg længes efter; giver De Deres samtykke? Så længe jeg var fattig, sagde jeg ikke noget. Jeg ved, hvor gammel De er. De er enogtyve år, jeg er seksogtyve. Jeg rejser i morgen, og hvis De afslår min bøn, kommer jeg ikke mere tilbage. Vil De være min forlovede? Mine øjne har mere end én gang mod min

vilje stillet Deres dette spørgsmål. Jeg elsker Dem, svar mig. Jeg skal tale med Deres onkel, så snart han kan tage imod mig, men jeg vender mig først og fremmest til Dem. Det er Rebekka, man beder om Rebekka. Men måske elsker De mig ikke?"

Déruchette bøjede hovedet og mumlede:

"O! jeg tilbeder Dem!"

Det blev sagt så sagte, at kun Gilliatt hørte det.

Hun blev siddende med sænket hoved, som om ansigtet i mørket ville formørke tanken.

Der opstod en pause. Træernes blade bevægede sig ikke. Det var dette alvorlige og stille øjeblik, tingenes søvn forener sig med væsenernes søvn, og da natten synes at høre, hvorledes naturens hjerte slår. Midt under denne ro hørte man som en harmoni, der fuldstændiggjorde tavsheden, det umådelige havs susen.

Stemmen sagde:

"Mademoiselle."

Déruchette skælvede.

Stemmen vedblev:

"Ak! jeg venter."

"Hvad venter De på?"

"På Deres svar."

"Gud har hørt det," svarede Déruchette.

Da blev stemmen næsten majestætisk og på samme tid blidere end før. Disse ord lød ud fra buskadset, som fra en brændende busk:

"Du er min brud. Rejs dig og kom. Det blå loft med dets stjerner skal være vidne til, at min sjæl modtager din sjæl, og vort første kys skal blande sig med firmamentet."

Déruchette rejste sig og blev et øjeblik stående ubevægelig, idet hun så frem for sig. Derpå skred hun langsomt, med hævet hoved, slapt nedhængende arme og udstrakte fingre, som et menneske, der går på en usikker grund, hen imod buskadset og forsvandt i det.

Et øjeblik efter viste der sig på græsset ikke en, men to skygger, der blandede sig sammen, og Gilliatt så ved sine fødder disse to skygger omfavne hinanden.

Tiden iler fra os som et timeglas, og vi mærker ikke denne flugt, især i visse ophøjede øjeblikke. Hvor længe varede denne hemmelighedsfulde spænding, fremkaldt ved dette par, der var uvidende om dette vidnes nærværelse og ikke så det, og dette vidne, som ikke så dette par, men som vidste, at det var der? Det var umuligt at sige. Pludselig hørtes der larm i det fjerne, en stemme skreg: "Til hjælp!" og havneklokken kimede. Den berusende og himmelske lykke hørte efter al sandsynlighed ikke denne larm.

Klokken vedblev at kime. Havde man søgt Gilliatt i krogen ved muren, ville man ikke mere have fundet ham der.

2. bog. Taknemmelighed og despotisme

1. Glæde og dødskvaler

Mess Lethierry trak voldsomt i klokken. Pludseligt slap han rebet. En mand var kommet omkring hjørne på kajen. Det var Gilliatt.

Mess Lethierry ilede hen til ham, eller rettere, kastede sig over ham, greb hans hånd og stirrede ham et øjeblik i tavshed ind i øjnene; det var denne tavshed, der som eksplosionen ikke ved, hvor den skal skaffe sig luft. Derpå rystede og trykkede han Gilliatt og trak ham ind i huset, idet han med foden stødte døren op, som stod på klem; han satte sig, eller rettere faldt ned på en stol ved siden af et stort bord, på hvilket månen kastede sine stråler, og hvis genskin gav Gilliatts ansigt en spøgelsesagtig farve, og med en stemme, som blev afbrudt af både latter og hulken, skreg han:

"Ah! min søn! Manden med sækkepiben! Gilliatt! Jeg vidste nok, at det var dig! Båden, gudsdød! Fortæl mig det hele. Så du tog derhen! Man ville have brændt dig for hundrede år siden. Det er trolddom. Der mangler ikke en skrue. Jeg har undersøgt hele maskinen. Jeg kan tænke mig, at hjulene er i de to kasser. Nå, så her er du da endelig! Jeg søgte efter dig i din kahyt, jeg kimede med klokken. Jeg søgte efter dig. Jeg sagde til mig selv: Hvor er han dog, for at jeg kan æde ham! Man må tilstå, der foregår overordentlige ting. Det dyr, der kommer tilbage fra Douvreklipperne, han gengiver mig livet. Guds død! Du er en engel. Ja, ja. Ja, det er min maskine. Ingen vil tro det. Man vil se, og man vil sige: Det er ikke sandt. Alt er der! Maskinen er

aldeles urørt. Den behøver blot lidt olie for at sættes i gang. Men hvorledes har du dog båret dig ad med det? Og at se Durande komme tilbage! Man skulle tro, en juvelér havde taget hjulene fra hinanden. Giv mig dit æresord på, at jeg ikke er gal."

Han rejste sig, trak vejret og vedblev:

"Sværg mig det til. Hvilken omvæltning! Jeg kniber mig selv, jeg føler godt, at jeg ikke drømmer. Du er mit barn, du er min dreng, du er den gode Gud. Ah! min søn! at have hentet min maskine til mig! Midt ude på havet! mellem disse lumske klipper! Jeg har set mange forunderlige ting i mit liv, men noget sådant har jeg dog ikke set før. Jeg har set pariserne, som er rene sataner. Men dette lod de dog nok være med at gøre. Det er værre end Bastillen. Jeg har set gauchoerne opdyrke pampas; ploven er en trægren, som er bøjet, og dens jern er en bunke torne, der var bundet sammen med en læderrem: de indhøster sædekorn, der er så store som små rødder. De er rene ubetydeligheder ved siden af dig. Du har gjort et mirakel. Ah! du pjaltede menneske! Omfavn mig! Og landet vil komme til at skylde dig sin lykke. De vil brumme i Saint-Sampson! Jeg vil straks give mig i færd med skibet. Det er forbavsende, alt er helt. Messieurs, han er taget til Douvreklipperne. Jeg sagde Douvreklipperne. Han er taget ganske alene derhen. Douvreklipperne! en flintesten, som der ikke findes mage til. Du ved det, man har vel sagt dig det? det var godtgjort, at det var hensigten: Clubin har ladet Durande strande for at kunne stjæle de penge, han skulle bringe mig. Han har ladet Tangrouille beruse sig. Det er en lang historie, som jeg skal fortælle dig en anden gang. Jeg skrækkelige fæhoved, jeg havde tillid til Clubin. Men han kom i klemme, den skurk. Der er en

Gud, kanalje! Nu må vi straks tage fat på værket, Gilliatt, og få Durande bygget igen. Vi vil gøre den tyve fod længere. Nu til dags gør man dampskibene længere. Jeg vil købe træ i Danzig og Bremen. Nu, da jeg har maskinen, vil man give mig kredit. Tilliden vil vende tilbage."

Mess Lethierry tav, så op mod himlen og mumlede: "Der er én deroppe."

Derpå lagde han hånden på panden, grundede et øjeblik og sagde atter:

"Nuvel, for at kunne begynde efter en stor målestok, var det ikke af vejen, om jeg havde lidt rede penge til min disposition. Ah! hvis jeg nu havde mine tre banknoter, de femoghalvfjerds tusinde francs, som den røver Rantaine har givet mig tilbage, og som den røver Clubin har frastjålet mig!"

Gilliatt greb tavs ned i sin lomme, tog noget op og lagde det foran sig. Det var læderbæltet, han havde bragt med tilbage. Han lukkede det op, og månens stråler faldt lige på navnet Clubin; han trak en blikæske ud af bæltet og tre stykker papir op af æsken; han lukkede disse papirer op og rakte mess Lethierry dem.

Mess Lethierry undersøgte dem. Det var lyst nok til at han kunne læse tallet **1000** og ordet **Tusind**. Mess Lethierry tog de tre stykker papir; han lagde dem på bordet, det ene ved siden af det andet, betragtede dem, betragtede Gilliatt, stod et øjeblik bestyrtet, men da var det også som et udbrud efter en eksplosion.

"Også dem! Du er vidunderlig. Mine banknoter! Alle tre! Hver på tusind pund! Mine femoghalvfjerds tusinde francs! Du er altså gået lige til Helvede. Det er Clubins bælte. Gudsdød! Jeg

læste hans navn inden i det. Gilliatt bringer maskinen tilbage og penge oven i købet! Det er noget at sætte i aviserne. Jeg skal købe den allerbedste slags træ. Jeg kan tænke mig, du har fundet skelettet. Clubin rådnet op i en eller anden krog. Fyrretræet vil vi tage fra Danzig og egetræet fra Bremen, vi vil bygge det solidt med eg udvendigt og fyr indvendigt. Tidligere byggede man skibene slettere, og de holdt dog længere; træet var bedre dengang, fordi man ikke byggede så meget. Skroget laver vi måske af elm; det holder sig bedst. Jo, vi skal få en smuk Durande! Man skal ikke foreskrive mig noget. Jeg trænger ikke til kredit. Jeg har penge. Har man nogensinde set denne Gilliatt! Jeg var nedslået, næsten død! Han har atter bragt mig på benene! Og jeg, som allermindst tænkte på ham! Det var gået mig af glemme. Og nu kommer alt tilbage, stakkels dreng! Du ægter naturligvis Déruchette."

Gilliatt lænede sig op mod væggen, som om han ville søge støtte, og sagde meget sagte, men meget tydeligt:

"Nej."

Mess Lethierry fo'r i vejret.

"Hvad, nej!"

Gilliatt svarede:

"Jeg elsker hende ikke."

Mess Lethierry gik hen til vinduet, åbnede det og smækkede det i igen, kom atter hen til bordet, tog de tre banknoter, lukkede dem op, satte blikæsken oven på dem, kløede sig i hovedet, greb Clubins bælte, kylede det mod væggen og sagde:

"Der er noget i vejen."

Han stak begge hænderne i lommen og udbrød:

"Du elsker ikke Déruchette! Så det var altså for mig, du spillede på sækkepibe?"

Gilliatt, der endnu lænede sig op mod muren, blegnede som et menneske, der ikke længere kan få vejret. Efterhånden som han blev bleg, blev mess Lethierry rød.

"Det er dog en rigtig tåbe! Han elsker ikke Déruchette! Nuvel, så forbered dig på at komme til at elske hende, for hun skal ikke ægte nogen anden end dig. Hvad djævlen er det for snak, du kommer med! Bilder du dig ind, at jeg vil tro et ord af den historie? Er du syg? Godt, så gå til en læge, men kom ikke med sådanne tåbeligheder. Måske I allerede har været oppe at skændes og du er blevet vred på hende. Det er ingen usandhed, at forelskede mennesker næsten er forrykte! Lad mig høre, har du grunde? Hvis du har grunde, så frem med dem. Men måske jeg har hørt fejl, siden jeg har bomuld i ørene; gentag, hvad du sagde."

Gilliatt gentog:

"Jeg har sagt nej."

"Du har sagt nej. Han bliver ved med det, det uhyre! Der er noget i vejen, det er vist! Du har sagt nej! Det er en dumhed, som overgår alle grænser. Man giver folk styrtebade for mindre end det. Ah! du elsker ikke Déruchette! Det er altså af ren velvilje, du har indladt dig på dette foretagende! Det er altså for faderens smukke øjnes skyld, at du er taget til Douvreklipperne, har døjet kulde, hede, sult og tørst, spist klippeorme, kæmpet med tågen, regnen og stormen og bragt mig min maskine tilbage, som man bringer en smuk dame en kanariefugl, hun har mistet! Og de tre dages uvejr! Jo, jeg har ikke glemt det. Det er for at glæde min gamle sjæl, at du har savet, hugget, hamret,

hejset, slæbt, spekuleret og gjort flere mirakler, du alene, end alle Paradisets helgener til sammen. Ah! Idiot! du har kedet mig nok med din sækkepibe. Bestandig den samme mine, dit dyr! Ah! du elsker ikke Déruchette! Jeg ved ikke, hvad det er med dig! Nu erindrer jeg tydeligt det hele, jeg sad der i krogen. Déruchette sagde: "Jeg vil ægte ham." Og hun *skal* ægte dig! Ah! du elsker hende ikke! Overvejelser og eftertanker forstår jeg mig ikke på. Enten er du gal, eller også er jeg det. Se! der står han og siger ikke et ord. Det er ikke tilladt at gøre, hvad du har gjort, og så sige: "Jeg elsker ikke Déruchette". Man gør ikke folk tjenester for at ærgre dem. Nuvel, vil du ikke ægte hende, skal hun være nonne i Sankt Catherines kloster. Men jeg trænger til dig. Du skal føre Durande. Bilder du dig ind, at jeg således vil slippe dig! Jovist! der har vi det! Jeg holder fast på dig. Jeg vil ikke engang høre dine indvendinger. Hvor finder man en sømand som dig. Du er min. Men så tal dog!"

Klokken havde imidlertid vækket hele huset og nabolaget. Douce og Grace var stået op, og de trådte i dette øjeblik ind i stuen, bestyrtede og uden at sige et ord. Grace havde et lys i hånden. En gruppe naboer, borgerfolk, sømænd og bønder, havde samlet sig udenfor på kajen og stod forbavsede og betragtede Durandes skorsten nede i båden. Da nogle af dem hørte mess Lethierrys stemme inde i stuen, smuttede de ind gennem døren, der stod på klem. Sieur Landrys var blandt dem.

Er man overvættes glad, vil man gerne se folk om sig. Mess Lethierry opdagede pludselig, at han ikke var alene i stuen. Han henvendte sig straks til sine tilhørere.

"Ah! er I der, I andre. Det var meget heldigt. I har hørt nyheden. Det menneske dér har været derude og har bragt den tilbage. Goddag, sieur Landrys. Før, da jeg vågnede, fik jeg øje på skorstenen. Den var lige under mit vindue. Der mangler ikke et søm. Man skildrer Napoleons bedrifter i kobber; jeg sætter rigtignok denne bedrift over slaget ved Austerlitz. I kommer kravlende ud af sengen, godtfolk. Durande et vendt tilbage til jer, mens I sover. Mens I trækker nathuen ned om ørene og puster lyset ud, er der folk, som er helte. Man er en ynkelig stakkel, man giver sig over sin reumatisme, men heldigvis er det ikke til hinder for, at der er andre, der er raser. Disse rasende går derhen, hvor der er trang til dem, og gør, hvad der bør gøres. Manden fra *Bû de la Rue* kommer tilbage fra Douvreklipperne. Han har fisket Durande op fra bunden af havet, han har fisket pengene op af Clubins lomme, og det vil sige endnu mere. Men hvorledes har du dog båret dig ad? Alt var imod dig, vinden og havet. Du må være en troldmand. De, der siger det, er ikke så tåbelige endda. Durande er kommet tilbage? Mine venner, jeg påstår, at for fremtiden kan der ikke finde skibbrud sted. Jeg har undersøgt maskinen. Den er som ny, aldeles hel! I ved, at det brugte vand føres ud af skibet gennem et rør, der ligger inden i et andet rør, gennem hvilket det vand går, der skal bruges; nuvel, begge rørene er der. Hele maskinen er der! Hjulene også! Ja, du skal ægte hende!"

"Hvem? Maskinen?" spurgte sieur Landrys.

"Nej, pigen. Jo, maskinen. Dem begge. Han skal på en dobbelt måde være min svigersøn. Han skal være kaptajn. *Good bye*, kaptajn Gilliatt. Der vil blive handel og omsætning! Jeg bytter ikke Saint-Sampson bort mod London. Og der står manden,

som det hele skyldes. Jeg siger jer, det er et rent eventyr. På lørdag vil det stå i fader Maugers avis. Gilliatt den snedige er snedig. – Men disse louisd'orer der?"

Gennem æskens halvt åbne låg fik mess Lethierry øje på det guld, der lå oven på banknoterne. Han lukkede låget helt op, hældte guldstykkerne ud i hånden og lagde dem på bordet.

"Til de fattige, sieur Landrys. De kender jo nok Rantaines brev? Jeg har vist Dem det; nuvel, jeg har fået banknoterne igen. Dem kan vi købe eg og fyr for til skibet. Ser De det? De erindrer nok det uvejr, det var for tre dage siden? Hvor det stormede og regnede; himlen fyrede kanoner af. Det uvejr kæmpede Gilliatt med på Douvreklipperne. Det hindrede ham imidlertid ikke i at tage vraget ned, som jeg tager mit ur ned fra væggen. Ved hans hjælp er jeg atter blevet til menneske. Fader Lethierrys galiot vil atter begynde på sine regelmæssige farter, mine herrer og mine damer. En nøddeskal med to hjul og et piberør, det er en opfindelse, jeg altid har holdt meget af. Jeg har altid sagt til mig selv: "Sådan en vil jeg bygge!" Det er nu meget længe siden: den idé fik jeg i Paris, da jeg læste om det i en avis oppe i cafeen på hjørnet af Rue Christine og Rue Dauphine. Tror I, det ville genere Gilliatt at stikke maskinen i Marly i sin vestelomme og spadsere omkring med den? Det menneske er smedet jern, hærdet stål, diamant, han er en mageløs sømand, smed, en sjældent lystig fyr, langt forunderligere at se end fyrst Hohenlohe. Det kalder jeg en mand med ånd. Der er ikke noget stort ved nogen af os. Havets ulve, det er I, det er jeg, det er vi; men havets løve, det er han der. Hurra, Gilliatt! Jeg ved ikke, hvad han har gjort, men vist er det, at han har været en djævel, og hvorfor skulle jeg så ikke lade ham få Déruchette!"

Déruchette var for nogle øjeblikke siden kommet ind i salen. Hun havde ikke sagt et ord, hun havde ikke gjort den ringeste støj. Hun var gledet ind som en skygge. Hun havde sat sig, næsten ubemærket, på en stol bagved mess Lethierry, der stod oprejst og talte hurtigt og livligt under en masse voldsomme bevægelser. Lidt efter viste der sig et andet stumt væsen. Det var en sortklædt mand med et hvidt halstørklæde; han blev stående midt i døren med hatten i hånden. Der var flere af de tilstedeværende, der havde taget lys med sig. Disse lys kastede deres skær fra siden på den sortklædte mand; hans blege og skønne profil aftegnede sig på den mørke baggrund, lige så tydeligt og rent, som om man så en medalje; han støttede albuen mod den fremspringende fylding i døren og hvilede panden i den venstre hånd, en stilling, der, ham selv uafvidende, var overordentlig graciøs; den lille hånd fremhævede ret den hvælvede pande. De sammenpressede læber udtrykte angst. Han lyttede opmærksomt til, hvad der blev sagt. Da de tilstedeværende genkendte den velærværdige Ebenezer Caudray, sognepræsten, trådte de til side for at lade ham komme forbi, men han blev stående på dørtærsklen. Hans stilling udtrykte ubestemthed, hans blik en fast beslutning. Dette blik mødte af og til Déruchettes. Hvad Gilliatt angår, stod han, enten med vilje eller tilfældigt, i skygge, og man så kun det ubestemte omrids af ham.

Mess Lethierry lagde i begyndelsen ikke mærke til monsieur Ebenezer, men derimod til Déruchette. Han gik hen til hende og kyssede hende på panden. Samtidig strakte han hånden ud imod den mørke krog, hvor Gilliatt stod.

"Déruchette," sagde han, "nu er du rig, og der står din ægtefælle."

Déruchette hævede hovedet og så forvildet hen i den mørke krog.

Mess Lethierry tog atter ordet:

"Brylluppet skal holdes straks, i morgen, om det kan lade sig gøre; vi får dispensation; desuden går det ikke så strengt til med formaliteterne, da dekanen gør, hvad han vil, og man er blevet gift, inden man ret har fået tid til at sunde sig; således er det ikke i Frankrig, hvor der skal lyses, publiceres, opsættes og Gud må vide hvad; du kan være stolt af, at du bliver gift med en brav mand, en ægte sømand, hvilket han viste, han var, allerede dengang han vendte tilbage fra Herm med den lille kanon. Nu er han kommet tilbage fra Douvreklipperne med sin, med min og landets formue; det er en mand, som man vil tale om længe efter hans død. Du har sagt: "Jeg vil ægte ham", og du skal ægte ham; I vil få børn, jeg bliver bedstefader, og du har udsigt til at blive en lady, da du har en mand, der arbejder, er nyttig, ja et rent vidunder, der gælder for lige så meget som hundrede andre, der frelser andre menneskers opfindelser; der er et forsyn, og du vil i ethvert fald ikke, som næsten alle de rige piger her på egnen, blive gift med en soldat eller en præst, det vil sige, en mand, som myrder, eller en mand, som lyver. Men hvad bestiller du henne i den krog, Gilliatt? Man ser dig ikke. Douce! Grace! Halløj! Lys. Oplys min svigersøn *a giorno*. Jeg trolover jer, mine børn, og der står din ægtefælle, og der står min svigersøn, det vil sige Gilliatt fra *Bû de la Rue*, den brave dreng, den store sømand, og jeg vil ikke have nogen anden svigersøn, og du skal ikke have nogen anden mand, det lover jeg

her for Guds åsyn. Ah, er De der, hr. pastor? De må vie mig disse to unge mennesker."

Mess Lethierry havde pludselig fået øje på den velærværdige Ebenezer.

Douce og Grace havde adlydt ordren. Der var blevet stillet to lys på bordet, og de oplyste Gilliatt fra isse til fod.

"Hvor han er smuk!" udbrød Lethierry.

Gilliatt var hæslig.

Han stod der, som han selv samme morgen var taget fra Douvreklipperne, i pjalter, med langt skæg, uredt hår, røde og brændende øjne, med et vejrbidt ansigt og blodige hænder; fødderne var nøgne. Nogle af vablerne, der skyldtes kraken, var endnu synlige på hans hårrige arme.

Lethierry betragtede ham opmærksomt.

"Ja, det er min svigersøn. Hvor han har kæmpet med havet! Han er ganske laset! Sikke skuldre! Sikke næver! Hvor du er smuk!"

Grace ilede hen til Déruchette for at understøtte hende. Déruchette var besvimet.

2. Læderkufferten

Fra daggry var Saint-Sampson på benene, og Saint-Pierre-Port begyndte at røre sig. Durandes genopstandelse trængte alt andet tilbage. På kajen stod en tæt skare, som betragtede skorstenen, der ragede op af båden. Man havde også gerne villet røre lidt ved maskinen, men Lethierry, der på ny havde undersøgt den ved dagslys, havde stillet to matroser på vagt ved båden, for at forhindre, at folk stormede ned i den. Det var mere end nok, at de så skorstenen. Mængden forbavsedes. Man

talte kun om Gilliatt. Man drøftede og anstillede betragtninger over hans tilnavn: den snedige; beundringen endte gerne med følgende frase: "Det er ikke altid behageligt at have her på øen folk, der er i stand til sådan noget."

Ude fra kajen så man mess Lethierry sidde ved bordet foran vinduet og skrive; med det ene øje kiggede han på maskinen, med det andet på papiret. Han var så optaget af sine tanker, at han kun en eneste gang havde afbrudt sin beskæftigelse for at kalde på Douce og spørge hende om, hvorledes Déruchette havde det. Douce havde svaret: "Mademoiselle er stået op og gået ud." Mess Lethierry havde sagt: "Hun gør rigtigt i at trække frisk luft. Hun befandt sig ikke vel i nat; det var den trykkende hede, der var skyld i det. Og så overraskelsen, glæden, i forbindelse med de tillukkede vinduer. Hun får en stolt mand!" Og han havde atter givet sig til at skrive. Han havde allerede forseglet to breve, der var adresseret til de største tømmerhandlere i Bremen. Han forseglede nu og skrev adresse på det tredje.

Raslen af hjul ude på kajen fik ham til at se i vejret. Han bøjede sig ud af vinduet og så en dreng, der kom fra stien op til "*Bû de la Rue*", skubbe en trillebør foran sig. Denne dreng gik ad Saint-Pierre-Port til. På trillebøren stod en gul læderkuffert med kobberbeslag.

Mess Lethierry råbte drengen an.

"Hvor skal du hen, min dreng?"

Drengen standsede og svarede: "Til *Cashmere*."

"Hvad skal du der?"

"Bringe denne kuffert ombord."

"Kan du så tage disse tre breve med?"

Mess Lethierry trak bordskuffen ud, tog en ende garn op af den, bandt den om de tre breve, han netop havde skrevet, og kastede pakken ud til drengen, der opfangede den mellem begge sine hænder.

"Du kan sige til kaptajnen på *Cashmere*, at brevene er fra mig. Så besørger han dem nok. De skal til Tyskland, til Bremen via London."

"Jeg kommer ikke til at tale med kaptajnen, mess Lethierry."

"Hvorfor ikke?"

"*Cashmere* ligger ikke i havnen."

"Ah! sådan!"

"Den ligger på rheden."

"Det har du ret i. Det er for ebbens skyld."

"Jeg kommer kun til at tale med den person, der leder indskibningen."

"Så kan du levere ham mine breve."

"Ja, mess Lethierry."

"Hvornår sejler *Cashmere*?"

"Klokken tolv."

"Til middag stiger vandet. Det vil have strømmen imod sig."

"Men vinden med sig."

"Hør, min dreng," sagde mess Lethierry og pegede på maskinens skorsten, "kan du se den? Den ler ad vind og strøm."

Drengen stak brevene i lommen, tog atter fat i trillebøren, og gik videre. Mess Lethierry kaldte: "Douce! Grace!"

Grace åbnede døren på klem.

"Hvad er der, mess?"

"Kom lidt."

Mess Lethierry tog et ark papir og gav sig til at skrive. Havde Grace, der stod bagved ham, været nysgerrig og stukket hovedet frem, havde hun over hans skulder kunnet læse følgende:

> "Jeg har skrevet til Bremen efter træ. I dag har jeg endvidere talt med nogle tømmermænd om arbejdet; det skal gå hurtigt. Gå du hen til dekanen og få dispensationen. Jeg ser helst, at brylluppet bliver holdt så snart som muligt. Jeg beskæftiger mig med Durande, tag du dig af Déruchette."

Han daterede brevet og undertegnede: *Lethierry*.

Han gjorde sig ikke engang den ulejlighed at forsegle det, men lagde det blot sammen og rakte Grace det.

"Bring det til Gilliatt."

"I *Bû de la Rue*?"

"Ja."

3. bog. Cashmeres afrejse

1. Den lille havn tæt ved kirken

Der kan ikke være mange mennesker i Saint-Sampson, uden at der så er tomt i Saint-Pierre-Port. Nyhederne løber hurtigt omkring på småøer; at tage hen og se Durandes skorsten under mess Lethierrys vinduer havde siden solopgang været det eneste, man brød sig om på Guernsey. Man tænkte ikke på andet. Der var hverken tale om den velærværdige Ebenezer Caudray eller hans pludselige rigdom, eller *Cashmeres* afrejse. Durandes maskine, der var bragt tilbage fra Douvreklipperne, var dagens brændende spørgsmål. Man troede ikke rigtigt på det. Skibbruddet havde syntes usædvanligt, men frelsen forekom umulig. Man måtte se med sine egne øjne. Alle forretninger var lagt til side. Lange rækker af mennesker, fornemme og simple, mænd, kvinder, gentlemen, mødre med børn og børn med dukker drog ad forskellige veje hen til det "seværdige" i *Bravées* og vendte ryggen til Saint-Pierre-Port. Mange butikker i Saint-Pierre-Port var lukket; i *Commercial Arcade*, hvor trafikken ellers var så livlig, herskede der en fuldstændig stilhed; alles opmærksomhed var fæstet på Durande; ikke en handlende havde haft noget at bestille, med undtagelse af en juvelér, som forbavsedes over, at han havde solgt en forlovelsesring "til et menneske, der lod til at have meget travlt og havde spurgt om, hvor hr. dekanen boede." De butikker, der var åbne, gjorde tjeneste som en slags sladderhuller, hvor man støjende drøftede den mirakuløse begivenhed. Ikke en spadserende i Hyvreuse, som man den dag

i dag, uvist af hvilken grund, kalder Cambridge Park; ingen i High Street, som hovedgaden dengang hed, eller i Smith Street, som dengang bar navnet Smedegade: ingen i Houteville: endog i Esplanaden var øde. Man skulle have troet, det var søndag. En kongelig højhed, der på et besøg havde holdt revue over borgervæbningen udenfor byen, kunne ikke have gjort gaderne mere tomme. Hele denne forstyrrelse for en så ubetydelig og ringe persons skyld som denne Gilliatt fik alvorlige og fornuftige mænd til at trække på skuldrene.

Kirken i Saint-Pierre-Port med sin tredobbelte gavl, der er forbundet med kirkefløjen og spiret, ligger inderst i havnen tæt ved vandet, næsten på selve lossepladsen. De, der kommer, byder den velkommen, de, der tager bort, siger den farvel. Denne kirke er det store bogstav i den lange linje, som danner byens facade ud mod oceanet.

Den er både Saint-Pierre-Ports sognekirke og hele øens dekanbolig. Dekanen er biskoppens stedfortræder og er i besiddelse af fuld magt og myndighed.

Saint-Pierre-Ports havn, der nu er meget smuk og meget stor, var på denne tid, og indtil for næppe ti år siden, mindre end Saint-Sampsons havn. Den dannedes af to tykke mure, kyklopiske kurver, der fra land gik ud hver til sin side og atter forenede sig igen; ved dette foreningspunkt var der et hvidt fyrtårn. Ved foden af dette fyrtårn fandtes der et smalt indløb, hvor man så de to jernkæder, som i middelalderen blev benyttet til at afspærre havnen med. Saint-Pierre-Ports havn lignede en oplukket hummerklo. Denne knibtang tvang vandet, der strømmede ind fra havet, til at forholde sig roligt. Men når det var østenvind, væltede bølgerne sig mod indløbet, og det var da

ikke rådeligt at ty ind i havnen. Det havde *Cashmere* heller ikke gjort den dag. Det var blevet liggende på rheden.

Det gjorde skibene i almindelighed, når det var østenvind, og derved sparede de tillige havnepengene. I sådanne tilfælde fik byens bådførerlaug, en samling brave sømænd, som den nye havn har givet sit knæk, travlt med at besørge de rejsende og deres tøj ud til skibene. Østenvinden er en sidevind, der er meget gunstig for overfarten til England; skibet slingrer, men duver ikke.

Når det fartøj, man skulle med, lå i havnen, indskibede man sig altid i havnen; lå det på rheden, havde man valget imellem flere punkter på kysten, hvorfra man kunne indskibe sig; på ethvert af disse punkter kunne man træffe bådførere.

Havelet var en af disse vige. Den lå tæt ved byen, men så ensomt, at man skulle have troet, den var langt borte fra den. Denne ensomhed skyldte den fortet Georges høje skrænter, som omgiver og behersker denne skjulte bugt. Man kom til Havelet ad flere smalle veje; den korteste gik langs med vandet; den havde det behagelige ved sig, at man ad den kunne komme på fem minutter til byen og kirken, og det ubehagelige, at den to gange om dagen overskylledes af bølgerne. De andre veje, der var mere eller mindre stejle, bugtede sig ud og ind mellem klipperne. Selv ved højlys dag herskede der et halvmørke i Havelet. Klippeblokkene hang på alle sider ud over den. En forvirret masse af brombærris og tornekrat kastede et slags blidt, natligt skær over klipperne og bølgerne; i roligt vejr kunne der ikke tænkes noget fredeligere end denne vig, men i uroligt heller ikke noget mere forstyrret. Nogle af grenene var til stadighed dækket med skum. Om foråret var her en yndig duft

af blomster; fugle, sommerfugle og bier fløj rundt i hele skarer. Nu er der sket en hel forandring, og stedet har ikke længere noget vildt ved sig, kun lige linjer, kajer og små haver.

2. Fortvivlelse

Klokken var lidt over ti om morgenen.

Efter alt at dømme strømmede der flere og flere mennesker til Saint-Sampson. Da øens befolkning i sin feberagtige ophidselse vendte sig imod nord, var den lille havn, der ligger mod syd, mere øde end nogensinde før.

Man så dog en båd og en bådfører der. I båden lå der en rejsetaske. Bådføreren syntes at vente på nogen.

Man kunne se *Cashmere* ligge for anker ude på rheden; der var ikke spor af liv ombord i den, da den først skulle sejle ved middagstid.

En forbigående, som ville have lyttet oppe fra en af klippestierne, ville have hørt en mumlen nede i den lille havn, og havde han bøjet sig ud over skrænten, ville han, lidt fra båden, i en krog, som klipperne og buskene hindrede bådførerens øje i at trænge ind i, have opdaget to personer, en mand og en kvinde: Ebenezer og Déruchette.

Disse tilflugtssteder ved havets bred er ikke altid så ensomme, som man tror. Man bliver undertiden iagttaget og beluret der. De, som søger skjul i dem, kan let blive fulgt af nogen gennem det tætte buskads og ad de mangfoldige stier. Granitblokkene og træerne, som skjuler stedet, kan også skjule et vidne.

Déruchette og Ebenezer stod oprejst overfor hinanden; de holdt hinanden i hænderne. Déruchette talte. Ebenezer var

tavs. En tåre hang i hans øjenhår.

Dyb bedrøvelse og lidenskab stod præget i den fromme Ebenezers pande. Hertil kom en skærende resignation, der er troen fjendtlig, skønt den udspringer af troen. På dette ansigt, der hidtil blot havde været engleligt, begyndte der at vise sig et skæbnesvangert udtryk. Han, som hidtil kun havde grundet over dogmet, gav sig nu til at grunde over skæbnen, en grunden, der er usund for en præst. Troen forandres i den. Der kan ikke tænkes noget mere foruroligende end at bøje sig under det ubekendte. Mennesket er begivenhedernes patient. Livet er en uafbrudt ankomst. Det lider vi under. Vi ved aldrig, fra hvilken side tilfældets bratte nedstyrten indtræffer. Katastroferne og glæderne kommer og forsvinder som uventede personer. De har deres lov, deres bane, deres gravitation uden for mennesket. Dyden følges ikke af lykken, forbrydelsen ikke af ulykken; samvittigheden har sin logik, skæbnen sin; de falder aldeles ikke sammen. Intet kan forudses. Vi lever *pêle-mêle* og slag i slag. Samvittigheden er den rette linje, livet er malstrømmen. Denne malstrøm vælter uventet det sorte kaos og den blå himmels bølger over menneskets hoved. Skæbnen kender ikke til overgange. Undertiden drejer hjulet sig så hurtigt, at mennesket næppe skelner mellemrummet mellem én peripeti og en anden, og forbindelsen mellem hvad der skete i går og hvad der sker i dag. Ebenezer var en troende, der anstillede ræsonnementer, og en præst, der havde lidenskaber. De religioner, der påbyder cølibatet, ved nok, hvad de gør. Intet svækker en præst som at elske en kvinde. Ebenezer omgaves på alle sider af mørke skyer.

Han betragtede Déruchette alt for længe.

Disse to væsener tilbad hinanden.

Fortvivlelsens stumme tilbedelse lyste ud af Ebenezers øjne.

Déruchette sagde:

"De rejser ikke. Jeg har ikke kraft nok til at udholde det. Jeg troede, jeg havde kunnet sige Dem farvel, men jeg kan ikke. Man er ikke tvunget til at kunne. Hvorfor kom De i går? De burde ikke være kommet, når De atter ville rejse. Jeg har aldrig talt til Dem. Jeg elskede Dem, men vidste det ikke. Først den dag, da monsieur Hérode læste historien om Rebekka op og Deres øjne mødte mine, følte jeg blodet stige op til mine kinder, og tænkte: O! hvor Rebekka må have rødmet! Ja, havde man, før i går, sagt til mig: De elsker præsten, ville jeg have lét. Det er det skrækkelige ved denne kærlighed. Det er en slags forræderi. Jeg har ikke taget mig i agt for den, jeg gik i kirke, jeg så Dem, og jeg troede, at alle andre var som jeg. Jeg gør Dem ikke nogen bebrejdelse, De er ikke skyld i, at jeg elsker Dem, De har ikke gjort Dem umage for, at det skulle ske. De så på mig, det er ikke nogen fejl hos Dem, at De betragter folk, og derfor tilbad jeg Dem. Jeg anede det ikke. Når De åbnede Bibelen, blev den lyset; når de andre åbnede den, blev den kun til en bog. De kastede undertiden Deres øjne på mig. De talte om ærkeenglene, De var ærkeenglen. Hvad De sagde, troede jeg straks. Førend jeg så Dem, ved jeg ikke, om jeg har troet på Gud. Siden jeg så Dem, er jeg blevet til en kvinde, som opsender bønner til Herren. Jeg sagde til Douce: Skynd dig at klæde mig på, at jeg ikke skal komme for sent i kirke. Og jeg løb til kirken. Det er altså at være forelsket i en mand. Jeg vidste det ikke. Jeg sagde til mig selv: Hvor jeg bliver hellig! Det er Dem, som har oplyst mig om, at jeg ikke gik i kirke for den gode Guds skyld. Jeg gik derhen for

Deres skyld. De er smuk, De talte godt, og når De hævede armene mod himlen, forekom det mig, at De holdt mit hjerte mellem begge Deres hvide hænder. Jeg var afsindig, og jeg vidste det ikke. Skal jeg sige Dem den fejl, De har begået? Det er den, at De i går trådte ind til mig i haven, at De talte til mig. Havde De ikke sagt noget til mig, havde jeg intet vidst. De skulle være rejst. Jeg var måske blevet sørgmodig, men nu må jeg dø. Nu, da jeg ved, jeg elsker Dem, må De ikke rejse. Hvad tænker De på? De hører mig ikke."

Ebenezer svarede:

"De hørte, hvad der blev sagt i går."

"Ak!"

"Hvad skal jeg gøre ved det?"

De tav et øjeblik. Ebenezer tog atter ordet:

"Jeg har kun én ting at gøre: at rejse."

"Og jeg, at dø. O! gid der ikke var noget hav, gid der blot var himmel. Så ville alt vistnok blive som det skulle være, vi ville rejse samme sted hen. De burde ikke have talt til mig. Hvorfor talte De til mig? Rejs ikke. Hvad skal der blive af mig? Jeg siger Dem, jeg dør. De er langt borte, når jeg hviler på kirkegården. O! mit hjerte er knust, jeg er meget ulykkelig. Min onkel er dog ikke ond."

Det var første gang i sit liv, at Déruchette ved at omtale mess Lethierry kaldte ham: *min onkel*. Hidtil havde hun altid sagt: *min fader*.

Ebenezer fo'r et skridt tilbage og gjorde tegn til bådføreren. Man hørte bådshagen skrabe på sandet, efter at manden steg i sin båd.

"Nej, nej!" udbrød Déruchette.

Ebenezer trådte hen til hende.

"Det må ske, Déruchette."

"Nej, aldrig! For en maskines skyld! Er det muligt? Så De det skrækkelige menneske i går? De kan ikke forlade mig. De har ånd, De kan nok finde på en udvej. De kunne ikke have sagt til mig i går, at jeg skulle komme her hen, hvis De havde haft i sinde at rejse. Jeg har ikke gjort Dem noget. De har ikke årsag til at beklage Dem over mig. Er det med det skib der, De vil rejse? Jeg vil ikke have det. De må ikke forlade mig. Man åbner ikke Himlen for atter at lukke den. Jeg siger Dem, De skal blive. Desuden er klokken ikke så mange endnu. O! jeg elsker dig!"

Og idet hun klyngede sig op til ham, slog hun armene om hans hals og knugede hænderne sammen, som om armene skulle danne et bånd om Ebenezer og hænderne udtrykke en bøn til Gud.

Han løste denne svage lænke, der modstod, så længe den kunne.

Déruchette lod sig glide ned på et tangklædt klippestykke, idet hun mekanisk strøg kjoleærmet op lige til albuen, og viste sin henrivende blottede arm; hendes stirrende øjne havde et mat udtryk. Båden nærmede sig.

Ebenezer tog hendes hoved mellem begge sine hænder; denne unge pige lignede en enke og denne unge mand en bedstefader. Han berørte hendes hår med en slags from forsigtighed. Han fæstede sit blik på hende, trykkede på hendes pande et af disse kys, af hvilke man skulle tro, der måtte udspringe en stjerne, og med en stemme, gennem hvilken den højeste angst og sjælekval udtalte sig, sagde han ordet, det gribende ord: "Farvel!"

Déruchette hulkede.

I dette øjeblik hørte de en alvorlig stemme sige:

"Hvorfor gifter De Dem ikke med hinanden?"

Ebenezer vendte hovedet om. Déruchette så op.

Gilliatt stod foran dem.

Han var kommet fra en af sidestierne.

Gilliatt lignede ikke sig selv fra den foregående dag. Han var redt, barberet, havde sko på fødderne og bar en hvid sømandsskjorte med en stor tilbagefaldende krave; han havde sine bedste matrosklæder på. På hans lillefinger så man en stor guldring. Han syntes overordentlig rolig. Hans solbrændte ansigt havde et gustent skær.

Dette ansigt lignede bronze.

De så forbavsede på ham. Skønt ukendelig, genkendte Déruchette ham dog. Hvad de ord angår, han netop havde udtalt, passede de så lidt til deres tanker i dette øjeblik, at de slet ikke fattede betydningen af dem.

Gilliatt sagde atter:

"Hvad har De nødigt at sige hinanden farvel? Gift Dem med hinanden. Så kan De rejse i fællesskab."

Déruchette skælvede fra isse til fod.

Gilliatt vedblev:

"Miss Déruchette er enogtyve år. Hun er ikke afhængig af nogen. Hendes onkel er kun hendes onkel. De elsker jo hinanden ..."

Déruchette afbrød ham blidt:

"Hvorledes er De kommet her?"

"Ægt hinanden," vedblev Gilliatt.

Déruchette begyndte at fatte, hvad dette menneske sagde til hende. Hun stammede:

"Min stakkels onkel ..."

"Han ville modsætte sig Deres ægteskab, hvis det ikke var indgået," sagde Gilliatt. "Men han vil give sit samtykke til det, når det er indgået. Desuden rejser De jo. Når De kommer tilbage, vil han tilgive Dem."

Gilliatt tilføjede i en tone, der havde et svagt anstrøg af bitterhed: "Desuden tænker han kun på det nye skib, han vil bygge. Det vil beskæftige ham under Deres fraværelse. Han har Durande til at trøste sig."

"Jeg ville ikke gerne lade sorgen tilbage i mit spor," stammede Déruchette; hun var i en halvt bedøvet tilstand, som man skimtede glæden igennem.

"Den sorg vil ikke vare længe," sagde Gilliatt.

Ebenezer og Déruchette var blevet ligesom blændede. De kom nu atter til sig selv igen. De fattede, hvad Gilliatt sagde til dem. En svag sky tilslørede hans ord, men de var ikke i stand til at gøre modstand. Man overgiver sig til frelseren. Skal man vende tilbage til Eden, kommer man kun med svage indvendinger. Der var i Déruchettes stilling, som hun stod der og støttede sig til Ebenezer, noget, der gjorde fælles sag med, hvad Gilliatt sagde. Gåden med hensyn til dette menneskes nærværelse og hans ord, som især forbavsede Déruchette, var spørgsmål af underordnet betydning. Dette menneske sagde til dem: "Gift Dem med hinanden." Det var tydeligt nok. Var der et ansvar, tog han det på sig. Déruchette følte i sin forvirring, at han, og det af flere forskellige grunde, havde ret. Hvad han

sagde om mess Lethierry, var sandt. Tankefuld mumlede Ebenezer: "En onkel er ikke en fader."

Præstens skrupler måtte vige for det stakkels forelskede hjerte.

Gilliatts stemme blev hård og bydende, og man mærkede feberens pulsslag i den. Gilliatt sagde:

"Straks. *Cashmere* sejler om to timer. De har tid, men kun lige akkurat. Kom."

Ebenezer betragtede ham opmærksomt.

Pludselig udbrød han:

"Jeg genkender Dem. Det er Dem, der har frelst mit liv."

Gilliatt svarede:

"Det tror jeg ikke."

"Dernede, ved Bankerne."

"Jeg kender ikke det sted."

"Selv samme dag, jeg kom hertil."

"Spild ikke tiden," sagde Gilliatt.

"Og jeg tager ikke fejl, De er manden fra i går aftes."

"Måske."

"Hvad hedder De?"

Gilliatt hævede stemmen:

"Bådfører, vent på os. Vi kommer tilbage. De har spurgt mig, miss, hvorledes jeg er kommet her. Ganske naturligt: jeg er fulgt efter Dem. De er enogtyve år. Når man her til lands er myndig og uafhængig, kan man blive gift i løbet af et kvarter. Lad os følge stien, der går langs med vandet. Den er fremkommelig; havet overskyller den først til middag. Men lad os gå straks. Følg efter mig."

Déruchette og Ebenezer så spørgende på hinanden. De stod oprejst uden at røre sig af stedet; de var ligesom berusede. Man nøler, forunderligt nok, ved randen af den afgrund, der kaldes lykken. De fattede uden at fatte.

"Han hedder Gilliatt," hviskede Déruchette til Ebenezer.

Gilliatt sagde i en næsten mandig tone:

"Hvad venter De på? Jeg siger Dem, De skal følge med mig."

"Hvorhen?" spurgte Ebenezer.

"Derhen."

Og Gilliatt pegede på kirkens klokketårn.

De fulgte ham.

Gilliatt gik frem. Hans gang var fast. Deres var usikker.

Efterhånden som de nærmede sig kirken, så man noget vise sig på Ebenezers og Déruchettes skønne ansigter, noget, der snart skulle blive til smil. Kirken opklarede deres ånd. I Gilliatts øje herskede nat.

Man kunne have sagt, det var et spøgelse, der førte to sjæle til Paradis.

Ebenezer og Déruchette gjorde sig ikke selv regnskab for, hvad der ville ske. Dette menneskes mellemkomst var den gren, som den, der er ved at drukne, klamrer sig til. De fulgte Gilliatt, som den fortvivlede følger den første den bedste, der kommer ham i møde. Den, der mærker, at han er lige ved at dø, betænker sig ikke på at tage imod, hvad der frembyder sig. Déruchette, der var mere uvidende, var også mere tillidsfuld. Ebenezer tænkte. Déruchette var myndig. Formaliteterne ved det engelske ægteskab er meget simple, især på øerne, hvor sognepræsterne har en ubetinget myndighed; men ville dekanen alligevel vie dem uden først at henvende sig til onklen?

Det var et stort spørgsmål. Man kunne i det mindste forsøge det.

Men hvorledes forholdt det sig med dette menneske, og hvis det virkelig var ham, som mess Lethierry den foregående dag havde erklæret for sin svigersøn, hvorledes skulle man så forklare sig denne handling af ham? Han, hindringen, blev til forsyn. Der stod Ebenezers forstand stille, men tavs og hurtig, som én, der føler sig nær ved at blive frelst, gav han sit samtykke til, hvad der skete.

Stien var ujævn, på flere steder endog vanskelig at passere. Ebenezer, der var optaget af sine tanker, lagde ikke mærke til det. Af og til vendte Gilliatt sig om og sagde til Ebenezer: "Tag Dem i agt for de sten der, hold hende i hånden."

3. Den forudseende selvfornægtelse

Klokken slog halv elleve, da de trådte ind i kirken.

På grund af tiden og også på grund af den store begivenhed, der var indtruffet, var kirken tom den dag.

I baggrunden så man dog, tæt ved det bord, som i de reformerte kirker erstatter alteret, tre personer: det var dekanen, hans evangelist og registratoren. Dekanen, som var den velærværdige Jacquemin Hérode, sad; evangelisten og registratoren stod ved siden af ham.

Bibelen lå opslået på bordet.

Ved siden af på et kredensbord lå en anden bog opslået, sognets protokol, og havde man set nøje efter, ville man have opdaget, at der for nylig var blevet skrevet noget i den. Ved siden af protokollen fandtes en pen og et blækhus.

Da den velærværdige Jacquemin Hérode så den velærværdige Ebenezer Caudray træde ind, rejste han sig.

"Jeg ventede på Dem," sagde han. "Alt er i orden."

Dekanen var iført sin embedsdragt.

Ebenezer så på Gilliatt.

Den velærværdige dekan tilføjede:

"Jeg står til Deres tjeneste, kollega."

Og han hilste.

Han hilste hverken til højre eller til venstre. Efter retningen af hans blik at dømme, havde han kun øje for Ebenezer. Ebenezer var gejstlig og gentleman. Dekanen hilste hverken på Déruchette, der stod ved siden af Ebenezer, eller på Gilliatt, der stod bagved. I hans blik var der en parentes, der alene indesluttede Ebenezer. Håndhævelsen af disse nuancer udgør en del af, hvad der kaldes god orden og konsoliderer samfundet.

Dekanen tog atter ordet i en lidt indsmigrende tone:

"Jeg gør Dem en dobbelt kompliment, kollega. Deres onkel er død, og De har i sinde at gifte Dem; De bliver både rig og lykkelig. Forresten er nu miss Lethierry, takket være denne dampbåd, der atter skal bygges, også rig. Miss Lethierry er døbt i dette sogn; jeg har hendes fødselsdag her i protokollen. Miss Lethierry er myndig og sin egen herre. Desuden giver hendes onkel, der udgør hele hendes familie, sit samtykke. Jeg kan tænke mig, De vil giftes straks på grund af Deres afrejse, men da det er en sognepræst, der skal have bryllup, kunne jeg nok have ønsket lidt højtidelighed. Jeg vil imidlertid gøre det kort og godt for at vise Dem en tjeneste. Hele akten er allerede, som De ser, indført i protokollen, og vi mangler blot navnene. Ifølge

loven og sædvanen kan ægteskabet fuldbyrdes umiddelbart efter at indskrivningen har fundet sted. Der er, som der bør, afgivet erklæring om, at intet er til hinder for dispensationen. En lille uregelmæssighed tager jeg på mig, nemlig den, at erklæringen skulle være ført til protokols for syv dage siden, men jeg kan undskylde mig med Deres nært forestående afrejse. Lad så være da. Jeg skal vie Dem. Min evangelist kan være brudgommens vidne; hvad brudens vidne angår ..."

Dekanen vendte sig om mod Gilliatt.

Gilliatt gjorde et tegn med hovedet.

"Det er godt," sagde dekanen.

Ebenezer stod ubevægelig. Déruchette syntes forstenet.

Dekanen vedblev:

"Der er imidlertid en hindring endnu."

Déruchette gjorde en bevægelse.

Dekanen vedblev:

"Mess Lethierrys sendebud, som er kommet til mig for at få dispensationen, som i protokollen har underskrevet erklæringen," og med venstre hånds tommelfinger pegede dekanen på Gilliatt, "dette mess Lethierrys sendebud har i morges underrettet mig om, at mess Lethierry var alt for beskæftiget til at kunne komme i egen person, og at han ønskede, at brylluppet uopholdeligt skulle finde sted. Dette mundtlige ønske er imidlertid ikke nok. Enten må jeg personligt tale med mess Lethierry, eller også må jeg have hans underskrift. Hvor gerne jeg end ville, kan jeg ikke lade mig nøje med, hvad der således bliver sagt mig. Jeg må have noget skriftligt."

"Her er det," sagde Gilliatt.

Og han rakte den velærværdige dekan et papir.

Dekanen tog papiret, lod øjet glide hen over det og læste noget af det skrevne højt:

> "Gå hen til dekanen og få dispensationen. Jeg ønsker, at brylluppet skal holdes så snart som muligt."

Han lagde papiret på bordet og vedblev:

"Undertegnet Lethierry. Det kunne nok have været lidt mere ærbødigt affattet, da det er til mig. Men siden talen er om en kollega, er jeg tilfreds."

Ebenezer så atter på Gilliatt. Sjæle kan forstå hinanden. Ebenezer anede et bedrageri; men han havde ikke kraft nok til, ja den tanke faldt ham ikke engang ind, at angive det. Han stod tavs, enten han nu bøjede sig for en skjult heroisme, han skimtede, eller han var bedøvet af lykkens lynslag.

Dekanen tog pennen og skrev i protokollen, derpå rettede han sig i vejret og bød med en håndbevægelse Ebenezer og Déruchette nærme sig bordet.

Ceremonien begyndte.

Det var et besynderligt øjeblik.

Ebenezer og Déruchette stod ved siden af hinanden foran den gejstlige. Enhver, der har drømt om at blive gift, må have følt, hvad de følte.

Gilliatt stod lidt længere tilbage i skygge af pillerne.

Déruchette var sortklædt, som følge af, at hun, da hun stod op om morgenen, kun havde tænkt på død og begravelse. Denne sorgens tanke passede godt til brylluppet. Den hvide kjole gør straks bruden. Graven er også en forbindelse, der bliver knyttet.

Et strålende skær omgav Déruchette. Aldrig havde hun været, som hun var i dag. Déruchette havde den fejl at være måske alt for net og ikke skøn nok. Hendes skønhed syndede, hvis det er at synde, ved sin overdrevne ynde. Déruchette i hvile, det vil sige, når hun ikke kendte til lidenskab og sorg, var overordentlig nydelig. Den henrivende piges transfiguration er den ideale jomfru. Déruchette, der var blevet stor ved kærligheden og lidelsen, havde gjort denne, om man så må sige, fremgang. Hun var i besiddelse af den samme renhed, der imidlertid var forbundet med større værdighed, og af den samme friskhed, der havde fået en behageligere duft.

Klamheden fra den standsede gråd dækkede hendes kinder. Der var måske endnu en tåre i smilehullet. De hentørrede tårer er, skønt næppe synlige, lykkens mørke og milde pynt.

Dekanen, der stod oprejst ved bordet, lagde den ene hånd på den opslåede bibel og spurgte med høj røst:

"Har nogen noget at indvende?"

Ingen svarede.

"Amen!" sagde dekanen.

Ebenezer og Déruchette trådte den velærværdige Jacquemin Hérode et skridt nærmere.

Dekanen sagde:

"Joë Ebenezer Caudray, vil du have denne kvinde til hustru?"

Ebenezer svarede:

"Ja."

Dekanen gentog:

"Durande Déruchette Lethierry, vil du have denne mand til ægtefælle?"

Næsten tilintetgjort af glæden mumlede Déruchette snarere end hun sagde ordet: "Ja."

Ifølge den anglikanske kirkes ritus ved slige lejligheder, så dekanen sig derpå om til alle sider og stillede det højtidelige spørgsmål:

"Hvem giver denne mand denne kvinde?"

"Jeg," sagde Gilliatt.

Der opstod tavshed. Midt under deres henrykkelse blev Ebenezer og Déruchette grebet af en vis trykkende følelse.

Dekanen lagde Déruchettes højre hånd i Ebenezers højre, og Ebenezer sagde til Déruchette:

"Déruchette, jeg tager dig til min hustru, enten du er god eller slet, rig eller fattig, syg eller sund, og jeg vil elske dig til min dødsdag, det lover jeg dig her."

Dekanen lagde Ebenezers højre hånd i Déruchettes højre, og Déruchette sagde til Ebenezer:

"Ebenezer, jeg tager dig til min ægtefælle, enten du er god eller slet, rig eller fattig, syg eller sund, og jeg vil elske dig til min dødsdag, det lover jeg dig her."

Dekanen tog atter ordet:

"Hvor er ringen?"

Det havde Ebenezer ikke tænkt på.

Gilliatt tog guldringen af sin lillefinger og rakte dekanen den. Det var sandsynligvis den forlovelsesring, der samme dags morgen var blevet købt hos juveleren i *Commercial Arcade*.

Dekanen lagde ringen på bibelen og rakte derpå Ebenezer den.

Ebenezer tog Déruchettes lille venstre hånd, der skælvede heftigt, satte ringen på den fjerde finger og sagde:

"Med denne ring tager jeg dig til ægte."

"I faderens, sønnens og den helligånds navn," sagde dekanen.

"Så ske det," lød det fra evangelisten.

Dekanen hævede stemmen:

"I er ægtefæller."

"Så ske det," gentog atter evangelisten.

Dekanen sagde:

"Lader os alle bede."

Ebenezer og Déruchette vendte sig om mod bordet og kastede sig på knæ.

Gilliatt stod oprejst med sænket hoved.

De knælede for Gud, han bøjede sig under skæbnen.

4. "Til din hustru, hvis du skulle få i sinde at gifte dig"

Da de gik ud af kirken, så de *Cashmere*, som var i færd med at gøre sig sejlklar.

"Nu må De ombord," sagde Gilliatt.

De gik atter ad stien ned til den lille havn.

De gik foran, Gilliatt gik nu bagved.

Det var to søvngængere. De havde blot, om man så må sige, skiftet vildfarelse. De vidste hverken hvor de var, eller hvad de gjorde; de skyndte sig mekanisk afsted, de erindrede ikke mere, de var til, de følte blot, de var hos hinanden, de kunne ikke forbinde to tanker. Lige så lidt som man svømmer i bjergstrømmen, lige så lidt tænker man i den henrykte tilstand. I mørket var de pludselig faldet i et glædens Niagara. De talte ikke, da deres sjæle havde for meget at sige hinanden. Déruchette trykkede Ebenezers arm op til sig.

Gilliatts skridt bagved dem bragte dem undertiden på tanke om, at han var der. De var stærkt bevægede, men de kunne ikke sige et ord; den alt for heftige sindsbevægelse bliver stum. Den sindsbevægelse, de var i, var behagelig, men overvældende. De var blevet gift. De opsatte til en anden gang at tale, man ville ses igen; hvad Gilliatt gjorde, var godt, det var hovedsagen.

Disse to hjerter takkede ham inderligt. Déruchette sagde til sig selv, at hun senere havde noget at opklare. De bøjede sig for dette bestemte menneske, som med myndighed skabte deres lykke. Det var dem umuligt at henvende spørgsmål til ham, at tale med ham. Alt for mange indtryk styrtede lige med et ind på dem.

Begivenhederne kommer undertiden i hele mængder. Man bliver bedøvet. Når de pludselig styrter ned over mennesker, der ellers fører en rolig tilværelse, bliver de uforståelige for dem. Man er ikke på det rene med, hvad det er, der sker for én. Man bliver trykket til jorden uden at have nogen anelse; man bliver kronet uden at fatte det. Déruchette især havde i de sidste par timer været overvældet af alle disse bevægelser; først blændelsen, Ebenezer i haven; så mareridtet, uhyret, der blev erklæret for hendes mand; så trøstesløsheden, englen, der udfolder sine vinger og laver sig til at drage bort; nu var det glæden, en uhørt glæde, blandet med noget ufatteligt: uhyret gav hende, Déruchette, englen; på dødskampen fulgte ægteskab; denne Gilliatt, katastrofen fra i går, blev til frelsen i dag. Hun kunne ikke gøre sig selv rede for noget. Gilliatt havde åbenbart fra morgenstunden ikke haft andet for end at få dem gift; han havde sørget for alt; han havde fået mess Lethierrys underskrift, havde talt med dekanen og udvirket

dispensationen; således var det gået til, at ægteskabet var kommet i stand. Men Déruchette fattede det ikke; selv om hun fattede, hvorledes det var gået til, fattede hun dog ikke hvorfor.

Der var ikke andet at gøre end at lukke øjnene, glemme jorden og livet og lade sig føre til himlen af denne gode djævel. En forklaring tog for lang tid, en taksigelse var for lidt. Hun tav derfor i sin store lykke.

Efter et par minutters forløb var de nede i den lille havn.

Ebenezer steg først i båden. I det øjeblik, Déruchette ville følge efter ham, følte hun sig blidt holdt tilbage ved sit ærme. Det var Gilliatt, som havde lagt en finger på en af kjolens folder.

"Madame," sagde han. "De var ikke forberedt på at rejse. Det faldt mig ind, De muligvis kunne komme til at trænge til kjoler og linned. Ombord i *Cashmere* vil De finde en kuffert, som indeholder kvindeklæder. Denne kuffert er fra min moders tid. Den var bestemt til den pige, jeg ville ægte. Modtag den som en foræring fra mig."

Déruchette vågnede halvt op af sin drøm. Hun vendte sig om mod Gilliatt. Gilliatt vedblev med en dyb, næppe hørlig stemme:

"Jeg sinker Dem rigtignok, madame, men jeg kommer til at give Dem en forklaring. Den dag, ulykken indtraf, sad De inde i stuen, og der undslap Dem en ytring. De erindrer det ikke, det er ganske naturligt. Man har ikke nødig at erindre ethvert ord, man siger. Mess Lethierry var meget bekymret. Det var ganske vist en god båd, og den gjorde ham god tjeneste. Ulykken på havet indtraf; folk kom i bevægelse. Det hører til den slags ting, som man, ganske naturligt, glemmer. Det var jo blot et skib, der var strandet på en klippe. Man kan ikke evigt tænke på en sådan begivenhed. Hvad jeg blot ville sige, er, at da ingen anden havde

lyst til at tage derud, gjorde jeg det. De sagde, det hørte til umulighederne; det var imidlertid ikke umuligt. Jeg takker Dem, fordi De hører på mig. De indser nok, madame, at tog jeg derud, var det ikke for at krænke Dem. Desuden søger det sin årsag langt tilbage i tiden. Jeg ved, at De har travlt. Hvis De havde tid, hvis vi talte om det, ville De erindre det. Men det er jo ingen nytte til. Det skriver sig fra en dag, da der lå sne. Og så da jeg engang gik forbi Dem, troede jeg, De havde smilet til mig. Således forklares det. I går havde jeg ikke tid til at gå hjem til mig selv først, jeg kom lige fra arbejdet, laset som jeg var, jeg indjog Dem skræk, De blev syg. Det var urigtigt af mig, man træder ikke således ind til folk, og jeg beder Dem også om ikke at være vred på mig for det. Det er omtrent alt, hvad jeg ville sige Dem. De skal rejse. De får smukt vejr. Vinden er øst. Farvel, madame. Finder De det ikke rigtigt, at jeg siger disse par ord til Dem? Det bliver sidste gang."

"Jeg tænker på denne kuffert," svarede Déruchette. "Hvorfor gemmer De den ikke til Deres kone, når De engang bliver gift?"

"Madame," sagde Gilliatt, "jeg bliver vistnok aldrig gift."

"Det er skade, for De er god. Tak."

Og Déruchette smilede. Gilliatt besvarede dette smil. Derpå hjalp han Déruchette ned i båden.

Et kvarters tid senere lagde båden til ved "Cashmere".

5. Den store grav

Gilliatt gik langs med havet, passerede hurtigt Saint-Pierre-Port og tog atter vejen langs bredden ad Saint-Sampson til, idet han søgte at undgå enhver og skyede vejene, som for hans skyld var fulde af mennesker.

Han kunne, som vi ved, gennemstrejfe øen i alle retninger uden at blive set af nogen. Han kendte alle stier, han havde dannet sig selv ensomme smutveje; vilde vaner havde han, som væsenet, der føler, at det ikke bliver elsket; han holdt sig fjernt fra verden. Mens han var barn, havde han, da han så, hvor uvenlige menneskene var, vænnet sig til et sådant liv, og det var senere blevet til et instinkt hos ham at holde sig borte fra alle.

Han gik forbi Esplanaden. Af og til vendte han sig om og så ud til *Cashmere*, der havde sat sejl til. Da det ikke blæste videre stærkt, kom Gilliatt hurtigere afsted end *Cashmere*. Gilliatt gik med sænket hoved mellem de klipper, der strækker sig langs med bredden. Vandet begyndte at stige.

Et øjeblik standsede han, og idet han vendte ryggen til havet, betragtede han i nogle øjeblikke en gruppe egetræer, hinsides de klipper, der skjuler vejen fra Valle. Det var egene ved *Basses Maisons*. Under de træer havde engang Déruchettes finger skrevet hans navn, *Gilliatt*, i sneen. Det var længe siden, at denne sne var smeltet.

Han gik videre.

Der kunne ikke tænkes en skønnere dag på denne tid af året. Denne morgen havde noget vist bryllupsagtigt ved sig. Det var en af disse forårsdage, da maj måned viser sig i al sin pragt; skabningen synes ikke at have andet til hensigt end at give en fest og gøre sin lykke. Gennem al den forvirrede larm hørtes der en knurren såvel fra skoven som fra landsbyen, fra bølgen som fra atmosfæren. De første sommerfugle satte sig på de første roser. Alt var nyt i naturen, græsset, mosset, bladene, duften, strålerne. Det var, som om solen aldrig havde gjort tjeneste før. Flintestenene var atter blevet vasket af. Træernes dybsindige

sang blev sunget af fugle, der var født den foregående dag. Deres æggeskaller lå sandsynligvis endnu i reden, itupikkede af det lille næb. De første vingeslags brusen blandede sig med løvets raslen. De sang deres første sang, de prøvede den første flugt. Det var et herligt sprog, der lød fra så mange struber, mejser, træpikkere, stillidser, dompapper, gærdesmutter og spurve. Syrenerne, liljekonvallerne og laurbærtræerne frembragte en mageløs virkning i buskadserne. En meget smuk vandlinse, der findes på Guernsey, dækkede som med et smaragdtæppe åløbene, som de nydelige små blå vipstjerter badede sig i. Gennem alle vegetationens åbninger skimtede man den blå himmel. Nogle ukyske skyer forfulgte hinanden som svævende nymfer. Man troede, man så usynlige munde kysse hinanden. Der var ikke én gammel mur, som ikke havde sin buket levkøjer. Slåentornbuskene stod i blomst; disse hvide dynger skinnede mellem de tætte grene. Træernes nye skud var friske og lysegrønne. I luften hørte man velkomstskrig. Den gæstfri sommer åbnede sin dør for fuglene, der kom langvejs fra. Det var i dette øjeblik, svalerne kom. Sivenes aks bøjede sig ud over den smalle sti og mødtes med hvidtjørnenes blomster. Det skønne og det nette blev gode naboer; det prægtige fuldendtes ved det graciøse: det store trådte ikke hindrende i vejen for det små; ikke en tone af koncerten gik tabt; de dejligste ubetydeligheder var på deres plads i den uhyre universelle skønhed; man skimtede alt som gennem klart vand. Over alt lod en guddommelig fylde og en hemmelighedsfuld svulmen ane den arbejdende ungdomskrafts paniske og hellige skræk. Hvad der glimrede, glimrede så stærkt det var muligt; hvad der elskede, elskede så højt det var muligt. Der var hymne

i blomsten og funklen i varmen. Den vældige harmoni begyndte. Det ene kaldte det andet frem. En ængstelig uro fra neden og fra oven satte hjerterne i en ubestemt bevægelse. Blomsten lovede hemmeligt frugt, enhver jomfru drømte. Væsnernes forplantelse, forud bestemt af mørkets umådelige sjæl, forberedtes i tingenes udstrålen. Man forlovede sig over alt. Man giftede sig uophørligt. Livet, som er det kvindelige, parrede sig med det uendelige, som er det mandlige. Det var smukt, det var lyst, det var varmt; gennem hækkene, på græsplænerne, så man smilende børn. Nogle af dem legede hinkeleg. I haverne stod æbletræerne, ferskentræerne, kirsebærtræerne og pæretræerne med deres duftende blomster. I græsset sås primula, gåseurter, amaryllis, hyacinter, violer og ærenpris. Alle slags små dyr smuttede ud og ind mellem stenene. De blomstrende husløg gav hytternes tage et purpurrødt skær. Bierne var i travl virksomhed. Havet mumlede og fluerne summede. Naturen var våd af vellyst.

Da Gilliatt kom til Saint-Sampson, var havnen endnu tør, så at han kunne gå over den uden at blive våd om fødderne; han listede sig mellem bådene, der lå fortøjet. En række flade sten kom ham til god nytte ved denne lejlighed.

Gilliatt blev ikke bemærket. Folk var ved den anden ende af havnen, ved huset *Bravées*. Hans navn var på alles læber. Man talte så meget om ham, at man ikke lagde mærke til ham.

Han så på afstand sin båd ligge på det sted, hvor han havde gjort den fast, han så maskinens skorsten med de fire kæder, tømmermændene, som arbejdede, folk, som kom og gik, og han hørte mess Lethierry med vældig og glad røst udstede befalinger.

Han forsvandt ind i smågaderne.

Der var ingen bagved huset *Bravées*, nysgerrigheden drev alle foran det. Gilliatt fulgte stien, der gik langs med den lave havemur. Han standsede ved den krog, hvor han havde siddet på stenen; han så atter den træbænk, Déruchette havde hvilet sig på. Han betragtede det sted i alleen, hvor han havde set to skygger omfavne hinanden.

Han gik videre, over højen ved slottet *du Valle*, og tog retning mod *Bû de la Rue*.

Houmet-Paradis var øde.

Hans hus stod, som han havde forladt det om morgenen, efter at han havde klædt sig på for at gå til Saint-Pierre-Port.

Et af vinduerne stod åbent. Gennem dette vindue så man sækkepiben hænge på et søm i stuen.

På bordet lå den lille bibel, Gilliatt havde modtaget som en erkendtlighedsgave af en ubekendt, der var Ebenezer.

Nøglen sad i døren. Gilliatt trådte nærmere, lukkede døren af, stak nøglen i lommen og gik videre.

Han bortfjernede sig, han gik i retning af havet. Uden at bekymre sig om blomsterbedene, tog han vejen tværs igennem haven, men han passede dog på, at han ikke trådte på kålen, som han havde plantet, fordi det var Déruchettes livret.

Han steg over stengærdet og kom ned til søen. Stadig hensunket i dybe tanker gik han langs med den række klipper, som forbinder *Bû de la Rue* med den store granitobelisk, der står oprejst midt i havet og kaldes "Dyrets Horn". Det var der, stolen Gild-Holm-'Ur fandtes.

Han skrævede over den ene stenblok efter den anden, som en kæmpe over klippetoppe.

En fiskerpige, som lidt derfra trak et garn i land, skreg til ham: "Vær forsigtig. Havet stiger."

Han gik videre.

Da han var kommet til klippen "Hornet", standsede han. Der endte landet. Det var den yderste pynt af det lille forbjerg.

Han så sig om.

Ude på havet lå nogle fiskerbåde for anker.

Af og til så man ude ved disse både noget glimte som sølv i solen, det var garnene, der blev trukket op af vandet. *Cashmere* var på højden af Saint-Sampson; hun havde sat det store mærssejl til. Det var mellem Herm og Jethou.

Gilliatt gik omkring klippen. Han kom hen under stolen Gild-Holm-'Ur, ved foden af den stejle trappe, som han for knap tre måneder siden havde hjulpet Ebenezer ned ad. Han gik op ad den.

De fleste af trinnene var allerede under vandet, men et par af dem lå endnu tørre. Han gik op ad dem.

Disse trin førte til stolen Gild-Holm-'Ur. Han kom op til stolen, betragtede den et øjeblik, holdt hånden over øjnene og lod den langsomt glide fra det ene øjenbryn til det andet, en bevægelse, hvorved man ligesom udvisker fortiden; derpå satte han sig i denne klippefordybning, med ryggen op til den stejle væg og oceanet under sine fødder.

Ovenover Gilliatts hoved hang der i klipperevnerne nogle blomster, som bevægedes hid og did af vinden.

Helt ude i horisonten var vandet blåt. Da vinden blæste fra øst, var brændingen ikke stærk ved Sark, hvis vestlige kyst man kan se fra Guernsey. I det fjerne dukkede Frankrig frem som en tåge, og man så den lange gule sandstribe ved Carteret. Af og til

flagrede en hvid sommerfugl forbi. Sommerfuglene holder af at flyve ud over havet.

Vinden blæste kun svagt. Alt det blå, forneden som foroven, var ubevægeligt. Ikke den svageste sitren satte disse lyse eller mørke azurblå slanger i bevægelse, der på vandets overflade tyder på skjulte grunde.

Cashmere, der kun kom langsomt afsted, havde for at opfange vinden hejset sine læsejl. Men da vinden blæste tværs over havet, tvang de udspændte læsejl det tæt op til Guernseys kyst. Det var forbi sømærket ved Saint-Sampson. Det var lige ud for højen ved slottet *du Valle*. Øjeblikket var nær, da det ville passere forbjerget ved *Bû de la Rue*.

Gilliatt så det nærme sig.

Luften og vandet var ligesom indslumret. Havet steg, uden at der sås den ringeste bølgegang, det svulmede. Jævnt og roligt hævede vandfladen sig. Uroen fra det vidtstrakte ocean lignede et barns åndedræt.

I retning af Saint-Sampsons havn hørte man dumpe hammerslag. Det var sandsynligvis tømmermændene, der satte stilladser op for at få maskinen ud af båden.

Gilliatt kunne næppe høre denne larm på grund af den masse granit, han havde bagved sig.

Cashmere nærmede sig med en spøgelsesagtig langsomhed.

Gilliatt ventede.

Pludselig fik et plask og en følelse af kulde ham til at se ned. Vandet rørte ved hans fødder.

Han sænkede blikket, derpå hævede han det igen.

Cashmere var tæt ved ham.

Den stejle væg, hvori regnen havde udhulet stolen Gild-Holm-'Ur, gik så lodret ned, og der var så dybt der, at skibene i roligt vejr uden fare kunne passere tæt forbi klippen.

Cashmere kom. Der var det. Det rejste sig. Det så ud, som om det voksede på vandet. Det var som en skygge, der tog til i størrelse. Takkelagen aftegnede sig sort på himlen. De lange sejl lagde sig et øjeblik over solen og blev næsten rosenfarvede. Bølgerne hviskede utydeligt, ikke en lyd forstyrrede denne silhuet under dens majestætiske forbigliden. Man så ned på dækket, som om man havde været der.

Cashmere berørte næsten klippen.

Styrmanden stod ved roret, en skibsdreng klatrede op i masten, nogle passagerer lænede sig til skibsbeklædningen og betragtede den klare luft, kaptajnen røg. Men det var ikke på noget af alt dette, Gilliatt så.

På dækket var der en krog, fuld af solskin. Det var på den, hans blik fæstede sig. I dette solskin sad Ebenezer og Déruchette. Han sad tæt ved hende. Som to fugle, der varmer sig i en af middagssolens stråler, trykkede de sig kærligt op til hinanden. Déruchettes hoved hvilede på Ebenezers skulder, og Ebenezers arm var slynget om livet på Déruchette; de holdt hinanden i hænderne. Den svage forskel, der findes mellem den ene og den anden engel, var synlig på disse to herlige uskyldige ansigter. Det ene var mere jomfrueligt, det andet mere himmelsk. Deres kyske omfavnelse var udtryksfuld. Hymen var der, blufærdigheden var der også. Den bænk, de sad på, var allerede en alkove og næsten en rede.

Tavsheden var himmelsk.

Ebenezers øje havde et taknemmeligt udtryk; Déruchettes læber bevægede sig; og i denne henrivende tavshed hørte Gilliatt, i det øjeblik skibet kun var nogle få favne fra stolen Gild-Holm-'Ur, Déruchette sige med sin ømme og blide stemme:

"Se, det er ligesom, der er et menneske på klippen."

Synet svævede forbi.

Cashmere lod forbjerget ved *Bû de la Rue* bag sig og styrede ud på bølgerne. Efter knap et kvarters forløb dannede dens mast og sejl på havet kun en slags hvid obelisk, der blev mindre og mindre i horisonten. Vandet gik Gilliatt til knæene.

Han så skibet fjerne sig.

Det begyndte at blæse lidt stærkere ude på søen.

Han kunne se *Cashmere* hejse sin klyver for at drage nytte af disse stærkere vindpust. *Cashmere* var allerede ude af Guernseys farvand. Gilliatt tabte det ikke af syne.

Vandet nåede ham til bæltestedet.

Havet steg. Tiden gik.

Mågerne og søravnene fløj urolige omkring ham.

Man skulle have troet, de ville advare ham. Måske var der i en af disse flokke en eller anden fugl, der var kommet fra Douvreklipperne og kendte ham.

Der gik en time.

Vinden ude fra havet var ikke til at mærke på rheden, men *Cashmere* fløj afsted.

Der var ikke spor af skum omkring klippen Gild-Holm-'Ur, ikke en bølge slog mod granitten. Vandet steg umærkeligt. Det gik Gilliatt næsten til skuldrene.

Der forløb nok en time.

Cashmere var på den anden side af Aurigny.

Klippen Ortach skjulte det et øjeblik, så kom det frem igen. Skibet styrede mod nord. Det nåede rum sø. Del var nu kun et punkt, der, belyst af solen, tindrede som et lys.

Fuglene udstødte svage skrig.

Man så kun Gilliatts hoved.

Havet steg med en uhyggelig rolighed.

Uden at røre et lem så Gilliatt *Cashmere* forsvinde.

Vandet steg snart ikke højere. Aftenen faldt på. Bagved Gilliatt styrede nogle fiskerbåde mod land.

Gilliatts øje var ufravendt fæstet på skibet.

Dette øje lignede intet af hvad man kan se på jorden. I denne tragiske og rolige øjesten lå der noget uudsigeligt. Dette blik indeholdt hele den ro, som den ikke opfyldte drøm lader tilbage; det var den sørgelige modtagelse af en anden opfyldelse. Det er med sådanne blikke, stjerneskud må følges. Af og til lagde det himmelske mørke sig under dette øjenbryn. Samtidig med det umådelige hav omkring klippen Gild-Holm-'Ur steg skyggens uendelige ro ind i Gilliatts dybe øre.

Cashmere var nu kun en plet i tågen. For at kunne skelne hende, måtte man vide, hvor hun var. Lidt efter lidt blev denne plet utydeligere.

Så opløstes den endelig i et intet.

I det øjeblik, skibet udslettedes i horisonten, forsvandt hovedet under vandet. Kun havet var tilbage.

Udgiverens note

Om de tidligste udgaver af *Havets Arbejdere* på dansk i almindelighed og denne udgaves forlæg i særdeleshed.

Den 15. april 1866 annoncerede forlaget A. Levy en subskriptionsudgave af *Havets Arbejdere*, idet man samtidig meddeleler, at man iflg. aftale med *Dansk Rigstidende*, som ellers havde annonceret en føljetonudgave, ville være eneudgiver. Det forhindrede imidlertid ikke, at *Næstved Tidende* allerede 6. juli samme år i sit allerførste nummer påbegynder en føljetonudgave af romanen, så det kan vel formodes, at Levy allerede da har opgivet projektet. Næstved Tidendes udgave bringes i begyndelsen som udklipsføljeton med fire sider om dagen, senere bliver det så som tillægsark til avisen med meget skiftende mellemrum, og det kom til at tage næsten to år, før den blev færdig. – Det må antages, at det er denne udgave, som Jordans Forlag udgiver, da den er fuldendt i 1868 (Jordans udgave listes i Dansk Bogfortegnelse som "*Hugo, Victor. Havets Arbejdere 1-2 D. Nestved 1868 – Jordan*"). Der synes aldrig at være udkommet nogen udgave fra A. Levy.

Nærværende udgave er fortrinsvis baseret på Nestved Tidendes (således stavet) føljetonudgave (6. juli 1866 – 08. februar 1868), således som den kan findes i de bevarede udgaver af avisen hos Det Kgl. Biblioteks Mediestream.dk-projekt. Der findes tilsyneladende ingen eksemplarer af Jordans bogudgave bevaret på de danske biblioteker, og heller ingen antikvariater er i skrivende stund i besiddelse af den.

Det bevarede materiale fra Næstved Tidende mangler et mindre antal sider i 2. og 3. del. Teksten i disse afsnit er rekonstrueret efter den franske original, samt en forkortet udgave af den samme oversættelse som Næstved Tidendes, som blev bragt i Dagbladet Hejmdal 21. januar 1899 – 12. april 1899.

Ølstykke, februar 2020.

Kim N. Jensen

Om "Havets arbejdere"

Forfatter: Victor Hugo (1802-1885).
Første udgave: *Les Travailleurs de la mer.* A. Lacroix, Verboeckhoven et Cie, Bruxelles 1866.
Denne udgave efter: *Havets Arbejdere* af Victor Hugo. Nestved Tidendes Feuilleton. Nestved 1866-1868. Oversætter er ikke oplyst.
Redigeret af: Kim N. Jensen.
Forside: Efter tegning af forfatteren: *Pieuvre avec les initiales V. H.* (1866).

ISBN 978-87-7628-452-7
2. ebogsudgave, tidligere udgave ISBN 978-87-7979-673-7 (Ølstykke 2020).

© 2026 eBibliotek 1800
www.ebib1800.dk

Note 1:

Beskyldt dronningen af England for at have krænket Bibelen:
Genesis, kap. 3, vers 16: "Du skal føde dine børn med smerte."

Note 2:

Vand og ild, som Gud har adskilt: Genesis, kap. 1, vers 4

Note 3:

Soulouque: Haïtiansk militærleder, og senere præsident.

Note 4:

Det danske krigsfartøj fra det andet århundrede …: Forfatteren hentyder til Nydambåden, der var blevet fundet under udgravninger i Nydam Mose nær Vester Sottrup i 1863. *Red.anm.*

Note 5:

Bollandisterne: Et videnskabeligt selskab i Belgien, der beskæftiger sig med studiet af helgener (hagiografi). *Red.anm.*

Note 6:

Botfeldske roer: En langagtig, gullig majroe-sort. *Red. anm.*

Note 7:

Tre kvarter i diameter: 1 kvarter er ca. 16 cm, hvorfor tre kvarter er henved en halv meter. *Red.anm.*

Note 8:

Madame Pimbêche: ~ "Fru Storsnudet", "Fru Moral" *Red.anm.*

Note 9:

Claymore: gælisk: claidheamh-mòr, et sværd af skotsk model. *Red.anm.*

Note 10:

Quadrupel: En spansk mønt.

Note 11:

Liard: Gammel fransk mønt, svarede til en kvart sou. *Red.anm.*

Note 12:

Malouin, malin: Et uoversætteligt ordspil, som går på ligheden mellem ordene malouin (en person fra Saint-Malo) og malin (~ snu eller fiffig). *Red.anm.*

Note 13:

Det stormende forbjerg: Gammelt navn for Kap det Gode Håb. *Red.anm*

Note 14:

Tre favne: Lidt under 6 meter. En favn er 1.88 meter *Red.anm.*